

8 Uluslararası Katılımlı
Ulusal Disiplinlerarası
Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
“Erken Çocuklukta Tanıdan Müdahaleye Aile ile Çalışmak”

24 – 27 Nisan 2025
Anadolu Üniversitesi
Öğrenci Merkezi

ÖZET KİTAPÇIĞI

Bu kitap içerisinde yer alan **8. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2025)** özetleri yazarlar tarafından gönderilmiş olup yazarlar özetlerinin içeriğinden ve çalışmalarında bulunan materyallerden telif hakkı ve hukuki konular bakımından kendileri sorumludurlar.

8. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
—
UDEMKO2025

Sayfa

<i>HAKKINDA</i>	4
<i>KURULLAR</i>	6
<i>KEYNOTE</i>	10
<i>PANELLER</i>	45
<i>SÖZLÜ BİLDİRİLER</i>	85
<i>POSTER BİLDİRİLER</i>	305
<i>SPONSORLAR</i>	328
<i>DESTEKLEYENLER</i>	333

HAKKINDA

AMAÇ

Uluslararası Katılımlı 8.ULUSAL DİSİPLİNLERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ (UDEMKG2025) birden çok amaca hizmet etmektedir. Bunlar:

1. 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine yıllardır ülkemizde hizmet sunan farklı disiplinlerden gelen uzmanların ortak bir dil oluşturmasını sağlamak,
2. Uluslararası katılımcılar ile diğer ülkelerdeki erken müdahale sürecini ve uygulamalarını ülkemiz alan uzmanlarına tanıtmak,
3. Ülkemizde erken çocuklukta müdahale alanında farklı disiplinlerden gelen uzmanların yaptıkları çalışmaların bilimsel bir bağlamda paylaşılmasına imkan vermek,
4. Ülkemizde var olan erken çocuklukta müdahaleye ilişkin uygulamaların (program ve değerlendirme araçları gibi) eğitimlerini sağlamaktır.

KAPSAM

UDEMKG2025; 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine aşağıdaki disiplinlerde hizmet veren alanları kapsarken, herhangi bir disiplin* ile sınırlı değildir.

- Çocuk Gelişimi
- Çocuk Psikiyatrisi
- Çocuk Nörolojisi
- Dil ve Konuşma Terapistliği
- Ergoterapi
- Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
- Gelişimsel Pediatri
- Odyoloji
- Okulöncesi Öğretmenliği
- Özel Eğitim
- Psikoloji
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- Sosyal Hizmet

**Alfabetik sıraya göre yazılmıştır.*

KATILIMCILAR

Erken çocuklukta müdahale ile ilgili yukarıda belirtilen disiplinlerden gelen uzmanlar, öğretmenler, ebeveynler, öğrenciler, resmi görevliler, ve diğer ilgililer.

KONU BAŞLIKLARI

UDEMKG2025, erken çocuklukta müdahaleyi 0-6/8 yaş döneminde gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklara ve ailelerine farklı disiplinler tarafından sunulan hizmet süreci olarak tanımlamaktadır. Bu tanım kapsamında kongredeki konular aşağıdaki konu başlıklarını kapsarken bunlarla sınırlı değildir:

- Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme
- Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme

- Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)
- Okulöncesi Özel Eğitim
- Erken Çocuklukta Kaynaştırma
- Erken Çocuklukta Müdahaleye İlişkin Yasal Konular
- Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi (Aile-Merkezli Uygulamalar)
- Erken Çocuklukta Müdahalede Kültürel ve Dilsel Farklılıklar
- Erken Çocuklukta Müdahalede Geçiş Süreci
- Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

KURULLAR

KONGRE ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL, Anadolu Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Mary Beth BRUDER, ISEI Başkanı, University of Connecticut, USA

Prof. Dr. Ana Maria SERRANO, EURLY AID Başkanı, University of Minho, PORTUGAL

UDEMKG2025 BİLİM KURULU*

Prof. Dr. Funda Acarlar, Ankara Üniversitesi (Emekli)

Prof. Dr. Gönül Akçamete, Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. Ramazan Akdoğan, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Nurgül Akmanoğlu, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşegül Ataman, Lefke Avrupa Üniversitesi

Prof. Dr. Özgür Aydın, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Sema Batu, Maltepe Üniversitesi

Prof. Dr. Pınar Bayhan, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Bildiren, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Prof. Dr. Mary Beth Bruder, University of Connecticut

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Özlem Diken, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Murat Doğan, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Bülent Elbasan, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Marilyn Espe-Sherwindt, Kent State University

Prof. Dr. Michael Guralnick, University of Washington

Prof. Dr. Birkan Güldenoğlu, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Yeşim Güleç Aslan, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Gürgür, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Necdet Karasu, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Tevhide Kargin, Kapadokya Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Konrot, Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Onur Kurt, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Macid Ayhan Melekoğlu, Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Serhat Odluyurt, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Selda Özdemir, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Suat Özdemir, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Behice Öztö, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Hakan Sarı, Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Uğur Sak, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Elif Sazak Duman, Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Ana Maria SERRANO, University of Minho

Prof. Dr. Şükrü Torun, Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Figen Turan, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Meral Didem Türkyılmaz, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Burcu Ülke Kürkcüoğlu, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Sezgin Vuran, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Yanardağ, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Yıkılmış, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu Yükselen, İstanbul Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Cengiz Acartürk, Jagiellonian Üniversitesi
Doç. Dr. Burak Açık, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal Afacan, Artvin Çoruh Üniversitesi
Doç. Dr. Deniz Akdal, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel Aksoy, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Avşar Ardic, Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Zehra Atbaşı, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Bahadır Ayas, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülten Bozkuş Genç, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Akif Büyükcavcı, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil Çelik Demirtaş, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Asya Çetin, Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Hilmi Çetin, Diamind Zihin Akademisi
Doç. Dr. Mahmut Çitil, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Aysun Çolak, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten Düzkantar, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Murat Eyüpoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Damla Eyüpoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Şenay Güven Baysal, İzmir Şehir Hastanesi
Doç. Dr. Ümit Işık, Ümit Işık Akademi
Doç. Dr. Alpaslan Karabulut, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Serpil Mungan Durankaya, Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Seray Olçay, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Sertan Özdemir, İstanbul Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Esmehan Özer, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ufuk Özkubat, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Sunagül Sani Bozkurt, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Şaziye Seçkin Yılmaz, Fenerbahçe Üniversitesi
Doç. Dr. Canan Sola Özgüç, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Miray Sümer Dodur, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Sertan Talas, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Duygu Temeltürk, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Toper, Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Gözde Tomris, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Emre Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Gizem Yıldız, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Işık Akın Bülbül, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Arslantaş, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hilal Atlar Yıldırım, İzmir Demokrasi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özge Sultan Balıkcı, Ankara Medipol Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Eren Balo, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tuba Ceyhan, Biruni Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Demirtaş Tolaman, Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halide Kara, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül Yılmaz Atman, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ertan Görgü, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Kazanoğlu, İzmir Bakırçay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sinan Kalkan, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Kök, Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Koçak, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Meral Melekoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Semra Selvi Balo, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Deniz Söğüt, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şerife Şahin, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Güleşan Özge Kalaycı, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Uysal, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özge Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Feridi İdi Tulumcu, Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Dilay Akgün Giray, Süleyman Demirel Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Volkan Şahin, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Gökhan İnce, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Ali Kaymak, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Ümit Savaş Taşkesen, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Demet Aydın, İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Dr. Aymen Balıkçı, Sense-on
Dr. Olcay Karaca
Dr. Alperen Sağdıç, SOBE
Dr. Eleni Soukakou, University of Roehampton
Dr. Süleyman Özyürek, Süleyman Demirel Üniversitesi
Uzm. Dr. Tuğba Karaca Ahat, Eskişehir Şehir Hastanesi

UDEMKG2023 ORGANİZASYON KURULU

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi (Kongre Eş-Başkanı)
Doç. Dr. Ümit IŞIK, (Kongre Eş-Başkanı)

Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yanardağ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel Aksoy, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil Çelik Demirtaş, Erken Çocuklukta Özel Eğitim
Doç. Dr. Gözde Tomris, Erken Çocuklukta Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İlkan Yetkin, Malatya İnönü Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esin Pektaş Karabekir, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Melih Çattık, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şerife Şahin, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Güleşan Özge Kalaycı, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Volkan Şahin, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Gökhan İnce, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Ali Kaymak, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Cem Kalaycı, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Ahmet Alperen Yavuz, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Tezcan Çavuşoğlu, Anadolu Üniversitesi

Arş. Gör. Hamdi Gönüldaş, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Oğuz Özdamar, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Tuğçe Sinoğlu Günden, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Sultan Kaya, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Melike Kurtuluş Uzlu, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Hülya Ceren Tutuk, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Osman Yaşar, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Arş. Gör. Uğur Onur Günden, Anadolu Üniversitesi (**Kongre Sekreteryası**)

**Ünvan ve soyisme göre düzenlenmiştir.*

KONGRE ORGANİZASYONU

8.Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2025), Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (EÇOMDER), Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü işbirliği ve Dünya Erken Müdahale Birliği (International Society on Early Intervention-ISEI), Avrupa Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (Eurlyaid-The European Association on Early Childhood Intervention-EAECI) desteği ile düzenlenmiştir.

KEYNOTE

Keynote 1

24 NİSAN 2025

Saat: 18:00-19:00

Salon A

Prof. Dr. Michael GURALNICK

Furute Directions for Early Childhood Intervention

Keynote 2

25 NİSAN 2025

Saat: 18:30 - 19:30

Salon A

Prof. Dr. Marilyn ESPE-SHERWINDT
“I Felt Alone”

Keynote 3

26 NİSAN 2025

Saat: 18:30 - 19:30

Salon A

Dr. Elena P. SOUKAKOU

Inclusive Practices for All: Supporting the Implementation of Quality Inclusion

ÇALIŞTAYLAR

Çalıştay 1

27 Nisan 2025

Saat: 09:00 - 09:45

Salon A

Prof. Dr. Şükrü Torun

Erken Çocuklukta Müzik Aracılı Stratejiler

Çalıştay 2

27 Nisan 2025

Saat: 09:00 - 09:45

Salon B

Prof. Dr. Ahmet Yıkmış

Erken Çocukluk Matematiğinde Çoklu Duyulu Yaklaşımlar

Çalıştay 3

27 Nisan 2025

Saat: 09:00 - 09:45

Salon C

Doç. Dr. Deniz Akdal

Okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesi çalıştayı

Çalıştay 4

27 Nisan 2025

Saat: 09:45 - 10:30

Salon A

Dr. Öğr. Üyesi Sinan Kalkan

Gelişimde Bağlayıcı Güç: Tüm Yönleriyle Çocuklarda Sosyal-Duygusal Gelişi

Çalıştay 5

27 Nisan 2025

Saat: 09:45 - 10:30

Salon B

Prof. Dr. Figen Turan, Doç. Dr. Asya Çetin, Çocuk Gel. Tuğba Ünal Keleş

Fonolojik Farkındalık Destek Programı (FonFar-Dp)

Çalıştay 6

27 Nisan 2025

Saat: 10:00 - 11:00

Salon C

Çalıştay 7

27 Nisan 2025

Saat: 11:00 - 11:45

Salon A

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Koçak

Otizmde Davranışın Şifresini Çözmek: Ailelerle Birlikte Öğrenci Davranış Profili Oluşturma Rolü

Çalıştay 8

27 Nisan 2025

Saat: 11:00 - 11:45

Salon B

Dr. Doç. Dr. Canan Sola Özgüç, Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Demirtaş Tolaman, Arş. Grv. Dr. Feride İdi Tulumcu

Erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukların sosyal kabulünde sözcüklerin gücü: Resimli çocuk kitapları

Çalıştay 9

27 Nisan 2025

Saat 11:00 - 11:45

Salon C

UzmDr. Öğr. Üyesi Şerife Şahin

Erken Müdahale Sürecinde Problem davranışların işlevsel analizi

Çalıştay 10

27 Nisan 2025

Saat: 11:45 - 12:30

Salon A

Dr. Öğr. Üyesi Ertan Görgü

Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi (TADİS)

Çalıştay 11

27 Nisan 2025

Saat: 11:45 - 12:30

Salon B

Doç. Dr. Sertan Talas

Erken Çocuklukta Zekanın Değerlendirmesi Bağlamında Eral-Nit Zeka Testi

Çalıştay 12

27 Nisan 2025

Saat: 11:45 - 12:30

Salon C

Doç. Dr. Miray Sümer Dodur, Dr. Olcay Karaca

Okul Öncesi Dönemde Bilişsel Müdahale

Çalıştay 13

27 Nisan 2025

Saat: 13:30 - 14:15

Salon A

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Prof. Dr. DKT. Özlem Diken, Arş. Grv. Tuğçe Sinoğlu Günden, Arş. Grv. Uğur Onur Günden

Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Nitelikli Kitap Okuma Programı (NİKO) ve Stratejileri

Bu çalıştayda nitelikli kitap okuma stratejileri niko PROGRAMI ile aktarılmıştır. niko PROGRAMI; okul öncesi dönemde (0-6 yaş, odak noktası 0-3 yaş) yer alan normal gelişim gösteren ve gelişim geriliği/yetersizliği ya da riski olan çocukların birincil bakıcıları (ebeveynleri/bakıcıları) ve bu çocuklar ile çalışan eğitimci/uzmanlara yönelik olarak; yetişkinlere çocuklar ile NİTELİKLİ KİTAP OKUMA BECERİLERİ kazandırmayı amaçlayan ODAKLI BİR ERKEN MÜDAHALE programıdır.-

niko PROGRAMI, yıllardır süregelen etkileşimli kitap okuma ve çocuk gelişiminde yetişkin-çocuk etkileşimi araştırmalarının ortaya koyduğu bilimsel dayanaklar temelinde yapılandırılmıştır. niko PROGRAMI'nda yer alan her bir stratejiye ilişkin alanyazında kanıtlar yer almaktadır.

niko PROGRAMI;

içerisinde üç temel bileşen yer almaktadır. Bunlar;

- a) NİKO Programı Bilgi Notları,
- b) NİKO Programı Stratejileri ve
- c) NİKO Programı Formlarıdır.

NİKO Programı toplamda yetişkinlere çocuklar ile nitelikli kitap okuma becerisi sergileyecek 21 "niko STRATEJİSİ" ve nitelikli kitap okumanın ve niko STRATEJİLERİ'nin neden önemli olduğunu açıklayan 19 "niko BİLGİ NOTU" ve NİKO Formlarından oluşmaktadır.

Formlar, NİKO programının oturumunu planlamada kullanılan;

- 1) NİKO Programı Oturum Planı,
- 2) NİKO programının basamak basamak yüzyüze ve online nasıl uygulanacağını gösteren NİKO Programı Uygulama Kılavuzu (Yüzyüze ve Online/Çevrim içi),
- 3) NİKO programının uygulanmasında hangi oturumda hangi Bilgi Notları ve Stratejilerin kullanılacağını gösteren NİKO Programı Oturum Akış Formu,

4) NİKO programının yetişkinler ve çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmek üzere hazırlanan NİKO Programı Yetişkin Davranış Profili (YDP) ve

5) Çocuk Davranış Profili (ÇDP)'dir.

niko PROGRAMI'nda yer alan stratejiler çocuk ile birlikte kitap okurken hayata geçirebilen yetişkin, çocuk ile nitelikli kitap okuma etkileşimine girerek çocuğun gelişimsel becerilerini (özellikle bilişsel, iletişim, sosyal-duygusal) desteklemiş olur.

Çalıştay 14

27 Nisan 2025

Saat: 13:30 - 14:15

Salon B

Uzman DKT. Nazlı Yıldırım Akbaş

Sesime Gel: Dil ve İşitsel Müdahale Programı Çalıştayı

Çalıştay 15

27 Nisan 2025

Saat: 13:30 - 14:15

Salon C

Öğr. Grv. Dr. Ümit Savaş Taşkesen

Umut, sahte terapi ve yöntemler arasında aile

Çalıştay 16

27 Nisan 2025

Saat: 14:15 - 15:00

Salon A

Doç. Dr. Esmehan Özer, Doç. Dr. Cengiz Acartürk, Doç. Dr. R. Duygu Temeltürk, Prof. Dr. Özgür Aydın

Göz İzleme Teknolojisi ile Nörogelişimsel Bozukluklara Yaklaşım: İnovatif Araştırmalar ve Uygulamalar

Çalıştay 18

27 Nisan 2025

Saat: 14:15 - 15:00

Salon B

Uzman Ayşe Aracıkül Balıkçı, Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Prof. Dr. DKT. Özlem Diken, Dr. Fzt. Aymen Balıkçı

Bebekler İçin Duyu-Motor Fonksiyonlar ve Etkileşim Temelli Gelişimsel Değerlendirme ve Müdahale Programı (DUMFET)

Çalıştay 19

27 Nisan 2025

Saat: 14:15 - 15:00

Salon C

Özel Eğitim Uzmanı Tarık Akay

Profesyonellik; Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Öğretmen-Veli İletişimi

Çalıştay 20

27 Nisan 2025

Saat: 15:30 - 16:15

Salon A

Prof. Dr. Selda Özdemir, Dr. Öğr. Üyesi Işık Akın Bülbül

Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi Uygulaması ve Ortak Dikkat Aracılı Erken Müdahale Programı (ODSİ)

Çalıştay 21

27 Nisan 2025

Saat: 15:30 - 16:15

Salon B

Prof. Dr. Ebru Hasibe Tanju Aslışen

Erken Çocuklukta Storigami

Çalıştay 22

27 Nisan 2025

Saat: 15:30 - 16:15

Salon C

Doç. Dr. Aysun Çolak

Erken Müdahalede Aile Çalışmalarının Yansımaları: Eğitimci ve Uzmanlara İpuçları

Çalıştay 23

27 Nisan 2025

Saat: 16:15 - 17:00

Salon A

Uzman Ali İrfan Çaka

Erken Müdahalede Kendini Yönetme Stratejilerinin Öğretimi: Öğretmen Merkezli Uygulamalardan Çocuk Merkezli Uygulamalara Sistematik Geçiş

Çalıştay 24

27 Nisan 2025

Saat: 16:15 - 17:00

Salon B

Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz

Özel Eğitimde TeknoGirişimcilik

Çalıştay 25

27 Nisan 2025

Saat: 16:15 - 17:00

Salon C

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tuba Ceyhun, Uzman Psk. Rahime Gökboğa

Erken Müdahale Alanında Çalışan Uzmanlar ve Kurumlar İçin Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (Bahp) Hazırlama Çalıştayı

Çalıştay 26

27 Nisan 2025

Saat: 17:00 - 17:45

Salon A

Dr. Öğr. Üyesi Güleşan Özge Kalaycı, Prof. Dr. DKT. Özlem Diken

Fonolojik Farkındalık Eğitim Programı (FonFar)

Bilimsel Dayanaklı Okuma Araştırmaları (BDOA) tarafından temel erken okuryazarlık becerileri; sözel dil (alıcı ve ifade edici dil ve sözcük bilgisi gelişimi), alfabe bilgisi, yazı farkındalığı ve fonolojik farkındalık becerileri olarak belirtilmektedir (Christie, 2008). Fonolojik farkındalık, okul öncesi dönemde gelişmeye başlayan okul yıllarında da gelişmeye devam eden okuma-yazma sürecini destekleyen ve kolaylaştıran bir erken okuryazarlık becerisidir (Gillon, 2007; Snowling, Nash ve Henderson, 2008). Araştırmalar fonolojik farkındalık becerilerinin okuma-yazma açısından güçlü bir yordayıcı olduğunu göstermektedir (Dickinson ve Snow, 1987; Chaney, 1992; Whitehurst ve Lonigan, 1998; Report of the National Reading Panel, 2000; Aktan-Kerem, 2001; Ehri, Nunes, Stahl ve Willows, 2001; Justice ve Ezell, 2001; Gül, 2006; Yücel, 2009; Turan ve Akoğlu, 2011; Akoğlu ve Turan, 2012; Bayraktar, 2013; Parpucu, 2016; Akdal, 2018; Dinler, 2018; Topalca ve Gemalmaz, 2019; Kalaycı ve Diken, 2022). Dolayısıyla okul öncesi dönemde fonolojik farkındalık becerilerini desteklemeye yönelik müdahaleler, gelecekte yaşanabilecek okuma-yazma güçlüklerini önlemede ve gelecekteki akademik başarı üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle fonolojik farkındalık becerilerini geliştirmeye ve desteklemeye yönelik müdahale programları, çocukların okuma-yazma ve okul başarısı için son derece önemli görülmektedir.

Çalıştay kapsamında, fonolojik farkındalık becerilerini desteklemek amacıyla çocuklar ve öğretmenlere yönelik geliştirilmiş bir web tabanlı fonolojik farkındalık eğitim programı olan FONFAR'ın öğretmen ve öğrenci modülleri hakkında eğitim verilecektir. Web sitesi üzerinden etkinlik örnekleri gösterilecektir. Programın hedef kitlesi erken okuryazarlık becerilerini çalışan; okul öncesi, sınıf ve özel eğitim öğretmenleri/öğretmen adayları, çocuk gelişimciler, dil ve konuşma terapistleridir.

Çalıştay 27

27 Nisan 2025

Saat: 17:00 - 17:45

Salon C

Dr. DKT. Seda Esersin

Özel Gereksinimli Çocuklarda Çok Dillilik: Gelişimi Etkileyen Dinamikler

Çalıştay 28

27 Nisan 2025

Saat: 7:45 - 18:30

Salon A

Prof. Dr. Sezgin Vuran, Arş. Grv. Dr. Volkan Şahin

Ebeveynden Ebeveyne Davranışsal Destek

Çalıştay 29

27 Nisan 2025

Saat: 17:45 - 18:30

Salon A

Öğr. Grv. Neslihan Canpolat Çığ, Prof. Dr. DKT. Özlem Diken

Video Görsel Sahne Gösterimi ile Otizmlı Çocuklarda İletişimsel Sıra Alma Becerilerinin Geliştirilmesi

Çalıştay 30

27 Nisan 2025

Saat: 17:45 - 18:30

Salon C

Öğr. Grv. Dr. Ali Kaymak, Öğr. Grv. Dr. Gökhan İnce

Duyusal İşleme Bozukluğu Olan Çocuklara Davranışsal Müdahale

PANELLER

Panel 1

24 NİSAN 2025

Saat: 10:15 - 11:45

Salon A

Prof. Dr. Gönül Akçamete, Prof. Dr. Ayşegül Ataman, Prof. Dr. Ahmet Konrot

PANEL-1: Alanın Duayenlerinden Erken Müdahalede Aile ile Çalışmak

Panel 2

24 NİSAN 2025

Saat: 11:15 - 12:15

Salon A

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Doç. Dr. Özlem Toper, Doç. Dr. Seçil Çelik Demirtaş, Doç. Dr. Gözde Tomris

PANEL-2: Erken Müdahalede Aile Araştırmaları: Değişen Paradigmalar

“Erken Müdahalede Aile Araştırmaları: Değişen Paradigmalar” başlıklı panelle ilk olarak erken müdahalede aile araştırmalarına yansıyan paradigma değişimlerine kuramsal boyutta bir bakış sunulması, daha sonra değişen paradigmaların ailelerle olan uygulamalara nasıl yansıdığına yer verilmesi ve son olarak değişen paradigmaların ailelerle gerçekleştirilen bilimsel araştırmalara olan yansımalarının ekolojik geçerlilik odağında tartışılması amaçlanmıştır.

Sosyal bilimlere yön veren kuramlar ve her bir kuramın savunduğu görüşler tarihsel süreçte yeni paradigmaların filizlenmesine yol açmıştır. O döneme damga vuran paradigmalar pek çok farklı alanın kuramsal temellerine, araştırma ve uygulama boyutlarına etki etmiştir. Değişen paradigmalarla gelişme gösteren alanlardan biri olan erken müdahale, köklü ve güçlü kuramsal temellerini değişen paradigmalar ışığında oluşturmuştur. Modernizmden post modernizme, pozitivistten post pozitivist, yapısalcılıktan post yapısalcılığa doğru uzanan bu serüvende her bir paradigmanın etkisi erken müdahalede aile araştırmalarında gözlenmiştir. Bu etki tıbbi modelden sosyal modele geçiş, çocuk merkezli uygulamalardan aile merkezli uygulamalara yöneliş, davranış temelli yaklaşımların bilişsel temelli yaklaşımlar ve daha pek çok yaklaşımın birleşmesiyle eklettik yaklaşımları doğurması gibi pek çok konuda gelişmeler yaratmıştır. Erken müdahalenin olmazsa olmazı ve atan kalbi olan “aile” kavramı her doğan paradigma ile daha da değer kazanmış ve bilimsel araştırmaların odak noktası haline gelmiştir. Günümüzde “aile” birbirine kenetlenmiş ve karşılıklı etkileşim içerisinde işleyen, makrodan mikroya farklı sistemlerin etkisi altında olan bir sistem olarak ele alınmaktadır. Böylece erken müdahalede aile araştırmalarında ailenin tüm işleyişi ve dinamikleriyle birlikte ele alındığı, aile katılımlı müdahale programlarının geliştirildiği, çok disiplinli ve disiplinler üstü uygulamalara doğru gidildiği, uzun vadeli etkilerinin sınırdığı kapsamlı müdahalelerin geliştirildiği görülmektedir. Son yıllarda gelişen sinirbilim ve pozitif psikolojinin etkisiyle “aile” kavramına olan bakış açısı daha da gelişmiştir. Böylece “aile” tüm çevresel ve biyolojik koşullarla bir bütün olarak ele alınmaya başlanmıştır. Çocuğun gelişiminde ve özellikle beyin gelişiminde çevresel deneyimlerin etkisi ve nitelikli ebeveyn-çocuk etkileşimi önem kazanmaya, “sorun odaklı” bakış açısı yerine aile bireylerinin sorunlarla nasıl baş edebileceklerine ve güçlü yönlerine odaklanmayı temel alan bakış değer kazanmıştır.

Sözü edilen paradigma değişimleri aile araştırmalarında ekolojik ve sosyal geçerlilik konusunu da gündeme taşımıştır. Değişen paradigmalara uyum süreci yaşanırken karşılaşılan sorunlar tartışma yaratmış, erken müdahale alanındaki araştırmalar ve uygulamalar arasındaki boşluk bu tartışmaların odağında yer almıştır. Araştırmaların gerçek uygulama ortamlarında uygulanabilirliği, işlevselliği ve kalıcılığı gibi konular uzun yıllardır tartışılan önemli konulardan olmuştur. Yapılan tartışmalar, araştırmacıların çevresel değişkenleri kontrol etme

girişimlerinin bulguların genellenebilir olma derecesini önemli ölçüde sınırlayabileceğini yönündedir. Alanyazında bu tür konular sosyal geçerlilik ile de ilişkili olan “ekolojik gerçeklik” kavramı içerisinde değerlendirilmektedir. Temel olarak ekolojik geçerlik kavramı, öğretim/uygulama/müdahale sürecinin doğal bağlamlarla ne derece örtüştüğünü ve elde edilen bulguların dış dünyaya ne derece genellenebilir olduğunu ifade etmektedir. Ekolojik geçerlik, elde edilen bulguların anlamlı olmasının yanı sıra, uygulamanın doğal koşullarda yürütülmesi, araştırma bağlamı dışında ve gelecekte de kullanılabilir olmasıdır. Araştırmacılar, ekolojik ve sosyal geçerliliğin azalması pahasına halen yüksek deneysel kontrolü tercih edebilseler de alanyazında bu kaybın önemine dikkat çekilmektedir. Bu geçerlik türü çerçevesinde araştırmalar şu üç temel bileşende değerlendirilebilmektedir: (a) *Uygulanabilirlik*: Doğal ortam, doğal ve işlevsel hedef ve etkinlikler, o ortama/bağlama ait doğal uygulayıcılar/sosyal partnerler, ulaşılabilir finansal destekler, uygulanabilir personel desteği, uygulamanın kalıcılığı/sürdürülebilirliği, davranış değişiminin kalıcılığı, doğrudan ve dolaylı tüketicilerin müdahalenin doğal ortamda uygulanabilirliği hakkındaki görüş ve deneyimleri, (b) *Kabul edilebilirlik/Memnuniyet*: Doğrudan ve dolaylı tüketicilerin araştırmanın amaçlarını ve müdahaleyi seçmeleri, tüm tüketicilerin müdahalenin ve/veya hedef davranışların zaman, maliyet vb. açılarından kabul edilebilir olduğuna yönelik görüş ve deneyimleri, (c) *Önem*: Doğrudan ve dolaylı tüketicilerin davranış değişikliğini ya da müdahalenin sonucunu önemli bulmasıyla ilgili görüş ve deneyimleri, başarılı sosyal karşılaştırma verileri, “kör değerlendirme” olarak araştırmanın içerisinde olmayan ya da araştırmanın sonuçlarından doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmeyecek olan kişilerin de hedef davranış değişikliğinin önemli olduğuna yönelik görüşleri. Bu bileşenler doğrultusunda değerlendirilen uluslararası erken müdahale araştırmalarının ekolojik ve sosyal geçerliliği yüksek oranda karşılayamadığına dikkat çekilmektedir. Ulusal alanyazın incelendiğinde ise, ilk olarak erken müdahaledeki aile araştırmalarının son on yılda ivme kazandığı, betimsel ve ilişkisel araştırmalar dışında özellikle son yıllarda ailenin öğretici rolünden ziyade güçlendirilmesine dayalı çeşitli müdahale araştırmalarının gerçekleştirildiği, karma araştırma yöntemi gibi farklı yöntemlerle araştırma hedeflerinin daha ayrıntılı incelenmeye çalışıldığı, geliştirilen müdahale programlarının farklı destek sistemleri ve çeşitli materyallerle çeşitlilik kazandığı söylenebilir. Bununla birlikte, erken müdahaledeki aile araştırmalarının çoğunlukla özel eğitim alanında tek denekli araştırma yöntemleriyle gerçekleştirildiği, bu araştırmalarda okul öncesi döneme odaklanıldığı, çoğunlukla annelerin katılımcı olarak yer aldığı ve müdahalelerin katılımcılara daha çok bireysel öğretim oturumlarla sunulduğu gözlenmektedir. Ekolojik ve sosyal geçerlilik boyutunda değerlendirildiğinde ise, uygulanabilirlik boyutunda çoğu araştırmanın doğal ortamlarda, doğal etkinliklerle ve doğal sosyal partnerlerle yürütüldüğü ve sosyal geçerlilik verilerine yer verdiği görülmektedir. Ancak, müdahalelerin sürdürülebilirliği, sadece katılımcıların değil dolaylı tüketicilerin de görüşlerine başvurma gibi ekolojik ve sosyal geçerliliğin temel bileşenlerindeki birtakım eksiklikler göze çarpmaktadır. Araştırmacıların bundan sonraki hedefinin “Bu müdahaleler ne işe yarıyor?” sorusunun ötesine geçerek “Hangi müdahaleler gerçek yaşamda işletilebilir, uygulanabilir, kabul edilebilir, sürdürülebilir ve ailenin yaşam döngüsünde fark yaratır?” sorularını sorarak ekolojik geçerliliği daha yüksek araştırmalar gerçekleştirmesi gerektiği düşünülmektedir. Böylece ailenin yaşam döngüsünde daha gerçek ve büyük farklar yaratılabileceği öngörülmektedir.

Panel 3

24 NİSAN 2025

Saat: 13:30 - 14:30

Salon A

Prof. Dr. Funda Acarlar, Prof. Dr. DKT. Özlem Diken

PANEL-3: Otizm Spektrum Bozukluğunda Söz Öncesinden Söz Dönemine

Panel 4

24 NİSAN 2025

Saat: 14:30 - 15:30

Salon: A

Doç. Dr. DKT. Sertan Özdemir, Dr. Öğr. Üyesi DKT. Deniz Kazanoğlu, Dr. Öğr. Üyesi DKT. Eren Balo

PANEL-4: *Konuşma bozukluklarına müdahale sürecinde aile ile çalışma*

Panel 5

24 NİSAN 2025

Saat: 16:00 - 17:00

Salon: A

Prof. Dr. DKT. Özlem Diken, Doç. Dr. DKT. Şaziye Seçkin Yılmaz, Dr. Öğr. Üyesi DKT. Semra Selvi Balo, Dr. Öğr. Üyesi DKT. Özge Sultan Balıkcı

PANEL-5: *Dil bozukluklarına müdahale sürecinde aile ile çalışma*

Panel 6

24 NİSAN 2025

Saat: 0917:00 - 18:00

Salon: A

Prof. Dr. Mehmet Yanardağ, Prof. Dr. Bülent Elbasan, Dr. Fzt. Aymen Balıkçı

PANEL-6: Duyu-Motor Müdahalede Aile ile Çalışmak

Panel 7

25 NİSAN 2025

Saat:09:00 - 10:00

Salon: A

Prof. Dr. Serhat Odluyurt, Prof. Dr. Sema Batu, Prof. Dr. Ramazan Akdoğan

PANEL-7: ERKEN MÜDAHALE SÜRECİNDE AİLELER

Panel 8

25 NİSAN 2025

Saat: 09:00 - 10:00

Salon: B

Uzman Dr. Tuğba Karaca Ahat, Doç. Dr. Mehmet Akif Büyükavcı, Doç. Dr. Şenay Güven Baysal

PANEL-8: Gelişimsel Pediatri: Erken tanı, aile merkezli yaklaşım ve ÇÖZGER

Gelişim, döllenmeden ölüme kadar geçen sürede insanın duygusal, sosyal, bilişsel, dil, hareket, ilişki ve özbakım alanlarında ilerlemesidir (1). Ebeveynlerin günlük eylemlerinin kalitesi- gülümseme, konuşma, kucaklama, şarkı söyleme ve bebeğe karşılık verme-gelişmekte olan beynin devrelerini şekillendirir (2,3). “Gelişimsel zorluklar” çocukların gelişimleri için risk oluşturabilecek durumları, gelişimin beklenenden farklı olmasını, gecikmeleri ya da engelleri kapsar (1). En son CDC (The Centres for Diseases Control and Prevention) 2017 verilerine göre, 3-17 yaş arasındaki çocukların %17’sinde gelişimsel zorluk bulunmaktadır (4).

Düşük gelirli ülkelerde; yoksulluk, yetersiz beslenme, kronik hastalıklar ve psikososyal uyaran eksiklikleri gibi küçük çocukların gelişimini etkileyen risk faktörleri daha yüksek oranlarda olduğundan, gelişimsel zorlukların yaygınlığı yüksek gelirli ülkelere göre daha yüksektir. Damgalanma korkusu, tedaviye veya müdahalelere güven eksikliği ve normal gelişimi neyin oluşturduğuna dair bilgi eksikliği, bakım verenlerin gelişimsel zorlukları hafife almasına neden olabilir (5,6). Tüm düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde (LMIC); 5 yaşın altındaki çocukların %43 kadarının gelişimsel gecikme açısından risk altında olduğu tahmin edilmektedir (7). Gelişimsel risk faktörlerinin biriktiğinde çok büyük boyutlara ulaşabileceği, hatta bir sonraki nesilde doğan çocukların gelişimini dahi etkileyebileceği bilinmektedir (8). İntrauterin dönemden erken çocukluk dönemine kadar olan yaşamın ilk yılları, hızlı beyin gelişimi ile karakterizedir. Dinamik beyin görüntüleme teknolojisi, nöronların tamamının hamileliğin üçüncü trimesterinden önce oluştuğunu, ancak bu nöronlar arasındaki bağlantıların veya sinapsların büyük ölçüde doğumdan sonra geliştiğini göstermiştir. Nöral budama ve DNA metilasyonu gibi süreçler vasıtasıyla erken çocukluk döneminde yaşanan olumlu ya da olumsuz deneyimler, bir çocuğun gelişmekte olan beyninin değişimi ile sonuçlanır ve böylece beynin mimarisi biyoloji ve çevrenin dinamik etkileşimi yoluyla inşa edilmiş olur. Erken yaşlardaki stres faktörlerinin beyin mimarisini etkilediği tespit edilmiştir (9). Toksik stres "yetişkin desteğinin tamponlayıcı korumasının yokluğunda vücudun stres yönetim sistemlerinin güçlü, sık ve/veya uzun süreli aktivasyonu" olarak tanımlanmaktadır (10). Toksik stresin öncülleri arasında; aşırı yoksulluk, tekrarlayan fiziksel veya duygusal istismar, kronik ihmal, şiddetli anne depresyonu, ebeveyn madde bağımlılığı ve aile içi şiddet sayılabilir. Toksik stres depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, artan madde bağımlılığı riski, otizm spektrum bozukluğu ve dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu gibi nöropsikiyatrik ve davranışsal bozuklukların görülme sıklığı için risk oluşturmaktadır (11). Plastisite beynin deneyimlere yanıt olarak kendini yeniden yapılandırma yeteneğine verilen isimdir. 0-12 aylık dönemde beynin büyük ölçüde plastisite göstermesi ebeveynlerin çocukların

gelişimi üzerinde büyük bir etki yaratma kapasitesine sahip olduğu anlamına gelmektedir (12,13). Uygun bakım ve gözetim altında olan, bakım verenleri tarafından güven konusunda desteklenen çocukların, başta stres yanıtı ile negatif yönde aktive olmuş olan biyokimyasal ve fiziksel dengeleri, daha ileri dönemlerde zarara yol açmayacak derecede tekrar organize olur (14). 2016 yılında The Lancet Erken Çocukluk Gelişimi Serisi tarafından önerilen ve 2018 yılında Dünya Sağlık Örgütü, UNICEF ve Dünya Bankası tarafından benimsenerek resmileştirilen Nurturing care (geliştiren bakım) çerçevesi gündeme gelmiştir. Bu yaklaşım politikalar, programlar, kamu hizmetleri ve toplum tarafından oluşturulan koşulları ve bu koşulların erken çocukluk gelişimi (EÇG) üzerindeki etkisini izlemek ve değerlendirmek için kullanılır. 5 alan içermektedir: sağlık, beslenme, duyarlı bakım, öğrenme fırsatları ve güvenlik ve koruma (15). Çocuk gelişiminin teorik olarak kavramsallaştırılması hem bireyin doğasının hem de yetiştirilmesinin önemini içermekte ve Urie Bronfenbrenner'in (1917-2005) biyoekolojik kuramı modeli üzerine inşa edilmektedir. Bu model, insan gelişiminin; bir insan ile yakın ve uzak çevresindeki kişiler, nesneler, semboller ve sistemler arasında giderek daha karmaşık hale gelen etkileşimler yoluyla gerçekleştiğini varsayar. Yani gelişim süreci boyunca biyoloji, davranış ve çevreyi; davranış ve çevre de biyolojiyi etkiler. Bu etkileşim dinamikler ve çocuk doğumdan itibaren aktif bir rol oynar (1). Biyoekolojik teori, birinci basamakta çocuk gelişimini izlerken ve desteklerken tüm bileşenlerin (çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyal işleyişi ile yakın ve uzak çevresiyle olan dinamik etkileşimleri) ele alınması gerektiğini savunur (15).

Erken destek/müdahale/girişim (Early intervention)

Biyolojik ya da çevresel zorlayıcı etmenleri (riskleri) bulunan ya da herhangi bir alanda gelişimsel gecikmesi olan 0-3 yaş grubundaki çocuklara verilen gelişimi destekleyici hizmetlerin bütününe içeren programdır (16). Bebeklik ve erken çocukluk dönemi, potansiyel olarak gelişimsel zorluklara neden olabilecek ve yaşam boyu beyin gelişimini etkileyebilecek sorunların önlenmesi ve iyileştirilmesi için en iyi zamandır. Sağlık sistemi örneğin aşılarda ve büyümenin izlenmesi gibi rutin takipler ve ayrıca akut ve kronik hastalık izlemi için de çocukların en sık temasta bulunduğu sistemdir. Gelişimsel pediatrist; transdisipliner bir yaklaşımla çocuk ve aile için birincil sorumluluğu üstlenir, çocuğun bütününe bilir ve bütününe değerlendirir, çocuğun gereksinimlerini ön planda tutar, ilgili disiplinlerdeki uzmanlara danışır çocuğun ya da ailenin zorluklarının belirli yönleri hakkında bilgi arar, iş birliği yaparak çocuğun gereksinimleri için verilen hizmetleri eşgüdümle yürütür, çocuk ve ailenin konsültasyonlar, tetkikler, sonuçlar arasında kaybolmasını önler, onların yanında olarak çocuğun gereksinimleri ile ilgili tüm disiplinlere yönlendirir, tetkik sonuçları, öneri ve tedavileri ailenin anlayacağı şekilde harmanlayarak çocuk ve aileye açıklar, tedavinin devamını, önerilerin aileye ve çocuğa ulaşmasını teyit eder ve izlemin sürmesini sağlar.

Kaynaklar:

1. Ertem IO. Developmental difficulties in early childhood Prevention, early identification, assessment and intervention in low- and middle-income countries: a review, II. World Health Organization ve 2012.
2. Shore R. Rethinking the brain: new insights into early development. New York, 1997: Families and Work Institute.

3. Heidi M. Feldman, Ellen Roy Elias, Nathan J. Blum, Manuel E. Jimenez, Terry Stancin, *Developmental-Behavioral Pediatrics*, fifth edition, section 1, Foundations of Developmental-Behavioral Pediatrics, Elsevier, Philadelphia, 2022: pg11-18).
4. Zablotsky B, Black LI, Maenner MJ, Schieve LA, Danielson ML, Bitsko RH, Blumberg SJ, Kogan MD, Boyle CA. Prevalence and Trends of Developmental Disabilities among Children in the US: 2009–2017. *Pediatrics*. 2019; 144(4):e20190811).
5. Committee on Nervous System Disorders in Developing Countries (2001) Board on Global Health. Neurological, psychiatric, and developmental disorders: meeting the challenge in the developing world. Washington, DC: National Academy Press, 2001).
6. Grantham-McGregor S et al. (2007) Developmental potential in the first 5 years for children in developing countries. *Lancet*. 369(9555): 60 –70.
7. Lu C, Black MM, Richter LM. Risk of poor development in young children in low-income and middle- income countries: an estimation and analysis at the global, regional, and country level. *Lancet Glob Health* 2016;4:e916–22).
8. Sameroff AJ, Rosenblum KL (2006) Psychosocial constraints on the development of resilience. *Ann NY Acad Sci*. 10 9 4:116 –124).
9. Shore R (1997) Rethinking the brain: new insights into early development. New York: Families and Work Institute.
10. Shonkoff JP (2006) A promising opportunity for developmental and behavioral pediatrics at the interface of neuroscience, psychology, and social policy: remarks on receiving the 2005 C. Anderson Aldrich Award. *Pediatrics*. 118(5):2187–2191).
11. Bucci M, Marques SS, Oh D, Harris NB. Toxic stress in children and adolescents.
12. *Adv Pediatr*. (2016) 63:403–28. doi: 10.1016/j.yapd.2016.04.002) Roth G, Dicke U. Evolution of the brain and intelligence. *Trends Cogn Sci*. (2005) 9:250–7. doi: 10.1016/j.tics.2005.03.005.
13. Herculano-Houzel S. The human advantage: a new understanding of how our brain became remarkable. Cambridge, MA: MIT Press (2016).
14. Sheridan MA, Mukerji CE, Wade M, Humphreys KL, Garrisi K, Goel S, et al. Early deprivation alters structural brain development from middle childhood to adolescence. *Sci Adv*. (2022) 8:eabn4316. doi: 10.1126/sciadv.abn4316 Improving Early Childhood Development: WHO guideline. Geneva: World Health Organization; 2020. Accessed February 25, 2021. Available from: <https://www.who.int/socialdeterminants/themes/earlychilddevelopment/en/>.
15. Bronfenbrenner U, Ceci S. J Nature-nurture reconceptualized in developmental perspective: a bioecological model. *Psychol Rev*. 1994:101(4):568 –586).
16. Ertem İ. Özdemir Sİ. (2005). Erken Destek Programları. Ertem İ. Gelişimsel Pediatri. Ankara 2005. ss 491-509.

Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER)

Doç. Dr. Mehmet Akif Büyükavcı

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD Gelişimsel Pediatri BD

Özel gereksinimi olan çocuklar; kronik fiziksel, gelişimsel, davranışsal ya da duygusal zorlukları veya bu zorluklara dair riskleri olan ve toplumsal yaşama eşit katılım sağlamak için yaşıtlarının aldığı hizmetlerin ötesinde destek gerektiren bireylerdir. Bu çocuklar için "özel gereksinim" kavramı, damgalayıcı "engelli" teriminin yerine geçerek hem bilimsel hem de etik açıdan daha kapsayıcı bir yaklaşım sunar. Günümüzde çocuk haklarına odaklanan yaklaşımlar, bireyin tıbbi durumundan çok işlevselliğini ve yaşam kalitesini ön plana çıkarmayı hedeflemektedir.

Gelişimsel Zorlukların Sıklığı

Amerikan Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) verilerine göre Amerika'da 3-17 yaş arası çocuklarda fiziksel, öğrenme, davranış ya da dil alanlarının en az birinde gelişimsel zorluk bulunma oranı %17 olarak tespit edilmiştir. Ülkemizde bu alanda yapılmış en çok katılımlı çalışmada Uluslararası Gelişimi İzleme Destekleme Rehberinin Türkiye ayağı için Ankara'da 0-42 ay arasında 2450 çocuğun gelişimi değerlendirilmiştir. Çocukların en az bir gelişim alanında gecikmesi olanların oranı %29 olarak bulunmuştur.

Bilimsel Temel: ICF ve Aile Merkezli Yaklaşım

Özel gereksinimli çocuklara yaklaşımda, Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF) temel alınması önerilmektedir. Bu model, bireyin sağlık durumunu yalnızca tıbbi tanımlarla değil; işlevsel kapasiteleri, çevresel faktörler ve bireysel özellikler gibi geniş bir yelpazede ele alır. Aile merkezli yaklaşımda ise çocuğun ve ailenin güçlü ve zayıf yönleri, gereksinimleri ve hedefleri aile ile birlikte değerlendirilir, ailenin sürece etkin katılımı teşvik edilir.

Hukuki Dayanak ve Haklara Erişim

Çocuk hakları alanında kabul edilmiş ilk uluslararası yasal belge 1928'de Cenevre beyannamesi ile imzalanmış olup toplam beş maddeden oluşmaktadır. Bu bildirge Birinci Dünya Savaşı sonrası çocukların daha özenli korunması ihtiyacından yola çıkılarak hazırlanmış olup, 1924 yılında kabul edilerek Milletler Cemiyeti'ne üye devletlerin imzasına sunulmuştur. Türkiye'de ise Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1928 yılında imzalanmıştır. Bu ilk bildirge haricinde Türkiye'de özel gereksinimli çocukların hakları; Anayasa ve kanun hükmünde kararnamelerin ilgili maddeleri, Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ve BM Engelli Hakları Sözleşmesi (2006) ile güvence altına alınmıştır. Çocukların sağlık, eğitim, rehabilitasyon ve sosyal desteklere erişiminin anayasal ve uluslararası düzeyde garanti altına alınması, devletin bu alandaki sorumluluklarını da açıkça ortaya koymaktadır. Ailelerin ve çocukların bahsi geçen tüm bu haklara ulaşabilmesi Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) ile sağlanmaktadır.

ESKR'den ÇÖZGER'e Geçiş

ÇÖZGER sistemi, Engelli Sağlık Kurulu Raporu'nun (ESKR) bilimsel olmayan, oran bazlı ve tıbbi modele dayalı yaklaşımına alternatif olarak geliştirilmiştir. ESKR'nin uygulamada ve içeriğindeki sorunları arasında; çocuğu takip eden hekiminin kurulda bulunmaması, ailelerin sürece katılımının sınırlı olması, küçük çocukların değerlendirilmesinde sorunlar olması ve raporların damgalayıcı dil içermesi gibi bir çok neden bulunmaktadır. Ayrıca, rapor süreçlerinin

uzunluğu, standart dışı uygulamalar ve çocuklara yönelik özel kurul eksikliği gibi yapısal sorunlar da hak kayıplarına yol açmaktadır. UNICEF desteğiyle yürütülen çalışmalar sonucunda, çok sayıda akademisyen ve kurumun katkısıyla ÇÖZGER yönetmeliği 20.02.2019'da yürürlüğe girmiştir.

ÇÖZGER'in Temel Özellikleri

Öncelikle ÇÖZGER değerlendirmesi, çocuğun düzenli izleyicisi olan hekim tarafından yapılır. Değerlendirme süreci;

- Aile merkezli,
- Mahremiyete saygılı,
- Damgalayıcı olmayan,
- Bilimsel literatüre dayalı ve
- Gereksinim temelli bir çerçevede yürütülür.

Raporlamada "özür oranı" yerine çocuğun işlevselliği ve destek ihtiyacı dikkate alınır. Bu nedenle çocuğun henüz gelişimsel gecikmesi ya da engeli olmasa dahi, eğitim, rehabilitasyon, diğer sosyal ve ekonomik haklardan faydalanabilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca 100'den fazla yeni tanı ve nadir hastalıklar sisteme dâhil edilmiştir. Bu yapı, çocukların bireysel özelliklerine uygun değerlendirme yapılmasını ve tanısı konmamış hastalıkların da göz önünde bulundurulmasını sağlar. Değerlendirme sadece sağlık değil, eğitim, bakım ve sosyal hizmet alanları için de yönlendirici bilgiler sunar.

Sağlanan Hizmetler ve Uygulama Alanları

ÇÖZGER kapsamında çocuklar ve aileleri çeşitli kamu hizmetlerinden faydalanabilir:

- **Sağlık:** Erken tanı, tedavi, cihaz ve ilaç desteği. Bu hizmetler çocuğun doğumdan itibaren korunması, gelişimsel gecikmelerin önlenmesi ve mevcut rahatsızlıkların yönetimi için kritik önemdedir.
- **Eğitim:** Kaynaştırma, özel eğitim programları, destek eğitim programları (görme, işitme, dil-konuşma, otizm gibi alanları kapsar)
- **Rehabilitasyon:** Fiziksel, bilişsel ve sosyal becerileri geliştirme odaklı bireysel hizmetler. Bu süreçte akran desteği, fizyoterapi, ergoterapi ve aile danışmanlığı gibi uygulamalar önemlidir.
- **Sosyal:** Engelli aylığı, vergi indirimleri, bakım desteği, çevresel düzenlemeler. Sosyal hizmetler, ailenin yaşam kalitesini artırmayı, toplumsal entegrasyonu kolaylaştırmayı ve çocuk haklarını somut biçimde hayata geçirmeyi hedefler.

Uygulama Bulguları ve Aile Deneyimleri

Çeşitli merkezlerde yürütülen çalışmalar, ÇÖZGER sonrası erken yaşta tanı ve raporlama oranlarında artış olduğunu, ailelerin en üst düzeyden sosyal ve ekonomik haklara daha fazla sahip olduğunu, çocukların damgalayıcı tanılarla yüzleşmek zorunda kalmadıklarını göstermektedir. Ankara'da yapılan bir çalışma ailelerin ESKR sürecine göre ÇÖZGER ile daha kapsayıcı ve adil bir süreç yaşadıklarını ve çok daha nadir sorun bildirdiklerini ortaya koymuştur. Ailelerin rapor sürecine katılımı arttıkça, hizmetlere erişim kolaylaşmakta ve çocuğun ihtiyaçlarının karşılanma oranı yükselmektedir.

Sonuç

Özel gereksinimli çocukların sağlık, eğitim, rehabilitasyon ve sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak ve toplumsal yaşama katılımlarını güçlendirmek amacıyla geliştirilen ÇÖZGER çocukların bütüncül biçimde değerlendirilmesini sağlayan, aile ve çocuğun değerlendirmeye

etkin katılımını esas alan, bilimsel ve hukuki temellere dayalı modern bir sistemdir. Aile merkezli yaklaşım ve Dünya Sağlık Örgütü'nün ICF modeli temel alınarak oluşturulan bu rapor sisteminde, çocuğun kişisel mahremiyetinin korunması ve damgalamadan uzak bir süreç işletilmesi amaçlanmaktadır. Sağlık sistemi içinde riskli bebekleri izleyen çocuk hekimleri çocuğun tedavisi, gelişimsel desteği ve yaşama katılımı için önemli bir yol olan ÇÖZGER sistemi konusunda bilgi ve becerilerini artırarak bu çocuklar ve ailelerinin en erken dönemden itibaren destekçileri olmaya devam etmelidirler.

Kaynaklar:

1. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220-1.htm>
2. McPherson M et al. A new definition of children with special health care needs. Pediatrics 1998;102:137-40
3. Zablotzky B, Black LI, Maenner MJ, Schieve LA, Danielson ML, Bitsko RH, Blumberg SJ, Kogan MD, Boyle CA. Prevalence and Trends of Developmental Disabilities among Children in the US: 2009–2017. Pediatrics. 2019; 144(4):e20190811
4. Mustafayev R. Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi Standardizasyon Çalışması'nın Türkiye örnekleminde gelişimsel risklerinin belirlenmesi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Gelişimsel Pediatri Yüksek Lisans Tezi, 2019
5. Ertem İÖ, Çakmak NM, Ünal C, Gök CG. Çocuklar için Özel Gereksinim Raporuna Geçiş. Birinci Baskı, Ankara: UNICEF. 2012
6. Güller Barış, ve ark.. Çocuklar için özel gereksinim raporuna geçiş sonrası bir yıllık sağlık kurulu verilerinin değerlendirilmesi. Klinik Psikiyatri Dergisi, 2021, 24.2: 207-16.
7. Büyükavcı MA; SS-057: Down Sendromlu Olguların Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporlarının (Çözger) Değerlendirilmesi, 7. Genç Pediatristler Kongresi, 2-4.12.2022, İstanbul.
8. Özalp Akın E, Sandıkçı İskenderli H, Atasoy SC, Yağbasan B, Keleş C, Bingöller Pekcici EB. ENGELLİ SAĞLIK KURULU RAPORU (ESKR) OLAN ÇOCUKLARIN AİLELERİNİN ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL GEREKSİNİM RAPORU (ÇÖZGER) SÜRECİNDE BİLDİRDİĞİ DENEYİM FARKLILIKLARI. Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi. December 2022;55(3):156-160. doi:10.20492/aeahtd.1168092

Panel 9

25 NİSAN 2025

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: A

Prof. Dr. Tevhide Kargın, Prof. Dr. Birkan Güldenoğlu

PANEL-9: *Okuma güçlüğüünün erken dönem göstergeleri: öğretmen ve ailenin süreçteki rolü*

Panel 10

25 NİSAN 2025

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: B

Prof. Dr. Figen Turan, Prof. Dr. Pınar Bayhan, Prof. Dr. Arzu Yükselen

PANEL-10: GELİŞİMSEL ERKEN MÜDAHALE

Panel 11

25 NİSAN 2025

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: A

Doç. Dr. Murat Eyüboğlu, Doç. Dr. Damla Eyüboğlu, Prof. Dr. Didem Behice Öztop

PANEL-11: OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDA TANIDAN TEDAVİYE AİLE İLE ÇALIŞMAK

Panel 12

25 NİSAN 2025

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: B

Prof. Dr. Hakan Sarı, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Arslantaş, Dr. Öğr. Üyesi Fatih Koçak

PANEL-12: *Erken çocuklukta Otizmli Çocukların Ailelerin Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar*

Panel 13

25 NİSAN 2025

Saat: 14:00 - 15:00

Salon: A

Prof. Dr. Burcu Ülke Kürkçüoğlu, Prof. Dr. Onur Kurt, Prof. Dr. Yeşim Güleç Aslan

PANEL-13: *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik kapsamlı uygulamalar*

Panel 14

25 NİSAN 2025

Saat: 14:00 - 15:00

Salon: B

Dr. Öğr. Üyesi Meral Melekoğlu, Doç. Dr. Kemal Afacan, Doç. Dr. Zehra Atbaşı,

PANEL-14: *Erken Çocukluk Döneminde Çocukların Davranış ve Sosyal Becerilerine Yönelik Olumlu Davranışsal Müdahaleler ve Desteği Uygulamaları*

Olumlu Davranışsal Müdahale ve Destek Yaklaşımı (ODD); “okulların, ailelerin ve toplumun kapasitesini geliştirmek için kanıt temelli uygulamalarla öğretme ve öğrenme ortamları arasındaki bağı güçlendiren çevresel düzenlemeleri sağlayan bir yaklaşım” olarak tanımlanmıştır. ODD, problem davranışları azaltmak, önlemek, bireyin yaşam kalitesini artırmak için bireylerin ve toplumun değerlerinin ve davranışlarının bilimsel olarak desteklendiği sistem ve uygulamaları içeren bir yaklaşımdır. ODD sisteminde; tutarlı, sabit ve açık bir şekilde ortaya konulmuş kurallar bütünü bulunmaktadır ve bireyin bu kuralları takip etmesi sağlanmaktadır. Bu sistemin en temel amacı; çocuğun yaşamında, eğitim ve öğretim hayatında yer alan tüm ilgili kişilerin çocuk eğitimi konusunda bilgilerini ve becerilerini geliştirerek onların, çocuğun olumlu davranışlar ve prososyal beceriler kazanması ve ortaya çıkabilecek olumsuz davranışları en aza indirme konusunda etki etmesini sağlamaktır. Bu yaklaşım standart bir müfredatı içermemektedir.

ODD yaklaşımı bağlamında her durum ve kültüre özgü birinci, ikinci ve üçüncü aşama müdahale stratejileri geliştirilebilmektedir. Birinci aşama müdahale; bu aşamada uygulanan müdahale stratejileri öğrencilerin tamamını hedef almaktadır. Bu aşamada ekolojik yaklaşım çerçevesine çocuğa yönelmekten ziyade çocuğun bulunduğu ortama yoğunlaşmaktadır. Yoğun çevresel düzenlemeleri içermektedir. Çocuğun okul ve ev sisteminde iyileştirmeleri gerekmektedir. Çocuğa uygun davranış ve sosyal beceri kazandırmak hedeflenmektedir.

İkinci aşama müdahale; birinci aşama uygulamalarına uyum sağlamada zorlanan çocuklara küçük grup uygulamaları olarak uygulanmaktadır. Problem davranış şiddetli ve zarar verici bir boyuta ya da kalıcı hale gelmeden önce problem davranışlarla baş edebilme, uygun sosyal beceri geliştirebilme, kendi kendini yönetme stratejileri geliştirebilme ve akademik beceriler kazanabilme konularında öğrencilere küçük grup destek uygulamaları şeklinde sunulmaktadır. Üçüncü aşama müdahale; çoğunlukla bireysel yoğunlaştırılmış davranış desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Çünkü bu tür öğrenciler yoğun problem davranışlar göstermektedirler. Bu aşama disiplinler arası yoğun işbirliği gerektirebilmektedir.

ODD yaklaşımı bağlamında bireysel, sınıf çaplı, okul çaplı, bölge düzeyinde ya da ev ortamlarında müdahale paketleri geliştirilip uygulanabilmektedir. Günümüzde okul ve bölge düzeyinde uygulamalara ağırlık verilmektedir.

Ülkemizde çeşitli araştırmalar ve projeler aracılığıyla ODD uygulamaları yaygınlaştırmaya çalışılmaktadır. Bu örneklerden birisi de TÜBİTAK 4008 – Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Kapsayıcı Toplum Uygulamaları Destekleme Programı kapsamında desteklenen “Okul Çaplı Olumlu Davranışsal Destek Sistemi Geliştirmede Okul-Aile-Üniversite İş Birliği” projesidir. Bu proje kapsamında okulların ODD sistemleri geliştirmede örnek uygulamalar yapması hedeflenmiştir. Bu proje çalışmasına üç ortaokul ve üç liseden farklı rollerden toplam 21 katılımcı katılmıştır. Okul idarecileri, öğretmenler, veliler ve araştırmacılar 5 gün ve 19 oturum süren ODD’yi ve uygulamalarını tanıma ve okullara uygun birinci düzey sistem geliştirme çalışmalarında yer almıştır. Katılımcılar çalışma boyunca öğrenme laboratuvarı süreci ve aşamalarını takip etmiştir. Bu kapsamda katılımcılar önce okullarda karşılaşılan problem davranışları tespit etmiş, karşılaşılan problem davranışların nedenlerine yönelik analizler yapmış, ODD ve uygulamalarını tanımış, kendi mevcut disiplin sistemlerinin modellerini ortaya çıkarmış ve mevcut disiplin sistemlerinin modellerini birinci düzey ODD uygulamaları temelinde iyileştirme çalışmalarında bulunmuşlardır. Projeden elde edilen sonuçlar okullarda problem davranışlarla sıklıkla karşılaşıldığını ve ODD’nin okullarda uygulanmasına yönelik bir ihtiyacın olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları okul disiplin sistemleri üzerinde ODD bileşenleri temelinde okul-aile-üniversite iş birlikleri ile iyileştirme çalışmalarının başarılı bir şekilde yapılabileceğini göstermektedir.

Panel 15

25 NİSAN 2025

Saat: 14:00 - 15:00

Salon: C

Doç. Dr. Ayten Düzkantar, Doç. Dr. Gizem Yıldız, Dr. Öğr. Üyesi Özge Ünlü

PANEL-15: ERKEN ÇOCUKLUKTA MAHREMİYET GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

Panel 16

25 NİSAN 2025

Saat: 15:00 - 16:00

Salon: A

Prof. Dr. Nurgül Akmanoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Deniz Söğüt, Dr. Müslüm Yıldız

PANEL-16: Asperger Sendromu: Erkenlikten Ergenliğe Yön Değişimi

Asperger Sendromu (AS) Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) şemsiyesinde yer alan bir nörogelişimsel yetersizliktir. AS, sosyalleşebilme ve etkili iletişim kurabilme yeteneklerini sınırlayan gelişimsel bir bozukluktur. Bu sendroma sahip olan kişiler dar ilgi alanlarına sahip olup, katı rutinler ve sıklıkla tekrarlayan davranışlar sergilerler. Öne çıkan temel klinik özelliklerinin bazıları şunlardır: (a) Sosyal iletişimde zorluk (b) Sözel olmayan iletişimde zayıflık (c) Arkadaşlık ilişkilerini şekillendirmede yetersizlik (d) Zihin kuramında yetersizlik (e) Sıra dışı prozodi (f) Sınırlı ilgi alanları. AS eşlik eden farklı yetersizlikler de olabilir. Bu yetersizlikler arasında sıklıkla görülenler: (a) Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (b) Yazma Bozukluğu (c) Okuma Güçlüğü (d) Saplantılı Düşünce-Takıntılı Davranış Bozukluğu (e) Tourette Sendromu.

AS'nin genel prevalansı tam olarak net değildir. AS, OSB'nin bir alt kategorisi olarak resmi olarak kullanılan ve son yayınlanan tanılama ve sınıflama kitapları olan DSM-5 ile ICD-11'de alt kategori olarak yer almamaktadır. Alanyazında bu durumun bu özellikteki bireyler için hizmet alma zorluğu yaratması bununla büyük bir endişe kaynağı oluşturduğu ve artık tanı kriterlerini karşılamayacak bireyler için çok önemli ve olumsuz sonuçlar doğurabileceği ifade edilmektedir.

İlerleyen satırlarda literatürde geçmiş yıllarda çok öne çıkmayan ama AS bireylerin ve ailelerinin hayatında önemli yer tutan duyuşal-motor problemler, romantik ilişkiler ve ailelerin yaşadıkları güçlükler ve çözüm önerileri yer almaktadır.

Duyusal-Motor Problemler

Klinik tanımlamalarda çoğunlukla sosyal beceriler ve davranış örüntüleri ön plana çıkarılsa da son yıllarda yapılan çok sayıda çalışma, AS bireylerde duyuşal işleme sorunları ve motor beceri yetersizliklerinin de yaygın ve işlevsel açıdan belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Duyusal işleme farklılıkları, yalnızca beş temel duyuya (görme, işitme, dokunma, tat, koku) sınırlı olmayan durumları açıklamak için kullanılmaktadır. Vestibüler sistem (denge) ve proprioseptif sistem (vücut pozisyonunu ve hareketi algılama) gibi içsel duyuşal sistemlerde de belirgin düzensizlikler gözlemlenmektedir. Bu bozukluklar, bireylerin çevresel uyaranlara karşı alışılmışın dışında tepkiler vermelerine neden olabilmektedir. Hareket sınırlılıkları, postüral

instabilite (duruş kararsızlığı), yönelim bozuklukları gibi problemler de vestibüler sistemin etkilenmesiyle ilişkilendirilmektedir.

Motor becerilere ilişkin güçlükler ise hem ince hem kaba motor alanlarda kendini gösterebilmektedir. AS bireylerde kalem tutma, yazı yazma, makas kullanma, düğme ilikleme gibi becerilerde zorlanma; top yakalama, merdiven inme, bisiklet sürme gibi kaba motor etkinliklerde beceri eksikliği sıkça rapor edilmektedir. Ayrıca motor planlama ve bilateral koordinasyon (her iki taraflı hareketleri eşgüdümle gerçekleştirme) sorunları, bireyin günlük yaşamda bağımsızlık kazanmasını zorlaştırabilmektedir.

Romantik İlişkiler

AS bireyler günlük yaşamlarında başkalarıyla etkileşimde bulunamama, sosyal ipuçlarını anlamada güçlük, cümleleri somut olarak yorumlama eğilimi gibi birçok güçlük yaşamaktadırlar. Yaşadıkları sosyal ve iletişimsel güçlüklerle rağmen AS bireyler romantik ilişki kurabilmekte ve evlenip çocuk sahibi olabilmektedirler. AS bireylerin tipik gelişim gösteren bireyler gibi romantik ilişki kurma konusunda istekli oldukları; fakat bu konuda yeterli bilgi ve becerilerinin olmadığı ifade edilmektedir. AS bir bireyle romantik ilişki sürecinde olan bireyler, ilk buluşmada AS bireyin gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak mekân tercihi yapılmalıdır. Ayrıca çevirim içi ortamlarda görüşmeler AS bireylerin daha rahat bir ortamda romantik ilişki başlatmalarını sağlasa da farklı riskleri barındırmaktadır.

Ailelerin Yaşadıkları Güçlükler ve Çözüm Önerileri

AS çocuğa sahip aileler ev, okul ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerle başa çıkabilmek için çeşitli stratejiler vardır. Aileler, çocuklarının benzersiz bilişsel, sosyal ve iletişimsel özelliklerini anlamlandırmakta ve bu özellikleri olumlu gelişim fırsatlarına dönüştürme konusunda yoğun çaba harcamaktadır. Bu çabayı yalnızca ebeveynlik sorumluluğu olarak değil, aynı zamanda bir yaşam amacı olarak görmektedirler.

Ev ortamında karşılaşılan başlıca zorluklar arasında çocuğun davranışlarının altında yatan mesajı çözümleme güçlüğü, etkili iletişim kuramama, ani değişikliklere aşırı tepkiler ve zorlayıcı davranışlarla başa çıkmadaki yetersizlikler yer almaktadır. Bu bağlamda ailelere; davranışın ardındaki ihtiyaçları anlamaya yönelik sorular sormaları, alternatif iletişim yolları geliştirmeleri, problem davranışla başa çıkma adımlarını öğrenmeleri ve yeni davranışları model olarak öğretmeleri önerilmektedir. AS çocukların sosyal yaşamda sosyal kurallara uymada yaşadıkları güçlükler, ailelerde sosyal izolasyon, toplumsal dışlanma ve destek hizmetlerine erişimde sorunlara yol açmaktadır. Bu güçlüklerin azaltılması için sosyal öyküler, rol yapma, video modelleme gibi yöntemlerle sosyal kural öğretimi ve küçük, yapılandırılmış grup etkinlikleri önerilmektedir.

Panel 17

25 NİSAN 2025

Saat: 15:00 - 16:00

Salon: B

Prof. Dr. Uğur Sak, Prof. Dr. Ahmet Bildiren, Doç. Dr. Mahmut Çitil, Doç. Dr. Bahadır Ayas

PANEL-17: Üstün yetenekli/zekalı çocuklarla tanıdan müdahaleye aile ile çalışmak

Panel 18

25 NİSAN 2025

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: A

Prof. Dr. Sezgin Vuran, Doç. Dr. Emre Ünlü, Doç. Dr. Gülden Bozkuş Genç

PANEL-18: *Erken dönemden yetişkinliğe aileye ve bireye danışmanlık*

Panel 19

25 NİSAN 2025

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: B

Prof. Dr. Hasan Gürgür, Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Uysal, Dr. Öğr. Üyesi Hilal Atlar Yıldırım, Arş. Grv. Tezcan Çavuşoğlu, Arş. Grv. Hülya Ceren Tutuk

PANEL-19: Dinleme, Dil ve İletişim Becerilerinin Desteklenmesi: İşitme Kaybına İşitsel-Sözel Erken Müdahale

Sözel dil, konuşma ve iletişim becerileri yaşamın her alanında herkes için önemlidir. İşitme kaybı söz konusu olduğunda ise dil, konuşma ve iletişim becerilerinin gelişiminde gecikmelerin yaşanma olasılığı yüksektir. Bu riski önlemek için günümüzde çocuklarda doğumlarından hemen sonra işitme kaybının olup olmadığı belirlenmektedir. İşitme kaybının olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla erken müdahale hizmetlerinin başlatılması çok önemlidir. İşitme kaybı olan çocukların özellikle 0-6 yaş aralığında dinleme, dil ve konuşma, iletişim becerileri alanlarında yoğun şekilde desteklenmeleri gerekmektedir. Bu becerileri geliştirebilmek için erken teşhis, işitmeye yardımcı teknolojilerin kullanımı ve uygun müdahale birleştirilmelidir. Uygun ve doğru bir müdahale yapılmazsa, çocukların işitme kaybı yenidoğan tarama yöntemiyle en erken şekilde teşhis edilse bile dil yeterli olmayabilir. Beklentiler, erken teşhis ve işitme teknolojisi aracılığıyla yapılan erken ve uygun müdahalenin çocuklardaki konuşma dilinin gelişimini iyileştireceğidir. 0-6 yaş aralığındaki işitme kaybı olan çocuklara tüm yönleriyle sağlanan yoğun destek süreci erken müdahale olarak adlandırılmaktadır. İşitme kaybı olan çocuklara yönelik erken müdahale sürecinin işitsel sözel yaklaşıma dayalı hazırlanmasının ise çocuğun ileri yaşlarda işitenlerin yoğun olduğu toplumsal yaşama uyum süreci hızlandıracağı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında işitme kaybı olan çocuklara yönelik erken müdahale hizmetlerinin dünya genelinde yaygın olarak sunulduğu görülebilir. İşitsel sözel yaklaşıma dayalı erken müdahale yaklaşımları “İşitsel Sözel Terapi (AVT)” ve “Hanan Modeli” şeklinde sıralanabilir. Türkiye’de bu konuda bir boşluğun ve yaygın olmayan yerel uygulamalardan söz edilebilir ancak sistematik ve sürdürülebilir bir programdan söz etmek mümkün gözükmemektedir. Bu bağlamda işitsel-sözel yaklaşıma dayalı bir programın geliştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu panelin sunucuları 2017 yılından itibaren söz konusu gereksinimden yola çıkarak 0-6 yaş aralığındaki işitme kayıplı çocukların gelişimlerinin sistematik ve bilimsel kanıtlara dayalı geliştirilebilecek Kid-Ged erken müdahale programını geliştirmişlerdir. Kid-Ged Dünya genelinde dil, konuşma ve iletişim konularına odaklanmış tüm bilimsel bilgiler, programlar, uygulamalar ve deneyimler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu panelde amacı işitme kaybı olan çocuklara yönelik erken müdahale hizmetlerinin gereksinim, iletişim bağlamları, aile katılımı ve Kid-Ged gelişim ve içeriği hakkında bilgi verilmesi şeklindedir. Böylece nitelikli desteğe gereksinimi olan 0-6 yaş aralığındaki işitme

kaybı olan çocukları odağı alan Türkiye genelinde bilimsel bilgiye dayalı ve sistematik bir programın yaygınlaştırılarak uygulanabileceği söylenebilir.

Panel 20

25 NİSAN 2025

Saat: 17:30 - 18:30

Salon: A

Doç. Dr. Ümit Işık, Doç. Dr. Fatih Hilmi Çetin, Doç. Dr. Burak Açık

PANEL-20: *HB ve ÖÖB’de farmakolojik kalvinizm ve terapötik nihilizmden kurtulma: multimodal müdahale perspektifi*

Panel 21

25 NİSAN 2025

Saat: 17:30 - 18:30

Salon: B

Prof. Dr. Meral Didem Türkyılmaz, Dr. Öğr. Üyesi Eyyup Kara, Dr. Öğr. Üyesi Halide Kara

PANEL-21: *Türkiye'de İşitme Kaybında Erken Tanı ve Müdahale*

Panel 22

26 NİSAN 2025

Saat: 09:00 - 10:00

Salon: A

Prof. Dr. Murat Doğan, Doç. Dr. Avşar Ardıç, Doç. Dr. Seray Olçay

PANEL-22: Aileyle Çalışmanın Psikolojik Dinamikleri

Panel 23

26 NİSAN 2025

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: A

Prof. Dr. Macid A. Melekoğlu, Doç. Dr. Veysel Aksoy, Dr. Müslüm Yıldız, Arş. Grv. Hamdi Gönüldaş

PANEL-23: Öğrenme Güçlüğünde Erken Müdahale Araştırmaları: Türkiye'den Güncel Uygulama Örnekleri

Panel 23

26 NİSAN 2025

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: B

Prof. Dr. Macid A. Melekoğlu, Doç. Dr. Veysel Aksoy, Dr. Müslüm Yıldız, Arş. Grv. Hamdi Gönüldaş

PANEL-24: SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI BAKIŞ AÇISI İLE ERKEN MÜDAHALEDE AİLE İLE ÇALIŞMAK

Panel 25

26 NİSAN 2025

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: A

Doç. Dr. Veysel Aksoy, Doç. Dr. Ufuk Özkubat, Doç. Dr. Alpaslan Karabulut

PANEL-25: *Aileyle İlk Adımlar: Erken Matematikte Temeller ve Gelecek*

Panel 26

26 NİSAN 2025

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: B

Prof. Dr. Selda Özdemir, Dr. Öğr. Üyesi Işık Akın Bülbül, Prof. Dr. Suat Özdemir, Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Kök

PANEL-26: *Açıklanabilir Yapay Zekaya Dayalı Otizm Değerlendirme Aracı: Otizm Biyobelirteçi Olarak Görsel Dikkat - Göz İzleme*

Panel 27

26 NİSAN 2025

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: A

Prof. Dr. Elif Sazak Duman, Arş. Grv. Dr. Dilay Akgün Giray, Uzman Öğretmen Zuhale Köse, Uzman Hilal Sarı

PANEL-27: *Erken Çocuklukta Oyun Müdahaleleri: Hayali oyun, lego oyun ve bütünleştirilmiş grup*

Panel 28

26 NİSAN 2025

Saat: 15:00 - 16:00

Salon: A

Doç. Dr. Sunagül Sani Bozkurt, Dr. Alperen Sağdıç, Dr. Süleyman Emre Özyürek, Enes Kızılaslan

PANEL-28: *Yapay zeka ve Özel Eğitim: Destekleyici Rol ve yeni fırsatlar*

Panel 29

26 NİSAN 2025

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: A

Prof. Dr. Necdet Karasu, Dr. Demet Aydın, Dr. Öğr. Üyesi Betül Yılmaz Atman

PANEL-29: *Kaliteli Kapsayıcı Erken Çocukluk Eğitimi ve Aile Bileşeni*

Panel 30

26 NİSAN 2025

Saat: 17:30 - 18:30

Salon: A

Prof. Dr. Onur Kurt, Prof. Dr. Yeşim Güleç Aslan, Prof. Dr. Hasan Gürgür

PANEL-30: Sözel Davranışa Dayalı bir Değerlendirme Programı: VB-MAPP

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Ümran Alan, Tuğçe Sinoğlu Günden, Selahattin Semiz
tugcesinoglu@anadolu.edu.tr

Bir Adım Kala: Okul Öncesi Öğretmenliği Mezunlarının Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışmaya Hazırlık Durumu

Özel gereksinimli çocukların genel eğitim sınıflarıyla karşılaştığı ilk kurumlar, okul öncesi eğitim kurumları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yasal olarak özel gereksinimli çocuklar akranları ile birlikte eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Erken müdahale programlarının uygulanması açısından nispeten erken diyebileceğimiz okul öncesi dönemde sunulan nitelikli hizmetler, çocukların gelişiminde önemli roller oynamaktadır. Özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitim sınıflarında gelişimlerini destekleyecek, uygun ve nitelikli uygulamalarla karşılaşması açısından okul öncesi öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu noktada öğretmenlerin hizmet öncesi gerekli donanımlara sahip olarak bütünleştirme uygulamaları konusunda yeterli becerilerle mezun olması gerekmektedir. Bu doğrultuda bu araştırma, okul öncesi öğretmenliği lisans programından mezun olan öğretmen adaylarının staj sürecinde özel gereksinimli çocuklarla çalışmaya yönelik deneyimlerini, bu süreçte algıladıkları mesleki yetkinliklerini ve lisans eğitimlerine dair değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Merriam'ın (2009) temel nitel araştırma desenine dayalı olarak yürütülen çalışmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve 10 öğretmen adayı ile bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler tümevarımsal bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları mezun öğretmen adaylarının özel gereksinimli çocuklarla çalışmaya başladıklarında yoğun bir belirsizlik ve yetersizlik duygusu yaşadıklarını, süreç içerisinde deneme-yanılma yoluyla çeşitli uyarlamalar yaptıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca sınıf ortamındaki fiziksel, sosyal ve pedagojik engellerin yanı sıra, uygulama öğretmenlerinin rehberlik düzeyinin süreçte çocuklara yaklaşım açısından önemli bir faktör olduğuna değinilmiştir. Ek olarak katılımcılar lisans eğitiminde özel eğitime yönelik derslerin ve uygulama fırsatlarının yetersizliğini vurgulamışlardır. Araştırma bulguları doğrultusunda özel eğitime ilişkin derslerin öğretmen yetiştirme programlarında daha fazla uygulama temelli, alan rehberliği içeren ve kapsayıcı eğitimi önceleyen bir biçimde yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: erken çocukluk eğitimi, özel eğitim, okul öncesi eğitim, kaynaştırma, özel gereksinimli çocuk, öğretmen adayı

İbrahim H. Diken, Özlem Diken, Mehmet Yanardağ, Veysel Aksoy, Güleşan Özge Kalaycı, Cem Kalaycı, Uğur Onur Günden, Ali Kaymak, Neslihan Canpolat Çığ
ihdiken@anadolu.edu.tr

Otizm Odaklı Müdahale Kaynakları ve Modülleri (AFIRM): OSB'li Bireylerle Kanıt Temelli Uygulamalar

Otizm spektrum bozukluğu, bir nörogelişimsel bozukluktur. OSB söz konusu olduğunda bir birinden farklı pek çok müdahale sistemi ve programının kullanıldığı görülmektedir. Bu uygulamalar kapsamlı ve odaklanmış KTU'lar olarak iki başlık altında ele alınmaktadır. Otizm Odaklı Müdahale Kaynakları ve Modülleri (AFIRM), ebeveynleri/eğitimcilerin/uzmanların OSB'li bireylerle Kanıt Temelli Uygulamalar (KTU) hakkında bilgi sahibi olmalarını ve kullanımlarını sağlamak amacıyla tasarlanmış ücretsiz bir çevrimiçi araçtır. Bu modüller ilgili paydaşlara KTU'ların kullanımına ilişkin çevrimiçi eğitim platformu sağlamaktadır. Toplam 39 modülden oluşan AFIRM platformu video, metin ve formlardan oluşmaktadır. 39 modül 28 KTU'yu içermektedir. AFIRM modülleri hem web sitesi hem de mobil uygulamalar aracılığıyla erişilebilir olarak tasarlanmıştır.

İbrahim H. Diken, Özlem Diken, Cem Çuhadar, Özlem Toper, Gönül Onur Sezer, Seçil Çelik Demirtaş, Dilruba Kürüm Yapıcıoğlu, Güleşan Özge Kalaycı, Cem Kalaycı, Tuğçe Sinoğlu Günden, Uğur Onur Günden

ihdiken@anadolu.edu.tr

Proje Dil&Dav: Özel Gereksinimli Öğrencilerin Dil Becerilerini Destekleme ve Problem Davranışları ile Başetmede İlkokul Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimlerine Yönelik Çevrimiçi Platformu

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının etkili yürütülebilmesi, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin bireysel farklılıklarına yönelik bilgi ve becerilerle donatılmasını gerekli kılmaktadır. Dil ve iletişim becerilerindeki sınırlılıklar ile problem davranışlar, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında en çok zorlandıkları alanlar olarak öne çıkmakta ve bu durum uygulamaların niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, özellikle temel eğitim kademesinde görev yapan öğretmenler için dil gelişimi ve davranış yönetimi temelli mesleki gelişim programlarına duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu proje "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Dil Becerilerini Destekleme ve Problem Davranışları ile Başetmede İlkokul Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimlerine Yönelik Çevrimiçi Platformun Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Sınanması" projesidir. Projenin amacı ilkokul genel eğitim sınıflarında yer alan özel gereksinimli öğrencilerin dil becerilerini destekleme ve problem davranışları ile başetmede ilkokul öğretmenlerine yönelik mesleki gelişim çevrimiçi platformunu hazırlamak ve etkililiğini sınamak olan bu proje ilkokul genel eğitim ortamlarında yer alan özel gereksinimli öğrenciler, bu öğrencilerin dil/iletişim becerileri ve problem davranışları ve bu öğrenciler ile çalışan sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır. Proje hazırlık, pilot ve ana uygulama olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Ana çıktı olarak online eğitim portalı oluşturulmuştur.

İbrahim H. Diken, Özlem Diken, Cem Çuhadar, Gözde Tomris, Ramazan Akdoğan, Seçil Çelik Demirtaş, Özlem Toper, Gizem Türkoğlu, Melike Kurtuluş Uzlu, Osman Yaşar
ihdiken@anadolu.edu.tr

Proje 2de363: Cumhuriyetimizin 2.Yüzylında 363 Özel Eğitim Anaokulu Personel Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi

Bu projenin temel amacı, Cumhuriyetimizin ikinci yüzylında ülke genelindeki 363 özel eğitim anaokulunda görev yapan eğitimci personelin mesleki yeterliklerini güçlendirmektir. Proje kapsamında özel eğitim ve okul öncesi öğretmenleri ile psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere yönelik dört ana başlıkta çevrimiçi bir mesleki gelişim programı (ANAÇEM) geliştirilecek ve etkililiği değerlendirilecektir. Bu başlıklar sırasıyla: (1) problem davranışlarla baş etme, (2) olumlu davranış kazandırma, (3) dil becerilerini destekleme ve (4) ebeveynlerin psikolojik iyi oluşunu destekleme biçiminde yapılandırılmıştır. Proje sonunda üç ana çıktı beklenmektedir: (1) yazılı kılavuz kitapçıklar, (2) videolar ve vaka sunumları, (3) modüler çevrimiçi mesleki gelişim portalı. Bu çıktıların web tabanlı, IOS ve Android tabanlı uygulamalar aracılığıyla tüm ülkeye ücretsiz sunulması hedeflenmektedir. Hem içerik hem yöntem açısından özgün olan proje, öğretmenlerin temel gereksinimlerine doğrudan yanıt veren yapısıyla diğer eğitim kademeleri için de model oluşturma potansiyeline sahiptir. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü desteğiyle yürütülecek olan proje, gömülü desenli karma araştırma yöntemiyle 32 ay süresince üç aşamada gerçekleştirilecektir. Hazırlık (390 katılımcı), pilot uygulama (400 katılımcı) ve ana uygulama (800 katılımcı) aşamalarıyla toplamda 1590 öğretmene ulaşılacaktır. Dil gelişimi ve davranış yönetimi odaklı içeriğiyle, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine katkı sağlarken öğretmen, aile ve toplum düzeyinde sosyal ve ekonomik etki yaratması hedeflenmektedir. Bilimsel yaygınlık açısından da projeden çeşitli akademik yayınlar ve lisansüstü tezler üretilmesi planlanmaktadır.

İbrahim H. Diken, Özlem Diken, Ümit Işık

ihdiken@anadolu.edu.tr

Türkiye'ye Özgü Bilimsel Yeni Bir Değerlendirme Aracı: Otizm Davranış Değerlendirme Aracı (ODDA)

Otizm Davranış Değerlendirme Aracı (ODDA), 3 ila 24 yaş (36–288 ay) aralığında Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış ya da risk altında olan bireylerin davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bildirime dayalı bir derecelendirme ölçeğidir. ODDA, Türkiye genelindeki 14 ilde yaşayan toplam 1275 ebeveyn ve/veya uzman-eğitimciden elde edilen verilerle oluşturulmuştur. Ölçek, OSB tanılı veya OSB riski taşıyan bireyleri iyi tanıyan kişiler tarafından doldurulmak üzere tasarlanmıştır. İlgili güncel OSB araştırmaları ve DSM-V-TR ile uyumlu toplamda 36 madde içeren ODDA, dört alt ölçekte yapılandırılmıştır: Sınırlı Tekrarlayıcı Davranışlar ve Duyusal Hassasiyet (STD - 9 madde), Sosyal Etkileşim (SE - 14 madde), Sosyal İletişim (Sİ - 5 madde) ve Gelişimsel Olmayan Konuşma (GOK - 8 madde). Her madde, davranışın gün içindeki sergilenme sıklığına göre 0 (hiç), 1 (nadiren/bazen), 2 (sıklıkla) puanlanmaktadır.

ODDA'nın geçerlik ve güvenirlik çalışmaları çok boyutlu analizlerle desteklenmiştir. **Yapı geçerliği**, Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. AFA'da, dört boyutlu bir yapı istatistiksel ve teorik olarak en anlamlı çözüm olarak değerlendirilmiştir. Dört boyutlu modelle toplam varyansın %56'sı açıklanmıştır. DFA ile eğitimci/uzman verileri üzerinde yapılan analizlerde de bu yapı güçlü biçimde doğrulanmış ve model-veri uyum istatistikleri yüksek bulunmuştur (RMSEA = .050, CFI = .98, TLI = .97, SRMR = .067). Ayrıca, ikinci dereceden DFA modeli ile de ölçeğin toplam puanının anlamlı bir yapıyı temsil ettiği doğrulanmıştır.

İç tutarlılık güvenirliği, Cronbach Alfa (α) ve McDonald Omega (ω) katsayıları ile değerlendirilmiştir. AFA verilerine göre alt ölçeklerde α değerleri .78 – .88 arasında, ω değerleri ise .84 – .90 arasında bulunmuştur. Ölçeğin tamamı için tabakalı α değeri .91'dir. DFA verilerinde ise bu değerler daha da yüksek bulunmuş; α değerleri .89 – .94, ω değerleri .92 – .95 ve ölçek geneli için tabakalı α değeri .96 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, ODDA'nın yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Test-tekrartest güvenirliği, 307 eğitimci/uzmanla yapılan uygulamada 15–20 gün arayla toplanan verilerle test edilmiş, norm puanları üzerinden hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı $r = .83$ ($p < .001$) bulunmuştur. Bu, ODDA'nın zaman içinde tutarlı ölçümler sağladığını göstermektedir.

Ayırt edici geçerlik bulguları, OSB, Down Sendromu ve İşitme Yetersizliği tanılı bireylerden oluşan 108 kişilik örnekleme yapılan analizlerle elde edilmiştir. ODDA puanları gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermiş ($F(2, 67.7) = 108, p < .001$) ve OSB grubunun puanlarının diğer iki gruba kıyasla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Tukey Post-Hoc testleri, ODDA'nın OSB tanılı bireyleri güvenilir biçimde ayırt edebildiğini göstermiştir.

Ölçüt-bağımlı geçerlik çalışmasında, ODDA norm puanları ile Türkiye’de geçerlilik ve güvenilirliği kanıtlanmış olan Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2 Türkçe Versiyonu (GOBDÖ-2-TV) ve Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi (U-ODKL) puanları arasında güçlü pozitif korelasyonlar bulunmuştur. GOBDÖ-2-TV ile korelasyon $r = .93$, U-ODKL ile korelasyon $r = .84$ olarak bulunmuş, bu durum ODDA’nın başka güvenilir araçlarla yüksek ölçüde örtüştüğünü ortaya koymuştur.

Norm çalışmaları sonucunda yaş ve cinsiyet değişkenlerinin norm hesaplamasında yordayıcı olmadığı görülmüş ve normlar yaş ve cinsiyetten bağımsız şekilde hesaplanmıştır. Her alt ölçek ve toplam puan için norm tabloları oluşturulmuş; puanlar ortalama 100, standart sapma 15 olacak şekilde standardize edilmiştir. Ayrıca, ODDA norm puanları doğrultusunda otizmden etkilenme düzeyini belirleyen karar düzeyleri oluşturulmuştur. DSM-V-TR ile uyumlu bu düzeyler: “Otizm riski yok”, “Otizm riski var”, “Hafif düzey destek gereksinimi”, “Orta düzey destek gereksinimi” ve “İleri düzey destek gereksinimi” olarak tanımlanmıştır. Bu karar seviyeleri, bireyin ODDA puanları ve bazı kritik maddelere verdikleri yanıtlar temel alınarak belirlenmektedir.

Tüm bulgular, ODDA’nın kuramsal olarak güçlü temellere sahip, psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir, pratik uygulanabilirliği olan bir değerlendirme aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Hem ebeveynler hem de eğitimciler tarafından kullanılabilmesi, ODDA’yı erken tanı ve müdahale süreçlerinde önemli bir kaynak haline getirmektedir.

Muzaffer Şeker, Kevser Çınar, İbrahim H. Diken, Ümit Savaş Taşkesen, Mürsel Doğrul, Dorothea Papathanasiou Tsourt, Daniel Weiss, Irena Ruzin, Uğur Onur Günden, Tezcan Çavuşoğlu, Aida Sarac, Aida Vezic, Cemre Gürel, Şerife Küçükşantürk, M. Furkan Akbaş
ihdiken@anadolu.edu.tr

Kültürel Miras Alanlarına Özel Gereksinimli Bireylerin Erişimi; Ebeveynler, Özel Gereksinimli Bireyler ve Kültürel Miras Ajanları Gözünden Türkiye'deki Durum

Özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımında kapsayıcılık ön plana çıkmaktadır. Sosyal katılımın alanlarından biri de kültürel miras ve bu bağlamda sunulan hizmetlerdir. Her ne kadar özel gereksinimli bireylerin kültürel mirasa erişimlerine ilişkin dünya genelinde bir istatistik bulunmasa da kültürel mirasa erişim ile ilgili sorunlar bildirilmektedir. Bu sorunların bilgi alma, fiziki erişim ve gereksinimler özelinde uyarlamalardan yararlanma noktalarına odaklandığı görülmektedir. Türkiye’de de bu konuda yakın tarihli çalışmalar yapılmış olsa da, özellikle kültürel mirasa erişimde rol alan paydaşların özel gereksinimli bireylerin kültürel mirasa ve miras alanlarına erişimlerine ilişkin sorun ve gereksinimlerin belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, ebeveynler, özel gereksinimli bireyler ve kültürel miras alanında deneyimli uzmanlar gibi paydaşların deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Konuyla ilgili Türkiye’de güncel veri olmaması ve sorunların devam etmesi nedeniyle karma yöntem araştırması desenlerinden yakınsayan paralel desen ile kurgulanmıştır. Ölçüt örnekleme ile kültürel miras alanlarına erişim deneyimi olan özel gereksinimli bireyler ve ebeveynleri ile kültürel miras alanlarında özel gereksinimli bireylerle çalışma deneyimi olan kültürel miras uzmanları katılmıştır. 112 kişinin katıldığı araştırmada; Kültürel Miras Alanına Erişim Anketi, yarı yapılandırılmış görüşmeler, demografik bilgi formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Betimsel olarak analiz edilen veriler özellikle üç temel alana ilişkin bulgu ortaya çıkarmıştır; personel yeterliliği, erişim sorunları ve uyarlama gereksinimleri. Katılımcıların %35’i, özel gereksinimli bireylerin kültürel miras sitelerine erişimini engelleyen rampa, asansör ve geniş kapılar gibi yetersiz yapıları vurgulamaktadır. Personel yeterlilikleri arasında özel gereksinimli bireylerle iletişimin büyük bir sorun olduğu; katılımcıların %41’nin bunu doğrular biçimde özel gereksinimli bireylerle etkili iletişimde sorun yaşadığı bildirilmektedir. Öte yandan katılımcıların %41’i özel gereksinimli bireylerin kültürel miras alanlarına erişim ile ilgili iyi uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre kültürel miras alanlarına erişimde katılımcıların hem iyi uygulamaların neler olduğu hem de katılım sorunları ile ilgili farkındalık kazandırılmaya gereksinim duyulduğu görülmektedir. Ayrıca özellikle duyuşal ve içeriğe ilişkin erişebilirlik uyarlamaları hakkında kültürel miras alanlarında uyarlamaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Bulgular incelendiğinde; özellikle dijital erişilebilirlik uyarlamaları (dijital rehberler, çok duyulu rehberler) ve personel eğitimleri (farkındalık, miras alanı içi erişebilir düzenlemeleri hakkında) çalışmalarının ortaya koyulması önerilebilir.

Şule Kışla, Ender Durualp
sulebzd@gmail.com, endora2212@hotmail.com

Erken Müdahale İle Dijital Tehlikelerden Korunmak: Instagram Anneleri Nerede Durmalı?

Dijitalleşmenin yaygınlaşması, annelik rollerini de dönüştürmüştür. Instagram gibi platformlarda birçok anne, çocuklarının özel anlarını geniş kitlelerle paylaşmakta ve çocuk hakları açısından etik, hukuki ve sosyal-duygusal sorunlara sebebiyet vermektedir. Çocukların mahremiyet hakları ve kişisel sınırları dijital dünyada giderek daha fazla tartışılmaktadır. Bu çalışma, Instagram annelerinin çocuklarıyla ilgili paylaşımlarını mahremiyet, özel hayatın gizliliği, ekonomik sömürü ve sosyal-duygusal gelişim bağlamında ele almaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların mahremiyet hakkını güvence altına alsa da ebeveynler bu hakkı ihlal edebilmektedir. Çocukların rızası olmadan yapılan paylaşımlar, istemedikleri dijital izler bırakmalarına yol açmaktadır. Özel yaşam detaylarının paylaşılması, güvenlik açısından risk oluştururken, bu içerikler ilerleyen yaşlarda sosyal ve psikolojik sorunlara neden olabilir. Bazı annelerin instagram içeriklerinde reklam ve sponsorluk anlaşmaları yoluyla çocukların iç yer alması, çocuk emeğinin sömürüsü açısından etik ve hukuki tartışmalara neden olmaktadır. Çocukların sürekli görünür olması, onların sosyal duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilir. Küçük yaşlardan itibaren beğeni ve takipçi sayılarına bağımlı hale gelen çocuklar, sosyal onay ihtiyacı hissedebilir ve özgüven problemleri yaşayabilir. Erken müdahale, çocukların gelişimsel risklerini önlemek amacıyla uygulanan hizmetler bütünüdür. Dijital ortamda da benzer riskler mevcut olup, farkındalık çalışmaları, eğitim programları ve hukuki düzenlemeler çocuk haklarının korunmasında önemlidir. Dijital okuryazarlık eğitimi, sosyal medyanın bilinçli kullanımını sağlayarak ihlallerin önüne geçebilir. Sonuç olarak, Instagram annelerinin çocuklarıyla ilgili yaptığı paylaşımlar mahremiyet ihlali, ekonomik sömürü ve sosyal-duygusal gelişime zarar gibi riskler taşımaktadır. Ebeveynlerin bilinçlendirilmesi, çocuk haklarına yönelik farkındalık oluşturulması ve yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Erken müdahale stratejileriyle çocuk hakları güvence altına alınarak ebeveynlerin bilinçli sosyal medya kullanımı sağlanmalıdır.

Çiğdem Kaymaz, Pınar Bayhan
kaymazciğdem@gmail.com

Çocuğun Sosyal Dünyasına Açılan Kapı: Davranış İnhibisyonunu Etkileyen Biyolojik, Bağlanma Ve Ebeveynlik Faktörlerinin Nedensel İncelemesi

Abstract Davranış inhibisyonu, bireylerin yeni veya belirsiz sosyal durumlarda çekingenlik, korku ve sosyal geri çekilme sergilemesiyle karakterize edilen bir özellik olup, biyolojik, bağlanma ve ebeveynlik faktörlerinin dinamik etkileşimiyle şekillenir. Bu çalışma, davranış inhibisyonunun kökenlerini ve sürekliliğini bu üç perspektiften ele alarak aralarındaki nedensel ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Biyolojik perspektiften, davranış inhibisyonunun genetik ve nörofizyolojik temelleri (örn., sağ frontal EEG asimetrisi, düşük vagal ton, yüksek bazal kortizol seviyeleri ve amigdala hiperaktivitesi) vurgulanmaktadır. Araştırmalar, bu biyolojik belirteçlerin erken çocuklukta gözlemlenen inhibisyonun yetişkinliğe kadar sürebileceğini göstermektedir. Bağlanma teorisi çerçevesinde, güvensiz bağlanan (özellikle kaygılı-dirençli "C" tipi) çocukların, tanıdık olmayan durumlarda artan HPA eksen aktivitesi ve sosyal geri çekilme sergilediği; ancak güvenli bağlanmanın bu stres tepkilerini hafifletebileceği bulgulanmıştır Ebeveynlik davranışları ise inhibisyonun şiddetini ve sürekliliğini belirlemede kritik bir rol oynar: Aşırı kontrolcü ve müdahaleci ebeveynlik, çocukların sosyal beceri gelişimini engelleyerek davranışsal çekingenliği pekiştirebilmektedir. Çalışma, biyolojik yatkınlık, bağlanma dinamikleri ve ebeveynlik tarzlarının birbirini besleyen bir sistem oluşturduğunu ve davranış inhibisyonunun ancak bu faktörlerin ortak etkisiyle anlaşılabilirliğini savunmaktadır. Özellikle erken dönemde ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmeye yönelik erken müdahalelerin (örn., duygu düzenleme becerilerini destekleyen ebeveyn eğitimleri), inhibisyonun olumsuz sonuçlarını (yalnızlık, kaygı bozuklukları) azaltmada etkili olabileceği vurgulanmaktadır. Bu bulgular, hem teorik hem de klinik perspektiften disiplinlerarası bir yaklaşımın önemini ortaya koymaktadır. Anahtar Kelimeler: Davranış inhibisyonu, bağlanma, ebeveynlik, mizaç, sosyal geri çekilme.

Ezgi Taştekin, Pınar Bayhan

ezgiitastekinn@gmail.com, pinarbayhan@hacettepe.edu.tr

Prematüre ve Düşük Doğum Ağırlıklı Bebeklerde Gelişimsel Riskler ve Aile Merkezli Erken Müdahale Programları

Prematüre doğum ve düşük doğum ağırlığı, bebeklerin nörogelişimsel sonuçlarını etkileyebilen önemli risk faktörleridir. Bu durumlar, çocukların bilişsel, motor ve sosyal-duygusal gelişiminde gecikmelere yol açabilmektedir. Ayrıca, ebeveynler bu süreçte yüksek düzeyde stres ve uyum sorunları yaşayabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebeklerin gelişimsel risklerini, bu risklerin ebeveynler üzerindeki etkilerini ve aile merkezli erken müdahale programlarını incelemektir. Çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılarak, prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebeklerin gelişimsel riskleri ve aile merkezli müdahale programları incelenmiştir. Çalışmada uluslararası literatürde öne çıkan erken müdahale programlarından örnekler, bu programların içerikleri ve anne-bebek açısından sonuçları ortaya konmuştur. Bu kapsamda Anne-Bebek Etkileşimi Programı (Mother-Infant Transaction Program), Aile Bakım Müdahale Programı (Family Nurture Intervention), Bebek Sağlığı ve Gelişimi Programı (Infant Health and Development Program) gibi erken müdahale programları incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda aile merkezli erken müdahale programlarının, çocukların gelişimini destekleme ve ebeveynlerin stresini azaltma yönünde önemli katkılarının olduğu görülmüştür. Prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebeklerin gelişimsel risklerini azaltmak ve ailelerin uyumunu desteklemek için aile merkezli erken müdahale programlarının uygulanması kritik öneme sahiptir. Bu programlar, bebeklerin gelişimini desteklemenin yanı sıra ebeveynlerin güçlenmesine ve ebeveynlik becerilerinin desteklenmesine katkı sağlaması açısından oldukça önemlidir.

Ali Kaymak, İbrahim Halil Diken, Gerald Mahoney
alikaymak@anadolu.edu.tr

Babaların Etkileşim Yolculuğu: OSB'den Etkilenmiş Çocuğu Olan Babalara Yönelik Çevrimiçi Grup ETEÇOM Uygulaması

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), çocukların sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde güçlüklerle karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Bu çocukların gelişimini desteklemek amacıyla erken müdahale hizmetlerinin kalitesi büyük önem taşımaktadır. Erken çocukluk müdahalelerinde aile katılımı etkili sonuçlar doğurmakta, ancak yapılan çalışmaların çoğunluğu anneler üzerinden yürütülmektedir. Bu bağlamda, babaların çocuk gelişimindeki etkisi göz ardı edilmekte ve babalara yönelik yapılandırılmış programların sayısı oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmanın amacı, OSB tanısı almış çocuğu olan babalara yönelik çevrimiçi grup formatında sunulan ETEÇOM programının etkisini incelemektir. Bu amaçla, otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış okul öncesi dönemdeki çocukların babalarına yönelik çevrimiçi grup formatında uygulanan Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale (ETEÇOM) programının etkililiği incelenmiştir. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Katılımcılar, OSB tanısı almış 3-6 yaş arası çocuğu olan 20 babadan oluşmuştur. ETEÇOM programı 12 oturum boyunca çevrimiçi grup oturumları şeklinde uygulanmıştır. Veriler, baba-çocuk etkileşim gözlemleri (video kayıtları üzerinden) ve çocukların sosyal iletişim becerilerini değerlendiren gözlem formları ile toplanmıştır. Gözlem verileri nitel analiz teknikleriyle, sosyal iletişim verileri ise betimsel ve karşılaştırmalı istatistiklerle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında ETEÇOM programına katılan babaların etkileşim davranışlarında anlamlı artış gözlemlenmiştir. Babaların çocuklarına yönelik duyarlı tepki verme ve yanıtlayıcı olma davranışlarında artış olmuştur. Ayrıca, çocukların etkileşim başlatma, yanıtlama ve sürdürme becerilerinde gelişme kaydedilmiştir. Araştırma bulguları, çevrimiçi grup ETEÇOM uygulamasının babaların etkileşimsel ebeveynlik davranışlarının geliştirilebileceğini ve çocukların sosyal becerilerinde olumlu etkiler oluşturabileceğini göstermektedir. Literatürde annelere yönelik yapılan uygulamalarla benzer şekilde, babalara sunulan yapılandırılmış ve destekleyici müdahalelerin de etkili olduğu görülmektedir. Çevrimiçi grup formatının, erişimi artırarak katılımı kolaylaştırdığı ve sosyal destek hissini güçlendirdiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu; baba katılımı; ETEÇOM; erken müdahale; çevrimiçi eğitim

A. Elif Işık-Uslu, Zeynep Çetin

a.elifisik@gmail.com, zcetin@hacettepe.edu.tr

Otizmden Kurtulma Yanılgısıyla Yaşamak: Annelerin Deneyimlerine İlişkin Bir Gömülü Teori Çalışması

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış veya tanı şüphesiyle takip edilen çocukların annelerinin deneyimlerini derinlemesine anlamak ve bu deneyimleri açıklayan bir gömülü teori inşa etmektir. Çalışmada, Charmaz'ın (2014) yapılandırmacı gömülü teori yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmanın veri kaynakları üç ana bileşenden oluşmaktadır: 1) Kadınlar Kulübü adlı forumda anneler tarafından yapılan paylaşımlar, 2) Araştırma öncesinde otizmlili çocuk sahibi annelerle yapılan dokuz görüşmenin transkripsiyonları, 3) Derinlemesine gerçekleştirilen nitel görüşmeler. Çalışmanın başlangıç örnekleme, Kadınlar Kulübü forumunda 10 katılımcının yaklaşık 1,5 yıl boyunca yaptığı paylaşımlar ile daha önce dokuz anneyle gerçekleştirilen derinlemesine nitel görüşmelerin transkripsiyonları analiz edildiğinde ulaşılmıştır. Teorik örnekleme ise derinlemesine nitel görüşme yapılan dört anneden oluşmaktadır. Veri analizi süreci, Charmaz'ın yapılandırmacı gömülü teori metodolojisine uygun olarak öncül kodlama, odaklı kodlama ve teorik kodlama aşamalarını içermektedir. Çalışmada, "Otizmden Kurtulma Yanılgısıyla Yaşamak" kavramsallaştırması altında bir gömülü teori inşa edilmiştir. Bu teori, annelerin çocuklarının gelişim sürecinde yaşadıkları umut ve umutsuzluk arasında gidip gelen, iniş-çıkışlarla dolu deneyimlerini kapsamaktadır. Boylamsal bir analiz sunan bu çalışma, tanı öncesi dönemden özel eğitim sürecine kadar annelerin yaşadığı deneyimleri ele alarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Bulgular, erken müdahalenin ve güçlü destek sistemlerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle sağlık profesyonellerinin erken tanıdan kaçınması ve Türkiye'de resmi bir erken müdahale sisteminin eksikliği, ebeveynlerin karşılaştığı zorlukları artırmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki annelerin deneyimlerine odaklanarak kültüre özgü dinamikleri ve otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bir çocuğu büyütmenin çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türkiye'de bu alanda yapılan ilk çalışma olma niteliği taşımaktadır.

Yalçın Aydın, İbrahim H. Diken
ihdiken@anadolu.edu.tr

Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan 4-6 Yaş Arası Çocukların Problem Davranış ve Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı öğrenme güçlüğü riski taşıyan 4-6 yaş arası çocukların problem davranış ve sosyal beceri düzeylerini incelemektir. Bu kapsamda Bursa'da faaliyetlerinde bulunan özel anaokullarında eğitime devam eden, 4-6 yaş (48-72 ay) arasında öğrenme güçlüğü riski olan 153 çocuk ve ebeveynlerinden online olarak anket tekniği kullanılarak toplanmıştır. Nicel verilerin toplandığı bu çalışmada ilişkisel tarama modeli ve betimleyici model kullanılmıştır. Veriler SPSS 25.0 ile analiz edilmiştir. Normal dağılım şartlarının kontrolü için Kolmogorov Smirnov anlamlılık değerlerine bakılmıştır. Demografik değişkenler ve çocukların öğrenme güçlüğü riski, problem davranış ve sosyal beceri düzeyleri frekans ve yüzde ile ortaya koyulmuştur. Çocukların cinsiyeti ile öğrenme güçlüğü riski, problem davranış ve sosyal beceri düzeyleri arasında ilişkiye Bağımsız Örneklem T-Testi kullanılırken, sürekli değişkenler olan çocuğun yaşı, okula devam süresi, öğrenme güçlüğü riski, problem davranış ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Çocukların öğrenme güçlüğü riski düzeyleri ile problem davranış ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki farklar ise One Way ANOVA ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonrasında ulaşılan bulgulara göre; öğrenme güçlüğü riskinin sosyal beceriler ve problem davranışlar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu görülmektedir. Bu bulgular, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocukların sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde belirgin eksiklikler yaşadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocukların sosyal becerilerde yetersizlik gösterme ve problem davranış sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özellikle öğrenme güçlüğü riski düşük olan çocuklar, hem sosyal beceriler açısından en yüksek puanlara sahipken hem de problem davranışları en düşük seviyede göstermektedir. Bu nedenle, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklara yönelik erken müdahale programlarının geliştirilmesi, sosyal beceri eğitimlerinin artırılması ve davranış düzenleme programlarının uygulanması önem arz etmektedir.

Bağdagül Sarıdaş, Gülen Baran

bsaridas@gmail.com, barangln@gmail.com

Prematüre Doğan 60-72 Aylık Çocukların Okula Hazır Bulunuşluklarının İncelenmesi (Gelişimsel İzlemin Önleyici Erken Müdahale Etkisi)

Prematüre doğan çocukların bebeklik ve erken çocukluk döneminde karşılaştıkları gelişimsel problem ve zorluklar okula hazırlık becerileri üzerinde etkilidir. Bu çalışmada; prematüre doğan çocukların okula hazır bulunuşluk düzeylerinin ve etkili olan etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nicel desende betimsel bir araştırmadır. Çalışmaya; Ankara il merkezinde prematüre doğan (≤ 36 hafta), 60-72 aylık 150 çocuk dahil edilmiştir. Çalışmada demografik bilgileri elde edebilmek amacıyla Bilgi Formu, çocukların ilkokula hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek amacı ile Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizlerinde Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Gelişimsel izlem sürelerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde üç yıl ve altı yıla kadar izleme katılan çocukların sonuçları yakın ve benzer bulunurken izlemi aile tarafından bir yaş ve öncesinde bırakılmış çocukların tüm alt boyutlarda ve toplamda daha düşük puanlar aldığı görülmektedir. Testin 8 farklı alt boyutunda ve toplamalarda anlamlılık $p < ,01$ düzeyindedir. Gelişimsel izlemi düzenli olan çocukların tüm alt boyut ve toplam puanlardaki puanları izlem süreci düzensiz olan çocuklara göre anlamlı düzeyde (Uygulama Formu: $p < ,01$, Gelişim Formu: $p < ,05$) daha yüksektir. Araştırma sonuçları doğum ağırlıklarının, erken doğuma neden olan etmenin kaynağının, yoğun bakımda yatış süresinin, düzenli ve uzun süreli gelişimsel izlemlerinin yapılmasının, okul öncesi eğitim almanın, bu eğitimin süresinin, okula başlama yaşının prematüre çocukların okula hazır bulunuşlukları üzerinde anlamlı etkilerinin olduğu göstermektedir. Yüksek riskli bebeklerin düzenli ve sürekli gelişimsel izlem programı ile izlenmesinin ve en az 2 yıl süreyle okulöncesi eğitim almasının önleyici erken müdahale kapsamında etkili ve önemli olduğu görülmektedir. Anahtar Kelimeler: Prematüre Bebekler, Okula Hazır Bulunuşluk, Erken Çocuklukta Önleme

Gülbahar Uysal
glbhrmar@gmail.com

Riskli Doğanların Noregelişimsel Sonuçlarında Hastane, Eğitim, Erken Müdahale Ve Aile Boyutlarının Rolünün Değerlendirilmesi: Deneyim Paylaşımı

ÖZET Bu çalışmada gebeliğin 23. Haftasında yaşam Sınırında 610 gr, mikroprematre erkek bir bebek olarak dünyaya gelen olgunun 7 yaşına kadar farklı sağlık, gelişim ve eğitim profesyonellerinde aldığı desteklere ilişkin süreç boylamsal olarak tüm boyutları ile ele alınacaktır. Bu uzun dönemli süreç farklı dsiplinlerin eşgüdümlü müdahalelerinde kullanılan yaklaşımların (Multi/İnter/Transdipliner alışma) etki düzeyler vakaya özel sonuçlar ve literatürden elde edilen bulgular ışığında değerlendirilecektir. Ayrıca YDYB ve YB nitelerindeki Hastane Merkezli Bakım, Aile Etkileşini Destekleyen Bakım ve Aile Merkezli Gelişimsel Bakım süreçleri karşılaştırmalı ele alınara riskli bebeklerin daha iyi nrogeleşimsel sonuçlara ulaşabilmesine katkı sağlayacak önerilere yer verilecektir. Bilindiği üzere ocuk ruhsal, fiziksel, sosyal ve zihinsel tüm özellikleri ile ve kendisini var eden çevresel şartlar ile ayrılmaz bir bütündür. Dolayısı ile farklı gelişen çocuklara sağlık, eğitim ve gelişim desteği sunulurken bu bütüne ait hiçbir özelliği dışarıda bırakmanın mümkün olmadığının farkında olarak uzmanlık alanı dışından gelecek bilgi ve katkılarla bütünleştirmek müdahalenin etkinliğini artıran faktörlerden biridir. Doğum öncesinden itibaren çocuğu bir bütün olarak ele alarak tedavi, bakım, gelişim ve eğitim desteği sunulması nrogeleşimsel açıdan sorunların önlenmesinde ve ileri dönem sonuçların iyileştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Tüm bu süreçler psikoloji alanında uzman erken çocukluk eğitimcisi olan anne tarafından ele alınacak böylece eğitim, psikoloji, ve aile perspektifinden bütüncül ve çok yönlü bir perspektiften aktarılacaktır. Anahtar kelimeler: Mikroprematre, İnterdisipliner, Nrogeleşimsel Müdahale, Disiplinlerarası

Ali Kaymak, Zeynep Zeytun

alokaymak@anadolu.edu.tr

Etkinlik Çizelgeleri Yoluyla Down Sendromlu Bir Çocuğa Sembolik Okuma Becerisinin Kazandırılması

Erken yaşta okuma becerilerinin desteklenmesi, bilişsel, dilsel ve akademik gelişim açısından kritik öneme sahipti. Okuma, ses bilimsel farkındalık, sözcük çözümleme gibi birçok bilişsel süreci içinde barındırmaktadır ve Down Sendromlu çocukların bilişsel becerilerde yaşadığı güçlükler okuma sürecinde de zorlanmalarına yol açmaktadır. Bu sürecin onların öğrenmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir; Down Sendromlu çocukların ses bilimsel farkındalığa sahip olmalarında yaşadığı güçlükler düşünülürse işlevsel okuma becerilerinin kazandırılması, onlar için daha önemli hale gelmektedir. İşlevsel okuma becerilerinin öğretimi, bireyin basılı materyalleri gözden geçirebilecek ya da belli bir etkinlikte gerekli olabilecek sözcüklerin bireye kazandırılmasını içermektedir. Bireyin hayatını kolaylaştıracak sözcükler, hali hazırda hayatında karşısına çıkan sözcükler olabileceği gibi gelecekte karşılaşacağı sözcükler de tercih edilebilir. Ders isimlerini tanıyabilme, ödül listesindeki seçenekleri ayırt edebilme, adını veya nüfus bilgilerini listeden bulabilme, sokak isimlerini okuyabilme gibi alanlarda işlevsel okuma öğretimi yapılabilmektedir. Bu çalışmada, Down sendromlu 6 yaşındaki bir çocuğa sembolik okuma becerilerinin kazandırılmasında etkinlik çizelgelerinin etkililiği araştırılmıştır. Tek denekli araştırma modeliyle yürütülen bu uygulamada, bağımlı değişken etkinlik çizelgesinde yer alan etkinlik sözcüklerini okuma becerisi olurken, bağımsız değişken etkinlik çizelgeleri aracılığıyla sunulan gömülü öğretim ve uyarıcı uyarlamalarının birlikte kullanımı olmuştur. Uygulama süreci üç temel aşamadan oluşmuştur: İlk aşamada, çocuğa günlük etkinliklerini takip edebilmesi için resimli etkinlik çizelgesi kullanımı öğretilmiştir. İkinci aşamada, her resmin altına etkinliği simgeleyen yazılı kelimeler eklenmiş ve çocuk, bu görsel-yazılı ipuçlarını birlikte takip etmiştir. Üçüncü aşamada ise görseller kademeli olarak küçültülmüş ve sonunda tamamen ortadan kaldırılmış; sadece yazılı ifadelerle çizelge sunulmuştur. Sürecin sonunda çocuk, “boyama”, “bul-tak”, “yapboz”, “hikâye” gibi günlük etkinlik adlarını içeren yazıları bağımsız olarak %100 doğrulukla okuyabilmiştir. Bu başarı, farklı font ve punto tiplerinde yazılan kelimelere genellenmiş; ayrıca dört hafta süresince yapılan izleme oturumlarında becerinin kalıcılığı da gözlemlenmiştir. Bu çalışma, etkinlik çizelgelerinin yalnızca günlük yaşam becerilerini desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda erken okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında da etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bulgular, özellikle bilişsel gelişiminde sınırlılık gösteren çocuklarda sembollerden yazıya geçişin yapılandırılmış öğretim yöntemleriyle mümkün olabileceğini ortaya koymaktadır. Eğitimciler ve aileler için uygulamaya dönük güçlü kanıtlar sunan bu çalışma, erken müdahale programlarının içerik ve yöntem yönünden zenginleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Down sendromu, işlevsel okuma, etkinlik çizelgesi, erken okur-yazarlık, gömülü öğretim, uyarıcı uyarlamaları

Mehmet Mustafa Sevimli
sevimli_8055@hotmail.com

Erken Çocuklukta Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan Çocukların Bilişsel Esnekliklerinin Gelişmesinde Satranç Yoluyla Eğitim Uygulamalarının Rolü

Erken çocukluk dönemi, bireyin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminin en hızlı olduğu kritik bir süreçtir. Ancak, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar, bu dönemde bilişsel esneklik başta olmak üzere birçok becerinin kazanılmasında zorluklar yaşayabilmektedir. Bilişsel esneklik, bilgileri öğrenme, problem çözme gibi temel becerileri içermektedir. Araştırma, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocukların bilişsel esnekliklerini desteklemeye, satranç yoluyla eğitimin rolünü incelemektedir. Satranç, çok boyutlu bir düşünme süreci gerektiren, stratejik ve analitik düşünmeyi teşvik eden bir oyun olarak, çocukların yürütücü işlevlerini geliştirmeye katkıda bulunabilir. Araştırmalar, satranç eğitiminin özellikle bilişsel esneklik, dikkat kontrolü, problem çözme, karar verme becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, satranç eğitiminin erken çocukluk dönemindeki öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocukların bilişsel esnekliklerini geliştirmeye yönelik katkıları ele alınacaktır. Satranç tabanlı eğitimin öğrenme süreçlerini nasıl daha eğlenceli ve etkili hale getirebileceği tartışılacaktır. Çalışmanın sonuçları, eğitimciler ve aileler için öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocukların bilişsel gelişimini destekleyen yeni yaklaşımlar sunmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, erken çocukluk döneminde satranç eğitiminin öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar üzerindeki bilişsel, akademik ve duygusal etkilerini detaylı bir şekilde inceleyerek eğitim alanına katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu araştırma, nitel veri toplama teknikler kullanılacaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, erken çocukluk döneminde (4-8 yaş) öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar, öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma deseninde olup yarı yapılandırılmış görüşme teknikler ile veriler elde edilecektir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılacaktır. Satranç eğitiminin öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocukların bilişsel esnekliklerine etkisinin derinlemesine anlaşılması araştırmanın temel amacıdır. Araştırmanın sonucunda öğrenme güçlüğü olan çocukların eğitimleri konusunda ebeveynlere ve öğretmenlere yol gösterici sonuçlar ortaya koyması düşünülmektedir. Anahtar Sözcükler: Satranç eğitimi, bilişsel esneklik, erken çocukluk, öğrenme güçlüğü, problem çözme

Hilal Genç

gengechilal@gmail.com

Osib Tanılı Çocuğa Sahip Ailelere Sunulan Erken Okuryazarlık Müdahale Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi

OSB tanılı çocuğu olan ailelere sunulan erken okuryazarlık eğitiminin çocuk çıktıları üzerinden değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma öntest- soutes kontrol gruplu deneysel desen modelindedir. Araştırmanın ilk aşamasında öncelikle okul öncesi dönemde OSB’li çocuğu olan aileler belirlenmiş, aileler ile görüşülerek araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve gönüllü aileler ile araştırmaya dahil edilecek çocukları belirleme aşamasına geçilmiştir. Araştırmaya sözel olmayan zekâ yaşı 60-72 ay arasında olan, OSB’den hafif derece etkilenmiş ve erken okuryazarlık becerilerinden sınırlı performansa sahip 20 çocuğun ailesi dahil edilmiştir. Sözel olmayan zekâ yaşını belirlemek için Raven Renkli Progresif Matrisler Testi (RPM), OSB’den etkilenme derecesini belirlemek için Gilliam Otistik Bozukluk Dereceleme Ölçeği-2 (GÖBDO-2-TV), erken okuryazarlık becerilerindeki performansını belirlemek için ise Erken Okuryazarlık Testi (EROT) kullanılmıştır. Çocuklardan 10’u deney grubuna, 10’u ise kontrol grubuna rastgele seçilmiştir. Deney grubuna seçilen çocukların aileleri ile iki hafta boyunca haftada üç kere 45’er dakika olmak üzere erken okuryazarlık becerilerine, bu becerilerin önemine ve ‘Erken Okuryazarlık Müdahale Programı’na ilişkin eğitimler gerçekteştirilmiştir. Bu eğitimlerin ardından ailelerin haftada üç gün her bir 20 dakika olmak üzere sekiz hafta boyunca ‘Erken Okuryazarlık Müdahale Programı’nı çocuklarına uygulamaları istenmiştir. Kontrol grubunda yer alan ailelerle ise sadece erken okuryazarlık becerilerine, bu becerilerin önemine ilişkin eğitim verilmiş ve ailelerin çocukları ile geleneksel kitap okuma çalışmaları yapmaları istenmiştir. Elde edilen tüm veriler SPSS 21 programına aktarılmış ve verilerin analizinde Mann Whitney-U ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar OSB’li çocukların erken okuryazarlık becerilerini desteklemede aile temelli müdahale programlarının etkili olabileceğini göstermiştir. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, erken okuryazarlık, sesbilgisel farkındalık, sözcük bilgisi, aile

Tuğba Karaca Ahat

tugbakaracaahat@gmail.com

Gelişimsel Pediatri Polikliniğine Konuşma Gecikmesi İle Başvuru Yapan Olguların B12 Vitamini Eksikliği Açısından İrdelenmesi

ÖZET Giriş: Dil, kavram oluşturma, akıl yürütme ve anlamaya izin veren kodlama sistemidir; konuşma ise birleşik sesler aracılığıyla dili ifade etmeye yarar. Konuşma gecikmesi, anlama ve konuşma becerisinin gelişiminin doğru ancak normal olarak kabul edilenden daha yavaş olduğu durumları ifade ederken, dil veya konuşma bozuklukları, konuşma veya dil becerisinin normal gelişim olarak beklenenden saptığı durumları ifade eder. Amaç: Gelişimsel pediatri polikliniğine konuşma gecikmesi ile başvuru yapan olguların, GIDR (Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi) ile değerlendirilmesi, eşlik edebilecek diğer gelişimsel zorlukların ve B12 eksikliğinin saptanması ve erken müdahale için ÇÖZGER (Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu) aracılığı ile özel eğitim servislerine yönlendirilmesi. Yöntem: 14 aylık süre içerisinde (01.01.2024-01.03.2024) gelişimsel pediatri polikliniğine konuşma gecikmesi ile başvuru yapan olguların, sosyodemografik olarak sorgulanması, serum B12 düzeylerinin tespit edilmesi, GIDR ile gelişimsel değerlendirilme gerçekleştirilmesi. Bulgular: Çalışmamızda 14 aylık süre içerisinde gelişimsel pediatri polikliniğine konuşma gecikmesi ile başvuran olguların verileri retrospektif olarak tarandı. Çalışmaya konuşma gecikmesine eşlik eden prematürite, kronik genetik, metabolik, nörolojik hastalıkları olan, yabancı uyruklu olan olguların ekarte edilmesinden sonra 79 olgu dahil edildi. Olguların poliklinik başvurusu ile eşzamanlı ya da başvuru öncesi 1 yıl içindeki serum B12 düzeyleri kaydedildi. Olgular serum B12 düzeylerine göre gruplandırıldı (<200 pg/mL, 201-660 pg/mL, 661-1000 pg/mL, >1000 pg/mL). Olguların %7.5'i 0-18ay arasında, %39.2'si 19-24ay ve %53.1'i 25-42ay arasında idi. Olguların %30'3'ü kız, %69.6'sı erkek idi. Olguların %83.5'inde herhangi bir gelişimsel alanda gecikme saptandı. Olgularda ifade edici dil alanında gecikme oranı %79.7, alıcı dil alanında gecikme oranı %10.1, kaba hareket alanında gecikme oranı %2.5, ince hareket alanında gecikme oranı %8.8, ilişki alanında gecikme oranı %12.6, oyun alanında gecikme oranı %10.1, öz bakım alanında gecikme oranı %13.9 ve 2 ya da daha fazla alanda gecikme %36.7 olarak bulundu. Olguların %10.1'inde serum B12 düzeyi <200pg/ml, %63.2'sinde serum B12 düzeyi 201-660pg/ml ve %6.3'ünde serum B12 düzeyi 661-1000pg/ml olarak bulundu. İfade edici dil alanında gecikmesi olan olgularda erkek olma oranı daha fazla ve yaşları daha yüksek bulundu. İfade edici dil alanında gecikmesi olan 8 olguda serum B12 düzeyi <200pg/ml, 50 olguda serum B12 düzeyi 201-660pg/ml ve 5 olguda serum B12 düzeyi 661-1000pg/ml olarak bulundu. Tartışma: Kanıtlar, tedavi edilmeyen konuşma ve dil gecikmesinin çocukların %40-%60'ında devam edebileceğini ve bu çocukların yetişkinlikte sosyal, duygusal, davranışsal ve bilişsel sorunlar açısından daha yüksek risk altında olduğunu göstermektedir. B12 vitamini eksikliği miyelinizasyon ve sinir iletimini etkileyerek nörolojik işlev için kritik öneme sahiptir. Kritik gelişim aşamalarında B12 yetersizliği motor, bilişsel ve dil gecikmelerine yol açabilir. Sonuç: "Bekle ve gör" politikası, konuşma gecikmesi için geç tanı ve müdahaleye yol açmaktadır. Çocuk sağlığı alanında çalışan klinisyenler, konuşma ve dil gecikmesi olan çocuklar için ilk temas noktasıdır. Anahtar Kelimeler: Konuşma gecikmesi, gelişimsel gecikme, B12 vitamini

Hatice Begüm Uyanık, Hülya Öcal, Zehra Atbaşı

hulya.maden@hotmail.com

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Cinsiyet Algısı: Ebeveyn Görüşleri Ve Deneyimleri

Cinsel kimlik, bireyin kendi bedenini ve benliğini belirli bir cinsiyet doğrultusunda algılaması, benimsemesi, toplum içindeki kadın erkek rollerini bu doğrultuda gerçekleştirmesidir. Bireylerin erken çocukluk döneminde cinsiyetlerinin farkına varmaları cinsel kimlik kazanımında önemli bir rol üstlenmektedir. Cinsiyet algısı erken çocukluk döneminde bireysel ve çocuğun yakın çevresiyle ilgili faktörlerle şekillenir ayrıca yaşamın diğer dönemlerinde de etkisini sürdürmeye devam eder. Erken çocukluk döneminde zihinsel yetersizliği (ZY) olan çocuklar için cinsel kimlik kazanımı ek destek ve rehberlik gerektirebilir. Ebeveyn tutumları ve yaklaşımları, ZY olan çocukların doğru cinsiyet algısı ve cinsel kimlik geliştirmelerine yardımcı olmada önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, ebeveynlerin deneyimlerini incelemek, ZY olan çocukların cinsiyet algılarını şekillendiren süreci daha iyi anlamak, çocuklara ve ebeveynlerine uygun cinsel eğitim ve rehberlik sağlamak için önemlidir. Bu araştırmanın amacı; erken çocukluk dönemi (3-8 yaş aralığındaki) ZY olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarının cinsiyet algılarına yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “Görüşme Yöntemi” kullanılarak desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Konya ilinde ikamet eden ve ZY olan çocuğa sahip 20 ebeveyn oluşturmaktadır. Bu çalışmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla toplanmıştır. Veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; ZY olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarının cinsiyet algılarıyla ilgili yetersiz bilgiye sahip olduğu ve bu konuda değerlendirmelerini yalnızca sözel iletişime dayalı yaptıkları için konuşamayan çocuklarının diğer davranışlarını değerlendirmedikleri ayrıca çocuklarının doğru cinsiyet algısı kazanmaları için herhangi bir destek sunmadıkları görülmüştür. Buna karşın görüşme yapılan tüm ebeveynler çocuklarının cinsiyet algısı kazanmaları konusunda desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Anahtar Kelimeler: Cinsiyet algısı, erken çocukluk dönemi, cinsel eğitim, zihinsel yetersizlik

Hande Ceylan

handeceylan12@gmail.com

Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme

Erken Çocukluk Döneminde Müdahale ve Önemi 1. Gelişimsel Sorunların Erken Tanısı Çocukların gelişimsel ihtiyaçları erken dönemde tespit edilerek, kişiye özel eğitim planlarıyla desteklenmesi sağlanabilir. 2. Okul Başarısının Artırılması Erken müdahale, okulda karşılaşılan öğrenme güçlüklerinin önüne geçerek başarıyı yükseltir. 3. Sosyal ve Duygusal Gelişimin Desteklenmesi Erken yaşta sosyal beceriler ve duygusal düzenleme üzerine yapılan müdahaleler, sağlıklı ilişkiler kurmayı ve toplumla uyumu geliştirir. 4. Ailelerin Rehberliği Ailelere yönelik eğitim ve rehberlik, onların çocuklarının gelişim süreçlerine daha etkin bir şekilde katkı sağlamalarını mümkün kılar. Erken Müdahale Yöntemleri • Eğitim ve Farkındalık: Aileler, öğretmenler ve diğer bakım verenler, çocuk gelişimi konusunda bilgilendirilir. • Gelişimsel Tarama ve İzleme: Erken yaşlarda çocukların gelişimleri izlenir ve olası sorunlar belirlenir. • Özel Eğitim Programları: Risk altındaki çocuklar için bireysel destek sağlanır. • Psiko-sosyal Destek: Çocukların duygusal ve psikolojik gelişimleri için çeşitli terapiler uygulanır. Sonuç: Erken dönemde yapılan müdahaleler, çocuğun bağımsız, sağlıklı ve başarılı bir birey olarak yetişmesini destekler.

Saadet Sevinç Kaya, Ayşe Tuba Ceyhun

kayasaadetsevinc@gmail.com, aceyhun@biruni.edu.tr

Dijital Ortamda Sunulan Davranış Sözleşmesi İle Otizmlı Çocuklarda Davranış Yönetimi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin, sosyal etkileşimde yaşadıkları sınırlılıklar ve tekrarlayıcı davranışlar nedeniyle eğitim ve sosyal yaşam süreçlerinde çeşitli zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Bu bireylerin olumlu davranışlarını artırmak ve davranış problemlerini azaltmak amacıyla kullanılan etkili yöntemlerden biri davranış sözleşmesidir. Davranış sözleşmesi, bireyden beklenen olumlu davranışın sergilenmesi durumunda bir ödül verilmesini içeren, yazılı, görsel veya her iki unsuru içeren bir anlaşmadır. Dijital davranış sözleşmesi, geleneksel sözleşmelerden farklı olarak, dijital platformlar üzerinden uygulanarak görsel ve işitsel pekiştiricilerle desteklenen, daha dikkat çekici ve katılımcı bir yapı sunmaktadır. Dijital ortamda sunulan sözleşmelerde, hedef davranışların açık ve net bir şekilde tanımlandığı, uygun pekiştireçlerin belirlendiği ve sürecin kaydedilerek takip edildiği bir sistem kullanılmaktadır. Dijital sözleşmeler, olumlu davranışları artırırken, problem davranışları azaltmak ve sosyal uyumu geliştirmek için etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır. Literatürdeki çalışmalar, dijital davranış sözleşmelerinin otizmlı çocuklarda olumlu davranışları artırmada ve problem davranışları azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle okul, klinik ve ev ortamlarında kullanılan dijital sözleşmeler, çocukların sürece aktif katılımını sağlamakta ve davranış değişikliklerini daha hızlı ve kalıcı hale getirmektedir. Bunun yanı sıra, dijital davranış sözleşmesi uygulamaları, öğretmenler ve ebeveynler için takip ve değerlendirme süreçlerini kolaylaştırmakta ve çocukların dikkatini çekmesi açısından daha etkili olmaktadır. Bu çalışmada, dijital ortamda hazırlanan örnek davranış sözleşmeleri tanıtılacak ve bu sözleşmelerin uygulama süreci hakkında bilgi verilecektir. Dijital davranış sözleşmesinin yapılandırılması ve uygulanmasıyla ilgili temel unsurlar açıklanacak ve uygulama aşamalarının nasıl yürütüldüğüne dair rehberlik sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Davranış Sözleşmesi, Otizm Spektrum Bozukluğu, Davranış Yönetimi, Pekiştirme Sistemi

Hülya Öcal, Zehra Atbaşı
hulya.maden@hotmail.com

Gelişimde Kayıp Parça: Özel Gereksinimli Çocukların Cinsel Eğitiminde Öğretmen

Özel gereksinimi olan (ÖG) erken çocuklu dönemindeki çocuklar bilişsel, fiziksel, duygusal ve dil gelişimi gibi gelişim alanlarında desteğe ihtiyaç duydukları gibi cinsel gelişim alanında da desteğe ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaç tam olarak karşılanamadığında ise ÖG çocuklar, bu çocukların ebeveyn ve öğretmenleri mahremiyet ihlalleri, uygunsuz cinsel davranışlar ve istismar gibi birçok sorunla karşı karşıya kalırlar. Çocuklara erken dönemde verilen cinsel eğitim sağlıklı cinsel gelişimi desteklemekte ve gelecekte görülecek olası problem davranışları önlemektedir. ÖG olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime (CE) yönelik bilgi ve tutumlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi ve olumsuz olanların ortadan kaldırılarak olumlu olanların desteklenmesinin bu alandaki sorunları en aza indireceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı; ÖG çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin ÖG çocukların cinsel eğitimi konusunda bilgi ve tutumlarının incelenmesidir. Araştırmanın yöntemi, nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel tarama modeliyle tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını özel gereksinimli çocuklarla çalışan 140 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri öğretmenlerin demografik özelliklerinin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu, Zihin Engelli Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin CE'ye İlişkin Tutum Ölçeği ve CE'ye İlişkin Öğretmen Bilgi Testi ile toplanmıştır. Araştırmanın ön bulgularına göre; özel eğitim öğretmenlerinin bilgi ve tutum düzeyleri, daha önce CE eğitim alıp almama durumlarına göre Zihin Engelli Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin CE'ye İlişkin Tutum Ölçeği ve CE'ye İlişkin Öğretmen Bilgi Testi' nin toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılığın olduğu; özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve kıdemlerine göre ise anlamlı derecede farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca CE alan öğretmenlerin CE konusunda bilgilerinin uygulamaya dönüşemediği bilgi düzeyinde kaldığı görülmüştür. Anahtar Kelimeler: Cinsel eğitim, özel gereksinimli bireyler, özel eğitimde cinsel eğitim, okul öncesinde cinsel eğitim

Münevver Emir, Nur Pınar Bayhan

munevverozen6@gmail.com, pinarsan2002@yahoo.com

Erken Ebeveynlik Ve Özyeterlik Kontrol Listesi'nin Türk Kültürüne Uyarlanması: Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması

Preterm Parenting & Self Efficacy Checklist' in 0-12 ay bebeği olan ebeveynler için Türk kültürüne uyarlama geçerlik güvenirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Uyarlama çalışmasında, Aile Bilgi Formu ve ölçüt geçerliği için Karitane Ebeveyn Kendine Güven Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma için İstanbul Medipol Üniversitesi'nden etik kurul onayı alınmıştır. Dil geçerliliği için ilk olarak Erken Ebeveynlik ve Öz Yeterlik Kontrol Listesi'nin orijinal formu Türkçe'ye çevrilmiştir. Çeviri, bir Dil Bilimci, bir Çocuk Gelişim Uzmanı, bir Okul Öncesi Öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Üç farklı Türkçe çevrisi bulunan form, araştırmacılar tarafından ortak ifadelerle dönüştürülerek tek forma dönüştürülmüştür. Ardından, ölçek yazarlar ve bir İngilizce dil bilimci tarafından kültürel uygunluk ve anlam bütünlüğü açısından tekrar değerlendirilmiştir. Çalışmanın kapsam geçerliği için Lawshe tekniği kullanılmıştır. Alanda çalışmaları bulunan en az doktora olan altı uzmandan görüş alınmıştır. Maddelerin kapsam geçerlik oranları 1.00 olarak bulunmuştur. Örneklemi, İstanbul ilinde bulunan özel bir hastanede doğum için gelen ebeveynler oluşturmaktadır.. Örneklem sayısının hesaplanmasında "madde sayısı x 5" formülü kullanılarak $36 \times 5 = 180$ ebeveyn örneklem dahil edilmiştir. Ebeveynin bebeğiyle ilk ev deneyimini yaşamasından kaynaklı ebeveynlik görevlerini yerine getirebilmeleri ve çeşitli deneyim kazanımlarına olanak tanımak aynı zamanda çeşitli değişkenlerin ebeveynlik becerilerindeki süreci etkileme olasılığı göz önünde tutularak ilk veri yenidoğanın ve ebeveynin hastaneden taburcu olduktan sonraki 3. gününde; ikinci veri ise, ilk veriden 96 saat sonra toplanmıştır. Sonuç olarak, Türk kültürüne uyarlama ve geçerlik güvenirlik çalışmasının yapıldığı ölçeğin iç tutarlılık güvenirliği Cronbach Alfa analiz yöntemi ile hesaplanmış; Cronbach Alpha katsayısı 0.933 olarak yüksek bir iç tutarlılık elde edilmiştir. Anahtar Kelimeler: Yenidoğan, Ebeveyn Özyeterliği

Münevver Emir, Nur Pınar Bayhan

munevverozen6@gmail.com, pinarsan2002@yahoo.com

3-12 Ay Bebeği Olan Ebeveynlerin Özyeterlik Düzeyleri İle Bağlanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmanın amacı, 3-12 ay bebeği olan ebeveynlerin, ebeveyn özyeterlik düzeyleri ile bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Yöntem: Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel desende tasarlanmıştır. Evrende yer alan 3-12 ay bebeği olan anne- babaların tamamına ulaşılmasının mümkün olmaması sebebiyle özel bir hastaneye kontrol/muayene için başvurmuş olan ebeveynlerden evreni temsil edecek olan örnekleme belirlemek için ‘kolayda örnekleme yöntemi’ kullanılmıştır. 3-12 ay bebeği olan 46 anne, 22 baba çalışmaya katılmıştır. Verilerin toplanmasında, Aile Bilgi Formu, Maternal Bağlanma Ölçeği, Baba-Bebek Bağlanma Ölçeği ve Erken Ebeveynlik ve Öz Yeterlik Kontrol Listesi kullanılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’ndan E-43037191-604.01.01-58560 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Verilerin analizinde SPSS kullanılmıştır. Normal dağılım incelemesi için Kolmogorov Simirnov-Shapiro Wilk testleri yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için “Mann Whitney U” “Kruskal Wallis” testleri ile analiz edilmiştir. Değişkenler arasında ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiştir Hipotez sınamalarında anlamlılık düzeyi 0.05 olarak seçilmiştir. Bulgular: Maternal ve paternal bağlanma ile ebeveyn özyeterlik düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki ($p:0,525$; $p:0,535$) bulunmuştur. Annelerin özyeterlik puanları babaların özyeterlik puanlarına göre yüksek olsa da bu fark anlamlı ($p: 0,101$) bulunmamıştır. Ebeveynlerin özyeterlik düzeylerinin, bebeklerinin doğum haftası ($p: 0,226$) ve yybü deneyimleri ($p: 0,704$) arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bebeklerin YYBÜ deneyimleri ile annelerin bağlanma düzeyleri ($p: 0,817$) ve babaların toplam bağlanma puanları ($p: 0,468$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sonuç: Ebeveyn özyeterliği ile ebeveyn-bebek bağlanması birbiriyle ilişkili değişkenlerdir. Öz yeterliği etkileyebilecek stres, mizaç, eş desteği gibi farklı değişkenlerle çalışmaların yapılması önerilir.

Zülfiye Koçaslan, Mert Can Kaya, Gülcihan Yazçayır

zulfiyeekocaslan@gmail.com, mertckay@gmail.com, gyazcayir@uludag.edu.tr

Türkiye’de Özel Gereksinimli Bireyler Bağlamında Önlemeye Yönelik Yasal Düzenlemeler Ve Uygulamalar

Özel gereksinimliliğe ilişkin riskleri azaltmayı ve bireyi her yönüyle desteklemeyi hedefleyen erken önleme yaklaşımları öne çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar, erken dönemde gerçekleştirilen müdahalelerin ve sağlanan desteklerin yetersizliği olan çocukların gelişim alanlarında gereksinimlerinin karşılanmasında, topluma katılımlarında önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Önlemler en temel tanımıyla istenmeyen durumlar engellemek veya alternatif olarak müdahaleler sunarak arzu edilen durumu artırmak şeklinde ifade edilmektedir. Bu konuda literatürde üç aşamalı; birincil, ikincil ve üçüncül önlemler şeklinde hiyerarşik bir yaklaşım vurgulanmaktadır. Birincil önleme, özel gereksinimli olma durumu ortaya çıkmadan önce risk faktörlerini azaltan uygulamaları ifade etmektedir. İkincil önleme ise erken teşhis ve müdahaleye yönelik uygulamaları kapsamaktadır. Erken teşhis ve zamanında yapılan müdahaleler, etkili bir erken çocukluk programının temel taşı olmakla birlikte yetersizliği olan çocuklar için bundan çok daha fazlasıdır. İkincil önleme müdahalesi, bir durumun ortaya çıkma göstergeleri vermesi halinde, durumun ciddiyeti, şiddeti veya süresini azaltarak ortadan kaldırmayı amaçlayan sistemdir. İkincil önlemlere özel eğitim özelinde “erken müdahale programları” örnek verilebilir. Üçüncül önlemler doğrudan özel gereksinim veya yetersizlik durumuna müdahaleyi içerir. Özel eğitim özelinde, rehabilitasyon merkezleri, özel eğitim uygulama okulları ve özel eğitim sınıfları üçüncül önlemler grubuna dahil edilebilir. Bu çalışmada Türkiye’de önleme ve müdahale çalışmalarının sağlık ve eğitim sistemlerine nasıl entegre edildiğine ilişkin kanıtları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla doküman incelemesi yapılarak hizmet programlarının neler olduğuna ve bireylerin hizmet alımına ilişkin istatistikler sunulmuştur. Anahtar sözcükler: Önleme programları, önleme ve müdahale, özel gereksinimli bireyler.

Emine Gültekin Seyla, Gökhan Seylan, Celal Çınar

emine_gulsey@hotmail.com, gokhan_seylan1974@hotmail.com, celalcinar2002@gmail.com

Problem Davranışları Gerçek Zamanda Ölçmede, Yazılım Programı Ve Davranış Kayıt Formu Kullanmanın Verimliliklerinin Karşılaştırılması

Uygulamalı davranış analizinde, problem davranışta amaçlanan değişikliği oluşturmanın ilk adımlarından biri doğrudan gözlemlerle davranışın süre ya da sayısına yönelik verileri kaydetmektir. Problem davranışla ilgili veri toplama, davranışı değiştirme isteği ile yakından ilgilidir. Verileri kaydetme, müdahale sürecinin hedef davranış üzerindeki etkilerini fark ederek gerekli uyarlamalarla sürecin doğru yönetilmesini sağlamak bakımından önemlidir. Veri toplamak istedik davranış değişiklikleri oluşturmak için bu kadar önemliyken yapılan sınırlı sayıda araştırma ve öznel gözlemler eğitim ortamlarında öğretmenlerin problem davranışlara yönelik veri toplamayla ilgili motivasyonlarının çok yüksek olmadığını göstermektedir. Problem davranışlara yönelik gerçek zamanda yapılan ölçümlemelerde saate bakma, kalemle yazma ya da işaretleme yoluyla veri formların doldurulması verimlilik bakımından çeşitli zorluklara neden olmaktadır. Pek az öğretmen bu zorluklar nedeniyle uygulama süreçlerinin video kayıtlarını alarak kayıtları çalışma saatleri dışında izlemek yoluyla formları doldurmayı seçmektedir. Bu durum mesai saatleri içerisinde yapılamayacak bir iş yükünün oluşmasına neden olmaktadır. Bu araştırma ile; davranışları gerçek zamanda ölçmede, araştırmacılar tarafından geliştirilen yazılım programı ve davranış kayıt formu kullanımının verimlilikleri farklılaşmakta mıdır? Sorusu ile öğretmenlerin davranışları gerçek zamanda ölçmede yazılım programı ve davranış kayıt formu kullanmaya ilişkin görüşleri (sosyal geçerlilik bulguları) nelerdir? sorusuna yanıt aranmaktadır. Araştırmada tek denekli deneysel desenlerden, dönüşümlü uygulamalar modeli, elde edilen verilerin analizinde ise grafiksel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, davranışları gerçek zamanda ölçmede yazılım programı ile davranış kayıt formu kullanmanın verimlilik açısından farklılık gösterip göstermediği, kayıt tutma için geçirilen süre ve öğretmenin yaptığı hataların sayısı açısından karşılaştırılarak elde edilmiştir. Öğretmenlere sosyal geçerlilik formu uygulanarak görüşleri belirlenmiştir. Anahtar Kelimeler: Problem davranışları ölçmede yazılım programı, Uygulamalı davranış analizi

Osman Yaşar, Gamze Aydın, Turan Demirkıran, Derya Genç-Tosun,
dgenc@ogu.edu.tr, osman.yasar@ogu.edu.tr, gamze.aydin@yeditepe.edu.tr, dmrkrn89@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Kullandığı Yeni Nesil Konuşma Üreten Cihazlara İlişkin Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Bu makale, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin kullandığı yeni nesil konuşma üreten cihazlara ilişkin yapılan araştırmaları incelemektedir. OSB, sosyal iletişimde sınırlılıklar ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize edilen bir nörogelişimsel bozukluktur. OSB'li bireyler, sınırlı sözel beceriler nedeniyle iletişimde güçlük yaşamakta ve bu durum sosyal ilişkilerini, eğitim süreçlerini ve günlük yaşam aktivitelerini olumsuz etkilemektedir. Alternatif ve destekleyici iletişim (ADİ) sistemleri, OSB'li bireylerin iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla kullanılan yöntemlerdir. Bu sistemler, konuşma üreten cihazlar (SGD), resim değişim iletişim sistemi (PECS), işaret dili ve jestler gibi araçları içermektedir. Literatür, ADİ sistemlerinin işlevsel iletişim becerilerini artırmanın yanı sıra sözlü iletişimi de desteklediğini göstermektedir. Özellikle SGD'ler, doğal konuşmaya benzer sesli çıktı üretmesi sayesinde dinleyiciler için daha anlaşılır bir iletişim yöntemi sunmaktadır. Çalışmalar, OSB'li bireylerin yaklaşık %26-29'unun işlevsel vokal konuşmayı edinemediğini ve ADİ sistemlerinin bu bireyler için önemli bir destek sağladığını ortaya koymaktadır. SGD'lerin sosyal etkileşimi artırdığı ve OSB'li bireylerin günlük yaşamda daha bağımsız olmalarına katkı sunduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, makale yeni nesil konuşma üreten cihazların etkinliğini değerlendirmekte ve gelecekteki araştırmalara yönelik öneriler sunmaktadır.

Işık Akın-Bülbül

isikakin@hacettepe.edu.tr

Görsel Dikkatin Oyun Üzerindeki Rolü: Otizmlı Çocuklarda Sosyal Öğrenme Mekanizmalarının İncelenmesi

Oyun, erken çocukluk döneminin ayrılmaz bir parçasıdır ve birçok gelişimsel alanın desteklenmesinde tetikleyici bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Uygun oyun davranışlarının dil becerilerini geliştirdiği, sosyal etkileşim fırsatları sunduğu ve bilişsel becerileri desteklediği bilinmektedir. Otizmlı çocukların sergilemiş oldukları oyun becerilerinin gelişim alanları üzerindeki olumlu etkileri bilinmekte ve oyun önemli bir tetikleyici beceri olarak kabul edilmektedir. Otizmlı çocukların oyun davranışları incelendiğinde, genellikle tekrar eden, işlevsel olmayan davranışlar sergiledikleri bilinmektedir. İşlevsel oyun becerilerinde sergilenen bu sınırlılıklar aşamalı etkiler oluşturarak sembolik oyuna da yansımaktadır. Nitekim sembolik oyun becerilerinde sergilenen sınırlılıklar, erken dönem otizm göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Otizmlı çocukların oyun becerilerinde sergilemiş oldukları sınırlılıklar yaygın olarak raporlanmış olsa da, sergilenen bu sınırlılıkların temelinde yer alan etmenlere yönelik sınırlı çalışma bulunmaktadır. Araştırmalar tarafından ortaya konulan bir diğer nokta otizmlı çocukların sosyal uyaranlara görsel dikkatlerini yöneltmede sergilemiş oldukları sınırlılıklardır. Sosyal dikkatteki erken dönem bozulmalarının gelişimsel süreçleri olumsuz yönde etkilediği ve bu durumun sosyal öğrenme deneyimlerine erişimini kısıtladığı bilinmektedir. Ancak, bu sınırlılıkların oyun becerilerine nasıl yansıdığına dair çalışmalar sınırlıdır. Bu sınırlılıklardan hareketle, bu araştırmada oldukça yenilikçi bir yaklaşım kullanılarak görsel dikkatte sergilenen sınırlılıkların oyun becerilerine yansımaları incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda, 26-36 ay aralığında yer alan tipik gelişim gösteren (n=20) ve otizmlı çocukların (n=20) göz izleme cihazı kullanılarak sosyal sahnelere yönelttikleri görsel dikkatleri kayıt altına alınacaktır. Katılımcı çocukların oyun becerilerindeki performansları ise gelişimsel oyun değerlendirmesi kullanılarak ölçümlenecektir. Elde edilen veriler analiz edilerek, tipik gelişim gösteren ve otizmlı çocukların sosyal sahnelere yöneltmiş oldukları görsel dikkat parametreleri ile oyun becerileri arasındaki ilişkiler incelenecektir. Anahtar sözcükler: Otizm, oyun becerileri, görsel dikkat, göz izleme teknolojisi, sosyal dikkat.

Cihan Eryakıcı, Arif Babacan

cihaneryakici@gmail.com, arifbabacan@gmail.com

Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Uygulanan Erken Müdahale Programları Kapsamının İletişim İşlevleri İçeriği Açısından İncelenmesi

OSB olan çocukların dil ve iletişim sorunları hiç konuşmama, konuşmada gecikme şeklinde olabildiği gibi sözcük kullanan ve cümleler kurabilenlerin ise sosyal iletişim başlatmakta ve sürdürmekte sorun yaşadıkları ve dilin işlevsel kullanımında sınırlılıklar yaşadığı belirtilmektedir. OSB ilk tanılandığı günden itibaren temel güçlük alanının sosyal iletişim olduğu bilinmektedir (Durukan ve Türkbay, 2008, s. 117). Gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de OSB olan çocukların erken tanınması, müdahale yöntemlerini ve mevcuttaki erken çocukluk müdahale programları ve yöntemlerini uyarlama girişimlerini de artırmıştır. Bu bağlamda müdahale yöntemlerinin artmasının yanı sıra OSB olan çocukların genel özellikleri ve gelişimsel evreler ile gelişimsel alanlar önem kazanmıştır (Schreibman vd., 2015, s. 2412). OSB olan çocukların bir çoğunun iletişim işlevlerinin oldukça sınırlı olduğu çoğu zaman talep etme ya da reddetme boyutunda (Ege, 2006, s. 13-16) kaldığı; bilgi alma, bilgi verme, yanıtlama, yorumlama gibi alanlarda sorunlar yaşandığı belirtilmektedir (Akçamuş-Ökçün, 2016, s. 178-180). Bu kapsamda uygulanan müdahale programlarının kapsamında iletişim işlevlerinin olması oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de OSB olan çocuklara yönelik uygulanan müdahale programlarının dil ve iletişim becerileri kapsamında iletişim işlevleri içeriğinin belirlenmesi için, OÇİDEP, ETEÇOM, MİLLİEU TEACHİNG, KARŞILIKLI TAKLİT EĞİTİMİ, KÜÇÜK ADIMLAR gibi programlar kapsamı incelenecek ve bu müdahale programları kapsamında ele alınan iletişim işlevleri betimsel olarak analiz edilecektir. Elde edilen sonuçlar, son yıllarda OSB olan çocukların iletişim işlevlerine ilişkin veriler ışığında tartışılacak ve müdahale programlarının kapsamı OSB’de temel bir sorunsal olan iletişim işlevleri bağlamında değerlendirilecektir. Anahtar sözcükler: otizm spektrum bozukluğu, iletişim işlevleri, erken müdahale programları, öğretim

Cihan Eryakıcı, Arif Babacan

arifbabacan@gmail.com, cihaneryakici@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Annelerinin İletişim İşlevlerinin İncelenmesi

Araştırmalar; OSB olan çocukların dilin kullanım alanında ciddi sınırlılık yaşadıklarını göstermektedir (Keçeli-Kaysılı, 2006). Nitekim iletişim alanında yaşanan sınırlılıkların OSB'nin tanısal ayırt edici özelliği olduğu bilinmektedir. Erken müdahale araştırmaları, OSB riski taşıyan çocukların iletişim becerilerinin geliştirilmesinde etkileşim temelli müdahalelerin önemini göstermektedir (Diken ve Mahoney 2013). Bu bağlamda annelerin kullandığı iletişim araçlarının ve işlevlerinin çocukların dil becerilerini yordadığına ilişkin alanyazında güçlü vurgu mevcuttur (Özçalışkan ve Hodges 2009). Bu araştırma kapsamı, 30-62 ay aralığındaki 20 OSB olan çocuk ve anneleri ile sınırlı tutulmuştur. Araştırmaya 20 gönüllü anne katılmıştır. Annelerin ve çocukların genel özelliklerini belirlemek amacıyla "Genel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Bu form; 1) demografik özelliklerin belirlenmesi 2) çocukların dil becerilerinin ebeveyn raporuna dayalı belirlemek üzere iki bölümden oluşmaktadır. Annelerin yaşları 23-45 yaş aralığındadır. Yaş ortalamaları 32,55'dir. Annelerden 5'i ilköğretim, 7'si lise, 4'ü ön lisans, 4'ü ise üniversite mezunudur. OSB olan çocukların 4'ü kız 16'sı erkektir. Çocukların yaş aralığı 30-62 aydır. Çocukların yaş ortalaması, 41.85'tir. Çocukların 15'inin hiç sözcük kullanmadığı, 2'sinin birkaç sözcük kullandığı, 3'ünün en fazla 10 sözcük kullandığı belirlenmiştir. Veri toplama süreci 10 dakikalık serbest oyun bağlamında sabit bir oyuncak seti ile ebeveyn – çocuk etkileşimi kaydı alınmış ve annelerin iletişim işlevleri araştırmacı tarafından geliştirilen "İletişim İşlevleri Gözlem Formu (Babacan,2018)" kullanılarak kodlanmıştır. Araştırma, annelerin iletişim işlevleri sıklık ve çeşitliliğini belirlemek açısından betimseldir. Yapılan analiz sonucunda, annelerin daha çok bilgi talep etme ve eylem talep etme amaçlı iletişim davranışları sergilediği belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, ortaya çıkan sonuçlar ile erken müdahale programlarına annelerin katılım durumlarında iletişim davranışlarını düzenlemek, OSB ye özgü iletişim sınırlılıklarını belirlemek ve annelerin iletişim işlevleri ile çocukların iletişim işlevlerinin sıklık, çeşitlilik ve biçim açısından karşılaştırılarak tartışılacak ve önerilere yer verilecektir. Anahtar kelimeler: otizm spektrum bozukluğu, erken müdahale, iletişim işlevleri, ebeveyn davranışları

Ahmet İlkhan Yetkin, Mert Can Avşar

ahmetilkhan.yetkin@inonu.edu.tr, mertcanavsar44@outlook.com

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Tanı Alma Sürecinde Yaşadıkları Deneyimlerine İlişkin Görüşleri

Türkiye'de erken çocukluk özel eğitimine 2018 yılında yenilikçi bir yaklaşım getirilmiştir. 0-36 aylık çocuklar için "Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı" ve 36-72 aylık çocuklar için "Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı" olarak iki ayrı program hazırlanmıştır. Bu sayede özel gereksinimli bireylerin daha erken yaşlarda özel eğitim hizmetlerinden faydalanmaları hedeflenmiştir. Ailelere bu kapsamda çocukların gelişimlerini takip ederek kritik dönemi geçirmeden erken çocukluk özel eğitim hizmetlerinden faydalanmaları için büyük sorumluluk düşmektedir. Bu araştırma da ailelerin tanı alma sürecinde yaşadıkları deneyimlerine ilişkin görüşleri incelenmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda nitel bir araştırma yöntemi kullanılarak, gelişimsel olarak akranlarından farklılaştığını gören, tanı almış ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde destek eğitim hizmeti alan 10 aile ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecektir. Yapılacak olan görüşmelerde ailelerin deneyimlerinin yanı sıra özel gereksinimli bireylerin tanılanma süreci, erken çocukluk özel eğitimi hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyleri ele alınacaktır. Toplanan görüşme verileri içerik analizi yöntemiyle incelenerek ailelerin görüşlerine ilişkin temalar belirlenecektir. Araştırmanın sonucunda beklenen bulgular arasında ailelerin özel gereksinimli bireylerin tanılanma süreci ve erken çocukluk özel eğitim hizmetleri hakkındaki yetersiz bilgi sahibi olmalarının yanı sıra toplumsal ve kültürel engellerin, yanlış inanışların etkisinde kalarak çocuklarının gelişimsel farklılıklarını göz ardı etmelerine bunun da erken çocukluk özel eğitim hizmetlerinden faydalanma sürecine geç dahil olmalarına sebep olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma özel gereksinimli bireyleri erken yaşlarda tanılanmanın ve erken çocukluk özel eğitim hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamada ailelerin oynadığı rolü ve bu sürecin önündeki engelleri vurgulayarak literatüre önemli katkılar sunmayı amaçlamaktadır. Anahtar kelimeler: Erken Çocukluk Özel Eğitim Hizmetleri, Özel Eğitim Tanılama, Erken Müdahale, Aile Görüşü

Şuheda Bozkurt Yükçü, Haktan Demircioğlu

suhedabozkurtyukcu@gmail.com, hdemircioglu@hacettepe.edu.tr

Anne-Çocuk Etkileşimi Değerlendirme Envanteri (AÇEDE) Kısa Formunun Oluşturulması Ve Psikometrik Özellikleri

Bu araştırmanın amacı, 0-3 yaş döneminde anne-çocuk etkileşimini anne bildirimine dayalı olarak ölçen Anne-Çocuk Etkileşimi Değerlendirme Envanteri (AÇEDE)'nin kısa formunu oluşturmak ve psikometrik özelliklerini incelemektir. AÇEDE, Anne Etkileşim Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği, Çocuk Etkileşim Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği ve Etkileşimde Uyumlanma Ölçeği olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Araştırmaya 0-3 yaş döneminde çocuğa sahip 454 anne dahil edilmiştir. Kısa form geliştirilirken, her bir alt ölçeğin madde faktör yükleri ve uzman görüşleri dikkate alınmıştır. İlk olarak, her bir ölçek için Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış ve faktör yükü ≥ 0.70 ve ≥ 0.75 olan maddeler belirlenmiştir. Bu doğrultuda, 43 ve 27 maddelik iki kısa form alternatifi oluşturulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda 27 maddelik versiyonun en uygun yapı olduğuna karar verilmiş ve ikinci düzey DFA analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör yükü .32'nin altında olan 4 madde çıkarılarak kısa form 23 maddeye indirilmiştir. Elde edilen bulgular, kısa formun iyi uyum değerlerine sahip olduğunu göstermiştir ($\chi^2/df = 3.237$, RMSEA = 0.070, CFI = 0.977, NNFI = 0.974, NFI = 0.970, GFI = 0.977, SRMR = 0.093). Güvenirlik analizlerinde Cronbach Alpha ve McDonald's Omega katsayıları sırasıyla .92 ve .92 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak, 23 maddelik AÇEDE Kısa Formu, anne-çocuk etkileşim kalitesini pratik, geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek için uygun bir araç olarak doğrulanmıştır. Bu araştırma, anne-çocuk etkileşimine ilişkin büyük ölçekli çalışmalara olanak tanıyan hızlı ve geçerli bir değerlendirme aracı sunmaktadır. Anahtar Kelimeler: Anne-Çocuk Etkileşimi, ölçek geliştirme, kısa form.

Sümeyye Sarışahin, Beyzanur Demirci, Kardelen Yıldırım, Gülşah Zengin Yazıcı, Ümit Uğurlu
sumeyye.sarisahin@bezmialem.edu.tr

Mental Retardasyon Tanılı Bir Vakada Ergoterapi Müdahalesinin Etkisi: Olgu Sunumu

Mental retardasyon, gelişim dönemlerinde ortaya çıkan, çevreye uyum ve davranışlarda bozulma ile birlikte genel zihinsel fonksiyonların anlamlı derecede ortalamanın altında olması şeklinde tanımlanabilir. Bu çalışmanın amacı, orta seviye mental retardasyon tanısı almış bir çocuğun duyuşal işleme becerileri ve okupasyonel performansı üzerine ergoterapinin etkisini incelemektir. Çalışmada, mental retardasyon tanılı 8 yaşındaki bir erkek çocuk, 24 hafta boyunca haftada bir kez 45 dakika süren ergoterapi seanslarına katılmıştır. Müdahaleden önce ve sonra vaka; Dunn Duyu Profili, Kanada Okupasyonel Performans Ölçümü ve Purdue Pegboard El Beceri Testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Ergoterapi müdahale programı sonucunda çocuğun duyuşal fonksiyonlarında, okupasyonel performansında ve el becerilerinde olumlu gelişmeler gözlemlenmiştir. Dunn Duyu Profili değerlendirmesinde; düşük endurans ve tonus, duygusal tepki, algısal ince motor becerilerinde kesin farktan tipik performansa, zayıf kayıt faktöründe ise kesin farktan muhtemel farka değişim görülmüştür. Kanada Okupasyonel Performans Ölçümü puanları incelendiğinde, performans alanı puanı 3'ten 7'ye, memnuniyet alanı puanı ise 2'den 7'ye yükselmiştir. Purdue Pegboard El Beceri Testi sonuçlarına göre ise sağ el puanı 8'den 12'ye, sol el puanı 6'dan 10'a, her iki el puanı 6'dan 8'e, sağ/sol + her ikisi puanı 20'den 24'e ve birleştirme puanı 4'ten 7'ye yükselmiştir. Bu çalışma, mental retardasyon tanılı bir vakada ergoterapi müdahalesinin duyuşal işleme becerileri, okupasyonel performans, yaşam kalitesi ve fonksiyonel el becerileri üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, ergoterapide bütüncül yaklaşımın potansiyelini vurgulamakta olup, kanıta dayalı uygulamaları geliştirmek ve müdahale stratejilerinde dönüşüme öncülük etmek için daha geniş örneklem gruplarıyla daha fazla araştırma yapılmasının önemini ortaya koymaktadır. Anahtar kelimeler: ergoterapi, mental retardasyon, duyuşal modülasyon, okupasyonel performans.

Elif Dilan Atılğan, Ufuk Doğan, Ayşe Neriman Narin

elifdilan.atilgan@batman.edu.tr, dufukd@gmail.com, nayseyilmaz@gmail.com

Otizmli Çocukların Ekran Bağımlılığı Ve Katılım Düzeyleri İle Ebeveynlerindeki Ağrı Durumu İlişkisinin İncelenmesi: Pilot Çalışma

Amaç: Çalışmamız Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların ekran bağımlılığı ve toplumsal katılım düzeyleri ile ebeveynlerindeki kas-iskelet sistemi ağrı durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirildi. **Yöntem:** Bolu ili Merkez ilçesinde bulunan Özel Reyhan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde bulunan otizm tanısı almış yaşları 4-11 yaş arasında olan çocuklar ve çalışmaya katılmak için gerekli kriterlere sahip ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ebeveynleri çalışmaya dahil edildi. Çocukların ekran bağımlılığı Problemlili Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ) ile, toplumsal katılım düzeyleri Çocuk ve Adölesanlar için Katılım Anketi (CASP) ile, ebeveynlerindeki kas-iskelet sistemi ağrı durumu ise Genişletilmiş Nordic Kas İskelet Sistemi Rahatsızlıkları Anketi (GNKİSRA) kullanılarak değerlendirildi. **Bulgular:** Çalışmada yer alan çocukların yaş ortalaması $7,08 \pm 1,50$ olarak bulunurken, 8 erkek ve 4 kız çocuk çalışmaya dahil edildi. PMKÖ skor ortalaması $29,08 \pm 2,99$ olarak bulunurken, PMKÖ ile CASP-total skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve çok güçlü bir ilişki bulundu ($r_s = -0,86$, $p = 0,000$). CASP ile çocukların ebeveynlerindeki kas-iskelet sistemi ağrı durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken, ebeveynlerinin eğitim düzeyi ile PMKÖ skoru arasında negatif yönde çok güçlü bir ilişki ($r_s = -0,85$, $p = 0,000$); ebeveynlerinin eğitim düzeyi ile CASP-total skoru arasında ise pozitif yönde güçlü bir ilişki ($r_s = 0,77$, $p = 0,003$) bulundu. **Sonuç:** Çalışmamız, OSB'li çocukların ekran bağımlılığı arttıkça ev, okul, mahalle ortamlarında toplum katılımının azaldığını ortaya koymasının yanı sıra ebeveynlerinin bakım yüklerinin artmasıyla birlikte özellikle omuz, sırt, bel ve boyun ağrılarında artış yaşadığını ortaya çıkarmıştır. **Anahtar kelimeler:** Otizm, ekran bağımlılığı, toplumsal katılım.

Ceyhun Servi, Reşat Alatlı

ceyhunservi@gmail.com, resatalatli@gmail.com

Erken Dönem Dil Performansı Ve Öğrenme Güçlüğü İlişkisi: Boylamsal Bir Vaka Çalışması

Öğrenme güçlüğü (ÖG), bireylerin okuma, yazma, matematik ve bilişsel becerilerde zorlanmasına neden olan bir nörogelişimsel bozukluktur. ÖG olan çocukların %50-75'inde erken dönemde gelişimsel dil bozukluğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmalar, farklı yaş dönemlerinde dilin farklı bileşenlerinde sınırlılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. ÖG bireylerin büyük bir kısmı, alıcı ve ifade edici dil becerilerinde yetersizlikler yaşamaktadır. Özellikle fonolojik farkındalık becerilerindeki eksiklikler, ilerleyen süreçte okuma ve yazma becerilerinde sorunlara yol açmaktadır. Yapılan boylamsal çalışmalar, erken yaşlarda gelişimsel dil bozukluğu yaşayan çocukların önemli bir kısmının ilerleyen yıllarda öğrenme güçlüğü tanısı aldığını ortaya koymaktadır. Bu çalışma vaka analizi olarak kurgulanmış ve vakalar boylamsal olarak incelenmiştir. Bu çalışmada erken dönem gelişimsel dil bozukluğu olan (DB+) ve olmayan (DB-) iki katılımcının, erken dönem dil performansları, erken okuryazarlık becerileri ve okuma-yazma becerileri karşılaştırılmaktadır. Katılımcıların dil ve erken okuryazarlık performansları 4 yaş 7 ay (DB+) ve 4 yaş 9 ayda (DB-) değerlendirilmiştir. DB+'nın 1. sınıf, DB-'nin 2. sınıf okuma-yazma performansları hata analizi tekniği ile incelenmiştir. Alanyazının aksine DB+ katılımcının ilkokulda okuma-yazma becerileri anlamında sınıf düzeyinde performans sergilediği, 2. sınıfın ilk döneminde ÖG tanısı alan DB- katılımcının okuma-yazma performansında sınırlılıklar olduğu görülmüştür. Katılımcıların erken okuryazarlık performanslarına bakıldığında DB- katılımcının sözcük bilgisi alt testi ve sesbilgisel farkındalık testinin cümleyi sözcüklere ayırma alt boyutunda DB+ katılımcıdan daha iyi performans sergilediği fakat sesbilgisel farkındalık alt testinin uyak farkındalığı, ilk sese göre eşleme, son sese göre eşleme becerilerinde benzer performans sergiledikleri gözlenmiştir. Buna göre erken dönemde sesbilgisel farkındalığın sistematik olarak desteklenmesinin ileri dönemlerde okuma-yazma becerilerinde yaşanacak güçlüklerin önlenmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Öte yandan erken dönemde iyi sözcük bilgisi performansına sahip olmanın, okuma-yazma becerilerinin ediniminde tek başına karar verici bir değişken olarak değerlendirilmesinin sınırlı sonuçlar doğurabileceği söylenebilir.

Merve Seçildi, Cansel Özbek
secildimerve@gmail.com,

Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi'nin Duyu Bütünleme Terapisi Alan Otizmlî Bireyler Ve Duyu Bütünleme Terapisi Almayan Otizmlî Bireyler Arasındaki Sonuçların Karşılaştırılması

Özet Amaç: Günümüzde prevalansı 36'da 1'e yükselen bir nörogelişimsel bozukluk olan otizm tanısına sahip bireylerin eğitim süreçlerinde birden çok yaklaşım ve terapi yöntemlerine ihtiyaçları bulunmaktadır. Otizmlî bireylerde; duyuşsal uyarılara azalmış/artmış tepki, regülasyon ve modülasyon problemleri, ortak dikkati sağlama, modülasyon problemleri, otizmlî bireylerin beden ve çevreden alınan bilginin doğru algılanması, yorumlanması ve uygun cevabın oluşturulması sürecini, sosyal katılımlarını, akademik öğrenmelerini, davranış kontrollerini sekteye uğratmaktadır. Çalışmamızda bu duruma karşın otizmlî çocuklarda uygulanan Duyu bütünleme terapisinin Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi'nin ilgili maddeler üzerindeki etkisine yansımalarını incelemeye çalıştık. **Materyal ve Metod:** Çalışmaya Duyu bütünleme terapisi alan 28 otizm tanılı birey ile Duyu bütünleme terapisi almayan 28 otizm tanılı birey katıldı. Çalışmaya katılan otizmlî bireylerin hepsine Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi uygulandı. **Bulgular:** İstatistiksel analizler sonucuna bakıldığında; duyu bütünleme terapisi alan bireylere ve duyu bütünleme terapisi almayan bireyler arasındaki kıyaslama sonucunda; Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi'nin özellikle self-regülasyon, ortak dikkat, dil becerileri ve oyun becerileri ile ilişkili maddelerinde anlamlı sonuçlar çıktığı gözlenmiştir. **Sonuç:** Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi, otizm tanılı bireylerde; regülasyon becerileri, duyuşsal hassasiyetler, beden farkındalığı, işitsel-dil becerileri, dikkat gibi konularla ilgili maddelerle duyu bütünleme sürecinin değerlendirilmesinde ve sürdürülmesinde uzmanların aileleri gerekli terapilere yönlendirmesinde destek olabilir.

Aziz Küçükkelepçe, Haktan Demircioğlu

akucukkelepce@medipol.edu.tr, hktndemircioglu@gmail.com

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problemlı Medya Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının problemlı medya kullanımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini SEGE (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamaları Araştırmaları) verilerine göre 2. kademede yer alan Çekmeköy, Gaziosmanpaşa, Sancaktepe ilçelerinde yaşayan 4-6 yaş aralığındaki 415 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde tasarlanmış araştırmanın veri toplama aşamasında; genel bilgi formu ve Problemlı Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ) kullanılmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiği için “bağımsız örneklemeler için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA)” ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların problemlı medya kullanımlarının cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, ekran süresi, ekran kullanım süresine yaklaşım ve içeriklerin denetimleri açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, çocuk ve medya, problemlı medya kullanımı

Sena Erarslan, Hülya Yaman, Zeynep Bahadır, Esmanur Salur, Işıl Ünlü, Nazlı Hilal Ünal
erg.senaerarslan@gmail.com, ergoterapisthulya@gmail.com, fztzeynepbahadir@gmail.com,
Normal Doğan Ve Prematüre Doğan Çocukların Görsel Motor Koordinasyonu İle Sosyal Uyum Ve Becerilerinin Karşılaştırılması

Giriş: Görsel motor koordinasyon, bireyin görsel algılama yeteneği ile motor becerilerini uyum içinde kullanmasını sağlar. Prematüre doğan çocukların görsel motor koordinasyon becerilerinde gelişimsel gecikmeler yaşadığı bilinmektedir. Bu gecikmeler, sosyal uyum ve beceriler üzerinde de olumsuz etkiler yaratabilir. Bu çalışmada, normal doğan ve prematüre doğan çocukların görsel motor koordinasyonları ile sosyal uyum ve becerileri arasındaki farklar incelenmiştir. **Amaç:** Bu çalışmanın amacı, normal doğan ve prematüre doğan çocukların görsel motor koordinasyonu ile sosyal uyum ve becerilerini karşılaştırmaktır. **Yöntem:** Çalışmaya 6-12 yaş aralığında 75 prematüre ve 75 normal doğan çocuk olmak üzere toplam 150 çocuk dahil edilmiştir. Prematüre çocuklar test grubunu, normal doğan çocuklar ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Veriler yüz yüze değerlendirme yöntemiyle toplanmıştır. Görsel motor koordinasyon becerileri Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi, sosyal uyum ve beceri düzeyleri ise 6-12 Yaş Türk Çocukları İçin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:**Bağımsız örneklem t-testi sonuçları, prematüre doğan çocukların görsel motor koordinasyon ve sosyal uyum becerilerinde normal doğan çocuklara kıyasla anlamlı düzeyde düşük performans gösterdiğini ortaya koymuştur ($p < 0.05$). Prematüre doğan çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinde ($\bar{X}=212,64$) normal doğan çocuklara ($\bar{X}=131,04$) kıyasla daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi sonuçlarına göre prematüre doğan çocukların ortalama puanı ($\bar{X}=9,32$), normal doğan çocuklara göre ($\bar{X}=2,89$) daha yüksek bulunmuştur. Yüksek puanlar zayıf performansı ifade etmektedir. **Sonuç:** Prematüre doğan çocuklar, normal doğan çocuklara kıyasla görsel motor koordinasyon becerilerinde daha fazla zorluk yaşamaktadır. Bu yetersizlik, sosyal uyum ve beceri gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, prematüre doğan çocukların erken dönemde görsel motor becerilerinin desteklenmesine yönelik müdahalelerin uygulanması önemlidir. **Anahtar Kelimeler:** Görsel motor koordinasyon, sosyal uyum, prematüre doğum, çocuk gelişimi, motor beceriler.

Çiğdem Keleş Karaşahin, Latife Özaydın

cigdem.kkarasahin@hku.edu.tr, latife.ozaydin@hku.edu.tr

Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Yönelik Pragmatik Dil Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi

Bu çalışma, okul öncesine devam eden 36-72 aylık çocukların pragmatik dil becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanan bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Pragmatik dil becerilerinin değerlendirilmesi çocukların sosyal ve akademik hayatlarında karşılaşılabilecekleri sorunların önüne geçilebilmesi ve erken müdahalenin programlanması açısından önemlidir. Çalışmanın örneklemini 2023-2024 yılında Gaziantep ilinin Şehitkamil ve Şahinbey merkez ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 519 çocuğun 121 öğretmeni oluşturmuştur. Ölçeğe ilişkin verilerin analizinde yapıyı keşfetmek için Açımlayıcı Faktör Analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi sonucu ortaya çıkan yapıyı doğrulamak içinse Doğrulayıcı Faktör Analizine başvurulmuştur. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin 3 faktörden ve 23 maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Faktörlere ilişkin maddeler incelenerek alt boyutlar “İletişimsel Niyetler”, “Söylem Yönetimi Becerileri” ve “Bağlam” olarak isimlendirilmiştir. Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre üç faktörlü yapı, ölçeğin toplam varyansının %69,498’ini açıklamaktadır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucu uyum iyiliği indeks değerleri ölçeğin teorik modelinin veri setiyle yüksek düzeyde uyum sağladığını göstermiştir. Cronbach’s Alpha (α) ve McDonald’s Omega (ω) katsayılarına göre ölçek geneli ve faktörlere ilişkin güvenilirlik düzeylerinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Test tekrar test güvenilirliğine ilişkin olarak uygulanan Pearson korelasyon ile bağımlı örneklem t-test analizi sonuçları, ölçeğin zamana karşı değişmezliğini ve ölçüm sonuçlarının kararlılığını desteklemektedir. Çalışmanın tipik gelişen çocuklar ve yetersizliği olan çocuklar (OSB ve Zihinsel Yetersizlik) olmak üzere iki zıt gruba uygulanan ayırt edici geçerlilik analizi sonuçlarına göre, ölçek genel puanının gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Analiz sonuçları “PRA-DİL”in öğretmenlerin okul öncesindeki çocukların pragmatik dil becerilerini ölçmede kullanabilecekleri geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir. Anahtar Kelimeler: pragmatik dil becerileri, okul öncesi, ölçek geliştirme, erken müdahale

Sema Nur Taşkın, Şeyda Doğan

sntistanbul@gmail.com, drseydacayan@gmail.com

Ailevi Akdeniz Ateşi Hastalarının Kırılganlık Ölçeği Değerlendirme Sonuçları

Ailevi akdeniz ateşi (AAA), karakteristik olarak düzensiz aralıklarla tekrarlayan yüksek ateş, serozit ve sinovit ataklarıyla karakterizedir. Hastalık çok gürültülü seyredebilir. Bu da ailelerde endişeye neden olabilir. Çalışmamızda AAA tanılı çocuğa sahip annelerin, Kırılgan Çocuk Sendromu ölçeği ile, çocuklarının kırılganlıklarına yönelik algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışmaya Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi Çocuk Romatoloji bölümünde AAA tanısı ile takip edilen olguların anneleri alındı ve annelerden Çocuk Kırılganlık Ölçeği (ÇKÖ) doldurmaları istendi. Çalışmaya toplamda 54 AAA tanılı olgunun anneleri dahil edildi. Olguların 33'ü (%61,2) erkek, 21'i(%38.8) kız idi. Olguların tamamı en az 6 aydır AAA tanılı olgular olup hastalığın semptomları tedavi ile kontrol altına alınmış olguları. Kırılgan Çocuk Sendromu bebeklik ya da çocukluk dönemlerinde geçirilmiş hastalık veya özel durumlar sonrasında sağlık sorunları ortadan kalkmasına ya da kontrol altına alınmasına karşın ebeveynin çocuğunu korunmasız olarak algılayıp, sürekli kaygı duyma durumudur. Ebeveynin bu algısı çocukta aşırı sağlık sorunları, abartılı ayrılma kaygısı, saldırgan/kontrol dışı davranış, uyku bozuklukları, sosyal zorluklar, kendine güvensizlik, okula devamsızlık, akademik başarıda düşme gibi durumlara neden olabilmektedir. Çocuk Kırılganlık ölçeğinden alınan toplam puanın 10 ve üzeri olması, annelerin çocuklarını kırılgan olarak algıladıklarını göstermektedir. Fındıkkıran'ın tip 1 diyabetli çocuğa sahip ebeveynlerin kırılgan çocuk sendromu durumunu değerlendirildiği çalışmada ÇKÖ ortalaması 12,48 olarak bulunmasına karşın bizim çalışmamızda bu değer 18,51 olarak çok yüksek tesbit edilmiştir. Bu da klinisyeneler olarak AAA tanılı ailelerin kaygılarını azaltma yönünden hastalık hakkında ailelere daha fazla bilgi vermemiz ve gerekli durumlarda uzmana yönlendirmemiz gerekliliğini düşündürmüştür. Anahtar Kelimeler: Ailevi Akdeniz Ateşi tanılı çocuk, ebeveyn, Çocuk Kırılganlık Ölçeği

Sevim Küçük Karahan, Handan Kayır, Hilal Yazıcı Kopuz

krhnsvm@gmail.com, kayirhandan@gmail.com, hilal.yazici.ctf@gmail.com

Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Uzmanlarının Otizm Spektrum Bozukluğuna Bakışı: Tanı Ve Aile Tepkileri

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) son yıllarda giderek artan nörogelişimsel bir bozukluktur. Spektrumu fark etme ve yönlendirmede çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlarının önemi yadsınamaz. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, 2024 yılında Türkiye'nin farklı bölgelerinde çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniklerine çalışan hekimlerin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin tanılama, yönlendirme ve aile tepkileri hakkında görüşlerinin belirlenmesidir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu on altı hekim oluşturmaktadır. Araştırmada nitel veriler, oluşturulan yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen nitel veriler için içerik analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda dört tema ve on iki alt temaya ulaşılmıştır. Araştırmanın bulguları; a) ilk tanı belirtileri, b) tanı sonrası aile tepkileri, c) tanıdan sonra yönlendirme ve d) gözlem temalarına ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları; OSB tanı koyma yaşının dördüncü aylara kadar indiği, ailelerin farkındalıklarının arttığı ve tanı ile yüzleşen ailelerin şok içinde tepki verdikleri görülmüştür. Tanı sonrası özel eğitim ihtiyacının oldukları ailelere iletilmesine rağmen tanıdan sonra bir kez daha aynı doktora gelmedikleri görülmüştür. Anahtar Sözcükler: OSB, tanı, aile tepkileri, yönlendirme

Merve Nur Akoğlu, Figen Turan

merve.akoglu@medipol.edu.tr, fturan@hacettepe.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Gelişimsel Tanı Sürecinin Aile Dinamiklerine Etkisinin Belirlenmesi: Nitel Bir Araştırma

<p>Bu çalışma, erken çocukluk döneminde gelişimsel bir tanı alan çocukların ebeveynlerinin deneyimlerini derinlemesine incelemeyi, tanı sonrası karşılaştıkları zorlukları, başa çıkma stratejilerini ve sosyal destek gereksinimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bu sürecin aile dinamikleri üzerindeki etkilerini ortaya koymak hedeflenmektedir. Nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan bu çalışma, 36-72 ay aralığında çocuğu olan 10 anne ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, katılımcıların demografik özelliklerini içeren yapılandırılmış sorular ile tanı sürecine ilişkin ilk tepkiler, günlük yaşamda karşılaşılan zorluklar, sosyal destek gereksinimleri ve tanının aile ilişkilerine etkisine yönelik sorular içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma verileri, MAXQDA kullanılarak tematik analiz yöntemiyle analiz edilmekte olup, kongre sürecine kadar tamamlanması planlanmaktadır.</p><p>Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, özel gereksinimler, gelişimsel tanı, ebeveyn deneyimleri</p>

Hesna Bostancı, Selin İnce Açıcı, Mustafa Bostancı

htoraman989@gmail.com, incesln87@gmail.com, mustafabostanci1002142@gmail.com

24-36 Aylık Çocukların Gelişimleriyle Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi Arasındaki İlişkinin Bayley-4 Ve Pikolo İle İncelenmesi

Araştırmada, konuşmada gecikme ön tanısı ile ilk kez gelişimsel pediatri polikliniğine başvuran ebeveynlerin çocuklarının bilişsel, dil ve hareket gelişimleri ile ebeveyn-çocuk etkileşimi ve çevresel faktörler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 24-36 ay aralığındaki 20 çocuk ve 20 ebeveyn dahil edilmiştir. Çocukların bilişsel, dil ve hareket gelişimleri BAYLEY-4 Testi ile ölçülmüştür. Ebeveyn-çocuk etkileşimi; kişisel bilgi formu ve PİKOL- Ebeveyn Etkileşimi Gözlem Formu aracılığıyla duygusal yakınlık, duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme alt boyutlarında değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularında, bilişsel gelişim puanının PİKOL- öğretme alt boyutuyla, dil gelişim puanının PİKOL- cesaretlendirme ve duyarlılık alt boyutlarıyla ilişkisinin anlamlı olduğu, hareket gelişim puanının ebeveyn-çocuk etkileşimi ve çevresel faktörlerle belirgin bir ilişkisinin olmadığı saptanmıştır. Kardeş sayısı ile bilişsel gelişim puanı arasında ters yönlü bir ilişki saptanmıştır. Ek olarak, evde bulunan kitap sayısının PİKOL-’nun öğretme ve cesaretlendirme alt boyutları ile güçlü korelasyonu olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, ebeveyn-çocuk etkileşiminde öğretme davranışının bilişsel gelişim; duyarlılık, cesaretlendirme ve öğretme davranışlarının çocukların dil gelişimi üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda erken çocukluk döneminde ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu etkileşimin önemi vurgulanmaktadır. Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi, Ebeveyn-çocuk etkileşimi, Gelişimsel değerlendirme, Konuşmada gecikme.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Otizmden Etkilenme Dereceleri İle Yürütücü İşlev Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

ÇALIŞMA BAŞLIĞI Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Otizmden Etkilenme Dereceleri ile Yürütücü İşlev Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi **Özet** Bu araştırmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan 48-72 ay arası çocukların otizmden etkilenme dereceleri ile yürütücü işlev becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yürütücü işlevler, bireylerin planlama, problem çözme, dikkat kontrolü, bilişsel esneklik ve kendini düzenleme gibi üst düzey bilişsel becerilerini kapsamaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İstanbul’da özel eğitim uygulama okullarına devam eden, farklı düzeylerde OSB tanısı almış 48-72 ay arası 60 çocuk çalışmaya katılmıştır. Veriler, Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi (U-ODKL), Otizm Davranış Değerlendirme Aracı (ODA) ve Çocukluk Dönemi Yürütücü İşlev Envanteri – Öğretmen Formu (ÇDYİE-ÖF) kullanılarak toplanmıştır. Bulgular, otizmden etkilenme derecesi arttıkça yürütücü işlev becerilerinde belirgin bir düşüş olduğunu göstermiştir. Özellikle bilişsel esneklik, dikkat kontrolü ve kendini düzenleme becerileri, otizmden etkilenme derecesi yüksek olan bireylerde daha zayıf bulunmuştur. Sonuç olarak, otizmden etkilenme derecesi ile yürütücü işlev becerileri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durum, yürütücü işlevlerin bireyselleştirilmiş eğitim planlarına dâhil edilmesi gerektiğini göstermektedir. Anahtar kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu; Yürütücü İşlevler; Bilişsel Esneklik; Dikkat Kontrolü; Kendini Düzenleme Giriş Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal etkileşimde yetersizlikler, tekrarlayıcı davranışlar ve sınırlı ilgi alanları ile tanımlanan bir nörogelişimsel bozukluktur (American Psychiatric Association [APA], 2013). Yürütücü işlevler, bireyin dikkatini yönetmesi, plan yapması, problem çözmesi ve kendini düzenlemesi gibi üst düzey bilişsel becerileri kapsar ve OSB’li çocuklarda bu becerilerde belirgin sınırlılıklar görülebilmektedir (Diamond, 2013; Ozonoff et al., 2004). OSB’li çocukların yürütücü işlev becerilerindeki eksikliklerin, bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlanırken göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır (Craig et al., 2016). Bu çalışmada, 48-72 ay arası OSB tanısı almış çocukların otizmden etkilenme derecelerine göre yürütücü işlev profillerinin nasıl değiştiğini belirlemek amaçlanmıştır. Yöntem Araştırma Deseni: İlişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcılar: İstanbul’da özel eğitim uygulama okullarına devam eden, 48-72 ay arası, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış, hafif, orta ve ağır düzeyde 60 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Veri Toplama Araçları: • Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi (U-ODKL) • Otizm Davranış Değerlendirme Aracı (ODA) • Çocukluk Dönemi Yürütücü İşlev Envanteri – Öğretmen Formu (ÇDYİE-ÖF) Veri Toplama Süreci: Veriler, çocukların sınıf öğretmenleri tarafından doldurulan formlar aracılığıyla toplanmıştır. Her çocuğun otizmden etkilenme derecesi ve yürütücü işlev becerileri bu formlar üzerinden puanlanmıştır. Veri Analizi: SPSS 26.0 programı kullanılarak betimsel istatistikler, Pearson korelasyon analizi ve ANOVA testleri yapılmıştır. Bulgular Otizmden etkilenme derecesi arttıkça yürütücü işlev becerilerinde belirgin bir düşüş gözlenmiştir. • Hafif düzeyde OSB tanısı alan çocuklarda bilişsel esneklik ve dikkat kontrolü görece yüksek bulunmuştur. • Orta düzeyde OSB tanısı alan çocuklarda planlama ve

problem çözme becerilerinde azalma gözlenmiştir. • Yoğun destek gereksinimi olan çocuklarda yürütücü işlevlerin tüm bileşenlerinde ciddi sınırlılıklar saptanmıştır. • Otizmden etkilenme derecesi ile yürütücü işlev becerileri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0.64, p < .001$). Tartışma Bulgular, literatürde OSB ve yürütücü işlevler arasındaki ilişkiye dair bulgularla örtüşmektedir (Craig et al., 2016; Tschida et al., 2021). Özellikle bilişsel esneklik ve dikkat kontrolündeki eksiklikler, OSB'li çocukların değişen çevresel koşullara uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır (Ozonoff et al., 2004). Yoğun destek gerektiren çocuklarda yürütücü işlevlerdeki sınırlılıkların daha derin olduğu, bu durumun sosyal ve akademik gelişimi olumsuz etkilediği görülmüştür. Bulgular, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yürütücü işlevleri destekleyici uygulamalara yer verilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Sınırlılıklar, Sonuç ve Öneriler Sınırlılıklar: • Örneklem yalnızca İstanbul'da bulunan özel eğitim uygulama okullarıyla sınırlıdır. • Veriler öğretmen görüşlerine dayalı olup gözlem yanlılığı riski barındırabilir. Sonuç: Otizmden etkilenme derecesi arttıkça yürütücü işlev becerilerinde belirgin bir azalma gözlenmektedir. Bu durum, yürütücü işlevlerin erken yaşlardan itibaren desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Öneriler: • Öğretmenlere yürütücü işlevleri destekleyici eğitim ve rehberlik programları sunulmalıdır. • Okul öncesi dönemden itibaren yürütücü işlevleri destekleyici oyun temelli programlar geliştirilmelidir. • Farklı yaş gruplarında ve farklı illerde yapılacak uzunlamasına çalışmalar ile bulgular desteklenmelidir. Kaynakça American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). American Psychiatric Publishing. Craig, F., Margari, F., Legrottaglie, A. R., Palumbi, R., de Giambattista, C., & Margari, L. (2016). A review of executive function deficits in autism spectrum disorder and attention-deficit/hyperactivity disorder. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 12, 1191-1202. Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64, 135-168. Ozonoff, S., Pennington, B. F., & Rogers, S. J. (2004). Executive function deficits in high-functioning autistic individuals: Relationship to theory of mind. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42(2), 261-269. Tschida, J., Yerys, B., & Kenworthy, L. (2021). Executive functioning in autism spectrum disorder. In F. Volkmar (Ed.), *Encyclopedia of autism spectrum disorders* (pp. 1657-1665). Springer.

Hülya Yaman, Sena Erarslan, Sefa Turan, Zeynep Bahadır

ergoterapisthulya@gmail.com, erg.senaerarslan@gmail.com, senaerarslan22@gmail.com, fzt zeynepbahadir@gmail.com

Normal Gelişen Çocuklar İle Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Duyusal Sistemleri Ve Uyku Alışkanlıklarının Karşılaştırılması

Giriş: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), bireylerde duysal işleme süreçlerinde ve uyku düzenlerinde çeşitli zorluklara yol açabilen nörogelişimsel bir durumdur. Duyusal sistemlerde yaşanan hassasiyetler ve uyku alışkanlıklarındaki problemler, OSB'li çocukların günlük yaşam aktivitelerine katılımını ve performansını doğrudan etkileyebilmektedir. Bununla birlikte, normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında, OSB'li çocukların duysal deneyimlere daha farklı şekillerde tepki verdiği ve uyku düzenlerinde belirgin farklılıklar olduğu sıklıkla gözlemlenmiştir. **Amaç:** Bu çalışmanın amacı; 3-5 yaş aralığındaki OSB'li çocuklar ile NG'li çocukların duysal sistemleri ve uyku alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu iki grup arasında karşılaştırmalı bir değerlendirme yapmaktır. **Yöntem:** Çalışmaya yaş ortalaması $3,82 \pm 0,76$ yıl olan 173 (81 OSB 92 NG) çocuk dahil edildi. Çocukların duysal sistemlerini değerlendirmek için; Dunn Duyu Profili, uyku alışkanlıklarını değerlendirmek için Çocuk Uyku Alışkanlıkları Anketi kullanıldı. **Bulgular:** Elde edilen bulgulara göre; OSB'li çocuklar ile NG'li çocuklar arasında yatma zamanı direnci, uyku süresi, parasomniler ve uykuda solunumun bozulması alt parametreleri arasında anlamlı fark görülmüştür ($p < 0,05$). İşitsel, görsel, vestibüler, oral, dokunma ve çoklu duysal işlem sistemleri alt parametreleri arasında anlamlı fark görülmüştür ($p < 0,05$). **Tartışma ve Sonuç:** OSB'li çocukların duysal sistem alt parametreleri ve uyku alışkanlıkları açısından normal gelişim gösteren çocuklardan anlamlı şekilde farklılaştığını göstermektedir. Bu durum, OSB'li çocuklarda duysal işlem hassasiyetlerinin uyku düzenleri üzerinde önemli etkiler yarattığına işaret etmektedir. Bu iki grup arasındaki farklılıkların anlaşılması, OSB'li çocukların duysal ve uyku gereksinimlerini hedefleyen bireyselleştirilmiş müdahalelerin planlanmasında yol gösterici olabilir. Gelecek çalışmalarda, bu iki alan arasındaki ilişkiye daha fazla ışık tutmak üzere daha geniş örneklemelerle ve uzun dönemli izlem ile araştırmalar yapılması önerilmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Otizm Spektrum Bozukluğu, Duyusal Sistemler, Uyku Alışkanlıkları

Kübra Budal Aytaç, Hilal Mercan Akçay, Merve Nur Akoğlu, Arzu Yükselen
kbudal@medipol.edu.tr, hmercan@medipol.edu.tr, merve.akoglu@medipol.edu.tr, ayukselen@medipol.edu.tr

6-24 Aylık Bebeklerin Sosyal İletişim Becerileri İle Geliştiren Bakım Alma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmanın amacı 6-24 aylık bebeklerin sosyal iletişim becerileri ile geliştiren bakım alma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma nicel araştırma türlerinden Korelasyonel Araştırma türünde planlanmıştır. Araştırmada örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak 6-24 aylık normal gelişim gösteren, kronik hastalığı olmayan bebeğe sahip İstanbul’da yaşayan 135 ebeveyne ulaşılmıştır. Araştırma verilerini toplama sürecinde demografik özelliklerin incelenmesi için demografik bilgi formu, bebeklerin sosyal iletişim becerilerini değerlendirmek için Sosyal İletişim Tarama Testi (SİATT), geliştiren bakım alma düzeyini belirlemek için ise Geliştiren Bakım Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verilerine yönelik istatistiksel analizler devam etmekte olup kongre sürecine kadar tamamlanması planlanmaktadır. Anahtar Kelimeler: Geliştiren bakım, sosyal iletişim becerileri, bebeklik dönemi

Nilcan Kuleli Sertgil
nilcankuleli@gmail.com

Siatt Modeli: Gelişimsel Gecikme Riski Taşıyan Bebeklerin Erken Tespiti Ve Desteklenmesine Yönelik Kapsamlı Bir Model

Bebeklik ve erken çocukluk dönemi gelişimsel risk tespiti ve gelişimsel destek açısından çok değerli bir dönemdir. Bu dönemde gelişimsel risk tespiti için geliştirilen Sosyal İletişim Alan Gelişim Tarama Testi (SİATT), aile eğitim programı, uzman eğitimleri, dijital uygulamaları ile hem ailelere ve hem uzmanlara kapsamlı bir model sunmaktadır. SİATT modeli, bütüncül bir sistem olarak tasarlanmış olup üç ana bileşenden oluşmaktadır: SİATT Gelişim Tarama Testi, SİATT Eğitim Programları ve Dijital Destek Sistemleri. İlk aşamada SİATT GTT ile bebeklerin gelişimsel riskleri belirlenirken, ikinci aşamada aile merkezli ve bireyselleştirilmiş eğitim programları sunulmakta, destekleyici “bebeğimin gelişimi” dijital uygulaması ile ise koruyucu ve önleyici hizmet sağlanmaktadır. SİATT modeli, gelişimsel risk ve otizm riski taşıyan bebeklerin erken tespiti açısından önemli bir araç olup, 650'den fazla uzmanın eğitildiği ve birçok akademik çalışmada kullanılan etkili bir sistemdir. Online eğitim ve dijital destek imkanları ile geniş bir kullanım alanına sahiptir. Ayrıca bebeklik ve erken çocukluk dönemi gelişimi ile ilgilenen farklı uzmanları bir çatı altında buluşturarak uzmanlar arasında geniş bir uzlaşma, iş birliği ve iletişim ağı yaratmaktadır. Bu çalışma, SİATT modelinin etkinliğini, avantajlarını ve yaygınlaşma sürecini ele almakta olup, erken tespit ve müdahale alanında yenilikçi ve kapsamlı bir yaklaşım sunduğunu göstermektedir. #Erkenmüdahale, #gelişimseltarama, #risklibebek, #otizm, #SİATT

Feyyaz Şentürk

feyyazsenturk@feyyazsenturk.com

Okul Öncesi Dönemde Eğitim Ortamı Yetersizliklerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Yönlendirme Süreçlerine Etkilerinin İncelenmesi

Özel gereksinimli bireylerin erken tanınması müdahaleye erken başlamak açısından önemli olup bireylerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Yasal olarak da özel gereksinimli bireylerin eğitim hakları eğitimin her tür ve kademesinde güvence altına alınmıştır. Fakat MEB'in verileri incelendiğinde okul öncesi dönemde sunulan eğitim hizmetlerinin sayı ve çeşitlilik açısından yetersiz olduğu görülmekte bu ülke genelinde binlerce çocuğun okul öncesi özel eğitim hizmetlerinden yararlanamadığı anlamına gelmektedir. Araştırmamız çerçevesinde normal bireyler ile özel gereksinimli bireylerin okullaşma oranı araştırılmış, okul öncesi dönemde özel gereksinimli bireylerin okullaşma oranının AB ortalamalarının gerisinde kaldığı saptanmıştır.

Emine Nur Dilekci, Songül Kizi, Beyza Yenibağcı, Ayşe Tosun, Merve Kuz Keleş, Ece Merve Yazar Kahraman

pskemenenurdilekci@gmail.com, songl.kz42@gmail.com, beyzaynbgc88@gmail.com, pdays etosun@gmail.com, drmervekuz@gmail.com, ecemerveyazar@gmail.com

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Tanılı Çocuklarda Çalışma Belleği İle Dehb Semptom Şiddeti Ve İrritabilite Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Amaç: Çalışma belleği, bilgiyi kısa süreli olarak saklama, güncelleme ve işleme becerisini içeren bilişsel bir sistemdir ve dikkat kontrolü, öz düzenleme ile yürütücü işlevlerin temel bileşenlerinden biridir. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanılı çocuklarda çalışma belleği yetersizlikleri sıklıkla gözlemlenmekte olup, bu durum dikkat süresi, dürtü kontrolü ve hiperaktivite düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir. Bu bağlamda çalışmamızda DEHB tanılı çocuklarda çalışma belleği kapasitesi ile irritabilite ve DEHB semptom şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Çalışmaya, DSM-V tanı kriterlerine göre “Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi – Şimdi ve Yaşam Boyu Şekli (K-SADS-PL)” yarı yapılandırılmış klinik görüşme formu ile 60-125 ay aralığında pür DEHB tanısı alan 24 çocuk dahil edilmiştir. Katılımcılara Çalışma Belleği Ölçeği (ÇBÖ), ARI-P (Duygusal Reaktivite İndeksi Aile) Ölçeği, ARI-S (Duygusal Reaktivite İndeksi Çocuk) Ölçeği ve Turgay DSM-IV Kökenli Yıkıcı Davranış Bozuklukları Belirti Tarama Ölçeği uygulanmıştır. İki grup ortalaması mann withney u testi ile karşılaştırılmıştır. **Bulgular:** Çalışma belleği ölçeği standardize sözel, görsel ve tam puanına göre vaka grubu düşük ve yüksek olarak sınıflandırılmıştır. Sözel çalışma belleği standart puanına göre yüksek olan grubun düşük gruba göre irritabilite (ARI-P) skoru (16 vs. 10; $p=0,038$) ve DEHB semptom şiddeti (16.05 vs. 9.96; $p=0,037$) anlamlı olarak daha yüksektir. Öte yandan, görsel çalışma belleği standart puanına göre yüksek olan grubun düşük gruba göre irritabilite ve DEHB semptom şiddeti istatistiksel açıdan anlamlı olmasa da daha düşük olma eğilimindedir. **Sonuç:** Çalışma belleği kapasitesi ile DEHB semptom kümeleri arasında beklenen negatif yönlü ilişkinin aksine, çalışmamızda sözel çalışma belleği kapasitesi daha iyi olan grupta irritabilite ve DEHB semptom şiddeti daha fazla saptanmış, görsel çalışma kapasitesinde ise tersi sonuç elde edilmiştir. Bu durum sözel çalışma belleği daha iyi olan grubun kendini daha iyi ifade etmesi, işlevsiz stratejileri daha fazla kullanması ve ruminasyon nedeniyle sakinleşmenin zorlaşması sonucu ebeveynlerin çocuklarını daha irritabil ve daha karşı gelici algılamasından kaynaklanıyor olabilir. Çalışmamız, çalışma belleği alt bölümlerindeki farklılığın DEHB semptom örüntülerini farklı etkilediğini göstermesi bakımından ilginçtir, yürütücü işlevlerin ne eksik ne fazla olarak optimal işlevine vurgu yapmaktadır, ancak örneklem sayısının küçüklüğü sonuçların genellenmesine engeldir. **Kaynakça:** Sarıyer, M. (2022). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ve olmayan çocuklarda dil becerilerinin ve çalışma belleğinin incelenmesi, (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey). Gözümlü, A. İ. C. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarında çalışma belleği ve engelleyici kontrol: Dikkatin aracı rolü. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 4(3), 609-638.

Sinan Kalkan, Fatma Erdoğan

snnklkn35@gmail.com; fatmaerdogan83@gmail.com

Erken Çocuklukta Zihin Kuramı Ve Üstbiliş Becerilerinin Gelişimi: Tanı, Müdahale Ve Aile Katılımı Açısından Betimleyici Bir İnceleme

Zihin kuramı ve üstbilişsel beceriler, bireyin kendi zihinsel süreçlerini yönetebilmesi ve başkalarının inanç, düşünce ve niyetlerini anlayabilmesi açısından, erken çocukluk döneminde gelişen kritik sosyal-bilişsel yetilerdir. Bu beceriler, özellikle sosyal iletişim, problem çözme ve öğrenme süreçlerinin yapılandırılmasında belirleyici bir role sahiptir. Bu derleme çalışmasının amacı, erken çocukluk döneminde zihin kuramı ve üstbiliş becerilerinin gelişimini kuramsal ve ampirik araştırmalar ışığında inceleyerek bu becerilerin gelişim sürecini, risk altındaki çocuklardaki örüntülerini ve müdahale uygulamalarındaki rolünü tartışmaktır. Son yıllarda yapılan araştırmalar, bu becerilerin erken dönemde gelişmemesinin otizm spektrum bozukluğu (OSB), zihinsel yetersizlik, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve dil gelişiminde gecikme gibi birçok gelişimsel farklılıkta temel belirti gruplarından biri olduğunu göstermektedir. Becerilerin gelişimini etkileyen faktörler arasında ebeveyn-çocuk etkileşimi, dil gelişimi ve yürütücü işlevler öne çıkmaktadır. Ayrıca, ailelerin bu süreçlere aktif katılımının hem değerlendirme hem de müdahale uygulamalarının etkililiği üzerinde belirleyici bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Literatür, yapılandırılmış oyunlar, akran etkileşimi temelli uygulamalar ve aile destekli programların bu becerilerin gelişiminde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın bulguları, erken çocuklukta sosyal-bilişsel becerilerin değerlendirilmesi ve desteklenmesinin, çok disiplinli erken müdahale programlarının etkililiği açısından temel bir bileşen olduğunu ortaya koymaktadır. Zihin kuramı ve üstbilişin erken yaşta izlenmesi ve desteklenmesi hem tanı süreçlerinin hassasiyetini artırmakta hem de aile destekli müdahalelere yön verebilmektedir. Bu bağlamda, erken müdahale alanında çalışan uzmanların, bu becerilerin gelişimini izleyebilecek geçerli ve güvenilir ölçme araçları kullanmaları önerilmektedir. Ayrıca, aile eğitim programlarında zihin kuramı ve üstbilişi destekleyen etkileşimsel stratejilere yer verilmesi, müdahale uygulamalarının etkililiğini artıracaktır. Anahtar Kelimeler: Zihin kuramı, üstbiliş, erken çocukluk, erken müdahale, aile katılımı, gelişimsel farklılıklar.

Başak Topçuoğlu

topcuoglu.derya.basak@gmail.com

Adis İle Talep Etme Becerisinin İyileştirilmesi Üzerine Vaka Çalışması

Farklı gelişim gösteren çocuklarda özellikle komorbid süreçlerin işleyişi ile sesli-sözlü iletişim gelişimi yavaş olabilir, biçim açısından deformasyona uğrayabilir veya hiç gelişmeyebilir. İletişimin güçleştiği bu gibi durumlarda Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemleri (ADİS) bireyin sessiz-sözlü yöntemler ile ihtiyaçlarını belirtebilmesi, sosyal etkileşimlere katılabilmesi, çevresindekileri adlandırabilmesi için büyük önem arz eder. Bu vaka çalışması Claes-Jensen Sendromu tanılı 4 yaşındaki bir erkek çocuğunun Proloquo2go (Amerike menşeli bir ADİS) uygulaması ile talep etme becerilerinin artırılması yönündeki bulguları ortaya koymaktadır. Anahtar Kelimeler: ADİS, talep etme, Claes-Jensen Sendromu

Recep Keşli, Kübra Özgün, Bekir Erdoğan

recepkesli@gmail.com, dytkubraozgun@gmail.com, bekir.erd@gmail.com

Otizmli Bireylerde Zonulin, Toksik Metaller, Çinko, Selenyum Seviyelerinin Sağlıklı Kontrol Grubu İle Retrospektif Olarak Karşılaştırması.

Giriş: Otizm başlıca sosyal etkileşim ile dil ve konuşma becerilerinde gerileme, kısıtlı ilgi alanları ve sınırlayıcı ve tekrarlayıcı davranışlar ile karakterize nöro-gelişimsel bir bozukluktur. Yapılan çalışmalarda otizmli bireylerde bağırsak mikrobiyota denge bozukluğu (disbiyozis), bağırsak geçirgenliğinde artış, toksik metallerin seviyelerinde yükseklik, enflamasyon artışı özellikle beyinde nöro-enflamasyon artışı ile bununla da ilişkili olduğu bilinen oksidatif stres yolaklarında aktivasyon gibi bir dizi tıbbi patolojik değişikliklerin olduğu bildirilmiştir. **Yöntem ve Bulgular:** Otizm tanımlı bireylerde; Fekal Zonulin test ölçümleri gaita örneklerinden yapılmıştır. Toksik (ağır) metaller ve mineraller (çinko, selenyum) ICP-MS yöntemi ile ölçümleri plazma örneklerinden yapılmıştır. Sağlıklı bireyler kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın istatistiksel analizinde SPSS 25 kullanılmıştır. Kategorik testlerde ki kare testi kullanılmıştır. Otizm ve sağlıklı kontrol grupları; Zonulin ve toksik metal(ler) yüksekliği ile çinko ve selenyum düşüklüğü açılarından istatistiksel olarak birbirleri ile karşılaştırıldığında, anlamlı şekilde farklı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Tahlili yapılan 125 otizmli bireylerin 30 (%24)'u normal düzeyde zonulin seviyesi gösterirken 95 (%76)'i yüksek düzeyde zonulin seviyesine (bağırsak geçirgenliğinde artış) sahiptir. Toksik metal tahlillerine göre 131 otizmli bireyden 83 (%63)'ünde en az bir toksik metal (civa, kurşun, alimünyum, arsenik, nikel, molibden, manganez, baryum) yüksekliği tespit edilmiştir. 125 otizmli bireyin 108 (%86)'inde çinko seviyesinde düşüklük (enflamasyonda artış), 112 (%89)'sinde selenyum seviyesinde düşüklük (oksidatif stres yolaklarında aktivasyon) belirlenmiştir. **Tartışma:** Çok sayıda bilimsel makalelerde de vurgulanan otizmde varlığı bildirilen çeşitli tıbbi patolojik değişikliklerden bağırsak geçirgenliği, enflamasyon ve oksidatif stres cevaplarında artışların doğruluklarını ispat etmektedir. Bütüncül Yaklaşımlı Kanıta Dayalı Tıbbi Müdahaleler ile bu tıbbi bozuklukların düzeltilmesi, kuşkusuz otizmde görülen davranış bozukluklarının hafifletilmesi, azaltılmasına önemli katkılarda bulunacağı anlaşılmaktadır. **Anahtar Kelimeler:** Otizm Spektrum Bozukluğu, zonulin toksik metaller çinko selenyum, bağırsak geçirgenliği, enflamasyon, oksidatif stres.

Başak Topçuoğlu, Didem Güven

topcuoglu.derya.basak@gmail.com, didem.guven@medipol.edu.tr

Modifiye Edilmiş Davranışsal Beceri Öğretimi İle Ev Ortamındaki İlaçlardan Uzak Durma Becerisinin Kazandırılması

Bu çalışma, zehirlenmeyi önleme becerilerini otizmli küçük çocuklara öğretmek için artan ipucu yöntemi ile modifiye edilmiş Davranışsal Beceri Öğretimi (DBÖ) paketinin kullanımını araştırmaktadır. Tipik gelişim gösteren yetişkin bireylerin mesleki yeterliliklerini artırmada etkililiği defalarca kanıtlanmış olan DBÖ, söz konusu gelişimsel farklılığa sahip çocuklara ev içi güvenlik becerilerini kazandırmada kısıtlılıklara sahip olabilmektedir. Bu çalışmada artan ipucu stratejisinin eklenmesinin etkinliği artırıldığı vurgulanmaktadır. Çalışmada, 5 ila 8 yaşlarındaki üç otizmli çocuk üzerinde ardışık olmayan çoklu başlama modeliyle çoklu yoklama modeli birlikte kullanılmıştır. Üç katılımcının tamamında ev ortamındaki zehirlenmeye sebep olabilecek ilaçlardan uzak durma becerilerini başarılı bir şekilde geliştirmesi ve bu becerilerin müdahale sonlandıktan sonra da korunması yönünde sonuçlar elde edilmesi hedeflenmektedir.

Şeyma Şener, Gürcan Hatır

senerseymaaaa@gmail.com, gurcan_hatir@hotmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yankılama Seslerin Öğretiminde Tinytap Dijital Öğrenme Aracının Uygulama Sürecinin Ve Sonuçlarının İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yankılama Seslerin Öğretiminde Tinytap Dijital Öğrenme Aracının Uygulama Sürecinin ve Sonuçlarının İncelenmesi Şeyma Şener, Gürcan Hatır Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar, ilişkileri geliştirme, sürdürme ve anlama güçlükleri, tekrarlayıcı davranışlar ve dil-iletişim becerilerinde çeşitli zorluklar yaşayabilmektedir. Bu zorluklar, hem söz öncesi hem de söz sonrası dönemde belirgin şekilde gözlemlenebilir. Dil gelişimini desteklemek ve iletişim becerilerini güçlendirmek amacıyla erken çocukluk döneminde çeşitli müdahale yöntemleri uygulanmaktadır. Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların tanılama süreci de dahil olmak üzere eğitim süreçlerinde kullanılmaya başlayan ve etkisi ile ilgili araştırmaların süregeldiği teknolojik araçlar, web tabanlı uygulamalar müdahale yöntemlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Özel eğitimde dijital uygulamaların kullanımının yaygınlaştığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda yankılama seslerin öğretiminde TinyTap uygulamasının kullanım süreci ve sonuçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden "durum çalışması" deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, bir uygulama veya programın planlanması, yürütülmesi, karşılaşılan sorunlar ve çözümleri ile sonuçlarını derinlemesine incelemeye yönelik bir yöntemdir. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen OSB tanılı erken çocukluk döneminde olan 3 çocuk katılımcı ele alınmıştır. Katılımcı çocuklar Trakya özel eğitim merkezi Aba biriminde eğitim almaktadır. Araştırmadaki ön gözlemlerde TinyTap uygulamasının çocuklar ve eğitimciler için kullanışlı, etkili ve verimli bir öğrenme aracı olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler grafikleştirilmekte olup çalışmalar hala devam etmekte ve bulgular kongrede detaylı şekilde paylaşılacaktır. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Dijital öğrenme aracı, TinyTap.

Eray Tanıl Yağan, Gürcan Hatır

eraytanilyagann@gmail.com, gurcan_hatir@hotmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklarda Kullanılan Davranış Kontratlarının Problem Davranışlar Üzerine Etkisi

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklarda Kullanılan Davranış Kontratlarının Problem Davranışlar Üzerine Etkisi Psk. Eray Tanıl Yağan* Öğr. Gürcan Hatır** *Özel Trakya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Psikolog ** Özel Trakya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Öğretmen Otizm Spektrum Bozukluğu, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan sosyal etkileşim ve iletişimde yaşanan sınırlılıklar ile tekrarlayıcı davranışların bulunduğu karmaşık bir nöro gelişimsel yetersizlik olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Otizm spektrum bozukluğundan (OSB) etkilenmiş bireylerin temel özelliklerinden biri sergiledikleri problem davranışlardır. Bu problem davranışlar OSB'den etkilenmiş bireyin kendisine veya başkasına zarar vermesine, sosyal ortamlarda kabul görmemesine, aile yaşamında ve eğitim yaşantısında dışlanmasına sebep olabilmektedir. OSB'den etkilenmiş bireylerin problem davranışlarını azaltmak için kullanılan yöntemlerden biri de davranış kontratlarıdır. Cooper, J. O. ve arkadaşları (2007), davranış kontratını istendik bir davranışın gerçekleştirilmesi ile belirli bir ödül arasındaki ilişkiyi ifade eden bir belge olarak açıklamışlardır. Davranış kontratı kullanarak problem davranışların azaltılmasını amaçlayan çalışmalara bakıldığında sonuçların etkili çıktığı görülmüştür. Bu araştırma, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış dört erkek çocuğun motor ve vokal problem davranışları üzerinde davranış kontratlarının etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın temel amacı, OSB tanılı çocuklarda davranış kontratlarının olumsuz davranışları azaltmadaki etkisini değerlendirmektir. Araştırmanın yöntemi tek denekli araştırma modeli olan katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modelidir. Araştırmaya, OSB tanısı almış yaşları 4-6 arasında olan 4 erkek çocuk katılmıştır. Araştırma çocukların eğitim aldığı Trakya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada OSB tanılı çocukların sergilediği vokal (ağlama, anlamsız sesler çıkarma, çığlık atma) ve motor (ellerini sallama, karşısındaki kişiye vurma, tükürme, masadaki nesneleri fırlatma) problem davranışlar bağımlı değişken olup, bağımsız değişken ise OSB tanılı çocuklara kullanmaları için öğretilen davranış kontratıdır. Katılımcıların OSB'den etkilenme derecelerini belirlemek, problem davranışlarını tespit etmek amacıyla her bir katılımcıya İVO-ODS Otizm Spektrum Bozukluğu Kapsamlı Değerlendirme Setinden Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi (U-ODKL) uygulanmıştır. U-ODKL sonuçlarına göre katılımcıların birbirine benzeyen vokal ve stereotip davranışlar gösterdiği ve aynı zamanda aynı katılımcıların orta düzey destek gereksinimi grubunda yer aldıkları görülmüştür. Araştırma kapsamında çocukların olumsuz davranışları 80 dakikalık seans süresi boyunca gözlemlenmiş ve kayıt altına alınmıştır. Davranışsal veriler, hazırlanan gözlem formları kullanılarak toplanmıştır. Gözlem sürecinde üçer dakikalık aralıklarla kayıt yapılmış, her çocuğun sergilediği motor ve vokal olumsuz davranışlar belirlenen kategorilere göre kodlanmıştır. Bu süreçte, çocukların alıcı dil beceri düzeylerine uygun olarak kontratlar yazılı ve görsel formatta hazırlanmıştır. Kontratta, çocuğun belirlenen kurallara uyması durumunda bir ödül kazanacağı belirtilmiştir. Ödüller, çocuğun günlük yaşamında serbestçe ulaşamayacağı ve çocukların değer verdiği şeylerden seçilmiştir (tablet

oyunu, sevdiği atıştırmalık, izlemek istediği çizgi film, market alışverişi vb.). Çocuk, kontratta belirtilen uygun davranışları belirlenen sıklıkta gerçekleştirdiğinde bir sembol kazanmıştır. Belirlenen sembol sayısına ulaşıldığında çocuk ödülü kazanmış, ardından kontrat sıfırlanarak süreç tekrar başlatılmıştır. Her çocuğun kontrat uygulanmadan önceki ve sonraki davranış sıklıkları yüzde hesaplamaları kullanılarak yüzdelerik değişimler belirlenmiştir. Olumsuz davranışların toplam sayısı ve davranış kontratı sonrası azalma oranları dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuş ve grafiksel olarak görselleştirilmiştir. Araştırma devam etmekte olup, elde edilen sonuçlar kongrede detaylı şekilde paylaşılacaktır. KAYNAKÇA Cooper, J. O., Heron, T. E., Heward, W. L. (2007). Applied behavior analysis. Hoboken, NJ: Pearson. Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5).

Cem Kalaycı, Özlem Diken
ckalayci6444@gmail.com

Çoklu Örnek Öğretiminin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Dinleyici Ve Konuşmacı Davranışları Üzerindeki Etkisi

Bu araştırmada Çoklu Örnek Öğretiminin Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların dinleyici ve konuşmacı davranışları üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası eş zamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını yaşları 6 yaş 3 ay ile 6 yaş 4 ay arasında olan OSB tanılı üç erkek çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni; aşına olunmayan görsel uyaranlarda eşleme becerileri edinildikten sonra düzenlenen yoklama oturumlarında sergilenen öğretimi sunulmamış dinleyici (işaret etme) ve konuşmacı (adlandırma ve çok kontrollü adlandırma) davranışlarındaki doğru tepki sayısıdır. Katılımcılar, ilk uyaran setinde sunulan eşleme öğretiminde ölçütü karşıladıktan sonra doğrudan öğretimi sunulmayan dinleyici ve konuşmacı davranışlarına yönelik katılımcılara yoklama oturumları düzenlenmiştir. Bu aşamadan sonra her katılımcıya ikinci uyaran seti ile çoklu örnek öğretimi sunulmuştur. Katılımcıların çoklu örnek öğretiminde ölçütü karşılamaları ile birlikte ilk uyaran setinde öğretimi sunulmayan dinleyici ve konuşmacı davranışlarına yönelik bir kez daha yoklama oturumu düzenlenmiştir. Son olarak katılımcılara ait üçüncü uyaran seti ile eşleme öğretimi sunulmuştur. Üçüncü uyaran seti ile sunulan eşleme öğretiminde ölçütün karşılanması ile birlikte bu uyaran setinde öğretimi sunulmayan dinleyici ve konuşmacı davranışlarına yönelik yoklama oturumu düzenlenmiştir. Bulgular, çoklu örnek öğretiminde ölçütü karşılayan katılımcıların ilk ve son uyaran setlerinde öğretimi sunulmayan tepki türlerine daha yüksek düzeyde doğru tepki verdiklerini göstermiştir. Ayrıca düzenlenen izleme oturumlarında bu davranışların yüksek oranda korunduğu tespit edilmiştir. Anahtar Sözcükler: Çoklu Örnek Öğretimi, Otizm Spektrum Bozukluğu, Dinleyici Davranışları, Konuşmacı Davranışları, Çift Yönlü Adlandırma.

Cevriye Ergül, Emine Büşra Öztürk

Cevriye.Ergul@ankara.edu.tr, eminebusraozbey@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Küçük Çocuklarla Yürütülen Etkileşimli Kitap Okuma Müdahalelerinin İncelenmesi: Sistemik Derleme

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal iletişimde kalıcı eksiklikler ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize edilen bir nörogelişimsel bozukluktur. Dil ve iletişim becerilerindeki sınırlılıklar, OSB olan çocukların etkileşim ve erken okuryazarlık becerilerindeki gelişimini olumsuz etkileyebilir. Alanyazında ve uygulamalarda etkileşimli kitap okuma (EKO), çocukların erken okuryazarlık, dil, iletişim ve sosyal etkileşim becerilerini destekleyen bir müdahale yöntemi olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, OSB olan küçük çocuklarla yürütülen EKO müdahalelerini kapsam, içerik ve etkileri bağlamında sistemik olarak incelemektir. Çalışmada, Web of Science, Sage ve EBSCO veri tabanlarında "Autism Spectrum Disorder", "Shared Book Reading" ve "Dialogic Reading" vb. anahtar kelimeleriyle tarama yapılmış ve belirlenen 108 makaleden dahil edilme kriterlerine uymayanlar elendikten sonra 25 çalışma incelenmiştir. Müdahalelerde etkileşimli okuma stratejilerinin yanı sıra, görsel ipuçları, aşamalı ipucu sistemi, model olma ve bekleme süreli öğretim gibi uyarlamalar da kullanılmıştır. Bulgular, EKO müdahalelerinin OSB'li çocuklarda alıcı ve ifade edici dil becerilerini, dinlediğini anlama ve fonolojik farkındalık gibi erken okuryazarlık becerilerini, ortak dikkat, etkileşim başlatma, yanıt verme gibi sosyal etkileşim becerileri geliştirdiğini göstermektedir. Aile katılımı ile yürütülen programların çocukların dil gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu, öğretmenler ve uzmanlar tarafından uygulanan müdahalelerin ise hikâye anlatımı ve sosyal etkileşim becerilerini desteklediği bulunmuştur. Ayrıca, dijital hikaye kitapları ve tablet destekli okuma programları gibi teknoloji destekli uygulamaların çocukların dikkat süresini artırdığı ve kelime öğrenimini desteklediği görülmüştür. Sonuçlar, EKO müdahalelerinin OSB'li çocukların dil, sosyal iletişim ve etkileşim ve erken okuryazarlık becerilerini geliştirme potansiyeline sahip olduğunu, ancak uygulama kalitesinin ve destekleyici faktörlerin etkili sonuçlar için kritik olduğunu göstermektedir. Anahtar kelimeler: OSB, Etkileşimli kitap okuma, Paylaşımlı kitap okuma

Melike ASLAN ÜNLÜ

m.unlu@ucl.ac.uk

Eğitimde İyi Örnekler Kapsamında Okul Öncesi Düzeyinde Aile Katılımı Uygulamaları

Bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Eğitimde İyi Örnekler" kapsamında yayımlanan ve okul öncesi eğitimde aile katılımına dayalı olarak gerçekleştirilen yedi farklı uygulamayı incelemektedir. Çalışmada, ailelerin eğitime katılımını teşvik eden etkinliklerin türleri, amaçları ve eğitsel katkıları değerlendirilmiştir. İncelenen örnekler arasında sanat temelli baba katılım etkinliği (En Güzel Resmi Babamla Yaparım), meslek tanıtımı yoluyla öğrenmeyi teşvik eden uygulamalar (Annem Babam Neler Biliyormuş ve Tecrüben Yol Göstersin), STEM temelli ebeveyn-çocuk iş birliği etkinliği (İcat Çıkaran Anneler STEM Atölyesi), geleneksel kültürel uygulamaların eğitime entegrasyonu (Zeytin Kurma Etkinliği), fiziksel gelişimi destekleyen oyun bazlı uygulamalar (Aileler Yarışıyor) ve erken yaşta okuma alışkanlığını destekleyen bir proje (Ailemle Kitap Okuyorum) bulunmaktadır. Bu çalışmada, aile katılımının çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimine etkileri tartışılmış ve uygulamaların pedagojik temelleri değerlendirilmiştir. Bulgular, etkinliklerde ebeveyn katılımının çoğunlukla anneler üzerinden gerçekleştiğini, babaların eğitime aktif katılımını teşvik eden uygulamaların sınırlı olduğunu ve meslek tanıtımı yoluyla öğrenme gibi yenilikçi yaklaşımların çocukların ilgisini çektiğini göstermektedir. Çalışma, aile katılımının daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şekilde teşvik edilmesi için öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, aile katılımı, iyi örnekler, pedagojik uygulamalar, erken çocukluk eğitimi

Melike Kurtuluş Uzlu, Ceyda Turhan

m_kurtulus@anadolu.edu.tr, ceydaturhan@uludag.edu.tr

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Öykü Temelli Uygulamalar: Gri Literatürün Sistematik Derlemesi

Öykü temelli uygulamalar gelişimsel yetersizliğe sahip bireylere beceri öğretiminde kullanılan ve bilimsel dayanaklı kabul edilen uygulamalar arasında gösterilmektedir. Öykü temelli uygulamalar; sosyal öyküler, çizgi karikatürler, sosyal senaryolar, akıllı tahta ve güç kartları gibi uygulamaları kapsayan şemsiye bir kavramdır. İlerideki araştırmalara yön vermesi açısından literatürde bulunan öykü temelli uygulamaların incelenerek gereksinimlerin belirlenmesi gerekliliği bulunmaktadır. Mevcut çalışmada öykü temelli uygulamaların kullanıldığı lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın alt amaçlarından biri de gelişimsel yeterisizliği olan bireylere yönelik gerçekleştirilen öykü temelli uygulama yöntemlerinin erken çocukluk döneminde ve sonraki gelişim süreçlerindeki kullanımına yönelik dağılımlarını ve kullanım önerilerini incelemektir. Bu araştırma sistematik derleme metodolojisi kullanılarak desenlenmiştir. Mevcut çalışmada sistematik derleme ve meta-analiz çalışmalarının raporlanmasına yönelik (PRISMA) adımlar izlenmiştir. Bu adımlar; (a) literatür taraması, (b) elde edilen çalışmaların dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre incelenmesi, (c) betimsel analiz (d) çalışmaların WWC (2020) tarafından tek-denekli araştırma yöntemlerine yönelik desen standartları açısından incelenmesi (e) güvenirlik analizlerinin gerçekleştirilmesidir. Bu bağlamda literatür taraması 1 Mart 2025 ile 10 Mart 2025 tarihleri arasında YÖKTEZ'de “öykü temelli uygulamalar”, “sosyal öykü”, “güç kartı”, “çizgi karikatürler”, “sosyal senaryolar”, “akıllı tahta”, “sosyal otopsi” anahtar kelimeleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda 170 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların öncelikle başlıkları incelenerek eleme sürecine başlanmıştır. Süreç kriterlere uygun olarak geliştirilen Google Form aracılığı ile sistematik olarak yürütülmüştür. Çalışmanın dahil etme ölçütleri şu şekildedir: (a) araştırmanın katılımcılarının tümünün gelişimsel yetersizliğe sahip olması, (b) araştırmada tek-denekli deneysel araştırma desenlerinden biri kullanılması, (c) araştırmanın bağımlı değişkeninin öykü temelli öğretim yöntemlerinden birinin olması, (f) araştırmanın YÖKTEZ üzerinden erişime açık olmasıdır. Bulguların yazımı devam etmektedir. Anahtar Kelimeler: Öykü temelli uygulamalar, sistematik derleme, gelişimsel yetersizlik

Cemre Gürel, Şerife Küçükşantürk, Ümit Savaş Taşkesen
cemregurel4@gmail.com

Başlık: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara İpucu Sunma Ve Geri Çekme Yöntemi İle Vesikalık Fotoğraf Çektirme Becerisinin Öğretiminin Etkililiği

Otizm Spektrum Bozukluğu, sosyal etkileşim ve iletişimdeki yetersizliklerin yanı sıra sınırlı, tekrarlayıcı davranış örüntüleriyle karakterize olan bir nöro-gelişimsel bozukluktur. Etkiler her birey için farklılaşmakla beraber sıklıkla sosyal etkileşim, iletişim ve davranış boyutunda gözlenir ve OSB yaşam boyu etkilerini gösterebilir. Otizmlili bireylerin ve ailelerinin günlük yaşamda karşılaştıkları bir takım zorluklar olabilmektedir. Toplum içerisinde bu bireylerin kabul görebilmeleri ve kurallara uyabilmeleri için bir takım becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Resmi daireler, eğitim kurumları ve özel ihtiyaçlar doğrultusunda normal gelişim gösteren bireyler gibi otizmlili bireylerde vesikalık fotoğraflara ihtiyaç duyulabilmektedir. Sobe vakfına kayıt için gelen öğrencilerden istenen evraklar arasında olan vesikalık fotoğraflar talep edildiğinde birçok aile bu beceriyi çocuklarının yerine getirmekte güçlük yaşadığını belirtmiştir. İnceleme sonucunda diğer ailelerin bir kısmının ise getirmiş olduğu vesikalık resimlerin bulanık, anlaşılması güç ve eski oldukları fark edilmiştir. Bu araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylere vesikalık fotoğraf çekme becerisinin öğretimidir. Araştırma Sobe vakfında eğitim almaya devam eden 6-8 yaş aralığında beş erkek öğrenci ile yürütülmüştür. Vesikalık fotoğraf çekme becerisi için sobe vakfı içerisinde benzeşim ortam oluşturularak çalışılmıştır. Öğretimin ardından kriteri sağlayan çocuklar genelleme oturumunu araştırmayı yürüten öğretmenlerle birlikte fotoğrafçı tarafından profesyonel stüdyoda vesikalık fotoğraf çekilerek tamamlamıştır. İzleme verisi genelleme oturumunun ardından aile bireyleri ile fotoğrafçı tarafından profesyonel stüdyoda vesikalık fotoğraf çekilerek alınmıştır. Araştırmanın yöntemi katılımcılar arası çoklu yoklama modeli olarak belirlenmiştir. Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli bir bağımsız değişkenin etkililiğinin üç farklı katılımcı üzerinde incelendiği araştırma modelidir. Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli yoklama evresi ve en az üç ortamda yinelenen uygulama evresi olmak üzere iki evreden oluşmaktadır. Bu modelde aynı davranışın aynı ortamda üç farklı katılımcıya kazandırılması ya da üç farklı katılımcıda ortadan kaldırılması hedeflenir. Katılımcıların, çoklu yoklama modellerinde gerekli olan önkoşul özellikleri karşılayabilmeleri için birbirlerinden bağımsız olmaları ve araştırmada etkisi incelenen bağımsız değişkenden etkilenme olasılığı olan kişiler olması gerekir. Katılımcıların birbirinden farklı olması koşulu bir katılımcıya öğretim ya da davranış değiştirmenin sağlanmasının diğer katılımcılarda istendik davranış değişikliğini kolaylaştırmaması ya da sağlamaması içindir. Birbirine benzer olması ise, katılımcıların belirlenen bağımsız değişkenden etkilenme olasılığının birbirine yakın olması anlamında kullanılmaktadır. Herhangi bir deneysel araştırmada, deneysel kontrolün kurulması son derece önemlidir ve yalnızca her bir bağımlı değişkendeki istendik yöndeki değişikliğin bağımsız değişkenin uygulanması sonucu elde edilmesi hedeflenir. Bu araştırmadan elde edilen sonuç ipucu sunma ve geri çekme yönteminin vesikalık fotoğraf çekme becerisinin ediniminde etkili olduğudur.

Çığır Aykut, Cihan Eryakıcı

izmirotizm@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Bilgi Talep Etmeye Yönelik Soru Sorma Becerilerinin Öğretiminde Replikli Öğretimin Etkisi

Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklara bilgi talep etmeye yönelik soru sorma becerilerinin öğretiminde replikli öğretim yönteminin etkisini incelemektedir. Çalışmada, yaşları 5 yıl 7 ay ile 10 yıl 6 ay arasında değişen üç erkek çocuğa replikli öğretim yöntemi kullanarak "..... nerede?" şeklinde soru sorma becerisi öğretilmiş ve öğretim etkililiği değerlendirilmiştir. Araştırmada, katılımcıların öğrendikleri becerileri uygulama sona erdikten 2, 3 ve 4 hafta sonra da sürdürüp sürdürmedikleri ve farklı ortam ve materyallere genelleyip genellemedikleri belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmanın sosyal geçerliğini değerlendirmek amacıyla ebeveyn görüşleri alınmıştır. Tek denekli deneysel desenlerden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak gerçekleştirilen araştırmanın bulguları, replikli öğretim yönteminin OSB olan çocukların soru sorma becerilerini kazanmalarında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar öğrendikleri becerileri farklı ortam ve materyallere genellemiş ve ebeveynler öğretim sürecine ilişkin olumlu geri bildirimde bulunmuştur.

Ali İrfan Çaka, Selahattin Öztürk
ali.irfan.caka@outlook.com

OsB’li Bireylerde Davranış Aşırılıklarına Bilişsel Ve Davranışsal Müdahale Programlarının İş Birliği İçinde Kullanılması

OSB’li bireyler genellikle davranış aşırılıklarında bulunurlar. Bu davranış aşırılıkları tekrarlayıcı ve zorlayıcı davranışlar olabileceği gibi aynılıkta ısrarcı olma olarak da gözlenebilir. Bu davranış aşırılıkları bireylerin eğitim süreçlerini zorlaştırmakla beraber günlük hayatta ebeveynlerinin yaşam kalitelerini de olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bu nedenlerden dolayı davranış aşırılıklarına müdahale programları geliştirerek uygun olmayan davranışları ortadan kaldırmak veya bu davranışların yerini alabilecek alternatif davranışlar kazandırmak önemlidir. Bu sunumda OSB’li bir bireyin davranış aşırılıklarını azaltmak amacıyla bilişsel ve davranışsal müdahale programlarının birlikte kullanıldığı bir paket programın etkililiği tartışılacaktır. Sunum sırasında vaka çalışmasının sonucunda elde edilen veriler katılımcılar ile paylaşılacaktır. Anahtar Kelimeler: Otizm, Öz Düzenleme, Yürütücü İşlevler, Davranışsal Müdahale Programları

Şükrü Torun, Sevda Karaca Al, Kevser Setenay Öner

storun@anadolu.edu.tr, sevdakaracaal102@gmail.com, oners@ogu.edu.tr

Otizmli Çocuklarda Nöroplastisite İndükleyici Akustik Modifikasyonlarla Yapılandırılan Müzik Tabanlı Nöromodülasyon Uygulaması Sas Metodunun Etkileri

Otizm Spektrum Bozukluğu, sosyal iletişim ve etkileşimdeki yetersizlikler, sınırlı/yinelenen davranış örüntüleri, aynılıkta ısrarcılık, rutinlere bağlılık ve duyuşsal uyaranlara aşırı duyarlılık ya da duyarsızlıkla kendini gösteren yaygın bir nörogelişimsel farklılıktır. Temel belirtilere dayalı kategorik yaklaşımlar tanılamada altın standart olarak kabul edilse de otizmli çocuklar genellikle tanısal sınırların ötesine geçen çeşitli duyuşsal, motor, dilsel ve bilişsel boyutlarla ilgili karmaşık sorunlar sergileyebilmektedir. Bu fenotipik çeşitlilik ve altta yatan farklı nörobiyolojik özellikler nedeniyle, otizmi tanı-ötesi boyutsal bir yaklaşımla ele alarak beyin bağlantı özelliklerini inceleyen araştırmalar günümüzde ağırlık kazanmış bulunmaktadır. Beyindeki kortikal-subkortikal bağlantı farklılıklarını ve üçlü ağ (triple network) sisteminde kişiye özgü bağlantı kaymalarını ortaya koyan yeni bulgular ışığında, otizm artık bir “beyin ağ mimarisi değişikliği” olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan; otizmdeki problemlerin fonksiyonel beyin bağlantı farklılıkları yanında, düşük ve yüksek frekanslı bant salınımlarında değişen nöral aktivasyonlarla da ilgili olduğu bildirilmekte ve pozitif nöroplastisite süreçlerini destekleyen müzik tabanlı müdahalelerin bunları düzenlemedeki potansiyel rolüne dikkat çekilmektedir. Öntest – sontest modelinde desenlenen bu çalışmada, 3-6 yaş (68 çocuk) ve 7-12 yaş (33 çocuk) otizm gruplarında, nöroplastisite-indükleyici akustik modifikasyonlarla yapılandırılan müzik tabanlı bir nöromodülasyon uygulaması olan SAS metodunun, tanısal ve tanı-ötesi boyutsal sorun alanları üzerindeki etkisini değerlendirdik. Bulgularımız, uygulamanın kaba-ince motor, işitsel, görsel, dikkat, konsantrasyon, bilişsel, dil-konuşma, sosyal ve davranışsal gelişimi istatistiksel açıdan güçlü bir anlamlılık düzeyinde desteklediğini düşündürmektedir. Yerleşik özel eğitim, terapi ve rehabilitasyon uygulamalarını desteklemeye yönelik non-invazif müzik ve teknoloji tabanlı bir nöromodülasyon uygulaması olarak konumlandığımız SAS Metodu’nun nöroplastisite üzerindeki olası multimodal etkilerini fonksiyonel nörogörüntüleme teknikleri kullanarak incelemeye dönük randomize-kontrollü çalışmalarımız devam etmektedir.

Merve Polat, Duygu Kartaoğlu, Sertan Talas

sertan_talas@hotmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Beceri Öğretiminde Kullanılan Sosyal Beceri Otopsis Yöntemi Üzerine Sistematik Bir Derleme

Sosyal beceri otopsis, bireylerin sosyal etkileşim sırasında yaptıkları hataları analiz etmeleri ve uygun sosyal davranışları öğrenmeleri için yapılandırılmış bir öğretim yöntemidir. Özellikle otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerde ve sosyal beceri gelişiminde zorluk yaşayan öğrencilerde etkili bir müdahale aracı olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemin temel amacı, sosyal hataların fark edilmesini, analiz edilmesini ve alternatif sosyal davranışların öğretilmesini sağlamaktır. Sosyal beceri otopsis, bireyin yaşadığı sosyal bir durumu adım adım inceleyerek sosyal hatalarını anlamasına yardımcı olur. Bu süreç, olayın tanımlanması, hatanın belirlenmesi, hata nedenlerinin sorgulanması, alternatif sosyal davranışların öğretilmesi ve öğrenilen becerilerin genellenmesini içeren aşamalardan oluşur. Özellikle Asperger sendromu olan bireylerde bu yöntemin kullanımı, sosyal uyum sürecini desteklemektedir. Özel eğitimde kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri eksikliklerini gidermek amacıyla sosyal beceri otopsis önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, sosyal beceri otopsisinin özel gereksinimli bireylerde sosyal uyumu artırmada nasıl etkili bir araç olarak kullanılabileceğini ele almak, bu yöntemin eğitim ortamlarında uygulanabilirliğini tartışmaktadır ve alan yazında bu yöntem ile yapılmış olan çalışmaların sistematik olarak bir değerlendirmesini yaparak gelecek araştırmalara ışık tutmaktır. Gelecek çalışmalar, farklı engel gruplarında sosyal beceri otopsisinin etkisini inceleyerek yöntemin daha geniş kitlelere uyarlanabilirliğini değerlendirebilir.

İzgi Miray Demirbağ, Gamze Çağla Sırma, Isabelle Beaudry-Bellefeuille, Teresa A. May-Benson, Aymen Balıkçı

izgimiray@hotmail.com, cagladirgen@hotmail.com, ibbergo@gmail.com, tmb@tmeducation.com, pt_eymen@hotmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Riski Taşıyan Bir Bebekte Homeostasis-Enrichment-Plasticity (Hep®) Yaklaşımının Etkileri: Bir Olgu Sunumu

Bu olgu raporu, artan otizm spektrum bozukluğu (OSB) riski taşıyan ve duyuşal işlevsellik ile motor gelişim konusunda zorluklar yaşayan 10 aylık bir erkek bebekte Homeostasis-Enrichment Plasticity (HEP®) Yaklaşımının uygulanmasını ve sonuçlarını açıklamaktadır. Müdahale, on bir adımlık HEP® Yaklaşımı süreci kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Müdahale öncesi ve sonrası sonuç ölçümleri olarak Peabody Gelişimsel Motor Ölçeği-2 (PDMS-2), Bebeklerde Duyusal Fonksiyon Testi (BDFT), Uyumsal Davranış Değerlendirme Sistemi-3 (UDDS-3) ve Amaca Ulaşım Skalası (AUS) kullanılmıştır. Pediatrik bir fizyoterapist, HEP® Yöntemi uygulama kılavuzunu kullanarak haftada bir saatlik bir müdahale gerçekleştirmiştir; bu müdahale 10 hafta boyunca devam etmiştir. Müdahale sonrasında, PDMS-2'deki ince ve kaba motor beceri puanları ile UDDS-3'teki Genel Uyumsal Bileşik Puanında anlamlı bir iyileşme saptanmıştır. Bu iyileşme, %95 güven aralığı örtüşme analizi ile belirlenmiştir. TSFI toplam puanı da kategorik olarak iyileşmiştir. Genel AUS puanı +1.6 olup, 74.12'lik bir t-puanına karşılık gelmekte ve bu da bireyselleştirilmiş müdahale hedeflerine doğru önemli bir ilerlemeyi göstermektedir. HEP® Yöntemi, OSB riski taşıyan 10 aylık bir bebekte motor gelişimi, duyuşal işlevselliği, genel adaptif becerileri ve ebeveyn hedeflerini iyileştirmiştir. Sonuçlar, HEP® Yaklaşımının OSB riski taşıyan bebeklerde etkinliğinin daha fazla incelenmesini desteklemektedir.

Mustafa Sevinç, Dilara Yazıcı Çetin, Fatih Koçak

mussevinc11@gmail.com, dilaraayaziciii@gmail.com, fkocak@erbakan.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Uygulanan Aile Eğitim Programının Otizmlı Çocukların Taklit Etme Becerileri Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi

Özet: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların gelişiminde aile eğitimi kritik bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, aile eğitim programlarının ebeveynlere çocuklarının gelişimini destekleyici etkileşim ve öğretim stratejileri kazandırdığını, bunun da çocukların dil, iletişim ve davranışsal uyum becerilerinde ilerlemelerine katkı sağladığını göstermektedir. Bu doğrultuda, ebeveynlerin bilinçli ve etkili destek sunabilmesi için eğitim programlarının uygulanması ve bu programların etkililiğinin değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, OSB tanılı çocukların taklit becerilerinin öğretiminde aile eğitim programının etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, katılımcı çocukların sözel ve motor taklit becerilerinin gelişimi değerlendirilirken, ebeveynlerin de nitelikli ebeveyn davranışları sergilemeleri hedeflenmiştir. Uygulama süreci öncesinde, ebeveynlere “Ebeveyn-Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu” maddelerini içeren online bir aile eğitimi verilmiştir. Araştırmada, tek denekli araştırma desenlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışmaya OSB tanılı üç çocuk ve anneleri katılmış olup, uygulamalar Selçuklu Otizmlı Bireyler Eğitim Vakfı’nda (SOBE Vakfı) gerçekleştirilmiştir. Araştırma halen devam etmekte olup, uygulama süreci tamamlandıktan sonra elde edilen bulgular detaylı olarak analiz edilerek sunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Aile Eğitim Programı, Taklit, Ebeveyn-çocuk davranışları

Seda Karakaşoğlu, Hidayet Dikici, Selda Özdemir

sedakarakasoglu@gmail.com, hdikici@ohu.edu.tr, seldaozdemir@hacettepe.edu.tr

Otizm Riskli Çocuklarda Oyun Rutinlerine Dayalı Erken Müdahalenin Gelişimsel Oyun Ve Sosyal İletişim Becerileri Üzerine Etkisi

Araştırmalar otizmlili çocukların gelişimin ilk yıllarında sergiledikleri nesnelerle tekrarlayıcı hareketlerin ve oyun gelişimi güçlüklerinin otizmin erken belirtileri arasında yer aldığını göstermektedir. Otizm risklerine odaklanan çalışmalarda yaşamın ilk iki yılında izlenen davranışların daha sonra alınan otizm tanısıyla ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Otizm riski olan çocuklarda sosyal yanıtlayıcılık, basit sosyal niyetleri okuma, karşılıklı sosyal etkileşimi başlatma, yanıt verme, dil iletişim, oyun becerileri gibi gecikmelerin otizm riskleri arasında olduğu kabul edilmektedir. Erken müdahale araştırmaları yaşamın ilk yıllarında oyun ve sosyal iletişim becerilerini geliştirme temelli müdahalelerin otizm riski olan çocuklarda risk bulgularını en aza indirdiğini göstermektedir. Bu araştırma kapsamında otizm riski sergilediği klinik bulgularla saptanan, yaşları 16 ay, 18 ay, 20 ay ve 28 ay olan çocukların oyun ve sosyal iletişim becerileri gözlenmiştir. Oyun Rutinlerine Dayalı Erken Müdahale Programı uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Karma eylem araştırması yönteminin uygulandığı çalışmada, planlama, eylem, gözlem, yansıtma aşamalarından oluşan döngüsel araştırma modeli yürütülmüştür. Araştırma kapsamında otizm riski sergileyen çocuklara uygulanan Oyun Rutinlerine Dayalı Müdahale Programının etkileri katılımcı çocukların gelişimsel oyun becerileri ve sosyal iletişim becerileri üzerinde incelenmiştir. Müdahale boyunca ebeveyn-terapist gözlemleri kaydedilmiş ve uygulama sürecinde toplanan gözlem verileri analiz edilerek programın etkililiği incelenmiştir. Oyun Rutinlerine Dayalı Müdahale Programı kapsamında haftada 3 ila 5 oturum uygulama gerçekleştirilen erken müdahalenin etkileri Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi Aracı ve İletişim İşlevleri Gözlem Aracı ile değerlendirilmiştir. Otizm riski olan çocukların gösterdikleri oyun ve sosyal iletişim becerileri ilerlemeleri uygulanan müdahalenin otizm risklerinin azaltılmasında anlamlı düzeyde etki oluşturduğunu göstermiştir. Çalışma kapsamında erken müdahale programının otizm risklerini azaltmada gözlenen etkileri tartışılarak ileri araştırmalara ve uygulamalara yönelik önerilere yer verilecektir. Anahtar kelimeler: Otizm, Oyun, Sosyal İletişim, Erken Müdahale.

Nilgün Pekçağlıyan, Şebnem Özsüllü

p.nilgun@hotmail.com, sebnem_ozsullu@hotmail.com

Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Sürükleyici Sanal Gerçeklik Uygulaması

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN SÜRÜKLEYİCİ SANAL GERÇEKLİK UYGULAMASI (ANİTAVR) Sanal Gerçeklik, bilgisayar tarafından oluşturulan, bir ortamı simüle eden ve onunla çok gerçekçi bir şekilde etkileşimde bulunmayı mümkün kılan bir teknolojidir. Bu yeni teknolojilerin, eğitimdeki diğer uygulamaların yanı sıra öğrencilerde motivasyonu, katılımı ve eleştirel düşünceyi artırmaya katkıda bulunabileceğine ve bilgi transferini olumlu yönde destekleyeceğine dair kanıtlar vardır. 1992 ilk sanal gerçeklik ve özel gereksinimli bireyler konferansının yapıldığı yıl, özel gereksinimli bireyler, tüm disiplinlerden profesyoneller, sanal gerçekliğin bu bireylerin hayatlarında nasıl bir etki yaratacağına dair fikir ve kavramları paylaşmak için bir araya geldi. Özel gereksinimli bireyler için sanal ortamların kullanımı, özel eğitim alanı ve hizmet verdiği bireyler kadar çeşitlidir. Özel gereksinimli bireyler, dikkat, dil, uzamsal yetenekler, hafıza, bilgi edinimi, yürütücü işlevler konusunda zorluklar yaşarlar. Sanal öğrenme ortamları hem bilişsel hem de davranışsal gelişimi desteklemeyi hedeflemektedir. Sanal gerçeklik her öğrenci tarafından erişilebilir ve öğretmenler tarafından kolayca izlenebilir. Sanal deneyimler, öğrencileri benzersiz ve güçlü bir şekilde meşgul etme ve ilham verme gücüne sahiptir. Sanal gerçeklik uygulamaları, her çocuğun özel eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde de tasarlanabilir. Örneğin otizmlili bir çocuğa sunulan uyaranların sayısı kontrol edilebilir veya ciddi fiziksel engeli olan çocuklar için sanal tekerlekli sandalye eğitimi düzenlenebilir. Bizler otuz iki yıllık deneyimimizle bir sanal gerçeklik uygulaması hazırladık. ANİTAVR Güvenli ve kontrollü bir ortamda gerçekçi yaşam senaryoları sunar Eğitimcilerin özelleştirilmiş görevler ve uyaranlar oluşturmaya, çocukların tekrar tekrar uygulanabilen çeşitli bilişsel, dil, sosyal, duygusal ve günlük yaşam aktivitelerini denemesine olanak sağlar Davranışsal izleme ve anlık performans kayıtlarının tutulması ile değerlendirme standartları oluşturur. Öğrenmeyi ve becerilerin gerçek dünyaya genelleştirilmesini kolaylaştırır Anahtar Kelimeler: sanal gerçeklik, özel eğitim ihtiyaçları, kapsayıcı eğitim,

Esra Acar Şengül
esraacar@hacettepe.edu.tr

Down Sendromunda Gelişimsel Erken Müdahale Programı Uygulaması: Vaka Çalışması

Bu çalışmada, down sendromu tanılı bir erkek çocuğa (4yaş) dil, sosyal iletişim ve resim çizimi becerilerini geliştirmeyi amaçlayan 6 haftalık bir gelişimsel erken müdahale programı uygulanmıştır. Program, çocukla kitap okuma, oyun ve resim çizimi aktiviteleri içeren bir yapı üzerinde geliştirilmiştir. Çalışmanın amacı, bu programın çocuğun dil gelişimi, sosyal etkileşimi ve resim çizimi becerileri üzerindeki etkilerini incelemektir. Program süresince, çocuğun dil becerileri, kelime dağarcığı ve iletişim becerilerinde anlamlı bir artış gözlemlenmiştir. Özellikle, aileyle birlikte gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma ve yapılandırılmış oyunlar, çocuğun sözcük kullanımını ve sözel-sözel olmayan ifadelerinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, sosyal etkileşimde belirgin bir iyileşme yaşanmış; iletişimi başlatma ve sürdürme basamaklarında ilerleme kaydedilmiştir. Resim çizimi etkinlikleri, çocuğun ince motor becerilerinin yanı sıra, özgün düşünme ve ifade becerilerini de güçlendirmiştir. Çocuğun çizimlerinde detaylara daha fazla odaklandığı ve sembolik düşünme kapasitesinin arttığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, 6 haftalık bu gelişimsel program, down sendromlu çocukların dil, sosyal iletişim ve motor becerilerindeki gelişimlerini destekleyen etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen bulgular, benzer yaş gruplarında uygulanabilecek gelişimsel erken müdahale programlarının etkinliğine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Rabiya Kanlı

rabiayakanli18@gmail.com

Etkileşimli Kitap Okuma Programının 4-6 Yaş Çocuklarda Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi

ETKİLEŞİMLİ KİTAP OKUMA PROGRAMININ 4-6 YAŞ ÇOCUKLARDA DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİNE ETKİSİ ÖZET Bu araştırmada, etkileşimli kitap okuma programının (EKOP) 4-6 yaş çocukların dinlediğini anlama becerisi (DAB) üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılarak 3 katılımcıya 4 hafta boyunca uygulanmıştır. Bulgular, EKOP'un dinlediğini anlama becerisini (DAB) artırdığı görülmüştür. **GİRİŞ** EKO, okul öncesi dönemde dil gelişimi ve DAB'ını destekleyen bir yöntemdir. Okul öncesi dönemde DAB, akademik başarı için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda çocukların DAB'ını geliştirecek etkili yöntemlere ihtiyaç vardır. Araştırmada EKOP'un 4-6 yaş çocukların DAB'ına etkisi incelenmiştir. **YÖNTEM** Araştırmada yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. 3 katılımcı belirlenen seçim kriterlerine göre seçilmiştir. Araştırmanın verileri katılımcıların evinde alınmıştır. Her 3 uygulama oturumundan sonra 1 kez dinlediğini anlama verisi alınmıştır. DAB'ını değerlendirmek için EROT testinin yapısal özellikleri temel alınarak 20 farklı metin oluşturulmuş ve ilgili 2 farklı uzmandan görüş alınmıştır. Elde edilen veriler grafiksel olarak analiz edilmiştir. **BULGULAR** Elde edilen veriler, EKOP'un her 3 katılımcının da DAB'ı geliştirdiğini göstermiştir. **TARTIŞMA** Bulgular, ilgili literatürle karşılaştırıldığında EKOP'un okul öncesi dönemde DAB'ı geliştiren etkili bir yöntem olduğu izlenimi edinilmektedir. **SINIRLILIKLAR** Araştırmaya katılan 3 öğrenci ve EKOP ile sınırlıdır. **SONUÇ** EKOP'un katılımcıların DAB'ı geliştirdiği göstermiştir. **ÖNERİLER** EKOP'un aileler tarafından uygulandığı araştırmalar yapılabilir. **KAYNAKÇA** Kargın, T., Ergül, C., Büyüköztürk, Ş., Güldenoğlu, B. (2015). Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Erken Okuryazarlık Testi (EROT) Geliştirme Çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 16(03), 237-270. <https://doi.org/10.21565/auebfoed.12068> Ergül, C., Akoğlu, G., Karaman, G., & Sarıca, A. D. (2017). Anasınıfında uygulanan etkileşimli kitap okuma programının sonraki okuma becerilerine etkisi: İzleme çalışması. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science], 10(2), 191-219. **ANAHTAR KELİMELER** Etkileşimli kitap okuma, dinlediğini anlama, etkileşimli kitap okuma değerlendirme, okul öncesi eğitim, erken çocukluk eğitimi

İbrahim Erarslan, Fatmanur Ata, Elif Özçelik, Devrim Tarakcı
ibrahim.erarslan@medipol.edu.tr, fatmanur.ata@std.medipol.edu.tr, elif.ozcelik1@std.medipol.edu.tr, dtarakci@medipol.edu.tr

Nadir Görülen Hastalıklarda Telerehabilitasyon Destekli Ergoterapi Müdahalesinin Katılım Ve Okupasyonel Performans Üzerine Etkisi

Giriş: Bu olgu çalışmasının amacı nadir hastalıklara sahip bireylerde ergoterapi ve telerehabilitasyon destekli ergoterapi müdahalesinin katılım ve okupasyonel performans üzerine etkisini incelemektir. **Yöntem:** Çalışmaya Cri du Chat sendromu, Rett sendromu ve Tüberozkleroz tanılı 8-11 yaş arası 6 olgu dahil edilmiştir. Olgular ergoterapi müdahale grubu (n=3) ve telerehabilitasyon destekli ergoterapi müdahale grubu (n=3) olacak şekilde iki gruba ayrılmıştır. Kontrol grubuna ergoterapi müdahalesi, telerehabilitasyon grubuna ise 3 ay boyunca 40 dakikalık telerehabilitasyon seanslarıyla ergoterapi müdahalesi uygulanmıştır. Olguların müdahale öncesi ve sonrasında aktivite performansları Kanada Aktivite Performans Ölçümü (KAPÖ) ile, fonksiyonel bağımsızlıkları Çocuklar İçin Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçümü (WeeFIM) ile, fonksiyonel yeteneklerini ve performansları bakım verenlerine Pediatrik Özürlülük Değerlendirme Envanteri (PÖDE) uygulanmıştır. **Bulgular:** Çalışmada telerehabilitasyon destekli ergoterapi müdahalesinin bireylerin öz bakım ve iletişim alanlarında katılım ve okupasyonel performanslarının artış gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır. **Sonuç:** Çalışmada kontrol grubuna oranla telerehabilitasyon grubunda, ergoterapi müdahalesinin telerehabilitasyonla desteklenmesi müdahalenin daha etkili ve verimli gerçekleşmesini sağlamıştır. Ya pılan çalışmalarda bu olgularda telerehabilitasyonla desteklenmiş ergoterapi müdahale çalışmasına rastlanmadığından bu çalışmanın nadir hastalıklar hakkında literatüre katkı sağlaması öngörülmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Ergoterapi, Katılım, Nadir Hastalıklar, Okupasyonel Performans, Telerehabilitasyon.

Şeref Taşkıran, Burcu Helaloğlu, Abdulbaki Karaca
srftskrn020@gmail.com, burcuiyisan@gmail.com, akaracaegitim@gmail.com
Dir/Floortime Araştırmaları Üzerine SistematiK Bir Derleme

Bu araştırmanın amacı, DIR/Floortime ile ilgili yapılan araştırmaların sistematiK derlemesidir. Araştırmada DIR/Floortime yönteminin yer aldığı araştırmalar derlenerek güncel bilgiler analiz edilmiştir. Web of Science veri tabanında gerçekleştirilen aramada, başlık ve özet kısmına "DIR"; ve "Floortime" anahtar kelimeleri yazılmış ve 25 çalışmaya ulaşılmıştır. Bulgular, Floortime yönteminin bilimsel literatürde artan bir ilgi gördüğünü ve özellikle Çocuk Gelişimi, Klinik Psikoloji, Psikiyatri, Özel Eğitim, Rehabilitasyon gibi alanlarda yaygın olarak ele alındığını göstermektedir. Web of Science da birden fazla araştırması yayınlanan 9 farklı araştırmacı olması da bu alanda bir uzmanlaşmaya gidildiğinin göstergesidir. Çalışmalarda, Floortime yönteminin daha çok ABD, Brezilya ve Tayland gibi ülkelerde yaygınlaştığı ve bu ülkelerde akademik araştırmaların yoğunlaştığı belirlenmiştir. Ülkemizde ise henüz tam anlamıyla yaygınlaşmadığını ifade edebiliriz. Yayın türleri açısından makalelerin en yüksek oranı oluşturduğu, ardından bildiri ve toplantı özetlerinin geldiği görülmektedir. Araştırma sonucunda DIR/Floortime yöntemine ilişkin araştırmacıların artan ilgisi görülmektedir. Bu durum yöntemin farklı alanlardaki etkilerinin araştırılmaya devam edeceğini göstermektedir.

Erdem Zekeriya Kapıcı, Abdülhamid Ülvan, Hikmet Taha Acartürk, Oğuzhan Uçar
erdemkpc@gmail.com,

abdulhamidulvan, hikmettahaacarturk@gmail.com, oguzhanucar1923@gmail.com

Erken Çocuklukta Matematik Öğretimine İlişkin Uygulamalar, Karşılaşılan Zorluklar: Özel Eğitim Anaokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşleri

Bu çalışma, özel eğitim anaokullarında görev yapan öğretmenlerin erken çocukluk döneminde matematik becerilerinin geliştirilmesine yönelik uygulama deneyimlerini, kullandıkları yöntemleri ve karşılaştıkları zorlukları nitel bir araştırma modeli çerçevesinde ele almaktadır. Farklı illerden amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 25 öğretmen, Özel Eğitim Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği branşlarından olmak üzere, matematik öğretiminde somut materyaller, oyun temelli öğrenme, bireyselleştirme ve teknoloji entegrasyonu gibi stratejileri kullanırken; soyut kavramların öğretimi, sınıf içindeki farklı öğrenme düzeylerinin yönetimi ve materyal yetersizliği gibi güçlüklerle karşılaştıkları gözlemlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanan veriler, tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirildi ve elde edilen bulgular öğretmen deneyimleri ile teorik yaklaşımlar arasındaki ilişkiyi ortaya koydu. Çalışmanın sonuçları, erken matematik öğretiminin somutlaştırma, tekrarlı öğretim, oyun temelli yaklaşımlar ve bireyselleştirilmiş stratejilerle desteklenmesinin, öğrencilerin matematiksel kavramları daha hızlı ve kalıcı bir biçimde öğrenmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Araştırmada, öğretmenlerin deneyimlerine dayanarak; sürekli mesleki gelişim, materyal ve teknoloji desteği, meslektaş iş birliği ile aile katılımının artırılmasına yönelik stratejik öneriler sunulmuştur. Bu önerilerin, erken matematik öğretiminin özel gereksinimli çocuklar için daha etkili hale getirilmesinde yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Zehra Cevher, Hüsne Öz Alkoyak
zehracevher2919@gmail.com

Türkiye’de Otizmlı Ve Zihin Yetersizliğı Olan Çocuklara Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Lisansüstü Tezlerin Betimsel İncelemesi (2010-2025)

Özel gereksinimli bireyler, tehlikeli durumları fark etme, korunma ve tehlikeli ortamlardan uzaklaşma, başkalarının uygunsuz davranışlarını tanıma ve bu durumları ilgili birimlere veya güvenilir kişilere bildirme gibi iletişim becerilerinde yetersizlikler yaşayabilmektedir. Bu durum, fiziksel, sosyal ve duygusal açıdan çevresindekilere bağımlı bir yaşam sürmelerine neden olabilmektedir. Ayrıca, yabancılardan kaçınma, kaybolduğunda yardım isteme, ev veya toplumsal kazalardan korunma, doğal afetler (deprem, sel, yangın, heyelan, çığ) veya insan kaynaklı afetler (savaş/seferberlik) gibi durumlarda kendini koruma becerilerinde tipik gelişim gösteren bireylere kıyasla dezavantajlı olabilmektedir. Güvenlik becerileri, yalnızca özel gereksinimli bireyler için değil, toplumdaki tüm bireyler için hayati öneme sahiptir. Bu becerilerin öğretilmesi, uzmanlar tarafından geliştirilen öğretim uygulamalarını gerektirmektedir. Öğretim yöntemleri, bireylerin yetersizlik türlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de özel gereksinimli bireyler ve güvenlik becerileri konusunda yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 2010-2025 yılları arasında “güvenlik” ve “güvenlik becerisi” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmış, toplam 116 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Dahil etme kriterleri doğrultusunda, özel gereksinimli bireylerin katılımcı olarak yer almadığı 104 lisansüstü tez elenmiş, kalan 12 tezin kaynakçaları incelenerek 11 tez daha eklenmiştir. Toplam 23 lisansüstü tezdən, hariç tutma kriterleri de göz önüne alınarak tek denekli araştırma yöntemlerinin kullanılmadığı 6 lisansüstü tez çıkarılmış ve 17 lisansüstü tez analiz edilmiştir. 17 lisansüstü tez katılımcı özellikleri, bağımlı ve bağımsız değişken özellikleri ve bulgular açısından incelenmiştir. Çalışmanın bulguları literatürle birlikte tartışılarak sunulacaktır.

Semra Omak, Elif Sazak Duman

semraomak@ahievran.edu.tr, elifsazak@hotmail.com

Etkileşimli Kitap Okuma Programının Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Dinlediğini Anlama Ve Dil Becerileri Üzerindeki Etkililiği

<p>Bu araştırmanın amacı, etkileşimli kitap okuma (EKO) programının otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların dinlediğini anlama ve dil becerileri (alıcı dil ve ifade edici dil) üzerindeki etkililiğinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 5-6 yaş aralığında OSB olan üç çocuğun dinlediğini anlama ve dil becerilerinin (alıcı dil ve ifade edici dil) geliştirilmesinde EKO programının etkililiği incelenmiştir. Araştırmada ayrıca, çocuklar dinlediğini anlama ve dil becerilerini (alıcı dil ve ifade edici dil) edinirlerse bu becerilerin 1, 2 ve 3 hafta sonra sürdürülmesine ilişkin izleme verileri, farklı araç-gereç ve ortamlarda bu becerileri sergilemelerine yönelik genelleme verileri elde edilmiştir. Araştırmada hedeflenmeyen davranış kazanımı olarak EKO programının OSB olan çocukların etkinliklerle ilgilenme davranışı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sosyal geçerlik verileri, öznel değerlendirme ve sosyal karşılaştırma yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, OSB olan çocuklar için uygulanan EKO programının çocukların dinlediğini anlama ve dil becerileri (alıcı dil ve ifade edici dil) üzerinde etkili olduğunu, elde edilen bu kazanımların öğretim tamamlandıktan bir, iki ve üç hafta sonrasında da korunduğunu ve kazanılan becerilerin farklı araç-gereç ve ortamlara genellenebildiğini göstermektedir. Araştırmada hedeflenmeyen davranış olarak değerlendirilen etkinliklerle ilgilenme süresinin OSB olan çocuklarda programa katıldıktan sonra arttığı görülmüştür. Sosyal karşılaştırma sonuçları, EKO programı sonrası OSB olan çocukların dinlediğini anlama ve dil becerilerini (alıcı dil ve ifade edici dil) tipik gelişim gösteren akranlarına yaklaştırdığını göstermiştir. Bunun yanında sosyal geçerlik kapsamında öğretmenler ve ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda, bu programın sosyal açıdan olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür.</p><p>ANAHTAR KELİMELE: Otizm spektrum bozukluğu, Dinlediğini anlama, Dil becerileri, Etkileşimli kitap okuma.</p>

Sena Öz, Figen Gürsoy

sena.oz@ankara.edu.tr, fgursoy@ankara.edu.tr

Ready4Routines Programının Çocukların Yönetici İşlev, Annelerin Özerklik Destekleyici Ebeveynlik Ve Stres Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Rutinler için Hazırlık (Ready4Routines) Müdahale Programının çocukların yönetici işlev becerileri ile annelerin özerklik destekleyici ebeveynlik stilleri ve annelerin stres düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Karma modelde olan araştırma; ön, son ve kalıcılık testli kontrol gruplu deneysel desen olarak planlanmıştır. Çalışmaya Ankara'nın Altındağ ilçesinde yaşayan düşük sosyoekonomik bölgelerdeki bağımsız anaokullarına devam eden, 48-60 aylık tipik gelişim gösteren çocuğa sahip olan 36 (19 deney ve 17 kontrol) anne katılmıştır. Rutinler için Hazırlık Müdahale Programı, programa katılmak için gönüllü olan ve deney grubuna dahil edilen annelere yüz yüze olarak çocuklarının devam ettiği anaokulunda 10 hafta süre ile haftada bir yarım gün olacak şekilde grupça ve bireysel görüşmeler ile araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Programın uygulanması bitince ön testlerde toplanan veriler yine aynı ölçme araçları ile hem deney hem de kontrol grubundan toplanmıştır ve altı hafta sonra ise sadece deney grubuna kalıcılık testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda program sonrasında deney grubunu oluşturan annelerin çocuklarının yönetici işlev becerileri alt boyutları olan çalışan bellek, öz düzenleme ve empati/ketlemede, kendilerinin aile rutinlerini düzenleme becerilerinde artış olduğu ve ebeveynlik stres düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir. Kalıcılık testi sırasında da çocukların yönetici işlev becerilerinden çalışan bellek ve öz düzenleme becerilerinde gelişimin devam ettiği ve aile rutinlerinin düzenlenmesi ve çocuğun aile rutinlerine dahil olması durumunun devam ettiği belirlenmiştir. Sonuç olarak Rutinler için Hazırlık Müdahale Programının kültürel anlamda çocukların yönetici işlev becerilerini destekleyen, ebeveynlerin stres düzeyini azaltan, aile rutinlerini düzenleyen ve annelerin çocuklarının özerkliğini destekleyerek çocuklarına yemek zamanı, uyku zamanı ve geçişler gibi günlük rutinlerde fırsat veren etkili bir program olduğu belirlenmiştir.

İbrahim Toprak

toprak.ibrahim@gmail.com

Drama İle Sosyal Beceri Uygulamaları

Drama ile Sosyal Beceri Uygulamaları Konu: İletişim-Etkileşim Grup: Yetişkin Yer: Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi Tarih: 27.04.2025 Süre: 90 Dakika Yöntem/Teknikler: Yaratıcı Drama (Rol oynama, doğaçlama) Araç-Gereçler: David Mckee'in "Elmer ve Su Aygırları" hikâye kitabı, Elmer maskesi Kazanımlar: - İlk tanıştığı kişilere kendisini tanıtır. - Grupla iletişime geçer. - Grup arkadaşlarının isimlerini söyler. - Konuşmak için sırasını bekler. Süreç A) Hazırlık-Isınma 1. Etkinlik: Merhaba Eğitimci, katılımcılara alanda serbest bir şekilde yürümelerini ve verilen yönergelere göre hareket etmelerini söyler. Karşılaştığınız kişilerin gözlerine bakalım, burnuna, kulağına, kaşlarına, saçlarına, ellerine, ayaklarına ve şimdi durduk ikili olup karşıdaki kişinin gözlerine bakarak "merhaba" diyelim. Yürümeye devam. Tekrar duralım. Bir başka kişi ile ikili olduk ve gözlerine bakarak "merhaba" deyip çalışma bu şekilde devam eder. 2. Etkinlik: İsim Çalışması Eğitimci, katılımcılara çember olmalarını söyler. İlk önce kendisi başlayacağını belirtir. Sağ ya da sol elini kaldırarak çemberde herhangi birine doğru giderken ismini söyleye söyleye o kişinin eline çak yaparak onun yerine geçer ve o kişi de bir başka kişiye doğru gider. Herkes yaptıktan sonra çalışma bu sefer kendi adını değil gideceği kişinin adını söyleyerek gider. 3. Etkinlik: Senin Adın Ne? Eğitimci, hareketli bir müzik açacağını söyler ve bu müzikle beraber sınıfta dans etmelerini belirtir. Müzik durduğunda ikili olmalarını ve "benim adım ibrahim, senin adın ne?" sorusunu sorup cevap aldıktan sonra "tanıştığımıza memnun oldum". Deyip müzik tekrar açıldığında dans etmeye devam edeceklerini söyler. Süreç boyunca herkes birbiri ile iletişime geçene kadar devam eder. Ara değerlendirme - Biri ile iletişime geçerken kolay mıydı/zor muydu? Neden? - İletişime geçerken ilk önce ne yapmalıyız? 4. Etkinlik: Top çalışması Eğitimci, katılımcılara çember olmalarını söyler. Kendi adınızı söyleyip topu çemberden birine atar. Herkes adını söyledikten sonra bu sefer en sevdiği yemek, renk, çizgi film, oyuncak, hayvan, oyun vb. sırasıyla yapılır. 5. Etkinlik: Ateş Topu Eğitimci, katılımcılara bir top verir ve müzik açıldığında topla biraz dans edip ve karşısına kim çıkarsa gözlerine bakıp topu ona verir. Belli bir süre sonra müzik durduğunda top kimde ise o kişinin oyundan çıkacağını söyler. Oyun en son bir kişi kalana kadar devam eder. B) Canlandırma 6. Etkinlik: Eğitimci, katılımcıları ikili yapar. Aralarında biri A, diğeri de B olacak şekilde olmalarını söyler. A'lar ilk önce kendilerini tanıtır. "Kaç yaşında?, kaç kardeşi var?, en sevdiği oyun?, en sevdiği hayvan?, en sevdiği renk?" gibi özelliklerini B'ye anlatır ve B'de dikkatlice dinler. Daha sonra B'de aynı şekilde A'ya anlatır. Belli bir süre sonra eğitimci gruplara herkes sırayla arkadaşının anlattıklarını anlatmasını belirtir. 7. Yedek etkinlik: Eğitimci, katılımcılara bir hikaye anlatacağını söyler. "Az önce bir kuş bana nehir kıyısındaki su aygırlarından bir haber getirdi. Kuş bana tüm su aygırları mutlu görünüyordular fakat ben mutsuz bir su aygırı gördüm çok sıkılıyor gibiydi oyun da oynamıyordu. Nehir kenarındaki tüm hayvanlar ve filler onun mutsuzluğunu fark etti ona doğru yöneldiler. Sanırım, mutsuzluğunun nedenini soracaklar dedi. Haydi biz de oraya gidelim." Der ve mekânda belirlenen yere doğru gidilir Öğretmen maskeyi ve Elmer rolünü öğrencilerden birine devreder," şimdi ben yavaşça mutsuz su aygırına dönüşeceğim, sizlerde birer file dönüşebilir misiniz?" diyerek Elmer rolünden silkinip mutsuz su aygırı rolüne girer ve suratını

asarak oturur. Grubun yanaşarak soru sormasını bekler. Sorulan sorulara asık suratla ve isteksiz bir şekilde; “Su aygırı olmaktan çok sıkıldım, bütün gün çamurda oynamaktan başka bir şey yapmıyorum, hem baksanıza tavşan ve geyik birbirleriyle nasılda oynuyorlar, ben ağırım ve yavaşım onlar gibi zıplayamam. Kim se benimle oynamak istemiyor, kendimi yalnız hissediyorum, çamurda yuvarlanmaktan başka yeteneklerim olmalı çok üzgünüm hoşça kalın” der ve uzaklaşır. Eğitimci “kendisini yalnız ve mutsuz hisseden su aygırının gitmesine izin verirse neler olur sizce? Hava çok sıcak ve gittikçe ısınıyor buradan uzaklaşırsa çamur ve su bulamaz, sıcaktan gerilen derisini çamurla kaplayamaz, derisi gerilir canı çok yanar” der. “Ormanda onu bulup güzel sözlerle dönmeye ikna etmeliyiz ama nasıl?” der ve katılımcıları ikili yapar. Onu bu tehlikeli yolculuktan geri döndürebilmek için sizce neler yapabiliriz, grubunuzla canlandırabilir misiniz? Hazırlık süresinin ardından tüm gruplar izlenir. C) Değerlendirme 8. Etkinlik Eğitimci, katılımcılara çember olmalarını söyler. Topu alan kişi soruları yanıtlar ve ardından topu bir başkasına gönderir. - Bu çalışmaları neden yapmış olabiliriz? - Oyun oynarken nelere dikkat etmeliyiz? - Birinin kişisel özelliklerini anlatmak nasıldı? Genel değerlendirme - Eğitimci, katılımcılara OSB olan bireylerle örnek bir drama dersi nasıl olduğunu “5N1K” üzerinden anlatır.

Ömer Sarıkaya, Ayşe Nur Kart

omersarikayaogretmen@gmail.com, aysenurkart@duzce.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde İsim Yazma Becerisiyle İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmaların Gözden Geçirilmesi

Erken okuryazarlık becerileri, çocukların okuma ve yazmaya hazırlık sürecinin temellerini oluşturur ve çocukların okul öncesi dönemde kazanmaları gereken kritik beceriler olarak kabul edilir. Bu becerilerden biri olan isim yazma, çocukların yazılı dil ile etkileşimlerinin ilk adımlarından biridir ve yazı farkındalığı, harf bilgisi ve sesbilgisel farkındalık gibi diğer erken okuryazarlık becerileriyle ilişkilidir. Araştırmalar, isim yazma becerisinin kazanılmasının çocukların genel yazma becerilerini de olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu çalışmada, isim yazma becerisinin erken okuryazarlık üzerindeki önemini vurgulamak ve Türkiye'deki isim yazma becerisi ile ilgili yapılmış çalışmaları gözden geçirerek, isim yazma becerisinin öğretimine yönelik bazı öneriler sunmak amaçlanmıştır. Bulgular, isim yazma becerisinin harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık ve yazı farkındalığı ile ilişkili olduğunu; yaş, cinsiyet ve ailenin eğitim durumu gibi faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. İsim yazma becerilerinin geliştirilmesi ile, çocukların diğer erken okuryazarlık becerilerinde de ilerleme sağlayacağı ve bu sürecin desteklenmesinin önemli olduğu görülmektedir. Anahtar Kelimeler: İsim yazma; erken okuryazarlık; erken çocukluk; yazma becerisi

Nefise Özok Bulut, Şevval Haliloğlu, Kardelen Atabay

nefise.ozok@gedik.edu.tr, sevvahaliloglu5@gmail.com, atabaykardelen2@gmail.com

48-72 Aylık Çocukların Doğa Algılarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Doğa Temelli Eğitim Programı Ve MEB Okul Öncesi Eğitim Programı Örneği

Erken yılların, doğa sevgisinin ve doğa algısının kazanılması açısından kritik olduğu bilinmektedir. Çocukların bu yıllarda doğa ile etkileşime girmeleri gelişim alanlarını olumlu anlamda desteklemektedir. Bu sebeple onlara erken yıllardan itibaren doğa temelli deneyimlerin sunulması oldukça önemli görülmektedir. Bu çalışmanın amacı doğa temelli eğitimi esas alan anaokulları ile MEB müfredatını uygulayan anaokullarında öğrenim görmekte olan çocukların doğa algılarının belirlenmesi ve bu algıların karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Fenomenoloji deseni kullanıldığı çalışmanın katılımcılarını 48-72 aylar arasında doğa temelli eğitimin uygulandığı anaokulundaki 50 çocuk, MEB müfredatının uygulandığı anaokulundaki 50 çocuk olmak üzere toplam 100 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada aile ve çocuklardan onam alındıktan sonra ilk olarak çocuklara resim kâğıdı ile boyalar sunulup doğa resimleri çizmeleri, bu aşama tamamlandıktan sonra her çocuktan çizdikleri resimleri anlatmaları istenmiştir. Sonraki aşamada çocuklarla yüz yüze ve bireysel olarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Her iki aşamada da çocukların verdikleri cevaplar araştırmacılar tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda doğa temelli yaklaşımın uygulandığı anaokulundaki çocukların çoğunun doğayı yaşam alanı olarak tanımladıkları; doğada bulunduklarında kendilerini mutlu hissettikleri ve sıklıkla ormanlarda oyun oynayarak ve etkinlikler yaparak vakit geçirdikleri belirlenmiştir. MEB Okul Öncesi Eğitim Programının uygulandığı anaokulundaki çocukların çoğunun ise doğayı ağaçlar olarak tanımladıkları; doğada bulunduklarında kendilerini mutlu hissettikleri ve sıklıkla oyun parklarında oyun oynayarak vakit geçirdikleri belirlenmiştir. Anahtar kelimeler: Okul öncesi dönem, doğa algısı, doğa temelli eğitim, okul öncesi eğitim programı, çocuk katılımı

Yağmur Dicle Bostancıoğlu, Nergiz Koçarlan

yagmur.bostancioglu@tohumotizm.org.tr, nergiz.koçarlan@tohumotizm.org.tr

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizmlili Çocukların Etkinlikle Meşgul Olma Becerilerini Geliştirmede Kullanılan Bireyselleştirilmiş Motivasyon Sistemlerinin Etkililiği

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), bireylerin sosyal, iletişimsel ve davranışsal gelişimlerinde farklılıklarla kendini gösteren bir nörogelişimsel bozukluktur. OSB tanılı çocukların öğrenme ortamında etkinlikle meşgul olma düzeyleri, bağımsız yaşam becerileri kazanmaları ve öğrenme çıktılarının kalıcılığı açısından önemli bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Ancak, bu çocukların sınırlı ilgi alanları ve motivasyon eksiklikleri nedeniyle etkinlik sırasında meşguliyet sürelerinin sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) temelli müdahaleler, OSB tanılı bireylerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını desteklemek için kullanılan kanıta dayalı yöntemler arasında yer almaktadır. UDA kapsamında kullanılan pekiştirme temelli müdahaleler, çocukların olumlu davranışlarını artırmak için tercih edilen ödülleri sunarak öğrenme motivasyonlarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Özellikle bireyselleştirilmiş motivasyon sistemlerinin, çocukların bireysel ilgi alanlarına dayalı olarak tasarlandığında etkinlikle meşgul olma becerilerini önemli ölçüde artırdığı gösterilmiştir. Tohum Otizm Vakfı'nda, UDA temelli eğitim programları çerçevesinde çocukların bireysel ihtiyaç ve ilgilerine göre yapılandırılmış bireyselleştirilmiş motivasyon sistemleri uygulanmaktadır. Bu sistemler, çocuğun tercih ettiği nesne ya da etkinlikleri ödül olarak sunarak, etkinlikle meşgul olma süresini ve öğrenme motivasyonunu artırmayı hedeflemektedir. Özellikle, görsel destekler ve anında pekiştirme gibi yöntemlerin bireyselleştirilmiş biçimde uygulanması, çocukların öğrenme ortamına daha uzun süre katılımlarını sağlamaktadır. Bu çalışmada, Tohum Otizm Vakfı'nda kullanılan bireyselleştirilmiş motivasyon sistemleri ile bu sistemlerin otizmlili çocukların etkinlikle meşgul olma performansları üzerindeki etkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çocukların bireysel özellikleri doğrultusunda hazırlanan pekiştirme temelli motivasyon sistemlerinin, çocukların etkinliğe katılım sürelerini ve görev tamamlama oranlarını nasıl etkilediğine yönelik veriler bildiri sırasında sunulacaktır. Çalışmanın sonuçlarının, erken çocukluk döneminde otizmlili çocuklarla çalışan eğitimciler için önemli çıktılar sağlaması beklenmektedir. Anahtar Kelimeler: OSB, Etkinlikle meşgul olma, Bireyselleştirilmiş motivasyon sistemi, Pekiştirme temelli müdahaleler

Özden Gamsız

ozdengamsiz1@gmail.com

Selektif Mutizm Tanılı İkizlerde Floortime Temelli Müdahalenin Etkililiği: Nitel Bir Vaka İncelemesi

Selektif mutizm, çocukların belirli sosyal ortamlarda konuşmayı reddetmesi ile karakterize edilen bir anksiyete bozukluğudur ve erken müdahale, bireyselleştirilmiş terapötik yaklaşımlar bu bozukluğun tedavisinde önemli rol oynamaktadır. Bu nitel vaka çalışmasında, selektif mutizm tanısı almış 4,5 yaşındaki ikizlere uygulanan floortime temelli ve davranışçı yaklaşımların birlikte kullanıldığı dil ve konuşma terapisinin etkililiği incelenmiştir. Müdahale süreci, haftada bir kez 40 dakikalık bireysel seanslar şeklinde yürütülmüş ve seanslar boyunca göz teması, işaret etme ve semboller gibi sözel olmayan iletişim becerileri desteklenmiştir. Ayrıca, düşük teknoloji ADİS yöntemlerinden faydalanılarak çocukların iletişim kurma becerileri geliştirilmiştir. Sekizinci seansta ilk sesli tepki gözlemlenmiş, onuncu seansta ilk sözcük üretilmiş ve yirminci seansta sözel ifadeler cümle düzeyine ulaşmıştır. Elde edilen bulgular, çocukların sosyal kaygılarında belirgin bir azalma olduğunu ve terapi sürecinde kazanılan becerilerin okul ve sosyal ortamlara genellenebildiğini göstermiştir. Floortime temelli müdahale ve davranışçı yaklaşımların etkili olduğu ve erken müdahalenin selektif mutizm tedavisinde kritik bir öneme sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, selektif mutizm tedavisinde bireyselleştirilmiş yaklaşımların önemini vurgulamakta ve gelecekte daha geniş örneklem grupları ile yapılacak araştırmalar için öneriler sunmaktadır.

Hacer Yigit, Sunagül Sani-Bozkurt

h_yigit@anadolu.edu.tr, ssbozkurt@anadolu.edu.tr

OsB Eğitiminde Yapay Zekâ Teknolojilerine Yönelik Farkındalık, İhtiyaç Ve Beklentiler

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde sınırlılıklar ile karakterize edilen nörogelişimsel bir durumdur. Yapay zekâ (YZ) destekli teknolojiler, OSB'li bireylerin eğitiminde giderek daha önemli hale gelmekte olup, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunarak bireysel ihtiyaçlara yönelik çözümler üretmektedir. Ancak, bu teknolojilerin etkin kullanılabilmesi için ailelerin ve uzmanların farkındalık düzeylerinin, ihtiyaçlarının ve beklentilerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, OSB'li çocuklar için geliştirilecek YZ destekli platformlara ilişkin ailelerin ve uzmanların farkındalıkları, beklentileri ve ihtiyaçları araştırılmaktadır. Veriler, anket formu aracılığıyla toplanmakta olup, analiz süreci devam etmektedir. Ön bulgular, ailelerin YZ tabanlı eğitim araçlarına dair bilgi seviyelerinin sınırlı olduğunu ve rehberliğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Ayrıca, uzmanların da YZ teknolojilerinin OSB eğitiminde etkin kullanımı için daha fazla mesleki gelişim ve destek talep ettiği gözlemlenmektedir. Bu araştırma, OSB'li bireyler için geliştirilecek YZ tabanlı çözümlerin daha etkin, erişilebilir ve kişiselleştirilmiş olmasını sağlamaya yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Elde edilen ön bulgular, YZ destekli eğitim platformlarının tasarımında ailelerin ve uzmanların ihtiyaçlarının dikkate alınmasının kritik önem taşıdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, yapay zekâ, aile ihtiyaçları, eğitim teknolojileri, bireyselleştirilmiş öğren

Özer Özal Özdemir, Şerife Yücesoy-Özkan
ozdemirozerozal@gmail.com

Otizmli Çocuklar Sosyal Becerileri Nasıl Öğrenir: Uygun Ve Uygun Olmayan Davranış Örnekleri Etkili Mi?

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin, sosyal beceri eksikliği nedeniyle kişilerle ilişki kurmada zorluk yaşadıkları ve en belirgin özelliklerinden birinin sosyal etkileşimdeki sınırlılıklar olduğu bilinmektedir. Bu sınırlılıklar davranış bozukluklarına, bilişsel ve akademik sorunlara, uygun olmayan iletişime ve psikolojik problemlere neden olabilmektedir. Araştırmacılar erken çocuklukta ortaya çıkan sosyal beceri eksikliği, bireylerin akademik yaşamda başarısızlığa toplumsal yaşamdan da soyutlanmalarına neden olabilirken sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik müdahaleler uygulanmadığında, ilerleyen dönemde daha ciddi ve kalıcı etkilere neden olabileceğini ifade etmektedirler. Dolayısıyla OSB olan bireylerin akademik başarılarını arttırmak, problem davranışlarını azaltmak ve topluma katılımlarını arttırmak için sosyal becerilerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Alanyazında sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalardan bir tanesi, özellikle son yıllarda ortaya çıkan “cool versus not cool” Türkçesi “uygun ve uygun olmayan davranış örnekleriyle öğretim”dir. Bu öğretimde, hedeflenen sosyal becerinin uygun olan ve olmayan davranışlar arasındaki fark vurgulanarak sosyal becerinin nasıl gerçekleştirileceği öğretilmektedir. Ulusal ve uluslararası alanyazında, uygun ve uygun olmayan davranış örnekleriyle öğretiminin, OSB olan çocukların sosyal becerilerinin kazandırılmasındaki etkilerini inceleyen araştırmaların sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca bu araştırmalarda çoğunlukla daha yüksek işlevli OSB olan bireylere odaklanıldığı gözlenmektedir. Dolayısıyla bu öğretimin orta-ağır düzeyde OSB olan bireyler üzerindeki etkilerinin incelenmesine gereksinim vardır. Bu nedenle, bu araştırmada uygun ve uygun olmayan davranış örnekleriyle öğretimin orta düzeyde 6 yaşında OSB olan bir çocuğun sosyal becerileri (selamlaşma, teşekkür etme ve yardım isteme) üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu başlama deseni kullanılmıştır. Araştırma katılımcının ev ortamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma halen devam etmektedir. Elde edilen bulgular alanyazında tartışılacaktır. Anahtar kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Sosyal beceri öğretimi, uygun ve uygun olmayan davranış örnekleriyle öğretim

İrana Guliyeva, Kevser Demirel, Filiz Erbay

iraneguliyeva@gmail.com, filiz.erbay@karatay.edu.tr, demirelkevser20@gmail.com

Otizmli Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerin Erken Müdahaleye İlişkin Algılarının İncelenmesi

Bu araştırma otizmli çocuklarla çalışan öğretmenlerin erken müdahale sürecine ilişkin algılarını ortaya çıkarmak amacı ile çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Olgu bilim araştırmalarının amacı, bireylerin bir olguya, duruma ilişkin algılarını, yaşantılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada nitel araştırma yönteminin seçilme nedeni, otizmli çocuklarla çalışan öğretmenlerin erken müdahale sürecine ilişkin algıları, düşünceleri, duyguları ve deneyimleri hakkında derinlemesine bilgi alabilmektir. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde otizmli çocuklarla erken müdahale sürecinde çalışan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin seçiminde uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır. Uygun örneklem yöntemi, çalışma grubuna ulaşımın kolay olması bakımından tercih edilmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgi formu ve görüşme formu aracılığıyla yüz yüze toplanmıştır. Görüşme formunda otizmli çocuklarla çalışan öğretmenlerin erken müdahale sürecine ilişkin algılarına ve uygulamalarına ilişkin sorulara yer verilmiştir. Görüşme sorularının hazırlanmasında öncelikle alan yazın taraması yapılmış ve bu doğrultuda 8 açık uçlu soru oluşturulmuştur. Ardından özel eğitim ve çocuk gelişimi alanında üç farklı uzmandan alınan görüşler doğrultusunda 6 soruluk son şekli verilmiştir. Görüşme formunun bu hali 5 öğretmenle yapılan pilot görüşme neticesinde kullanıma hazır hale getirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılacaktır. Veriler analiz aşamasında olup, elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilecektir. Anahtar Kelimeler: Otizm, Erken müdahale, Özel eğitim, Özel eğitim öğretmeni

Enver Günboz, Şuheda Ataş, Ahmet İlkhan Yetkin

gunbozenver19@gmail.com, suhedaatasozelegitim@gmail.com, ahmetilkhan.yetkin@inonu.edu.tr

Otizmli Çocukların Eğitiminde Kullanılan Bilimsel Dayanıklı Uygulamalara İlişkin Ailelerin Farkındalık Düzeyi Ve Görüşlerinin İncelenmesi

Bilimsel dayanıklı uygulamalar (BDU), sistematik araştırmalarla etkililiği kanıtlanmış, yinelenebilir sonuçlar elde edilmesini sağlayan ve çocukların eğitsel süreçlerinde olumlu etkileri istikrarlı bir şekilde gözlemlenebilen uygulamalardır. Özellikle otizm spektrum bozukluğu (OSB) gibi gelişimsel yetersizliği olan çocukların eğitiminde sayısız eğitim ve terapi yönteminin bulunmasının yanı sıra, bilimsel dayanağı olmayan yöntemlerin eğitim süreçlerinde kullanılması zaman ve enerji kaybına neden olabilmektedir. OSB'li çocukların aileleri, özellikle erken çocukluk döneminde tanı sonrası bir arayış içine girmekte ve bazen bilimsel dayanağı olmayan uygulamalara yönelerek maddi ve manevi kayıplar yaşayabilmektedir. Bu nedenle, ailelerin BDU hakkındaki bilgi düzeyleri ve bu uygulamalara yönelik algıları, eğitim süreçlerinin başarısında kritik bir rol oynamaktadır. Bu araştırma, 0-6 yaş aralığında OSB tanısı almış çocukların ailelerinin BDU hakkındaki farkındalıklarını ve görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada karma yöntem deseni kullanılarak hem nicel hem de nitel veriler toplanacaktır. Nicel veriler, 100 OSB'li çocuğun ailesinden yapılandırılmış anketlerle toplanarak, ailelerin BDU hakkındaki bilgi düzeyleri, bilimsel dayanağı olmayan uygulamalara yönelimleri ve tercih ettikleri uygulamalar belirlenmeye çalışılacaktır. Nitel veriler, fenomenoloji deseni kapsamında, veri doygunluğuna ulaşmak amacıyla belirlenen 15 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilecektir. Görüşmelerde, ailelerin BDU hakkındaki bilgi düzeyleri, öğretmenlerin rehberlik rolleri ve uygulamaların çocukların gelişimine etkileri ele alınacaktır. Araştırmanın bulgularının, ailelerin BDU konusundaki bilgi düzeylerinin sınırlı olduğunu ve yanlış algılarının büyük ölçüde sosyal medya ve internet gibi kaynaklardan etkilendiğini göstermesi beklenmektedir. Bulgular literatür ışığında tartışılacak ve ailelerin farkındalığını artırmaya yönelik eğitim programları, bilgilendirici materyaller ve rehberlik hizmetleri önerilecektir. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Bilimsel Dayanıklı Uygulamalar, Aile Görüşleri

Emre Ünlü, Beyza Gürsoy

eskemre@gmail.com, gursoyb00@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Erken Müdahale Programı Tasarımı: Bir İhtiyaç Belirleme Çalışması

Bu araştırmanın amacı, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanımlı çocuklar için kapsamlı ve etkili bir erken müdahale programının tasarlanmasına yönelik ihtiyaçları belirlemektir. Bu doğrultuda çalışma, ilişkisel tarama modeli kapsamında yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma evrenini, farklı illerde OSB tanısı bulunan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenleri, akademisyenler, psikologlar, psikiyatristler, çocuk gelişimciler, ergoterapistler, dil ve konuşma terapistleri gibi farklı disiplinlerden uzmanlar ile OSB'li çocuğa sahip ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen 230 eğitimci ve 29 ebeveyn'den oluşmaktadır. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Erken Müdahale Programı Tasarımı İçin İhtiyaç Belirleme Anketi" kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; erken müdahale programlarının OSB'li bireyler üzerinde etkili olduğunu ve kapsamlı bir erken müdahale programına duyulan ihtiyacın devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, yeni geliştirilecek erken müdahale programlarının hedeflerinin açık ve ölçülebilir olması, öğretim süreçlerinde bilimsel yöntem ve tekniklerden yararlanılması, eğitim ortamlarının etkin biçimde düzenlenmesi ve eğitimci-ebeveyn iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, erken müdahale programlarının hem ev hem okul temelli olarak her çocuğun bireysel ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle günlük yaşam becerileri ve sosyal becerilerin, erken müdahale sürecinin temel bileşenleri arasında yer alması gerektiği vurgulanmıştır. Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, erken müdahale programı, öğretim programı tasarımı, özel eğitim.

Gökçe Nur Akkiyik, Doğukan Budak

gokcenurakkiyik@gmail.com - dgknbdk@outlook.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Çocuğun Erken Müdahale Uygulamaları İle Kapsayıcı Eğitime Geçiş Sürecinin İncelenmesi

Bu araştırmada, erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış bir çocuğun bireyselleştirilmiş eğitimden kapsayıcı eğitime geçiş sürecinin incelenmesi hedeflenmektedir. Tek denekli araştırma modelinin kullanıldığı araştırmanın katılımcısı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne bağlı ÇABA Çok Amaçlı Erken Çocukluk Merkezi'nde (ÇABAÇAM) öğrenim gören bir çocuktur. ÇABAÇAM hem düşük sosyoekonomik ve sosyokültürel şartlarda yetişen çocuklara eşit erişim fırsatı sunmayı hem de öğretmen adaylarına teori ile uygulamayı birleştirme fırsatı sağlayarak mesleki gelişim olanağı sunan bir erken müdahale ekosistemi olarak yapılandırılmıştır. Çalışmanın temel amacı, yoğun bireysel destek programlarının, bütüncül gelişim alanlarına yönelik sistematik öğretim stratejilerinin ve aile merkezli erken müdahale yaklaşımlarının, OSB tanılı bir çocuğun kaynaştırma ortamına entegrasyonundaki rolünü değerlendirmektir. Çalışma, 2023 Ekim ayında başlamış olup ilk dönemde birebir öğretim yoluyla Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) ilkeleri doğrultusunda yapılandırılmıştır. Müdahale süreci, fonksiyonel iletişim becerileri, öz bakım yeterlilikleri, motor gelişim, sosyal-duygusal yeterlilikler ve akademik ön becerileri içeren çok boyutlu bir öğretim planı çerçevesinde yürütülmüştür. Aşamalı kapsayıcı eğitim modeli doğrultusunda, 2024 Şubat itibarıyla çocuğun doğal öğrenme ortamlarına sistematik geçişi sağlanmıştır. İlk aşamada yalnızca yemek saatine katılım teşvik edilmiş, daha sonra yapılandırılmış sosyal etkileşimler aracılığıyla grup etkinliklerine dâhil edilmiştir. Müdahale süreci sonunda, problem davranışların sıklığında anlamlı bir azalma gözlemlenirken, çocuğun akranlarıyla sosyal etkileşime katılımında, bilişsel ve dil gelişiminde gözle görülür ilerleme kaydedilmiştir. Bu çalışma, erken müdahale programlarının, bireyselleştirilmiş öğretim planlarının ve aile iş birliği temelli yaklaşımların, OSB'li çocukların kapsayıcı eğitime entegrasyonundaki kritik rolünü vurgulamaktadır. Bulgular, erken çocukluk özel eğitiminde çok disiplinli ve kanıta dayalı uygulamaların, kapsayıcı eğitime geçiş süreçlerinde etkinliğini desteklemektedir. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Erken Müdahale, Kapsayıcı Eğitim, Tek Denekli Araştırma, Erken Çocukluk Özel Eğitimi

Nefise Özok Bulut, Sevim Ayzit

nefise.ozok@gedik.edu.tr, sevimayzit1@gmail.com

Bir Dijital Rehber Olarak Ebeveynlerin Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bağlamında İnternet Ve Sosyal Medya Araçlarını Kullanım Durumları

Ailelerin tutum ve davranışları, çocukların gelişim alanlarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve uygun bir çevrede yetiştirilmesi konusunda önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de internet kullanımının yaygınlaşmasıyla dijital platformlar aileler tarafından çocuklarının öğrenimini ve gelişimlerini desteklemek amacıyla yoğun şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Fenomenoloji deseni kullanıldığı bu araştırmada, erken çocukluk döneminde çocukları olan ailelerin, dijital platformları kullanımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar, ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen toplam 45 ebeveynden oluşmaktadır. Veriler, demografik bilgi formu ve görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili Instagram başta olmak üzere sosyal medya platformları ile internetten sıklıkla yararlandıkları ve bu platformları daha çok bilgi edinmek, destek almak ve kolay ulaşılabilirlik açısından tercih ettikleri belirlenmiştir. Ailelerin en çok çocuk ile ilgili gelişim, eğitim, psikoloji, sağlık ve oyun içeriklerine ilgi gösterdikleri; bu içerikleri takip ederken çoğunlukla takip ettikleri kişilerin meslekleri, deneyimleri ile paylaştıkları içeriklerden faydalanabilme gibi kriterlere dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Dijital platformlardaki içeriklerin genel anlamda ebeveynler tarafından yararlı bulunduğu ancak seçici ve eleştirel bir şekilde kullanılmasının vurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın, erken çocukluk döneminde çocuğu olan ailelerin internet ve sosyal medya platformlarından nasıl yararlandıklarını ortaya koyarak bu platformlarda sunulan içeriklerin beklentilerine ve gereksinimlerine daha uygun hale getirilmesine katkıda bulunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Anahtar kelimeler: Çocuk gelişimi ve eğitimi, erken çocukluk, aile, sosyal medya, internet

Tuğçe Gündüz Yılmaz
tugcegunduz92@hotmail.com

Türkçe Cogent Programının Bilişsel Gelişime Etkisi: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Bir Değerlendirme

Özet Bu çalışma, Türkçe Cogent Programı'nın erken çocukluk dönemindeki çocukların bilişsel gelişimi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. PASS Teorisi (Planlama, Dikkat, Eşzamanlı ve Ardıl İşleme) temelinde geliştirilen bu program, çocukların akademik ve bilişsel becerilerini desteklemek için yapılandırılmış bir eğitim modeli sunmaktadır. Çalışmada, 4-7 yaş aralığında üç çocuğa uygulanan Cogent Programı sonrasında, sınıf öğretmenlerinin programın etkilerine dair görüşleri alınmıştır. Veri toplama sürecinde, her öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve öğretmenlerin gözlemlerini içeren değerlendirme formları doldurulmuştur. Öğretmenlerden toplanan veriler, tematik analiz yöntemiyle incelenmiş ve bilişsel gelişime yönelik belirgin değişimler kategorize edilmiştir. Elde edilen bulgular, Cogent Programı'nın özellikle dikkat süresi, problem çözme becerileri, sözel ifade yeteneği ve planlama becerileri üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak, programın çocukların akademik öğrenme süreçlerine entegrasyonu ve sınıf içi performansları üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Bununla birlikte, uygulamanın daha uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için daha geniş örneklemle desteklenmiş ileri çalışmaların gerekliliği vurgulanmıştır. Anahtar Kelimeler: Cogent Programı, bilişsel gelişim, PASS Teorisi, öğretmen görüşleri, erken çocukluk eğitimi, dikkat ve planlama becerileri.

Yasemin Yüzbaşıoğlu, Melike Şen

yasemin.yuzbasioglu@karatay.edu.tr; melikesen73@gmail.com

D-Dep (Derin Disleksi Eğitim Programı)' ın Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanısı Almış Çocukların Okuma Üzerindeki Etkisi

D-DEP (Derin Disleksi Eğitim Programı), özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların okuma becerilerini desteklemek amacıyla geliştirilmiş, çoklu duyusal yaklaşıma dayalı bir eğitim programıdır. Program, beynin farklı algısal süreçlerini aktive ederek öğrenmeyi daha kalıcı hale getirmeyi hedefler. Görsel, işitsel ve okuma-yazma olmak üzere üç ana bileşeni içeren 19 modülden oluşan D-DEP, dislektik bireylerin okuma, yazma ve algı becerilerini sistematik bir şekilde geliştirmeye yöneliktir. Görsel algı modülleri, öğrencilerin dikkat, ayırım, şekil-zemin ilişkisi ve sıralı bellek gibi becerilerini desteklemek üzere tasarlanmıştır. İşitsel algı modülleri ise işitsel dikkat, ayırım ve analiz gibi süreçleri geliştirmeye odaklanır. Okuma-yazma modülleri ise erken okuryazarlık, fonolojik farkındalık ve okuma akıcılığı becerilerini artırmayı amaçlar. D-DEP, sesleri tanıma, ayırt etme ve birleştirme becerilerini güçlendirmek için çoklu duyusal teknikler kullanır. Bu programın etkisini değerlendirmek amacıyla deneysel bir araştırma yürütülmüştür. Deney ve kontrol grupları belirlenmiş, her iki grup da haftada en az 2 ders saati olmak üzere eğitim almıştır. Deney grubundaki öğrenciler, D-DEP eğitimi ile desteklenirken, kontrol grubundaki öğrenciler yalnızca standart özel eğitim programına devam etmiştir. Programın etkililiği, sobat ve Çalışma Belleği ölçekleri kullanılarak ön test ve son test uygulamaları ile değerlendirilmiştir. Uygulama süresince her öğrencinin ilerlemesi değerlendirme formlarıyla takip edilmiştir. Sonuç olarak, D-DEP eğitimi, özgül öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin Sözel Bellek, Görsel Bellek, Okuma Hızı, Doğru Okuma, Akıcı Okuma becerilerinin gelişimine katkı sağlamıştır. Bu eğitim, bir yıllık bir plan çerçevesinde uygulanmıştır. Anahtar Kelimeler; D-DEP (Derin Disleksi Eğitim Programı), Özgül öğrenme güçlüğü, okuma yazma becerileri, algı becerileri

Nefise Özok Bulut, Hüseyin Yavuz Gökbayrak
nefise.ozok@gedik.edu.tr, hyavuzgokbayrak@gmail.com

Erken Müdahale Uygulamaları Bağlamında Afetlerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde doğal afetlerin çocuklar ve erken çocukluk eğitimi paydaşları üzerindeki etkileri, erken müdahale uygulamaları bağlamında değerlendirilmekte ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Kırılgan olmaları nedeniyle çocuklar afetleri farklı şekillerde algılayıp deneyimlemekte ve bu tür olaylardan en çok etkilenen gruplar içerisinde yer almaktadır. Bu tür olayların ardından çocuklarda yaygın olarak stres, kaygı, davranış bozuklukları, uyku ve yeme bozuklukları, regresyon, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi sorunlar oluşabilmekte ve kişilerarası ilişkiler, kendini ifade etme, özgüven gibi becerileri olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Dolayısıyla afetler, yarattığı etkiler sebebiyle çocukların gelişimlerini bütüncül açıdan etkilenmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle, afet süreci ve sonrasında özellikle güvenli alanların oluşturularak oyun temelli ve çocuk merkezli yöntemlerin kullanıldığı, kurum merkezli ve aile merkezli erken müdahale uygulamalarına daha çok gereksinim bulunmaktadır. Buna karşın afetler yarattığı etkilerden kaynaklı olarak erken müdahale uygulamalarının gerçekleştirilememesine ve aksamasına neden olabilmektedir. Oysaki bu uygulamalar aracılığıyla ekolojik sistemler kuramı bağlamında çocuğun yaşamında etkili olan aile, okul gibi sistemlere müdahalede bulunularak çocukların da gelişimleri ve iyi oluşları desteklenebilmektedir. Afetlerin ardından sunulacak erken müdahalelerin; çocuklar ve yakın çevrelerindeki bireyler üzerinde yaşanan olayların olumsuz etkilerini azaltmayı, onların duygusal ve zihinsel olarak iyi hissetmelerini sağlamayı hedeflemesi gerekmektedir. Çocukların iyileşme sürecinde kendilerini güvende hissedecekleri bir ortam yaratarak günlük rutinlerini sürdürmelerine yardımcı olmak, duygularını ve kendini ifade etmelerini desteklemek oldukça önemli görülmektedir. Ayrıca araştırmalar, aile başta olmak üzere erken çocukluk eğitimi paydaşlarının da afetleri deneyimleme durumlarının çocukların gelişim alanlarını doğrudan etkilediğini ve bu sebeple müdahalelere dahil edilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla erken müdahale uygulamalarının tüm paydaşları içerecek şekilde sunulması oldukça önemli görülmektedir. Anahtar kelimeler: Erken çocukluk dönemi, çocuk gelişimi, erken müdahale, doğal afet, aileler

Yasemin Yüzbaşıoğlu, Ayşe Gül Yüksekaya

yk.aysegl@gmail.com

Doğada Öğrenme: Açık Alanların Çocukların Gelişimine Katkısı Üzerine Öğretmen Görüşleri

Bu araştırma, açık alan etkinliklerinin çocukların bilişsel ve sosyal gelişimine katkılarını öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmektedir. Doğa temelli öğrenmenin, çocukların keşfetme, sorgulama ve problem çözme becerilerini geliştirdiği, dikkat süresini artırdığı, fiziksel gelişimi desteklediği ve stres seviyelerini azalttığı belirlenmiştir. Ayrıca, bu tür etkinliklerin empatiyi güçlendirdiği ve iş birliğini teşvik ettiği görülmüştür. Araştırmada, 25 farklı okulda görev yapan okul öncesi öğretmenlerinden alınan veriler analiz edilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun açık alan etkinliklerinin çocukların gelişimine olumlu katkı sunduğunu düşündüğünü göstermektedir. Ancak, fiziksel alan eksikliği, hava koşulları, güvenlik kaygıları ve velilerin yeterli desteği sağlamaması gibi bazı engeller tespit edilmiştir. Öğretmenler, okul bahçelerinin doğa dostu hale getirilmesi, doğa gezileri için bütçe ayrılması ve hizmet içi eğitimlerin artırılması gibi önerilerde bulunmuştur. Sonuçlar, doğada öğrenmenin eğitim sisteminde daha fazla yer alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Anahtar Kelimeler: Doğada öğrenme, açık alan etkinlikleri, bilişsel gelişim, sosyal gelişim, okul öncesi eğitim

Kevser Karacaer, Güleşan Özge Kalaycı

kevserkaracaer@anadolu.edu.tr, gulefsanozgeakbey@anadolu.edu.tr

Özel Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan Öğrencilerin Fonolojik Farkındalık Becerilerini Desteklemeye Yönelik Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) riski taşıyan öğrencilerin okuma yazmayı öğrenirken bir takım problemler ile karşı karşıya kaldıkları alan yazında sıklıkla vurgulanmaktadır. Araştırmalar yaşanan problemlerin büyük bir bölümünün, ÖÖG riski altında olan çocukların, zayıf erken okuryazarlık becerilerinden kaynaklandığını göstermektedir. Bu erken okuryazarlık becerilerinden okumayla en yakın ilişki içerisinde olan beceri fonolojik farkındalıktır. Fonolojik farkındalık, alfabetik ilkeye bağlı olarak harf-ses ilişkilerinin sözcük yapısındaki fonolojik düzenini anlama olarak tanımlanan bir erken okuryazarlık becerisidir. Fonolojik farkındalık becerileri, anlama bağlı kalmadan istendik bir şekilde dilin küçük parçalara ayrılabilmesini anlama, sözel dildeki ses birimlerinin farkına varma, manipüle etme ve bunları işlevsel bir şekilde kullanabilme becerisidir. Fonolojik farkındalık becerileri akıcı okuma ve okuduğunu anlama ile güçlü bir ilişki içerisinde. ÖÖG riski taşıyan öğrencilerin fonolojik farkındalık becerilerini desteklemek gelecekte yaşayacakları okuma yazma güçlüklerinin engellenmesinde son derece kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma ile ulusal ve uluslararası alan yazında ÖÖG riski taşıyan öğrencilere yönelik fonolojik farkındalık becerilerini desteklemek amaçlı yapılmış araştırmalar incelenecektir. Bu araştırmalarda yer alan uygulamalar ele alınacaktır. Elde edilen bulgular ile gelecek araştırmalar uygulamalara yönelik önerilerde bulunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Fonolojik Farkındalık, Erken okuryazarlık, Özel öğrenme güçlüğü, Özel Eğitim, Okuma yazma.

Burcu Yapar Öz, Şeyma Yaşar, Süleyman Arslantaş
byapar35@gmail.com, seymaa.yasar2404@gmail.com, suleymanarslantas@gmail.com
Tadis İle Down Sendromlu Çocuklarda İletişim Becerilerinin Geliştirilmesi

Özel gereksinimli bireylerin iletişim becerilerini desteklemek amacıyla alternatif destekleyici iletişim sistemlerinin kullanıldığı bilinmektedir. Bu araştırmada Türkçe dil desteği sunan TADİS'in kullanımının etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, bireyin iletişim kurma, kendini ifade etme, istek bildirme ve iletişim başlatma becerileri değerlendirilecektir. Çalışma, Down Sendromlu bir kız birey ve aile ile sürdürülmektedir. Tek denekli araştırma deseni kullanılarak ön test-son test modeli uygulanmaktadır. Veri toplama sürecinde, video kayıt analizleri, ebeveyn ve öğretmen gözlem formları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılacaktır. Araştırma sürecinde, TADİS belirlenen sürelerde düzenli olarak uygulanacak ve katılımcının iletişim becerilerinde meydana gelen değişimler kayıt altına alınacaktır. Ön test ve son test karşılaştırıldığında, bireyin sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinde olumlu yönde gelişim göstermesi, isteklerini daha açık ifade edebilmesi ve iletişim başlatma girişimlerinde artış olması beklenmektedir. Sonuçların, özel gereksinimli bireylerin iletişim becerilerini desteklemede teknoloji destekli araçların önemini ortaya koyması beklenmektedir. Anahtar kelimeler: İletişim, TADİS, Down Sendromu

Meral Melekoğlu, Elif Gökçen Koroğlu, Funda Coşkun

meralm@ogu.edu.tr, elifgokcenkoroglu@gmail.com, funda.4380@gmail.com

Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarına Yönelik Olumlu Davranışsal Müdahale Ve Destek Uygulamaları: Sistemik Bir Derleme

Erken çocukluk dönemi, çocukların gelişiminde kritik bir evredir ve bu dönemde yaşanan problem davranışlar, çocukların öğrenme ve sosyal etkileşimlerini olumsuz etkileyebilir. Olumlu Davranışsal Müdahale ve Destek (ODD), bu tür davranışların üstesinden gelmek ve çocukların gelişimini desteklemek için etkili bir yaklaşımdır. Bu araştırmanın amacı; ulusal ve uluslararası alanyazında yer alan erken çocuklukta özel eğitimde ODD uygulamalarına ilişkin yürütülmüş araştırmaları incelemektir. Çalışma, erken çocukluk özel eğitiminde ODD uygulamalarına ilişkin mevcut araştırmaları inceleyerek alanyazındaki boşlukları belirlemeye ve gelecekteki araştırmalar için yol göstermeye yardımcı olacaktır. Bu çalışma sistematik bir derlemedir ve çalışmaya dahil edilen araştırmalar belirli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu kapsamda; Google, Google akademik, ERIC, Wiley, Elsevier Ebooks, Taylor & Francis, Scopus, Science Direct, Sage Premier veri tabanlarında ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (TÜBİTAK ULAKBİM) veri tabanında taranarak 42 araştırma çalışmaya dahil edilmiştir. Bulgular, ODD uygulamalarının problem davranışları azaltmada, sosyal becerileri geliştirmede ve akademik başarıyı artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ODD'nin öğretmenlerin ve ailelerin de olumlu tutumlar geliştirmesine katkı sağladığı belirlenmiştir. Çalışmanın sonucu, ODD yaklaşımının erken çocukluk özel eğitiminde problem davranışların yönetimi ve olumlu davranışların teşviki için önemli bir uygulama olduğunu göstermektedir. ODD uygulamalarının erken yaşta başlamasının çocukların gelişimsel yörüngesini olumlu yönde etkilediği ve ilerleyen yaşlarda ortaya çıkabilecek uyum sorunlarını önlediği görülmüştür. Bu nedenle, erken çocukluk özel eğitiminde ODD yaklaşımının yaygınlaştırılması ve öğretmenler, ebeveynler ve eğitimciler tarafından etkin bir şekilde uygulanması önemlidir.

Duygu Akpınar, Ahmet Bilal Özbek, Minna Torppa

duyguakpinar1501@gmail.com, bilal.ozbek@deu.edu.tr, minna.p.torppa@jyu.fi

Erken Okuryazarlık Mobil Uygulaması Geliştirme: Tasarım Süreci Ve Özel Gereksinimli Çocuklarla Uygulamanın Test Edilmesi

Erken okuryazarlık becerileri, okuma başarısı için kritik öneme sahiptir ve önceki araştırmalar, teknoloji tabanlı müdahalelerin bu becerileri desteklemedeki potansiyel etkinliğini vurgulamıştır. Bu çalışma, okuma güçlüğü riski taşıyan çocuklar için kapsamlı bir erken okuryazarlık destek mobil uygulaması geliştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, tasarım ve geliştirme araştırma modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Fonolojik farkındalık etkinliklerinin etkinliğini değerlendirmek amacıyla kısa süreli deneysel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya toplam 32 katılımcı dahil edilmiştir; deney grubunda özel gereksinimli 16 çocuk, kontrol grubunda ise tipik gelişim gösteren 16 çocuk yer almıştır. Bulgular, öğretmenler ve ebeveynlerin eğitim teknolojilerinden farklı beklentileri olduğunu göstermektedir. Nitel verilerin tematik analizi üç ana temayı ortaya koymuştur: İçerik ve Kullanılabilirlik, Görsel Özellikler ve Endişeler & Öneriler. Deneysel çalışmanın sonuçları, erken okuryazarlık mobil uygulamasının özel gereksinimli çocuklarda fonolojik farkındalığı önemli ölçüde artırdığını göstermiştir; deney grubundaki çocukların son test puanları, ön test puanlarına kıyasla belirgin şekilde daha yüksek olmuştur. Özel gereksinimli çocukların son test puanlarının ortalaması önemli ölçüde artsa da kontrol grubundaki çocukların puanlarından daha düşük kalmıştır. Eğitim teknolojilerinin erken okuryazarlık hedeflerine yönelik ders planlarına entegrasyonu, öğretim kalitesini artırma potansiyeline sahiptir. Bu bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Şehnaz Kara Demirbaş, Buket Kısaç Demiroğlu, Yusuf Akemoğlu

sehnazkarademirbas@hotmail.com, ababuk4@gmail.com, yusufakemoglu@gmail.com

Etkileşimli Kapaklı Kitaplarla Paylaşımlı Okumanın Osb'li Çocuklarda Sözel Becerilere Etkisi

Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda etkileşimli kapaklı kitaplarla paylaşılan kitap okuma etkinliğinin etiketleme becerilerini artırmadaki etkililiğini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, OSB tanısı almış 5 ile 8 yaş arasındaki üç çocuğu içermektedir. Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak müdahalenin etkisi değerlendirilmiştir. Bağımlı değişken, çocuğun oturumlar sırasında sözel olarak etiketlediği öğe sayısı iken, bağımsız değişken, bekleme süreli öğretim ve etkileşimli kapakların OSB'li çocukların sözel becerileri üzerindeki kullanımıdır. Müdahale, çocukların kapakların arkasında gizlenen resimleri etiketlemeye teşvik edildiği paylaşımlı kitap okuma oturumlarını içermiş ve yanıtları teşvik etmek için bekleme süreli öğretim prosedürü kullanılmıştır. Çalışma henüz tamamlanmamış olup, elde edilen ön bulgular etkileşimli hikaye okuma tekniklerini uygun şekilde kullanarak OSB'li çocuklarda etiketleme becerilerini geliştirmek için umut vaat eden bir strateji olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, çocukların paylaşımlı kitap okuma oturumları sırasında motivasyonlarının ve katılımlarının arttığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma, otizmlili çocuklarda dil gelişimi için doğal müdahaleler üzerine yapılan araştırmalara katkıda bulunmaktadır. Çalışmanın nihai sonuçları ve bulguları kongrede tartışılacaktır. Anahtar Kelimeler: Etkileşimli kitap okuma, etiketleme, otizm spektrum bozukluğu.

Akın Gönen

akin.gonen@selcuk.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Okulöncesi Çocuklarda Fiziksel Aktivitenin Etkileri

Bu araştırmada Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan okulöncesi çocuklarda fiziksel aktivitenin etkileri üzerine yapılan makalelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Web of Science, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (TÜBİTAK ULAKBİM), EbscoHost, Sciencedirect ve Scopus veritabanları taranarak 533 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırmanın dahil etme ve hariç tutma kriterlerine yönelik hakemli dergilerde yayınlanmış 15 makale inceleme kapsamına alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda fiziksel aktivitenin OSB olan okul öncesi çocuklarda sosyal etkileşim ve iletişime yönelik becerilerde olumlu etkiler gösterdiği belirlenmiştir. OSB olan çocuklarda kaygı, sosyal ve davranış problemlerinin azaltılmasıyla ilgili yararları ile temel motor beceriler, fiziksel uygunluk ve yürütücü işlevler için de olumlu etkileri tespit edilmiştir. Ayrıca OSB olan çocukların kaynaştırma ortamlarında akranlarıyla olan etkinliklere katılımını kolaylaştırdığına ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler alanyazın çerçevesinde tartışılarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Yasemin Karahan, Nazlı Efe, Miray Uyar

yasemin.karahan@gedik.edu.tr, 211024012@stu.gedik.edu.tr, 211024010@stu.gedik.edu.tr

Okul Öncesi Dönemde Fiziksel Aktivite Ve Spor: Bir Derleme Çalışması

Hareket çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve motor gelişiminin önemli bir parçasıdır. Okul öncesi dönemde çocukların sağlıklı büyüüp gelişmeleri için, spor çalışmaları ve fiziksel aktivite çalışmaları yapılması önemlidir. Bu bağlamda okul öncesi dönemde fiziksel aktivite ve sporun etkilerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmanın amacı “okul öncesi dönemde fiziksel aktivite ve spor hakkında yapılan çalışmaların incelenmesi” şeklinde belirlenmiştir. Nitel bir derleme araştırması olan bu çalışmada doküman analizi kullanılmıştır. Çalışmaların evreni Türkiye’de okul öncesi dönemde fiziksel aktivite ve spora dair yapılan akademik çalışmalardır. Alan yazındaki tüm çalışmalara ulaşamayacağı gerçeğinden hareket ederek bu araştırmada verilerin toplanması için ölçüt örnekleme yöntemine başvurulmuştur. 2020-2025 yılları arasında, Ulusal Tez merkezinde yayımlanan lisansüstü tezler ve Google Akademik veri tabanında yayımlanan makaleler, araştırmacı tarafından belirlenen anahtar sözcükler kullanılarak taranmıştır. Bu araştırma sonucunda elde edilen akademik çalışmalar içerik analizine tabi tutulmakta ve veri analizi süreci halen devam etmektedir. Ayrıca, “okul öncesinde özel eğitim alanında sporun kullanımına” dair veriler de tablolaştırılarak bulgulara eklenecektir. Bulgular, sunum sırasında paylaşılacaktır. Analiz aşaması devam etmekle birlikte, ilk izlenim bu konuda çok sayıda makale olmasına rağmen, oldukça az sayıda lisansüstü tez yazıldığıdır. Ayrıca, Fizyoterapi, Beden Eğitimi Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği gibi farklı disiplinlerden araştırmacıların bu konu üzerinde çalıştıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu konunun interdisipliner bir bakış açısı barındırdığı söylenebilir. Anahtar kelimeler: Okul öncesi, Spor, Fiziksel aktivite, Çocuk gelişimi

Aliye Çoban Bayramoğlu
aliye905@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Okul Öncesi Bireylerinde Grup Etkinlik Becerilerinin Öğretimi

Bu araştırmada, tek-denek araştırma desenlerinden denekler arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılarak, otizmlı çocuklara okul öncesi sınıfında bireysel etkinlik çizelgesi takip etme becerilerini kazandırarak akran eğitimi ve grup etkinlikleri başlatma-sürdürme ve bitirme amacıyla fotoğraflı etkinlik çizelgesini takip ederek ipucu verme ve geri çekmeyle yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca etkinlik çizelgesini takip ederken ve grup etkinliklerinde başarılı olma becerilerinin başka ortamlarda da(ev, başka bir derslik, sosyal alanlar vb.) ne düzeyde genellenebildiği ve etkinlik çizelgesi takip etme becerisi kazandırılırken kullanılan etkinliklere göre oluşturulmuş ipuçlarının düzeyleri belirlenmiştir. Kalıcılık durumu, öğrenim seansları sonlandırıldıktan sonra toplam dört oturum olarak düzenlenen izlem ve kontrol oturumlarıyla sağlanmıştır. Bu oturumlardan sonra araştırmaya katılan bireylerin bireysel etkinlik çizelgesi ve materyalleri başka bir sınıfa alınarak genelleme oturumları düzenlenmiştir. Otizmlı tanılı bireylere fotoğraflı etkinlik çizelgesi takibini kazandırmak amacıyla başlama düzeyi, öğretim, izlem/kontrol ve genelleme oturumları düzenlenmiştir. Oturumların tümünde katılımcılarla kurum bünyesinde bulunan okul öncesi otizm sınıfında ve grup halinde çalışılmıştır. Araştırmada gözlemciler arası güvenilirlik ve öğretimin etkililiğini belirlemek amacıyla verilerin grafiksel analizi yapılmıştır. Katılımcılar, Özel DEHA Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi 'nde destek eğitimine devam eden otizm tanısı almış 3-4 yaş arasında iki erkek öğrenciden ve bir kız öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulguları; izleme oturumlarında da öğrenilen becerilerin korunduğunu, etkinlik çizelgesi takip etme, akran eğitiminde sosyal düzeyde başarılı olma ve bir grup etkinliğini başlatıp bitirebilme becerilerinin arttığını göstermektedir

Hakan Özak, Rabia Bayram

hakanozak@duzce.edu.tr, rabiaabayrammm@gmail.com

Erken Okuryazarlık Uygulamalarına İlişkin Özel Eğitim Anaokulu Öğretmenlerinin Görüşleri

Bu araştırmanın amacı özel eğitim anaokullarında görev yapan öğretmenlerin erken yazarlık uygulamalarına ilişkin görüşlerinin alınmasıdır. Bu çalışmada öğretmenlerin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Düzce ilinde özel eğitim anaokullarında görev yapan 8 okul öncesi, 7 özel eğitim öğretmeni olmak üzere toplam 15 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda; özel eğitim öğretmenlerinin erken okuryazarlık becerileri hakkında bilgi sahibi, okul öncesi öğretmenlerinin ise kısmen bilgi sahibi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerini geliştirmede kullandıkları uygulamalarının belirli becerileri geliştirmekle sınırlı kaldığına, günlük eğitim akışı içinde rutin, etkinlik ve geçişlerde yer verdiklerine, çevresel, bireysel uyarlamalar yaptıklarına, uygulanan etkinlikleri ise yalnızca gözlem yaparak değerlendirdikleri bilgisine ulaşılmıştır. Öğretmenler erken okuryazarlık becerilerini desteklemede karşılaştıkları sorunları, aile, öğretmen ve özel özel eğitim hizmetleri ile iş birliği yapamamak, sınıfların kalabalık olması, çocukların grup eğitimi için ön koşul becerilere sahip olmaması, bireysel eğitim alması gereken çocukların grup eğitimine alınması, materyallerin niteliksel açıdan yetersiz olması olarak belirtmişlerdir. Katılımcılar belirttikleri sorunlara ilişkin; öğretmenlere erken okuryazarlığı kazandırma yöntemleri ve değerlendirme araçlarına yönelik eğitimler düzenlenmesine, ailelere ev okuryazarlığına ilişkin bilgilendirme ve rehberlik çalışmalarının yapılmasına, grup eğitime hazır olmayan çocukların bireysel eğitime alınmasına, çocukların gelişimsel özelliklerine uygun hikaye kitaplarının yaygınlaştırılmasına yönelik önerilerinde bulunmuşlardır. Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, erken okuryazarlık, öğretmen görüşleri

Kubra Urtekin, Sertan Talas

kbraurtekin@gmail.com, sertan.talas@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Erken Okuryazarlıkla İlgili Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi: Sistemik Derleme

Erken Okuryazarlık Becerileri, formal eğitim süreçlerinde okuma yazma becerilerini öğrenmeden önce kazanılması veya geliştirilmesi gerektiği düşünülen beceriler olarak tanımlanmaktadır (Whitehurst & Lonigan, 1998). Aynı zamanda bu becerilerin okuma yazmayı öğrenmeden önceki dönemde kritik öneme sahip olduğu düşünülmektedir (Pullen & Justice, 2003). Bu araştırmanın amacı erken çocukluk döneminde erken okuryazarlık kavramı kullanılarak Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesidir. Ülkemizde son yıllarda erken okuryazarlık becerileri kavramı ile sıklıkla rastlanılmaktadır. Bu çalışmada 2015-2025 yılları arasında gerçekleştirilen erken okuryazarlıkla ilgili yapılan lisans üstü tez çalışmaları incelenmiştir. Bu çalışmada ulaşılan tezlerin incelenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ulusal Tez Merkezi veri tabanında ‘erken okuryazarlık’ sözcüğü kullanılarak ulaşılan 66 yüksek lisans tezi, 20 doktora tezine ulaşılmıştır ve araştırmaya dahil edilmiştir. Ulaşılan araştırmalar betimleyici özellikler, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi, araştırma konusu açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde erken okuryazarlık kavramı ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarında 2024 yılında artış olduğu ve araştırma katılımcılarının genel olarak 48-72 aylık çocuklardan oluştuğu görülmüştür. Erken okuryazarlıkla ilgili araştırmalarda en çok kullanılan yöntem nicel araştırma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma sonuçlarında çeşitli müdahale yöntemlerine ilişkin Uygulama araştırmalarının nispeten az olduğu ve uygulama araştırmalarına ilerde yapılacak çalışmalarda daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Erken Okuryazarlık, erken çocukluk, sistemik derleme

Elif Elumar-Efe, Sunagül Sani-Bozkurt

elifelumar@gmail.com, sunagulsani@gmail.com

Tipik Gelişen Çocukların Gözünden Özel Gereksinimli Olma: Resimlerin Uzman Ve Yapay Zekâ Analizi Yoluyla Karşılaştırılması

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönem tipik gelişim gösteren çocuk resimlerinde ortaya çıkan özel gereksinimli bireylere yönelik algı ve deneyimleri uzman ve yapay zekâ analizi yoluyla karşılaştırılmasıdır. Araştırmanın çalışma grubu, Denizli ilinde yer alan iki özel anaokulunda eğitim gören 5-6 yaş arası 25 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak çocuk resimleri ve araştırmacı saha notları kullanılmıştır. Veri toplama süreci, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde 25 çocuğun çizdiği resimler üzerinden yürütülmüştür. Çocuklara, "Farklı özelliklere sahip birini çizin." yönergesi verilmiş ve resim çizmeleri sağlanmıştır. 25 çocuktan alınan resimler resim analizi konusunda deneyimi olan bir uzman ve yapay zekâ aracı ChatGPT 4o tarafından analiz edilmiştir. Elde edilen veriler Nvivo15 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularında, tipik gelişen çocukların özel gereksinimli bireyleri "fiziksel yetersizlik" ve "görme yetersizliği" ile resmettikleri; resimlerinde sıklıkla baston, tekerlekli sandalye, gözlük öğelerine yer verdiği ifade edilmiştir. Katılımcılardan 17 çocuk, resimlerinde kapsayıcılığa ve birlikteliğe yer verirken, sadece 4 çocuğun resimlerinde özel gereksinimli bireyleri yalnız resmettikleri görülmektedir. Yapay zekâ ve uzman analizleri karşılaştırıldığında, analiz yaklaşımlarında bazı benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmüştür. Her iki analizde de çocukların resimlerinde özel gereksinimli bireyleri kabullenici tutumla resmettikleri, resimlerinde 12 çocuğun özel gereksinimli bireylere yardım etme temalı resim yaptığı ortak bulgudur. Ayrıca çocukların özel gereksinimli bireyleri resmederlerken kendilerinden farklı ya da küçük/eksik resmettiği görülmektedir. Farklılıklar incelendiğinde ise, yapay zekâ resimleri analiz ederken resimde kullanılan renkler, kâğıt kullanımı, figürlerin konumlandırılması, insan yüzleri gibi detaylara yer vermiştir. Yapay zekâ çocukların çizdiği resimlerden 13 tanesinin mutlu insan figürlerine sahip olduğunu ifade etmiştir. Uzman, birliktelik temasında çocukların oyun oynarken aile bireylerine de yer verdiklerini ancak kendilerini hiçbir resimde özel gereksinimli birey olarak resmetmediklerini ifade etmiştir. Araştırma sonucunda her iki analiz yöntemiyle de önemli bulgular elde edildiği görülmektedir. Anahtar Kelimeler: okul öncesi dönem, tipik gelişim gösteren çocuklar, özel gereksinimli bireyler, yapay zekâ, resim analizi

Emel Özdemir, Büşra Koç Çınar, Hakan Köksal, Yeşim Fazlıoğlu
emelozdemir060@gmail.com, busrakoc9009@gmail.com, koksalthakan1997@gmail.com, yfa
zlioglu@trakya.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocukların İyileştiğini İddia Eden Yanıltıcı Instagram Hesaplarının İncelenmesi

Instagram günümüzde yaygın kullanılan önemli bir sosyal medya araçlarından biridir. İnsanların birbirlerini kişisel ilgi ve merakları doğrultusunda takip ettikleri bu platformda deneyimler ve bilgiler paylaşılmaktadır. Instagram’da hızla yayılan bilgilerin güvenilirliği ise o kadar kolay teyit edilememektedir. Özellikle özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin alternatif tedavi arayışı da bu platformda sıklıkla göze çarpmaktadır. Bu araştırmanın amacı, özel gereksinim durumlarını tedavi etmeye, iyileştirmeye yönelik yanıltıcı bilgiler yayan Instagram hesaplarını incelemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden içerik analiziyle dizayn edilmiştir. Araştırmacılar tarafından belirlenen “#zihinselyetersizlikiyileşir”, “#bedenselyetersizlikiyileşir”, “#işitmeyetersizliği iyileşir”, “#görmeyetersizliği iyileşir”, “#otizmspektrumbozuklukuyileşir”, “#dikkateksikliği ve hiperaktivite bozukluğu iyileşir”, “#dehbiyileşir”, “#otizmiyileşir”, “#duygusal davranışsal bozukluk iyileşir” ve “#downsendromuyileşir” anahtar kelimeleri taranarak 50 hesaba ulaşılmıştır. Ulaşılan 50 hesabın arasından amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak çalışmanın amacına uygun olmayan 35 hesap çıkarılarak toplam 15 hesap ile çalışma yürütülmüştür. Örnekleme oluşturan hesaplar araştırmacılar tarafından hazırlanan “Instagram Değerlendirme Formu”na göre değerlendirilmiş ve kodlayıcılar arası güvenilirlik çalışmada sağlanmıştır. Çalışma bulgusu doğrultusunda Instagram’da özel gereksinimli çocukların iyileştiğini iddia eden yanıltıcı hesapların büyük çoğunluğunun otizm spektrum bozukluğunun tamamen iyileşebileceğine dair sözde tedaviler sunduğu söylenebilir. Bu konuda özellikle beslenme, ilaç ve terapiler açık bir şekilde paylaşılmaktadır. Hesapların bazılarının gerçek kişiler olduğu ve bazılarının da ticari amaç güden kurumlar tarafından yönetildiği görülmüştür. Ayrıca iyileştiği iddia edilen çocukların fotoğrafları ve ailelerin memnuniyetin içeren yazışmaları paylaşılmaktadır. Özel gereksinimli çocuklarla ilgili bilimsel temele dayanmayan iddialar ve ebeveynlerin etkisiz ya da zarar verici uygulamalara yönelmesine neden olabilecek bu tip hesapların ilgili makamlar tarafından denetlenip kontrol edilmesi önerilebilir. Anahtar Sözcükler: Instagram, özel gereksinim, yanıltıcı bilgi, alternatif tedavi, otizm

Merih Toker

merih.toker@hku.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Ve Tipik Gelişim Gösteren Çocuklarda Zihin Kuramı Becerilerinin Sözel Ve Sözel Olmayan İşlemlerle Değerlendirilmesi Ve Dil Becerileri

Bu araştırma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ve Tipik Gelişim Gösteren (TGG) çocukların sözel ve sözel olmayan yanlış inanç işlemleri kullanarak Zihin Kuramı (ZK) becerilerini değerlendirmek amacıyla ele alınmıştır. OSB, sosyal etkileşim ve iletişimde zorluklar, tekrarlayıcı davranışlar ve sınırlı ilgi alanları ile tanımlanan bir nörogelişimsel bozukluktur. Araştırmada, çocukların ZK becerilerini değerlendirmek için sözel yanlış inanç (SYİ) ve sözel olmayan yanlış inanç (SOYİ) işlemleri kullanılmıştır. OSB'li ve TGG'li çocuklar arasında bu testlerdeki performans farkları incelenmiştir. Çalışmaya 4-6 yaş arası 44 TGG ve 44 OSB tanıılı çocuk katılmıştır. SOYİ testlerinde çocukların dil becerilerini kullanmadan tepki vermeleri gerektiği için, dilsel taleplerin azaltılması, bu testlerin OSB'li çocuklar için daha uygun olmasını sağlayacağı öngörülmektedir. Bulgular, OSB'li çocukların SYİ testlerinde TGG çocuklarına göre daha düşük performans gösterdiğini ve bu durumun dil ve dikkat zorluklarından kaynaklanabileceğini göstermektedir. Ancak, SOYİ ve SYİ işlemleri arasındaki fark her iki grupta da anlamlı bulunmamıştır, bu da her iki tür işlemin de uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca, OSB'li çocuklarda 6 yaş grubunda dil ve SYİ işlemi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, araştırma, OSB'li çocukların dil ve zihin kuramı becerilerindeki zorlukların yaşa bağlı olarak değişebileceğini ve dil becerilerinin gelişimsel olarak ZK işlemlerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, ZK becerilerinin dil ve dikkat ile ilişkili olduğunu ve dilsel taleplerin azaltılmasıyla OSB'li çocukların daha iyi performans gösterebileceğini göstermektedir. Anahtar kelimeler: Sözel yanlış inanç işlemleri, sözel olmayan yanlış inanç işlemleri, zihin kuramı, otizm spektrum bozukluğu, dil

Yasemin Karahan, Miray Uyar, Nazlı Efe

yasemin.karahan@gedik.edu.tr, 211024010@stu.gedik.edu.tr, 211024012@stu.gedik.edu.tr

Okul Öncesi Dönemde Oyun: Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Derleme

Oyun, çocuğun öğrenme sürecinde temel bir araç olup hem gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamakta hem de duygusal ve sosyal bağlamda kendini ifade etme olanağı sunmaktadır. Yeterli oyun oynamayan çocukta bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel açıdan bir tamamlanma görülemez. Bu bağlamda okul öncesi dönemde oyunun çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Literatür incelendiğinde, okul öncesi dönemde oyun kavramı üzerinde çok sayıda akademik araştırma yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmaların eğilimlerinin ve bulgularının sınıflandırılmasının, güncel yaklaşımların açığa çıkarılmasının, bu alanda çalışan araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu nitel araştırmada, son beş yıl içerisinde “okul öncesi dönemde oyunun etkileri” hakkında yapılan tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, “okul öncesinde özel eğitim alanında oyunun kullanımına” dair veriler de tablolastırılarak bulgulara eklenecektir. Çalışma kapsamında, Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan, 2020-2025 yılları arasında bu konuya yönelik yazılmış 75 yüksek lisans tezi ve 6 doktora tezi doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucu oluşturulan kategoriler sunumda paylaşılacaktır. Bulgular değerlendirildiğinde, gelişim alanlarından dil gelişimi ve sosyal-duygusal gelişim hakkında daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Oyun, Çocuk Gelişimi

Ayşin Kaplan Sayı, Gülbahar Uysal

aysinkaplansayi@gmail.com;glbhrmar@gmail.com

Okulöncesi Öğrencilerinin Okula Hazırbulunuşluk Düzeylerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, anaokulu öğrencilerinin okula hazırbulunuşluk düzeylerini demografik özelliklere göre incelemek ve özellikle okul öncesi dönemde çocukların ilerde olduğu ve desteklenmesi gereken alanları tespit etmektir. Bu kapsamda çalışma İstanbul İli'nde ikamet eden 5-6 yaş 2020-2024 arasında anaokuluna devam eden 200 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada; betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu ve Metropolitan Okula Hazırbulunuşluk Testi kullanılarak toplanmıştır. Kişisel bilgi formunda çocuğun takvim yaşı, cinsiyeti ve okulöncesine devam yılına ilişkin sorular yer alırken; Metropolitan Okul Olgunluğu testinde; kelime anlama, cümleler, genel bilgi, eşleştirme, sayılar ve kopya etme alt testleri bulunmaktadır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılacaktır. Bu kapsamda verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı Shapiro Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri ile test edildikten sonra; Metropolitan testi toplam puanları ve alt boyutlar; normal dağılıyorsa cinsiyete göre t testi ve yaşa göre one-way anova; normal dağılmıyorsa Mann-Whitney-U ve Kruskal-Wallis testleri ile analiz edilecektir. Elde edilen sonuçlar literatür bulguları ile desteklenerek tartışılacaktır. Anahtar sözcükler: Okul öncesi, okula hazırbulunuşluk, metropolitan testi, desteklenmesi gereken alanlar

Özge Sultan Balıkçı, Emel Arslan Sarımeahmetoğlu

ozge.balikci@ankaramedipol.edu.tr emel.arslan@ankaramedipol.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocuklarda İletişim: Okulöncesi Çocuk Kitapları Üzerinden Bir İnceleme

Giriş Bu çalışma, çocuk edebiyatında özel gereksinimli bireylerin nasıl temsil edildiğini ve iletişim süreçlerinin nasıl ele alındığını incelemektedir. Çocuk kitapları, eğitici ve eğlendirici olmanın ötesinde, farklı bireylerin sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağlayan güçlü anlatım araçlarıdır. Özel gereksinimli bireyleri konu alan hikâyeler, toplumsal yaşama katılımı desteklerken, empati becerilerini de geliştirmektedir. Bu çalışma, bu kitapların özel gereksinimli bireylerin deneyimlerini nasıl yansıttığını ve iletişim becerilerini nasıl desteklediğini araştırmaktadır. **Yöntem** Bu çalışmada, TÜBİTAK Yayınları Okul Öncesi Kitaplığı'nda özel gereksinimli bireyleri konu alan çocuk kitapları doküman analizi ve tematik analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Kodlama süreci kuramsal çerçeve ve önceki araştırmalar doğrultusunda yapılandırılarak analiz özel gereksinim türleri, tema, kullanılan sözcükler ve iletişim alt boyutlarında gerçekleştirilmiştir. **Bulgular** Kitaplarda özel gereksinimli bireylerin iletişim süreçleri güçlü şekilde ele alınmaktadır. Karakterlerin sosyal etkileşimleri ve destekleyici ilişkileri vurgulanmıştır. Aile içi iletişimin duygusal bağları güçlendirdiği ve bireylerin duygularını ifade etme becerilerini artırdığı görülmüştür. Arkadaşlık ilişkileri ve öğretmen desteği de topluma uyumu olumlu etkilemektedir. Kitaplarda kullanılan dil, iletişimi teşvik edici ve motive edicidir. Karakterlerin karşılaştıkları zorluklara rağmen cesaret, azim ve başarı temaları öne çıkmaktadır. Bu anlatım, özel gereksinimli bireylerin güçlü yönlerine vurgu yaparak okuyuculara kapsayıcı bir bakış açısı sunmaktadır. **Sonuç ve Öneriler** Bu çalışma, çocuk edebiyatında özel gereksinimli bireylerin iletişim yönüyle nasıl temsil edildiğini göstermiştir. Kitaplarda, bireylerin duygularını ifade etme, ilişkiler kurma ve topluma katılma süreçleri desteklenmektedir. Özel gereksinimli bireylere yönelik kitapların çeşitlendirilmesi, bütünleştirici bir anlayışla geliştirilmesi ve sayılarının artırılması önemlidir. Gelecekteki çalışmalar, dil ve konuşma terapistleri, özel eğitim uzmanları ve psikologların katkılarıyla daha kapsamlı içerikler oluşturmayı hedeflemelidir. **Anahtar kelime:** Çocuk, özel gereksinimli çocuk, kitap, dil, iletişim

Ferda Nur Şener, Saniye İnci Avcu, Hasan Sarı, Fatih Çelikkaya

1: ferdaormancilik@gmail.com , 2: snyncvc@gmail.com

Orman Okulu Ve Doğa Temelli Eğitimin Özel Gereksinimli Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Orman okulu ve doğa temelli eğitim, çocukların doğayla aktif etkileşim içinde öğrenmelerini teşvik eden ve bütüncül gelişimlerini destekleyen bir yaklaşımdır. Araştırmalar, doğa temelli eğitimin özel gereksinimli çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimine olumlu katkılar sağladığını göstermektedir. Özellikle okul öncesi özel eğitim ve erken çocukluk döneminde doğayla iç içe bir öğrenme süreci, duygusal bütünleme, motor beceri gelişimi ve öz düzenleme becerilerini desteklemektedir. Doğa ortamında eğitim görmek, dikkat süresini uzatmanın yanı sıra özgüveni artırarak sosyal etkileşimi güçlendirmektedir. Açık hava etkinlikleri, çocukların yaratıcılığını ve problem çözme becerilerini geliştirirken, stres seviyelerini azaltarak öğrenmeye daha açık hale gelmelerine yardımcı olmaktadır. Orman okulu uygulamaları, geleneksel sınıf ortamında zorlanan özel gereksinimli çocuklar için daha esnek ve uyarlanabilir bir eğitim imkânı sunmaktadır. Doğa temelli etkinlikler, çocukların keşfetme isteğini artırarak öğrenme motivasyonlarını güçlendirmekte ve bireysel öğrenme hızlarına uyum sağlayarak eğitimde fırsat eşitliği yaratmaktadır. Ancak, kapsayıcı orman okulu modelin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için eğitimcilerin doğa temelli öğrenme konusunda bilinçlendirilmesi ve programların çocukların bireysel ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerekmektedir. Doğa temelli eğitimin yaygınlaştırılması, özel gereksinimli çocukların daha kapsayıcı ve etkili bir eğitim almasına katkı sağlayacaktır. Anahtar Kelimeler Orman okulu, doğa temelli eğitim, özel gereksinimli çocuklar, erken çocukluk eğitimi, kapsayıcı doğa, kapsayıcı eğitim.

Aysima Çetin

aysimacetin@hotmail.com

Okul Öncesi Eğitimde Özel Eğitim Ve Önemi

Özel eğitim alanı kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak için yetişmiş personel, alana uygun eğitim programları ve yöntemleri ile bireylerin bireysel yeterliliklerine dayalı, uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir. Bu ortamlara bakıldığında bütün gelişim alanları açısından faydalı olması önceliklidir. Okul öncesi dönem, çocuğun doğduğu andan itibaren ilkokula başlayacağı döneme kadar olan süreci ele alır. Çocukların hayatı öğrenmeleri ve gelişmeleri açısından çok önemli bir dönemdir. Çocukları bütün gelişim alanları yönünden eşit bir şekilde desteklemek çocuğun ihtiyaçlarına cevap verilen bir sınıf ortamı oluşturmak öncelikli olmalıdır. Aile bazen bunu tek başına sağlayamaz ve okullardan, öğretmenlerden destek alabilmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklarla beraber özel gereksinimli çocuklar içinde ortamlar yaratılmalı ve şartlar eşit ve güvenli olmalıdır. Amacımız ortada oluşan farkları eşitlemek ve her ortamda kabul görülmesidir. Okul öncesi ve Özel eğitim alanları bütün çocuklara eşit fırsatlar sunmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple ayrılmaz bir bütündür. Özel gereksinim ve eğitime ihtiyacı olan çocuklar bulundukları çevrede bağımsız, ihtiyacını karşılayabilecek bireyler olması hem kendileri hem de çevreleri açısından önemlidir. Bu da eğitim ortamlarında sunulan imkanlar ve aile/öğretmen ilişkisi ile olabilecek bir durumdur. Bu araştırmanın amacı özel eğitimin okul öncesi eğitimdeki yeri ve önemini incelemek ile beraber aynı zamanda okul öncesi eğitimde öğretmenlerin özel eğitim hakkındaki görüşlerini incelemektir. Araştırma nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada fenomenolojik desene başvurulmuştur. Katılımcılar özel eğitim öğrencilerine sahip olan anaokullarında görev yapan 10 öğretmenden oluşmaktadır. Ulaşılan veriler içerik analizi yönteminden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Anahtar Kelimeler: Aile ,Özel Eğitim, Okul Öncesi, Erken Çocukluk

Hakan Sarı, Elmas Nur İbaoğlu

hakansari@gmail.com, elmasibaoglu@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Osb Olan Çocuklarda Yapılandırılmış Oyun Yöntemi Aracılığıyla Taklit Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Taklit becerisi, çocukların sosyal, bilişsel ve dil gelişiminde önemli bir rol oynar ve yeni beceriler kazanmalarını desteklemektedir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklar taklit becerilerinde zorlanabilmekte, bu nedenle erken dönemde desteklenmesi önem kazanmaktadır. Yapılandırılmış oyun, bilişsel, sosyal ve motor becerileri geliştiren bir yaklaşımdır ve OSB'li çocuklarda sosyal beceri, ortak dikkat ve iletişim becerilerini artırmak için kullanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde OSB olan çocuklarda yapılandırılmış oyun yöntemi aracılığıyla taklit becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşımla desenlenmiştir. Çalışma grubu erken çocukluk döneminde OSB olan çocuklarla çalışan ve taklit becerilerinin geliştirilmesinde yapılandırılmış oyun kullanan en az 5 yıl deneyimli 15 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenler erken çocukluk döneminde OSB olan çocuklarda; 1. Yapılandırılmış oyunları planlarken çocuğun özelliklerini dikkate alarak önce taklit becerilerindeki düzeylerini incelediklerini, bu düzeye göre bir planlama ve uygulama yaptıklarını, 2. Yapılandırılmış oyunlar sırasında çocuklara model olduklarını, onların belli hareketleri, jestleri ya da sesleri taklit etmelerini teşvik ettiklerini, 3. Yapılandırılmış oyunlarla taklit öğretiminde modelleme stratejisini sıkça kullandıklarını, çocukların taklit etmelerini teşvik etmek amacıyla önce fiziksel yönlendirme yaptıklarını, ardından sözel ipuçları ve jestlerle desteklediklerini, 4. Yapılandırılmış oyunlarla taklit becerilerini geliştirmek için özellikle kuklalar, aynalar oyuncak bebekler ve hareketli oyuncaklar gibi görsel ve dokunsal materyalleri tercih ettiklerini, 5. Taklit becerisi öğretiminde karşılaştıkları en büyük güçlüğün çocuğun dikkatini uzun süre oyunda tutabilmek olduğunu, davranışsal bazı sorunlar (örneğin, oyuna katılmayı reddetme gibi) ve ailenin yeterince destek vermemesi gibi güçlüklerle de karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Otizm Spektrum Bozukluğu, Taklit Becerisi, Yapılandırılmış Oyun, Nitel Araştırma

Muhammet Sıtkı Özger

muhammetsitki@kilis.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocuklarda Örüntü Becerileri: Erken Çocukluk Döneminde Matematiksel Düşünmenin Temel Taşı

Bu çalışmada, örüntü becerilerinin bilişsel becerilerle ilişkisi ele alınmakta, özel gereksinimli bireylere yönelik literatürdeki eksiklikler vurgulanmakta ve gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmaktadır. Örüntüler, belirli bir kurala göre oluşturulan ve tahmin edilebilen dizilimlerdir. Tekrarlayan, büyüyen ve ilişkisel örüntüler olarak sınıflandırılmaktadır. Örüntü becerileri ise basitten karmaşığa doğru; kopyalama, uzatma, dönüştürme, eksik parçayı tamamlama ve yeni bir örüntü oluşturma şeklinde sıralanmaktadır. Tipik gelişim gösteren bireylerle yapılan araştırmalar, örüntü becerilerinin problem çözme, eleştirel düşünme, sayısal ve uzamsal yetenekler ile mantıksal akıl yürütme gibi bilişsel becerilerin gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, örüntü becerilerinin özel gereksinimli bireylerde de benzer bilişsel kazanımlara katkı sağlayabileceği söylenebilir. Özellikle erken çocukluk döneminde geliştirilen örüntü becerilerinin, ilerleyen yıllarda matematiksel akıl yürütme, sayı duygusu ve mantıksal ilişkileri anlama gibi becerilerin gelişiminde kritik bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Literatürde, özel gereksinimli bireylere yönelik erken müdahale programlarının ortak dikkat, göz teması, taklit, oyun ve dil gibi temel becerilere odaklandığı görülmektedir. Bu becerilerin erken müdahaledeki önemi yadsınamaz. Ancak, akademik açıdan kritik olan örüntü becerilerinin sıklıkla ihmal edildiği dikkat çekmektedir. Google Akademik, ERIC ve Web of Science gibi veri tabanlarında örüntü becerileri ve özel gereksinim grupları birlikte tarandığında oldukça sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmaktadır. Buna karşın, örüntü becerilerini tipik gelişim gösteren bireyler üzerinde inceleyen çalışmaların yaygın olduğu görülmektedir. Bu durum, özel gereksinimli bireylerin temel matematik becerilerinin gelişiminde örüntü becerilerinin yeterince incelenmemiş olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla bu eksikliğin giderilebilmesi için özel gereksinimli bireylerin örüntü beceri düzeylerini inceleyen betimsel araştırmaların yapılması, örüntü becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim programlarının tasarlanması ve bu beceriler ile diğer akademik yetkinlikler arasındaki ilişkilerin araştırılması önerilebilir.

Halime Berber, Süleyman Arslantaş, Zeynep Cav

halime_750@hotmail.com

Özel Eğitim Materyal Ve Etkinlik Yarışmaları Katalog İncelemesi

ÖZEL EĞİTİM MATERYAL VE ETKİNLİK YARIŞMALARI KATALOG İNCELEMESİ

Bu araştırmada, ülkemizde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimine ve eğitimlerinin niteliğinin artırılmasında kullanılacak olan materyalleri ve etkinlikleri ilişkili olduğu yetersizlik türü ve ilişkili olduğu alan, ders ve beceri bakımından incelenerek gelecek dönemde yapılacak olan yarışmalar ve etkinlikler için rehberlik edecek yol haritası sunmak amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler doküman analizi tekniğiyle toplanmıştır. Bu çalışmada veriler 2016-2018 yılları arasında yapılmış olan 1.2. ve 3. Özel Eğitim Materyal ve Etkinlik yarışmasına katılan 3531 materyal ve etkinlikten kataloglarda yer verilen 625 materyal ve etkinlik ilgili olduğu yetersizlik türlerine göre ilgili olduğu alan/ders/beceri türlerine göre kategorize edilmiştir. Yetersizlik türleri Zihinsel yetersizlik, özel öğrenme güçlüğü, işitme yetersizliği, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu, ortopedik yetersizlik, dil konuşma bozukluğu, normal gelişim gösteren çocuklar ve görme yetersizliği olmak üzere 9 başlık altında sınırlandırılırken ilgili olduğu alan/ders/beceri Türkçe, matematik, İngilizce, hayat bilgisi, fen bilgisi, müzik, beden eğitimi, görsel sanatlar, öğrenmeye destek, toplumsal yaşam becerileri, özbakım becerileri, bilişsel gelişim, Braille dersi, dil, iletişim ve oyun dersi, mesleki eğitim, rehberlik dersi, Türk işaret dili dersi olmak üzere 17 başlık altında sınıflandırılmıştır. Üç yarışmanın genel totaline bakıldığında en fazla etkinlik ve materyalin yetersizlik türleri arasında zihinsel yetersizlik için yapıldığı, ders kapsamında ise matematik dersi için yapıldığı bulgusuna varılmıştır. 3. yarışmada kişisel sosyal, mesleki ve eğitsel rehberlik türleri için ayrıca bir kategori eklenmiş olup bu kategoride de en fazla kişisel sosyal rehberlik için etkinlik ve materyal tasarlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazına dayalı olarak bulgular tartışılmış olup sonraki yarışmalar için materyal ve etkinlik tasarlamaya yönelik öneriler sunulmuştur. Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Eğitime İhtiyacı Olan Birey, Materyal, Etkinlik.

Zeynep Cav, Süleyman Arslantaş, Halime Berber

zeynecav03@gmail.com

Rehberlik Ve Araştırma Merkezleri'nde Belirlenen Modüllerin Uygulanabilirliğinde Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Uzmanlarının Görüşlerinin İncelenmesi

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde belirlenen modüllerin uygulanabilirliği hakkında Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri'nde çalışan öğretmen/terapist/uzman öğreticilerin görüşlerinin incelenmesine yönelik yapılan araştırmada nitel araştırma desenlerinden açıklayıcı durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezleri'nde görev yapan ve farklı meslek gruplarından (odyolog, dil ve konuşma terapisti, uzman öğretici, ergoterapist, fizyoterapist) oluşan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında araştırmanın amacı içerisinde yer alan Özbakım Becerileri, Günlük Yaşam/Toplumsal Yaşam Becerileri, Sosyal Beceriler, Dil ve Konuşma Becerileri, Matematik Becerileri ve Okuma- Yazma Becerilerine ait sorulara ilişkin katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar temalara ayrılarak her modüle özgü temalar ve ilgili yorumlar ayrı ayrı tablolar halinde gösterilmiştir. Özbakım becerileri modülü için “Modülün Kapsamı ve Uygulama koşulları (%38.09)” ; Günlük yaşam/Toplumsal Yaşam becerileri için “Materyal Yetersizliği ve Eğitim Koşulları (%20.00)” ; Sosyal Beceriler modülü için “Modülün Uygulama Koşulları ve Sosyal Ortam ve Sosyal İlişkiler (%23.81)” ; Dil ve Konuşma Becerileri modülü için “Gelişimsel Uygunluk ve Modül Uyumluluğu (%33.33)” ; Matematik Becerileri modülü için “Modül İçeriği ve Öğrenme Süreçleri (%26.67)” ; Okuma Yazma Becerileri modülü için “Modül İçeriği ve Uygulama Süreçleri (%30.00)” temalarına en yüksek oranda ulaşılmıştır. Anahtar Kelimeler: özel eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan birey, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, destek eğitim programı, destek eğitim programı modülleri.

Hurşide Kübra Özkan Kunduracı, Eda Kurtgöz, Buse Kübra Yıldırım , Kardelen Sude Gedikoğlu, Şifanur Keleş

hkozkan@aybu.edu.tr, edakrtgz001@gmail.com, buseylrm45@gmail.com, sudegedikoglu6@gmail.com, kelessifanur2@gmail.com

Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Öz Yeterlilik Ve Presenteeism Düzeylerine Göre Erken Müdahaleye Yönelik Algılarının İncelenmesi

Anahtar kelimeler: Özel Eğitim, Öz Yeterlilik, Presenteeism, Erken Müdahale. Öğretmenlerin öz yeterlilikbecerileri, öğretim ortamında başarılı olabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olma durumu ile bu kapasitelerine olan inançlarını ifade eder. Özyeterlilik düzeyi yükseköğretmenler zor davranışlar sergileyen ve öğrenmeye istekli olmayan öğrencilere hedeflenen davranışları kazandırmada kendilerini yetkin hissederek.Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeyleri erken müdahale süreçlerinde önemli rol oynar. Çünkü erken müdahale, öğretmenlerin bilgi ve yetkinliklerine dayalı olarak etkili şekilde uygulanabilir.İşte verimliliği etkileyen Presenteeism (işte var olmama) ise, kişilerin hastalık, ruhsal iyi olmayış, çalışma isteksizliği gibi her ne sebepten olursa olsun iş yerinde fiziken bulundukları halde işlerini verimli bir biçimde yapamamaları durumudur. Bir eğitimci, fiziksel veya ruhsal olarak rahatsız olsa da işe gitmeye devam ediyorsa, bu durum eğitimcinin iş performansını ve öğrencilerle olan etkileşimini olumsuz etkileyebilir.Bu doğrultuda araştırmanın amacı, özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öz yeterlilik ve presenteeism(işte var olmama)düzeylerine göre erken müdahaleye yönelik algılarınınincelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu,özel eğitim kurumlarında çalışan eğitimciler(özel eğitim, sınıf öğretmenliği, çocuk gelişimi, okul öncesi eğitimi öğretmenliği, diğer) oluşturmuştur. Araştırmanın modeli karma modelde tasarlanmış olup önce nicel sonra nitel veriler toplanmıştır.Araştırmanın nicel boyutunda veriler, Öğretmen Öz Yeterlilik Ölçeği, YS Presenteeism ve Kişisel Bilgi formu ile toplanmış, nitel veriler iseErken Müdahaleye Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile elde edilmiştir. Öz yeterlilik ve presenteeism düzeyleri yüksek ve düşük çıkan eğitimcilerle birebir görüşmelergerçekleştirilmiştir.Veriler, etik kurallara uygun şekilde toplanmış ve katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.Araştırmanın nicel boyutunda tarama deseni kullanılarak SPSS programı ile betimsel analiz yapılmıştır. Nitel boyutta ise durum deseni kullanılarak içerik analizi yapılmıştır.Araştırmanın verilerinin analizi devam etmekte olup bulgulara daha sonra yer verilecektir.Araştırma sonucunda,özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öz yeterlik ve presenteeism düzeyleri belirlenecek ve bu etkenlerin eğitimcilerin erken müdahaleye yönelik algılarını nasıl şekillendirdiği değerlendirilecektir. Elde edilen bulgular, literatür ışığında tartışılarak alan yazına katkı sağlanacaktır.

Mine Göl
dr.minegol@gmail.com

Çocuk Gelişimi Ön Lisans Öğrencilerinin Erken Müdahale Kavramına İlişkin Algıları

Bu çalışmanın amacı, çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin erken müdahale kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin erken müdahale kavramına ilişkin metaforları belirlenmiş ve kategorilere ayrılmıştır. Çocuk gelişimi öğrencilerinin erken müdahale kavramına ilişkin algılarının sınıf düzeyi, cinsiyet, mezun oldukları lise türü, daha önce erken müdahale ile ilgili herhangi bir ders, eğitim ya da seminer alma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Çalışmada nitel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgileri de alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 7'si erkek (% 4,5), 150 'si (% 95,5) kız olmak üzere 157 katılımcıdan oluşmaktadır. Bir katılımcının verisi belli bir metafor geliştirilmediği için araştırmadan çıkarılmış ve araştırma 156 katılımcı üzerinden yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre Çocuk gelişimi öğrencilerinin ürettikleri metaforlar 4 kavramsal kategoriye ayrılmıştır. Veri analizi sonucunda metaforlara ilişkin kategoriler; “can simidi”, “ilk adım”, “tıbbi müdahale” ve “kurtarıcı” şeklindedir. Erken müdahale kavramına ilişkin oluşturulan kavramsal kategoriler bir bütün olarak düşünüldüğünde en çok geliştirilen metaforlar; ilkyardım, ilaç, ışık, hayat kurtarma, su, nefes alabilmek ve can simididir. Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi, erken müdahale, metafor.

Fatih Yüzbaşıoğlu, İpek Öztürk

f.yuzbasioglu@iku.edu.tr, i.ozturk@iku.edu.tr

Görünmeyen Potansiyel: Okul Öncesi Dönemde İki Kere Farklı Bireyler Üzerine Sistematik Bir İnceleme

İki kere farklı bireyler; bir alanda olağanüstü yeteneğe, bir diğer alanda ise özel gereksinime sahip olan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Literatürde konuya ilişkin yapılan ilk çalışmalar 20. yy başlarına değin uzanmaktadır. Buna rağmen günümüzde uluslararası ve ulusal literatür incelendiğinde okul öncesi dönemdeki iki kere farklı bireylere ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki iki kere farklı bireyleri konu alan araştırma makalelerinin sistematik bir biçimde gözden geçirilmesi ve bibliyometrik özelliklerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda Şubat 2025-Mart 2025 tarihleri arasında Web of Science, Scopus, ERIC ve TR Dizin veri tabanlarında “twice-exceptional”, “2e”, “preschool*”, “pre-school*”, “early childhood” ve “kindergarten” anahtar kelimeleri kullanılarak taramalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar ve değerlendirmeler sonucunda 9 adet araştırma makalesi çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışma grubuna dahil edilen araştırmaların incelenmesinde içerik analizi ve bibliyometrik haritalama analizi kullanılmıştır. Araştırmalar; örneklem grupları, kullanılan araştırma yöntemi, çalışmada kapsamında incelenen değişkenler, belirgin sonuçlar, en sık kullanılan anahtar kelimeler, en sık atıf alan çalışmalar, en sık çalışma yayınlayan kaynaklar ve araştırmaların yapıldığı ülkeler açılarından incelenmiştir. İçerik analizinde elde edilen bulgulara göre incelenen çalışmalarda en sık öğretmen algı ve tutumlarına odaklanıldığı; akademik beceriler, farklılaştırılmış öğretim ve tanılama biçimi değişkenlerinin incelendiği; nitel araştırma desenlerinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Bibliyometrik haritalama analizinden elde edilen bulgulara göre ise konuyla ilgili en sık çalışmanın ABD’de yapıldığı, en sık atıf alan çalışmanın Chamberlin (2007) olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bulguları bir arada değerlendirildiğinde okul öncesi dönemdeki iki kere farklı bireylerin tanılama süreçleri, öğretmenlerin bu konuda farkındalık düzeyleri ve bu bireylere yönelik destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: İki kere farklı birey, okul öncesi, sistematik derleme

Muhammed Taha Bayir, İsmail Erkin Köse, Özlem Aslan Bağcı

tahabayir1839@gmail.com, ismailerkinkose@gmail.com, obagci@sakarya.edu.tr

Özel Eğitim Anaokullarında Sürdürülen Eğitim-Öğretime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Gelişimsel olarak akranlarından anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilen küçük yaştaki özel gereksinimli çocuklar, bir okul öncesi ve bir özel eğitim öğretmenin bulunduğu özel eğitim anaokulları sınıflarında bireysel özellikleri doğrultusunda eğitim alabilmektedirler. Bu bağlamda araştırmanın amacı özel eğitim anaokullarında çalışan özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin eğitim-öğretime yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Belirlenen amaç kapsamında çalışma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen ile desenlenmiş ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile yedi okul öncesi ve yedi özel eğitim öğretmeni olmak üzere toplamda on dört öğretmenle yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenler özel eğitim anaokullarını, küçük yaşta olan özel gereksinimli çocuklara bireysel özelliklerine ve eğitim programlarına göre beceri kazandırmayı amaçlayan kurumlar olarak tanımlamışlardır. Öğretmenler, motivasyon kaynakları olarak çocukların eğitsel performanslarının ilerlemesini belirtmişlerdir. Günlük eğitim akışının; serbest zaman, bireysel çalışma, beslenme zamanı, etkinlik ve oyun zamanı olarak ilerlediği belirtilmiştir. Günlük akış içerisinde grup çalışmaları yapmakta öğretmenler çok fazla zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklarla bireysel olarak ilgilenmeye çalıştıklarını bunun da çoğu zaman yeterli olmadığı dile getirilmiştir. Çocuklarla olan çalışmalarda okul öncesi öğretmenleri, BEP' lerde yer alan kazanımları ne tür etkinliklerle kazandırılabilceği, oyun, müzik, sanatsal etkinlikler düzenleme ve planlama konusunda kendilerini ön planda görmüşlerdir. Özel eğitim öğretmenleri ise bireysel çalışmalar ve davranış değişikliği konularında kendilerinin ön planda olduğunu vurgulamışlardır. Bazı özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi öğretmenlerinden bazılarının özel eğitim yaklaşımlarının kapsayıcı olmadığını vurgulamışlardır. Özel eğitim anaokullarının eğitim niteliğinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Anahtar Kelimeler: Özel eğitim anaokulu, erken çocuklukta özel eğitim, eğitim-öğretim faaliyetleri, özel eğitim öğretmeni, okul öncesi öğretmeni

Hakan Sarı, Raziye Uğurlu

hakansari@gmail.com, raziye.ugurlu@erbakan.edu.tr

Özel Eğitim Anaokullarında Öğrenim Gören Osb’li Öğrencilerin Programdaki Kazanımlara Erişebilmeleri İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Erken çocukluk, doğumdan sekiz yaşına kadar süren ve bireyin bilişsel, sosyal, duygusal ve motor becerilerinin temellerinin atıldığı kritik bir gelişim dönemidir. Bu süreç, tüm çocuklar için olduğu gibi, özel gereksinimli bireyler açısından da büyük önem taşımaktadır. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ise sosyal etkileşim, iletişim becerileri ve tekrarlayıcı davranışlarla kendini gösteren bir nörogelişimsel durumdur. OSB’li çocukların gelişim sürecini desteklemek ve potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için erken müdahale ve öğretimin bireyselleştirilmesi belirlenen kazanımlara ulaşabilmelerinde onlar için kritik bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte, öğrencilerin özel ihtiyaçlarına uygun öğrenme ortamları sunan özel eğitim anaokulları hem akademik hem de sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyerek erken müdahalenin etkinliğini artıran önemli kurumlardır. 2012 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne (2012) göre, bu kurumlar 36 ila 66 ay arasındaki (gerekli görülürse bu süre 72 aya kadar çıkabilir) özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim hizmetleri sunmaktadır. Ancak, ülkemizdeki araştırmalar incelendiğinde OSB’li çocukların okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara erişimi üzerine yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, özel eğitim anaokullarında görev yapan öğretmenlerin, OSB’li çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dil ve motor becerilerdeki gelişimlerine ilişkin kazanımlara erişebilmelerine yönelik görüşlerinin incelemesidir. Bu araştırmanın yöntemi, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemidir. Araştırmanın katılımcı grubunu Meram Nuriye Cahit Atay Özel Eğitim Anaokulu ve Yaşar Aydın Özel Eğitim Anaokulunda görev yapmakta olan 10 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin toplanması yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları kongrede sunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Eğitim Programı, Görüşme Yöntemi, Otizm Spektrum Bozukluğu, Özel Eğitim Anaokulu, Erken çocukluk dönemi, Özel Eğitim

Aziz Egin, Akif Pamuk, Cennet Tuba Arslantürk Egin

azizegin221@gmail.com, akifpamuk@gmail.com, tuba.arslanturk@marmara.edu.tr

Abd (Iowa) Ve Türkiye'nin Okul Öncesi Özel Eğitim Programlarının Kapsayıcılık Bağlamında İncelenmesi

Toplumsal tüm bireylerinin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi anlamına gelen kapsayıcılık; eğitim ortamları açısından, özel durumu ne olursa olsun (göç, yoksulluk, cinsiyet, özel gereksinim, çift dillilik, ırk, din vb) tüm çocukların eğitime erişmesi ve eğitim olanaklarından yararlanması anlamına gelmektedir. Bu araştırmanın amacı, iki ülkede uygulanmakta olan okul öncesi özel eğitim programlarının (OÖÖEP) kapsayıcılık bağlamında bireysel ve kültürel farklılıklar bakımından karşılaştırmaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden çoklu durum deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak doküman analizinin kullanıldığı araştırma da veri setini iki ülkede uygulanmakta olan okul öncesi özel eğitim programları oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem çerçevesinde seçilen bu dokümanlar veri analizi türlerinden içerik analizi ile değerlendirilerek bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ABD OÖÖEP'nde bireysel farklılıklara yönelik sıklıkla destek hizmetleri ve bireysel farklılıkların tanınması; Türkiye'nin programında ise sıklıkla bireysel farklılıkların tanınması ve destek hizmetleri kapsayıcı yönlerine değinildiği saptanmıştır. Her iki programda da aile eğitimi ve aileye destek hizmetleri özelliğine sıklıkla değinilmektedir. Göze çarpan önemli hususlardan biri ABD OÖÖEP'nde erişilebilirlik kapsayıcı yönüne dair bulgulara rastlanırken, Türkiye'nin programında bu konuya hiç değinilmemesidir. ABD OÖÖEP'nde kültürel farklılıklara yönelik sıklıkla kültürel hassasiyet, dil çeşitliliği, aile katılımı ve kültürel çeşitliliğin tanınması; Türkiye'nin programında ise kültürel farklılıklara pek yer verilmese de değerler yönüne değinilmektedir. ABD'nin OÖÖEP'nde göze çarpan önemli hususlardan bazıları; kültürel değerlere programda yer vermek, kültürel hassasiyet konusunda öğretmenle iş birliği, programın kültürel çeşitliliği destekleme düzeyi, anadil kullanımı ve anadili geliştirme fırsatları, iki dilli çocuklara yönelik destek ve çocuklar arası kültürel etkileşim fırsatlarıdır. Türkiye'de ise bu konulara hiç değinilmemiştir. Araştırma sonuçlarının bütününe baktığımızda iki programın da bireysel farklılıklara daha fazla, kültürel farklılıklara ise daha az yer vermesi açısından benzer olduğu görülmüştür. Ancak ABD programında her iki konuda da Türkiye'ye göre hem daha fazla yer vermiş hem de programın uygulanabilmesi için somut önerilerde bulunmuştur. Anahtar kelimeler: Kapsayıcılık; okul öncesi eğitim; özel eğitim

İbrahim Erarslan, Kamuran Hanoğlu, Hazal Saraç Öztaşkın, Zeki Öztaşkın
ibrahim.erarslan@medipol.edu.tr, kamuranhanoglu@gmail.com, hazal@basamakozelegitim.com, zeki@basamakozelegitim.com

Basamak Modeli Yaklaşımı: Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitim Ve Rehabilitasyonunda Koordinasyon Ve Süreç Yönetimi

Basamak Modeli, özel gereksinimli bireylerin eğitim ve rehabilitasyon süreçlerinin sistematik ve sürdürülebilir bir çerçevede yürütülmesini sağlayan bir koordinasyon modelidir. Eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin planlı, bütüncül ve etkili bir şekilde sunulmasını amaçlayan model, direktör, koordinatör, formatör ve öğretmen/terapist olmak üzere dört temel role dayanmaktadır. Direktörler, modelin genel işleyişini yönetmekten ve AR-GE ekibinin çalışmalarını koordine etmekten sorumludur. Koordinatörler, genel değerlendirme süreçlerini yürütmekte, öğretmen ve terapistlerin mesleki gelişimlerini desteklemekte, öğrenci programlarının planlanmasını ve yürütülmesini sağlamaktadır. Formatörler ise eğitim süreçlerinde teknik işleyişin devamlılığını sağlamakta ve gerekli araç-gereçlerin tedarikini organize etmektedir. Modelin başlangıcında, direktörler üç yıl, koordinatörler ise iki yıl süpervizyon desteği alarak yetiştirilmiş, ardından otokontrol mekanizması devreye alınmıştır. Modelin sürdürülebilirliği ve güncellenebilirliğini sağlamak amacıyla akademisyenler, direktörler ve koordinatörlerden oluşan bir Araştırma-Geliştirme (ARGE) birimi kurulmuştur. Bu birim, güncel yaklaşımların takip edilmesi, yeni yöntemlerin modellenmesi ve kurum içi işleyişin sürekli iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Model, dinamik bir yapıya sahip olup, uygulama sürecinde belirli aralıklarla güncellenmesine ve geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Ancak, modelin sürdürülebilirliği açısından bazı zorluklar bulunmaktadır. Koordinatörlerin bireysel terapi seanslarına doğrudan katılmaması nedeniyle ekonomik bir getirisinin olmaması, bazı özel eğitim merkezlerinin modeli benimsemesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, modelin uzun vadede etkili olabilmesi için sistemde görev alacak uzmanların yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, modelin yaygınlaştırılması ve etkin bir şekilde uygulanması için akademik iş birliklerinin artırılması gerekmektedir. Üniversitelerle yapılacak çalışmalar, modelin bilimsel temellere dayalı olarak geliştirilmesine katkı sağlayarak özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde kaliteyi artırabilir. Anahtar Kelimeler: Basamak Modeli, Koordinasyon ve Eğitim, Özel Eğitim, Rehabilitasyon Süreçleri, Sürdürülebilirlik

Naze Deniz Doğan, Figen Turan

nazedenizdogan@gmail.com, ffigenturan@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Ve Tipik Gelişen Çocukların Ebeveynlerinde Ortak Ebeveynlik, Yaşam Kalitesi Ve Beslenme Rutinleri

OSB, sosyal iletişim eksiklikleri ve sınırlı tekrarlayan davranış veya ilgi kalıpları ile karakterize edilen nörogelişimsel bir durumdur. Beslenme ve yeme sorunları, her yaştan ve bilişsel yetenekten otizmlili bireyleri etkileyen yaygın sorunlardır. OSB, çocukların yaşamının özellikle dengeli beslenme açısından olumsuzluklara neden olmakta, doğal ve sağlıklı bir şekilde büyümelerini etkilemekte, ailelerin sıkıntılar ve zor zamanlar yaşamasına neden olmaktadır. OSB'li bireylerin bakımverenleri, beslenme ve günlük yeme rutinleri söz konusu olduğunda, artan yiyecek seçiciliği, yiyecek reddi ve rahatsız edici yemek zamanı davranışları gibi benzersiz zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Sonuç olarak aileler genellikle çocuğun aileden ayrı yemek yemesini sağlayarak ya da çocuğa kişiselleştirilmiş destek, denetim ve yemek zamanlarında sözel yönlendirme sağlayarak bu sorunla başa çıkmaktadır. Özellikle OSB'li çocukların ebeveynleri arasında, daha kaliteli ortak ebeveynliğin, hem annelerde hem de babalarda daha düşük ebeveynlik stresi ile önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu araştırma, Ankara ilindeki özel eğitim anaokulları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, anaokullarına devam eden 4-13 yaş arası otizm spektrum bozukluğu olan ve tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma, ilişkisel araştırma türlerinden biri olan nedensel karşılaştırma modeli kullanarak OSB'li ve tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin yaşam kalitesi, ortak ebeveynlik ilişkileri ile çocuklarının yeme davranışlarının arasındaki ilişki bu iki tanı grubunun karşılaştırılması ile incelenmiştir. Bu çalışmada katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için "Demografik Bilgi Formu", ebeveynlerin yaşam kalitesini belirlemek için "Otizmde Yaşam Kalitesi Anketi", ortak ebeveynlik ilişkilerini belirlemek için "Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği", çocukların beslenme alışkanlıklarını belirlemek için "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Beslenme Alışkanlıklarını Belirleme Aracı" kullanılmıştır. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, ebeveyn yaşam kalitesi, ortak ebeveynlik ilişkileri, yeme davranışları, özel eğitim

Esra Seçgin, Esra Dönmez, Çıgıl Aykut

esraascgnn@gmail.com, esra.donmez.91@gmail.com, cigilaykut@gmail.com

Gelişimsel Yetersizlikten Etkilenmiş Çocukların Ev İçi Rutinlerinin Kalitesinin Arttırılmasında Kendini Yönetme Müdahale Paketinin Etkililiği

Bu araştırmada gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların ev içi rutinlerinin kalitesinin arttırılmasında kendini yönetme müdahale paketinin etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çocuklar ev içi rutinlerden; diş fırçalama, oda toplama ve sofraya hazırlama becerilerinde edinim aşamasında olup beceri basamaklarını kabul edilebilir düzeyde gerçekleştirebilmektedir. Kendini yönetme müdahale paketi kullanılarak çocuklarda var olan bu becerilerin kalitesinin arttırılması hedeflenmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Katılımcı grubu; gelişimsel yetersizlik tanılı, anaokullarının beş yaş grubunda kaynaştırma eğitimine devam eden 3 erkek çocuktur. Uygulama, becerilerin bağlamına uygun olarak katılımcıların kendi evlerinde, okuldan ve döndükleri zaman diliminde yapılmıştır. Kendini yönetme müdahale paketinin bağımsız değişken olduğu bu çalışmada veri toplama aracı olarak; kendini izleme çizelgesi, kendini pekiştirme ve kendini değerlendirme çizelgeleri kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin ailelerinden sosyal geçerlik verileri için ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcılara öğretilen hedef beceriler şunlardır: a) basamakların tümünü %100 doğrulukta yaparak diş fırçalamak b) basamakların tümünü %100 doğrulukta yaparak oda toplamak c) basamakların tümünü %100 doğrulukta yaparak sofraya hazırlamak verilerin analizinde; hedef becerileri öğrenme, sürdürme ve genelleme düzeyleri için de grafiksel analiz kullanılmıştır. Sosyal geçerlik verileri ebeveynlerden yarı-yapılandırılmış görüşmeler toplanarak ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların hedef becerileri belirlenen düzeyde gerçekleştirildiği bulgulanmıştır. Sosyal geçerlik verilerinde aileler, çocuklarının ev içi rutinlerini kazandıklarını ve kendini izleme çizelgesini takip etmenin etkili olduğunu, çocukların kendini pekiştirme ve değerlendirmede başarılı olduklarını ve bu durumdan memnun olduklarını ifade etmiştir.

Ahmet İlkhan Yetkin, Özlem Yağcıoğlu- Has, Furkan Akdağ

ahmetilkhan.yetkin@inonu.edu.tr, ozlem.yagcioglu@inonu.edu.tr, furkanakdag@gazi.edu.tr

Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Ev Ziyaretlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bir Durum Çalışması

Erken çocukluk özel eğitiminin amacı özel gereksinimi olan 0-6/8 yaş arasındaki çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve ailelerinin erken dönemde eğitime katılmasını sağlayarak gerekli müdahalelerin geliştirilmesidir. Erken çocukluk özel eğitim özel gereksinimi olan ya da risk altında olan çocuklar ile tipik gelişim gösteren yaşlıları arasında eşit eğitim fırsatları sağlayarak çocuğun ailesine, topluma, ekonomiye ve eğitimciler açısından da olumlu katkılar sunmaktadır. Erken çocukluk özel eğitiminde hizmet sunma modelleri; kurum temelli, ev temelli ve ev ve kurum temelli müdahaleler şeklinde sıralanmaktadır. Bunlardan ev temelli müdahale sunma sürecinin işlevsel olarak gerçekleştirilebilmesi için ev ziyaretlerinin önemli bir yeri vardır. Ev ziyaretleri erken çocukluk döneminde özellikle 0-3 yaş grubuna sunulan erken müdahale hizmetlerinde özel gereksinimi olan ya da risk altında bulunan bireye kendi doğal ortamları olan evlerinde müdahale ederek bireyin gelişiminin desteklenmesi, eğitim ortamlarına geçişini kolaylaştırmayı amaçlar. Erken çocukluk özel eğitiminde ev ziyaretleri hizmeti sunmakta olan öğretmenlerin destekleyici olma, rehberlik sağlama, iş birliği kurma gibi konularda önemli rolleri bulunmaktadır. Bu araştırmanın iki temel amacı vardır. Araştırmanın birincil amacı erken çocukluk özel eğitiminde öğretmenler tarafından ev ziyaretlerinde neler yapıldığının belirlenmesidir. Araştırmanın ikincil amacı ise erken çocukluk özel eğitiminde ev ziyaretlerine ilişkin öğretmen görüş ve önerilerinin incelenmesidir. Bu amaçlara paralel olarak yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması deseni; bir olaya, olguya, konuya, uygulamaya ya da programa ilişkin metodolojik tekniklerle durum hakkında bulguları ortaya koymayı amaçlar. Araştırmaya erken çocukluk döneminde ev ziyareti yapan erken çocukluk özel eğitim döneminde çalışan öğretmenler katılacaktır. Araştırmanın veri toplama süreci devam etmekle birlikte araştırmadan öğretmenlerin ev ziyaretlerinin işleyişi ve sürece ilişkin görüşlerini içeren veri toplanması planlanmaktadır. Elde edilecek veriler ilgili alan yazın ile tartışılarak sunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Özel Eğitim, Ev Ziyaretleri, Durum Çalışması

Kübra Demiröz, Hatice Nilay Kayhan, Necla Işıkdogan Uğurlu

kubra.demiroz@hku.edu.tr, nilaykayhan@gmail.com, necla_idogan@hotmail.com

Renkten Harekete İlk Adım: Okul Öncesi Dönemde İşitme Kayıplı Çocukların Sanat Ve Spor Etkinliklerine Katılımları

Erken çocukluk dönemi bireyin, yetersizliğin etkilerini gelişim perspektifinde en yoğun hissettiği dönemler olarak ifade edilmektedir. Bilişsel, iletişim, dil ve konuşma becerileri, sosyal gelişimi yönünden öğrenmeye en açık olduğu yaş aralığı erken çocukluk çağına denk gelmektedir. Bu nedenle işitme kayıplı bireylerin de erken çocukluk dönemini kapsayan sağlık, eğitim, sosyal gelişimi destekleyici müdahale planları nitelikli, erişilebilir, kapsayıcı aynı zamanda bireysel ihtiyaçları ile aile bütünlüklerini dikkate alacak şekilde planlanmalıdır. Ailelerin çocukları ile bu sürece tanık oldukları düşünüldüğünde, onların erken çocuklukta işitme kayıplı çocuklarının sağlık, eğitim, sosyal yaşama katılımları hakkında görüş ve düşüncelerinin de deneyimleri temel alınarak incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Buna göre araştırmanın amacı işitme kayıplı çocuklukların okul öncesi dönemde, sanat ve spor etkinliklerine katılımlarına yönelik ebeveyn deneyimlerinin incelenmesidir. Çalışmanın odağında, okul öncesi eğitime devam eden işitme kayıplı çocukların okulda ve yaşadıkları yerleşim biriminde sanat ve spor etkinliklerini içeren faaliyetlere katılımı ve potansiyelleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda desteklenmesi hakkında ebeveyn deneyimleri yer almaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desende tasarlanan araştırmanın katılımcı grubunu, okul öncesi eğitime devam eden işitme kayıplı çocuğa sahip 10 ebeveyn oluşturmaktadır. Uzman görüşlerine dayalı olarak hazırlanan odak grup görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi ile analiz edilmiş, bulgular ana tema ve alt temalar halinde sunulmuştur. Araştırmanın bulguları ebeveynlerin erken çocuklukta işitme kayıplı çocuklarının sanat ve spor faaliyetlerine katılımları hakkındaki görüş, düşünce ve deneyimleri sanat ve spor faaliyetlerinin niceliği ve niteliği boyutunda alanyazın ve uygulayıcılar için önemli görülen sonuçları ortaya koymaktadır.

Rahime Seper, Serhat Odluyurt
rahimeseper@gmail.com, syildiri@anadolu.edu.tr

Özel Eğitim Anaokullarında Sesbilgisel Farkındalık: Öğretmenlerin Yetkinlik Ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Özel Eğitim Anaokullarında Sesbilgisel Farkındalık: Öğretmenlerin Yetkinlik ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi Anahtar Kelimeler: Sesbilgisel Farkındalık; Sesbilgisel Farkındalık Becerileri; Özel Eğitim Anaokulu. Özel eğitim anaokulları, özel gereksinimli çocukların bireysel gelişimlerine ve sosyal uyumlarına destek olmak amacıyla oluşturulmuş erken çocukluk eğitimi sunan bir öğrenme merkezidir. Özel eğitim anaokullarında, MEB tarafından hazırlanan “Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için okul öncesi özel eğitim programı” uygulanmaktadır. Bu programda yer alan sesbilgisel farkındalık, dil ve iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik önemli bir bileşendir. Özel eğitim anaokullarında dil gelişiminde gecikme yaşayan, otizm spektrumunda yer alan, işitsel işleme bozukluğu olan, işitme kaybı yaşayan çocukların eğitim aldığı görülmektedir. Bu gruplarda yer alan çocukların sesbilgisel farkındalık becerilerinde tipik gelişim gösteren akranlarına göre zorluklar yaşadığı, kelimeleri doğru adlandırma ve anlamlandırmada güçlükler yaşadıkları bilinmektedir. Bu güçlüklerin azaltılması ve çocukların sesbilgisel farkındalık becerilerini geliştirilmesi açısından özel eğitim anaokullarında görev yapan öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak araştırmanın amacı İstanbul Anadolu Yakası’nda MEB’e bağlı özel eğitim anaokullarında görev yapan öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık becerilerine ilişkin var olan bilgi düzeylerinin belirlenmesidir. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin bilgi düzeylerinin mezuniyet durumu, mezun oldukları alan, çalışma yılı, sesbilgisel farkındalık becerileri hakkında daha önce eğitim alma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırma tarama araştırması olarak yürütülmüştür. Çalışma grubu 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul Anadolu Yakası’nda MEB’e bağlı özel eğitim anaokullarında görev yapan 103 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama aracı Kişisel Bilgi Formu ve Sesbilgisel Farkındalık Düzeyi Testi’dir. Araştırmada elde edilen bulgularda özel eğitim anaokullarında görev yapan öğretmenlerin %24.3’ünün yüksek, %43.7’sinin orta, %32’sinin ise düşük düzeyde sesbilgisel farkındalık becerilerine ilişkin bilgi düzeylerinin olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın diğer alt problemleri olan değişkenlerine göre öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık becerileri bilgi düzeylerinde istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşma olmamıştır.

Selin Nur Demirbaş, Veysel Aksoy, Tezcan Çavuşoğlu
sndemirbas48@gmail.com

Özel Eğitim Anaokullarında Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyimleri

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim anaokulunda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin deneyimlerini belirlemektir. Nitel bir çalışma olan bu araştırmanın verileri, dört farklı ilde yer alan yedi farklı özel eğitim anaokulunda görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen özel eğitim anaokulunda çalışan 14 okul öncesi öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler, fenomenolojik indirgeme, imgesel çeşitleme ve öz ana kategorilerine dayalı sekiz aşamalı yaklaşım kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin en çok problem davranışlarla baş etmede ve etkinlikleri çocuklara uyarlamakta zorlandıkları görülmüştür. Araştırma sonucunda ayrıca öğretmenlerin kendilerine ve partnerlerine belirli roller tanımladıkları, özel eğitim alanında sürekli gelişime ihtiyaç duydukları ve bu doğrultuda çeşitli yollara başvurdıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ortak düşüncesi, özel eğitim anaokulunda çalışırken özel eğitim alan mezunu partnere ihtiyaç duydukları yönündedir. Öğretmenlerin özel gereksinimli çocuk ailesi ile çalışırken ailelerin henüz özel gereksinimi kabul etmemesinden kaynaklı iş birliği kurmada oldukça güçlük çekmeleri de araştırmanın bir diğer bulgusudur. Araştırmanın diğer sonuçları; özel gereksinimli çocukların ailelerin bilinçlendirilmesine, özel eğitim anaokullarında alan mezunu özel eğitim öğretmenlerinin çalışmasına, okulun fiziksel yapısında düzenlemeler yapılmasına, materyal eksikliklerinin giderilmesi ve mevcut materyallerin çeşitlendirilmesine, sınıflardaki çocukların düzeylerinin birbirine yakın olacak şekilde yerleştirilmesi gerektiğine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları, özel eğitim anaokullarında henüz sistemli bir çalışma düzeninin oturmadığını ve birtakım düzenlemeler yapılması gerektiğini göstermektedir. Anahtar Sözcükler: Özel Eğitim, Özel Eğitim Anaokulu, Okul Öncesi Öğretmeni, Erken Çocukluk Eğitimi

Beyhan Özge Yersel, Ender Durualp

bozgeyersel@baskent.edu.tr, endora212@hotmail.com

Çoklu Yetersizlik İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi: Sistematik Bir Derleme

Bu araştırmanın amacı çoklu yetersizlik ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma verilerinin toplanmasında doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanına “çoklu engel”, “çoklu yetersizlik”, “çoklu yetersizliği olan”, “çoklu engeli olan” kelimeleri yazılmış ve toplam 25 teze ulaşılmıştır. Erişime açık olmayan bir tez ve konusu direkt çoklu yetersizlik olmayan tezler çıkarıldıktan sonra 18 tez araştırmaya dahil edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Tez İnceleme Formu” kullanılmıştır. Veriler, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çoklu yetersizlik alanında yayınlanan tezlerin çoğu 2021 yılında yayınlanmıştır. Yayınlanan tezlerin çoğu yüksek lisans tezidir. 13 tez eğitim bilimleri enstitüsünde hazırlanmıştır. Tezlerin büyük bir çoğunluğu nicel araştırma yöntemiyle desenlenmiştir. Tezlerin örneklemini çoklu yetersizliği olan çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak uyarlanmış ölçek tercih edilmiştir. Tezlerde ele alınan konular ise çoğunlukla ebeveyn perspektifleri ve deneyimleri olmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda uzmanlara ve ebeveynlere öneriler sunulmuştur. Anahtar Kelimeler: Çoklu yetersizlik, çocuk, ebeveyn, öğretmen, lisansüstü tezler

Kamala Aliyeva

k.aliyevaugur@gmail.com

Yaş Dönemindeki Esas Aktivitelerin Bireysel Eğitim Programına Dahil Olmasının Önemi

Yaş dönemlerindeki esas aktivitelerin Bireysel Eğitim Programına dahil olmasının önemi

Anahtar kelime: esas aktivite (leading activite), sembolik oyun, Bireysel Eğitim Programı

Özet: Psikolojide her yaş devrinin kendine has esas aktivitesi mevcuttur. Bu aktiviteleri çocuğun gelişimindeki rolü bakımından izah edersek eğer bir çocuk olduğu yaş dönemindeki esas aktiviteni bu ve ya diğer sebebden geçemezse onun psikolojik gelişimi yaşına uygun olmaya bilir. Bireysel Eğitim Programı hazırlanırken onun hal hazırdaki yaş dönemindeki esas aktivitesi göz önünde bulundurulmalı ve onlarla ilgili egsesizler programda yer almalıdır. Bildiride her yaş devri için geçerli esas aktiviteler sıralanmış , onları oluşturan alt basamaklar ve ayrı ayrılıkda esas aktivitelerin önemi izah edilmiştir. Özel eğitim alan çocukların gelişim yaşı akranlarından geridedir. Psikolojik açıdan tahlil yaptıkda bu çocukların esas aktivitesinin yaşına uygun gelişmemesini göre biliyoruz. Özel eğitime gelen çocuklar deyerlendirildikten sonra onlar için hazırlanan Bireysel Eğitim Programında hazırda olduğu yaşı için geçerli esas aktivitesi nedirse o aktivite de eğitim programında yer almalıdır. Malumdurki bu esas aktivitenin alt basamaklarını oluşturmada birbaşa o aktiviteni geliştirmek olmaz. Bu sebebden kısa dönem hedeflerinde alt basamaklara yer ve zaman ayrılmalıdır. Bireysel Eğitim Programında yaş döneminin esas aktiviteleri göz önünde bulundurularak hazırlandığı zaman irelileyen yaş döneminde duyguları tanıma , zihin okuma, sosyal beceriler gibi becerileri geliştirmek daha kolay ola biliyor. Bu basamakların izlenmesi çocuğun sosyaleşmesi , akranları ile iletişiminin kolaylaşmasına , sosyal hayata daha tez adapte olmasına yardım ediyor. Bildiride bir algoritm izlenerek esas aktivitenin ve alt basamaklarının Bireysel Eğitim Programındaki yeri ve önemi vurgulanmıştır.

Erkan Yeşerirolu

erkanyeserirolu@gmail.com

Kaynaştırma Eğitiminde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karşılaştığı Zorluklar, Duygusal Tepkiler Ve Tutumları

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli çocukların akranlarıyla birlikte eğitim almasını sağlayarak onların sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimlerini destekleyen bir süreçtir. Bu süreç, yalnızca özel gereksinimli bireyler için değil, aynı zamanda tüm sınıf ortamı ve eğitimciler için de önemli fırsatlar ve zorluklar barındırmaktadır. Özellikle okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma sürecine yönelik tutumları, duygusal tepkileri ve karşılaştıkları zorluklar, sürecin başarıyla uygulanabilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin algılarını, mesleki tutumlarını, sürecin getirdiği kaygıları ve sınıf içi uygulamalarda karşılaştıkları güçlükleri incelemektir. Çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi sürecinde en fazla zorlandıkları alanlar, süreci yönetme stratejileri ve destek ihtiyaçları ele alınmıştır. Kaynaştırma eğitimi, Eğitimde Fırsat Eşitliği ilkesi doğrultusunda, özel gereksinimli çocukların akranlarıyla aynı sınıf ortamında eğitim almalarını sağlamayı amaçlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2023). Ancak, bu sürecin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin hem pedagojik hem de psikososyal olarak sürece hazır olmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygusal tutumları genellikle sürecin başarısını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Araştırmalar, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle çalışırken genellikle şu duygu ve kaygıları deneyimlediğini göstermektedir: • Yetersizlik hissi (kaynaştırma sürecinde nasıl ilerleyeceğini bilememe) • Zaman yönetimi kaygısı (bireyselleştirilmiş eğitim programlarını (BEP) tüm öğrencilere nasıl entegre edeceği konusunda belirsizlik) • Sınıf yönetimi güçlükleri (farklı gelişim seviyelerindeki çocukların öğrenme ihtiyaçlarını dengelemek) • Mesleki tükenmişlik riski (kaynaştırma sürecinin getirdiği ek sorumluluklar nedeniyle stres ve motivasyon kaybı) • Aile iş birliği eksikliği (özel gereksinimli çocukların aileleriyle etkili bir iletişim kurma ve iş birliği sağlama konusunda yaşanan zorluklar) Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin yukarıda belirtilen duygusal ve pedagojik deneyimlerine odaklanılarak, kaynaştırma sürecine yönelik tutumlarının ne yönde şekillendiği ve hangi faktörlerden etkilendiği detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Okul Öncesi Öğretmenleri, Duygusal Tepkiler, Tutumlar, Kaygılar, Özel Eğitim

Nur Erdem, Aylin Gerekli

nurerdem@trakya.edu.tr, gerekliaylin@gmail.com

Türkiye’de Kaynaştırma, Ebeveyn Ve Aileye Yönelik Yazılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Bu çalışmada Türkiye’de kaynaştırma, ebeveyn ve aile konusunda yazılan lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma betimsel nitelikte olup, tarama modelinde bir çalışmadır. Veri toplama sürecinde Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı ulusal tez merkezi elektronik ortamda “kaynaştırma, ebeveyn”, “kaynaştırma, aile” anahtar kelimeleriyle tam metnine ulaşılabilen otuz beş lisansüstü teze ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında tezler, doküman analizi tekniği kullanılarak incelenecektir. Verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans değerleri kullanılacaktır.

Fatma Canan Durgungöz, Gülelşan Özge Kalaycı
cdurgungoz@mersin.edu.tr, gulefsanozgeakbey@anadolu.edu.tr
Öğretmen Adaylarının Nörogelişimsel Bozukluklara Yönelik Farkındalıkları

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının nörogelişimsel bozukluklara ilişkin farkındalık düzeylerini ve temel bilgi düzeylerini incelemektir. Araştırma, iki farklı üniversitede eğitim gören, farklı bölümlerden ve kademelerden öğretmen adaylarına çevrimiçi anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulanabilmesi ve anketin kullanılabilmesi için gerekli etik izinler alınmış ve anket içeriği gönüllü katılım esasına göre hazırlanmıştır. Araştırmanın ön bulgularından elde edilen verilere göre, toplam 288 öğretmen adayı anketi eksiksiz doldurmuş; çalışmada demografik bilgiler, eğitim durumu, bölüm, özel eğitim derslerine katılım ve Otizm Spektrum Bozukluğu, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), Özel Öğrenme Güçlüğü ve Gelişimsel Dil Bozukluğu gibi farklı nörogelişimsel bozukluklara dair farkındalık, bilgi düzeyi ve bilgi edinme kaynakları değerlendirilmiştir. Katılımcıların %95,54'ü 18–24 yaş aralığında, %83,63'ü kadın olup; %68,56'sı Mersin Üniversitesi, %31,44'ü Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitime devam eden öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Eğitim düzeyi açısından en yüksek veri oranı Eğitim Fakültesi 1. sınıf (%39,29) ve 3. sınıf (%38,39) öğrencilerden elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının en fazla bilgi sahibi olduğu ve en fazla yaygın olduğunu düşündüğü tanı grubu DEHB iken; en az bilgi sahibi oldukları ve en az yaygın olduğunu düşündükleri tanı grubu Gelişimsel Dil Bozukluğu olarak belirlenmiştir. Bilgi edinme kaynakları arasında kişisel bağlantılar ve medya öne çıkmış; ancak adayların nörogelişimsel bozuklukların tanımları ve temel özellikleri konusunda eksiklikler bulunduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının nörogelişimsel bozukluklar konusunda genel farkındalığa sahip olmalarına rağmen, temel bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu bulunmuştur. Bu durum, öğretmen yetiştirme programlarında birinci sınıftan itibaren ilgili konuların daha kapsamlı şekilde ele alınması ve kapsayıcı eğitime yönelik derslere daha fazla yer verilmesi gerektiğini göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Nörogelişimsel farkındalık, Nörogelişimsel bozukluk, Öğretmen adayı.

Gülbahar Uysal

glbhrmar@gmail.com

Okul Ekosisteminin zel Gereksinimli Bireylerin İhtiyaçlarına Uygun Olarak Yapılandırılması: Deneyim Paylaşımı

Farklı gelişen çocukların profilleri ve ihtiyaçları da birbirinden parmak izi gibi farklıdır. Tanıdan bağımsız olarak bu farklılıkların doğru analiz edilerek eğitim ekosisteminin ihtiyaçlarına yönelik yapılandırılması ve gerektiğinde yeniden düzenlenmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada eğitim ortamı, eğitim programı, sınıf ortamı, normal gelişen akranlarla ilişkiler, okul içi destek eğitim süreci, kolaylaştırıcı kişi, diğer uzmanlarla işbirliği (ergoterapist, fizyoterapist, Dkt, özel eğitim vs), okul personelinin eğitimi, aile işbirliği, RAM ve diğer paydaşlarla yürütülecek süreçler vb tüm boyutların öğrencinin bireysel farklılıklarını merkeze alarak nasıl değerlendirileceği vaka üzerinden paylaşılacaktır. Bu değerlendirmeler ışığında bireysel farklılıkları, etkileşimi ve bağ odaklı yaklaşımı temel alan bir yapılandırmanın nasıl olabileceği yine vakaya ilişkin örnek uygulamalar üstünden aktarılacaktır. Paylaşım ağırlıklı olarak gebeliğin 23. Haftasında dünyaya gelmiş, çoklu gelişimsel yetersiliği bulunan mikro premature bir olgunun 3-7 yaş arasındaki 4 yıllık anaokulu eğitimi süreci ele alınacaktır. Ek olarak aynı okulda eğitim alan farklı özel gereksinimli çocuklar ile henüz bir tanısı bulunmasa da risk altında olduğu tespit edilen diğer öğrenciler için düzenlenen erken müdahale süreçlerine yer verilecektir. Tüm bu süreçlerde Kolaylaştırıcı Kişi/Gölge Öğretmenin rolü somut örnekler üzerinden ele alınacaktır. Bu süreçlerin aktarılmasında dinleyiceler açısından somutlaşması için görsel medya kayıtlarından faydalanılacaktır. Çalışma; okul öncesieğitim kurumlarında kapsayıcı eğitim süreçleri için geniş perspektifli iyi uygulama örneği olmanın yanı tüm uzmanlık alanlarından katılımcılara etkin işbirliği örnekleri sunacaktır. Çocuğu merkeze alarak yürütölen tüm bu uygulamalar mevcut literatür ile ilişkilendirilerek tartışılacaktır. Anahtar kelimeler: Erken Çocuklukta Kapsayıcı Eğitim, Bireysel Farklılıklar, Farklı Gelişen Çocuklar.

Hatice Begüm Uyanık, Zehra Atbaşı

hbegumuyanik@gmail.com, zehrasutcu@gmail.com

Okul Öncesi Döneminde Kaynaştırma Sınıflarındaki Öğrencilerin Ebeveynlerin Penceresinden Oyun

Erken çocuklukta özel eğitim (EÇÖZE) farklı desteklerle en iyi biçimde çocuğun gelişimini desteklemek istemektedir. EÇÖZE, erken çocukluk döneminde (0-6/0-8 yaş) gelişimsel yetersizlik şüphesi olan veya tanısı konmuş çocukların aileleri tarafından erişilen resmi destek olarak tanımlanmaktadır. Bu destek, çeşitli evrensel ve kişiselleştirilmiş hizmetlerle (örneğin, eğitim, sağlık, sosyal bakım) yan yana olmasına ek olarak belirli müdahale programlarını da içermektedir. Okul öncesi dönemi erken çocukluk döneminin içerisinde yer almaktadır. Genellikle 3-6 yaş arası çocukların okul öncesi çağında oldukları varsayılmaktadır. Gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için ailenin rolü, çocukların gelişim süreçlerinde kritik bir öneme sahiptir. Özellikle annelerin, çocuklarının eğitime yönelik destekleyici tutumları, onların gelişimsel başarılarını doğrudan etkileyebilir. Oyun da ebeveynlerin etkili iletişim kurma yöntemlerinden biridir. Oyunun önemi göz önüne alındığında ebeveynlerin oyunu önemsemeleri ve çocukla doğal bir şekilde oyun kurmaları beklenmektedir. Bu araştırma oyunun aileler tarafından nasıl bir çerçevede ele alındığını ele almaktadır. Araştırma nitel veri toplama yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşımla sürdürülmüştür. Araştırmacılar yarı yapılandırılmış veri toplama formu kullanmışlardır. Katılımcılar 0-8 yaş arası gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerdir. Verilerin toplanmasında birebir görüşme yöntemi kullanılmış, ebeveynlerden izin alınmıştır. Alınan ses kayıtlarının birebir dökümü yapılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin oyun hakkındaki görüşleri farklılık göstermektedir. Ebeveynler çocuklarıyla oyun oynarken liderliği sıklıkla kendileri sürdürmektedir. Çocuklar sıklıkla oyunlarda aile fertleri ile oyun oynamaktadır ve aileler çocuklarına ailenin belirlediği vakitlerde oyun oynatmaktadır. Ebeveynler oyunu genellikle öğretici bir araç olarak görmek yerine boş vakit geçirmek için kullanılan bir araç olarak düşünmektedir. Bazı ebeveynler ise oyunu öğretici bir araç olarak kullanabilmektedir, ancak bu oyunu sürdürmekte zorlanmaktadır. Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, kaynaştırma, özel gereksinimli bireyler, oyun.

Ahmet Koç, Neslihan Canpolat-Çığ

ahmetkoc603@anadolu.edu.tr, neslihan.canpolat@gop.edu.tr

Destek Eğitim Odalarında Görevli Öğretmenlerin Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi kurumların destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenlerin Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı'na ilişkin farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır. Destek eğitim odaları, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim ortamlarında daha etkili bir şekilde yer alabilmelerini desteklemek amacıyla özel olarak tasarlanmış alanlardır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı, 0-36 ve 37-78 ay aralığındaki çocukların gelişimlerini desteklemek üzere hazırlanmış kapsamlı bir öğretim rehberidir. Ancak alanyazında, bu programın öğretmenler tarafından ne ölçüde tanındığı ve uygulandığına dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Araştırma, tarama modeli kapsamında betimsel bir tasarıma sahiptir. Araştırmanın çalışma grubunu, Tokat ilinde destek eğitim odalarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilecektir. Veriler, demografik bilgiler, program farkındalık düzeyi ve uygulama süreçlerine ilişkin görüşleri içeren bir anket formu aracılığıyla toplanacaktır. Nicel veriler betimsel istatistik yöntemlerle analiz edilecek, açık uçlu sorulara verilen yanıtlar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilecektir. Bu çalışma, öğretmenlerin program farkındalığını ve uygulamada karşılaştıkları zorlukları ortaya koymayı amaçlamakta; sonuçlarıyla okul öncesi özel eğitimde destek eğitim odalarının etkinliğini artırmaya yönelik öneriler sunmayı hedeflemektedir. Anahtar kelimeler: Okul öncesi özel eğitim, destek eğitim odası, kaynaştırma eğitimi, bireyselleştirilmiş eğitim programı

Bahar Öznur, Beyza Kepenek, Buse Erimoğlu, Ecenaz Güngör, Esranur Çetiner, Mustafa Barhalli, Özge Atlı, Şeydanur Arvas, Yeşim Güleç Aslan, Alperen Bıkmazer, Hatice Şengül Erdem, Özlem Dalgın

mustafabarhalli@gmail.com

Nöroçeşitlilik Dostu Kütüphane: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Örneği

Nöroçeşitlilik kavramı, farklı bilişsel işleyişleri bulunan bireylerin varlığını kabul eden ve bu farklılıkları doğal bir çeşitlilik olarak ele alan bir terimdir. İlk olarak 1990'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde otizm alanında ortaya atılan bu kavram; günümüzde disleksi, dispraksi, diskalkuli, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ile Asperger Sendromu gibi çeşitli nörogelişimsel durumları da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Nöroçeşitliliğe sahip bireylerin ihtiyaçlarına duyarlı ortamlar oluşturmak, bu bireylerin topluma tam katılımını destekleme yolunda büyük önem taşımaktadır. Üniversite kütüphaneleri, bilgiye erişimin sağlandığı ve bireylerin akademik gelişimlerini destekleyen önemli mekânlar olsa da mevcut kütüphane düzenlemeleri, nöroçeşitliliğe sahip bireyler için yeterince kapsayıcı olmayabilmektedir. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalı Erken Çocuklukta Özel Eğitim yüksek lisans programı öğrencileri ve öğretim üyeleri tarafından, gönüllülüğe dayalı toplumsal çalışmalar çerçevesinde yürütülecek olan bu çalışmanın amacı nöroçeşitlilik dostu bir kütüphanenin sahip olması gereken temel ölçütlerin belirlenmesi ve ardından üniversite kütüphanesinin erişilebilirliğinin artırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, alanyazın taraması, uzman görüşleri, nöroçeşitlilik dostu kütüphaneleri gözlem gibi veri toplama yöntemlerine dayalı betimsel bir çalışma ile verilere dayalı ölçütler belirlenecektir. Çalışmanın ikinci aşamasında ise bu ölçütlere dayalı olarak kütüphanenin var olan durumu saptanacak ve var olan durumda iyileştirmeler yapmak üzere eylemler gerçekleştirilecektir. Bu doğrultuda üniversite kütüphanesinin nöroçeşitliliği destekleyici şekilde düzenlenmesi sağlanana kadar eylemler devam edecektir. Çalışmanın ilk aşaması doğrultusunda veriler toplanmıştır ve betimsel olarak analiz edilmektedir. Poster sunumunda analiz sonrasında elde edilen ölçütler paylaşılacaktır. Ayrıca çalışmanın ikinci aşaması için planlamalar sunulacaktır. Çalışma sonunda elde edilen bulguların, diğer kütüphaneler ve/veya mekanlar için nöroçeşitlilik dostu olmaları doğrultusunda bir model olma niteliği taşınması beklenmektedir. Anahtar kelimeler: Özel eğitim, nöroçeşitlilik, kütüphane, erişilebilirlik, kapsayıcılık

Azize Büyükköç

azizealtunkara@gmail.com

Üçüncü Basamak Bir Hastanede 0-6 Yaş Çözger Sonuçlarının Retrospektif Olarak İncelenmesi

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı, çocuklar için düzenlenen 'Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu' (ÇÖZGER) sonuçlarını retrospektif olarak analiz ederek, bu çocukların gelişimsel değerlendirme sonuçlarını, ÇÖZGER gereksinim alanlarını ve demografik özelliklerini incelemektir. **Yöntem:** Ocak 2025-Mart 2025 tarihleri arasında Zeynep Kâmil Hastanesi sağlık kuruluna ÇÖZGER başvurusu yapan 0-6 yaş arası 171 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Verilere elektronik kayıt sistemi ve tıbbi dosya incelemeleri yoluyla ulaşılmıştır. Demografik özellikler (cinsiyet, yaş), mevcut tıbbi tanılar, gelişimsel değerlendirme sonuçları, ÇÖZGER gereksinim alanları ve ÇÖZGER süresi incelenmiştir. İstatistiksel analizler SPSS 22.0 paket programı (SPSS, IBM Ltd, UK) kullanılarak yapılmıştır. Kategorik değişkenler sayı ve yüzde ile ifade edilmiştir. Grup içi karşılaştırmalar Student t-testi ile analiz edilmiş ve $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. **Bulgular:** Çalışmaya dahil edilen 171 çocuğun %40,3'ü kız (69 çocuk), %59,7'si erkekti (102 çocuk). Yaş ortalaması 35 ay olup, en küçük hasta 2 aylık, en büyük hasta 72 aylıktı. Bilinen tıbbi tanısı olan çocuk sayısı 67 (%39) olarak saptandı. Gelişimsel değerlendirme sonuçlarına göre en sık görülen gelişimsel gecikme dil gelişiminde gecikme (%83) idi. Hareket gelişiminde gecikme %47, bilişsel gecikme %34 ve ilişki alanında gecikme %17,5 olarak saptandı. %4 çocuğun gelişimi her alanda yaşı ile uyumlu idi. Ek olarak, 14 hastada (%8) işitme zorluğu ya da tam işitme kaybı, 11 hastada (%6,4) az görme ya da görme kaybı saptandı. 23 hastada (%13,4) genetik bozukluk tespit edilirken, bunlar arasında en sık görülen Down sendromu idi. **Sonuç:** Gelişimsel gecikmelerin genel prevalansı %17 olarak belirlenmiştir. Erken çocukluk döneminde, dilde gecikme gibi gelişimsel zorluklar, sıklıkla hareket, bilişsel ve ilişki alanlarındaki eşlik eden gecikmelerle birlikte görülmektedir. Bu da tüm gelişim alanlarının bütüncül olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. İşitme ve görme kayıpları gibi ek zorluklar da göz önünde bulundurularak, izlem ve değerlendirme süreçlerinde transdisipliner bir ekip yaklaşımının benimsenmesi gereklidir. Gelişimsel gecikmelerin erken tanısı ve erken müdahalesi, çocukların bireysel potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda aile merkezli, bütüncül bir yaklaşımla ve İşlevsellik, Yetiştirimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF) kapsamında uygun değerlendirmeler yapılmalı; çocukların gereksinim düzeylerine göre özel eğitim, rehabilitasyon ve sosyal haklardan yararlanması sağlanmalıdır.

Burcu Akar Muratoğlu
av.burcuakar@gmail.com

Özel Gereksinimli Çocukların Erken Çocuklukta Okullar Tarafından Ram'a Yönlendirme Sorumluluğu

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE VE DEVAMINDA OKULLAR TARAFINDAN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNE (RAM) YÖNLENDİRİLME SORUMLULUĞU; Özet Erken çocukluk dönemi, bireyin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi açısından kritik bir süreçtir. Bu dönemde özel gereksinimli çocukların eğitim ihtiyaçlarının doğru belirlenmesi ve desteklenmesi, onların ilerleyen yaşlarda başarılı bir eğitim süreci geçirmeleri için temel oluşturur. Okullar, çocukların gelişimsel farklılıklarını gözlemleme ve erken müdahaleyi sağlama noktasında önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda, Türkiye’de, bu süreçler Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) aracılığıyla yürütülmekte olup, okulların özel gereksinimli öğrencileri RAM’a yönlendirme sorumluluğu bulunmaktadır. Okulların Rehberlik ve Araştırma Merkezleri’ne (RAM) yönlendirme sorumluluğu, kapsayıcı eğitimin temel bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda bu sorumluluk kamusal bir sorumluluk olup, devlet tarafından okullara yüklenen pozitif bir yükümlülüktür. Başka bir deyişle toplumsal ödevdir. Bu bildiride, erken çocukluk döneminden itibaren özel gereksinimli çocukların tanı, değerlendirme ve destek süreçlerinde okulların rolü ele alınmakta, ulusal ve uluslararası uygulamalar, mevzuatlar, T.C Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, T.C İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü resmi görüş ve yazıları doğrultusunda ve ülkemizdeki örnek davalar, emsal mahkeme kararları, idari başvuru süreçlerinde verilen nihai idari yaptırımlar, idari para cezaları ışığında öneriler sunulmaktadır. Anahtar kelimeler: Özel gereksinimli çocuklar, RAM'a yönlendirme, Özel Eğitim Hukuku, Yasalar

Ayşe Dilşad Atalar, Belma Tuğrul
ayseeker@aydin.edu.tr

Oda İle Obap' In Geliştirilmesi Ve Bebeklerin Duyusal Gelişimleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Duyular, çevre ile ilk etkileşimi kurmayı sağlayan araçlar olarak değerlendirilir. Duyular, anlamlı ve amaçlı davranışların oluşması açısından önemlidir. Bebeklik dönemi gelişimin en hızlı olduğu bir dönem olup, çevresel desteğin en çok ihtiyaç olduğu dönemdir. Bu sürecin erken dönemde desteklenmesi bireyin gelecek yaşantısını etkileyeceğinden, bu dönemde verilecek duyu temelli eğitim önemlidir. Bebeklerin en doğal deneyim edinme yolu oyundur. Dolayısıyla, oyun temelli duyu eğitimi verilmesi gerekir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı; bebeklerin duyusal gelişimlerini destekleyecek “Oyun Dostu Anne ile Oyuncu Bebek ve Arkadaşı Programı- ODA ile OBAP” nın geliştirilmesi ve programın bebeklerin duyusal gelişimleri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 16 anne ve bebeği çalışma grubu ve karşılaştırma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada; karma yöntem nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin bir arada kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, “kişisel bilgi formu”, “Bebekler İçin Duyusal Gelişim Değerlendirme Bataryası-BİDGDB, “Görüşme Formu” kullanılarak veriler elde edilmiştir.” Araştırmada veri analizinde nicel veriler, ODA ile OBAP öncesi ve sonrasında, çalışma ve karşılaştırma grubuna uygulanan ölçekten elde edilen puanlar, betimsel değerler ile karşılaştırılmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda; çalışma grubunda yer alan bebeklerin görme alanında görsel hassasiyet alt boyutunda; işitme alanında işitsel hassasiyet, işitsel etkileşim ve işitsel dikkat boyutunda; koku- tat/ oral duyusal alanında koku alt boyutunda; dokunma (taktil)- pozisyon ve hareket- denge (vestibüler) duyu alanında duyu motor dikkat boyutunda; genel süreçler alanında ise regülasyon ve sosyalleşme alt boyutundaki puanlarında artış olduğu saptanmıştır. Nitel boyutta görüşme soruları yoluyla elde edilen bulgular içerik analizi ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler; bebeklerin dil, bilişsel, psikomotor, sosyal- duygusal ve duyusal gelişimlerinde olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Uygulanan eğitim programı anneler üzerinde de etkili olmuş; bebekleri ile aralarında kurulan bağın güçlenmesinde, bebekleri ile ilgili hem gelişim ve hem de duyu gelişimi alanlarında bilgi ve farkındalık düzeylerinin artmasında, eğitim programı süresinde verilen geri dönütler annelere sağlanan destek alanında etkili olmuştur. Oyun Dostu Anne ile Oyuncu Bebek ve Arkadaşı Programı (ODA ile OBAP) katılımcı ihtiyaçlarını karşılayan bir içeriğe sahip olduğu saptanmıştır. Anahtar Kelimeler: Duyu eğitimi, bebek, ebeveyn eğitimi, eğitimde program geliştirme.

Ali Atlı, Yılmaz Yalçın, Gözde Nur Durkan

aliatli6334@gmail.com

Erken  ocuklukta  evrim İçi Destekli Ebeveyn Eğitim Programlarının Etkililiği:  edep Modeli  zerine Bir İnceleme

Erken  ocukluk dönemi, n rogele imsel gele imin hızla sürdüğü ve bireyin yaşam boyu kazanımlarını etkileyen kritik bir süreçtir. Bu dönemde ortaya çıkan gele imsel riskler, özellikle otizm spektrum bozukluğu, dil ve konuşma gecikmesi, uyaran eksikliği ve genel gele imsel gerilik durumları, erken dönemde müdahale edilmediğinde çocukların sosyal, bilişsel ve iletişim becerileri üzerinde kalıcı olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Erken müdahale hizmetlerinin en önemli bileşenlerinden biri ise, çocukların birincil bakım vereni olan ebeveynlerin sürece aktif katılımını sağlamaktır. Ancak yüz yüze hizmetlere erişimin sınırlı olduğu durumlarda veya dezavantajlı bölgelerde yaşayan aileler için bu sürece dahil olma fırsatları azalabilmektedir. Bu bağlamda, çevrim içi destekli ebeveyn eğitim programları, ailelerin çocuklarının gele imini desteklemede etkin bir araç haline gelmiştir. Bu çalışmada, özel gereksinimli ve gele imsel risk taşıyan çocukların ebeveynlerine yönelik geliştirilen “ evrim İçi Destekli Ebeveyn Eğitim Programı” ( EDEP) tanıtılmakta ve programın uygulama süreci ile etkililiğine ilişkin bulgular sunulmaktadır.  EDEP, 0-6 yaş grubundaki çocukların gele imsel ihtiyaçlarına göre yapılandırılmış bireyselleştirilmiş eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunan, multidisipliner uzmanlardan oluşan bir ekip tarafından yürütülmektedir. Program kapsamında çocukların gele imsel değerlendirmeleri Denver II Gelişimsel Tarama Testi, AGTE (Ankara Gelişim Tarama Envanteri) ve çeşitli gele imsel kontrol listeleri ile yapılmış; ebeveynlerin bilgi ve becerilerini ölçmek amacıyla ise  n test-son test uygulamalarına yer verilmiştir. Ayrıca ailelerin program süresince çocuklarına uyguladığı etkinliklere ilişkin videolar, uzman ekip tarafından analiz edilerek ailelere yazılı ve görsel geri bildirimler sağlanmıştır. Çalışmanın uygulama sürecinde, Türkiye genelinden 100 ebeveyn ile birebir görüşmeler ve çevrim içi danışmanlık oturumları gerçekleştirilmiştir. Ebeveynler ile yapılan görüşmeler sonucunda, özellikle çocuklarının iletişim ve oyun becerilerinde gözle görülür ilerlemeler olduğu ifade edilmiştir. Programın başında ve sonunda ebeveynlerden toplanan veriler; gele imsel test sonuçları, ebeveyn gözlem raporları ve uzman değerlendirmeleri ile desteklenmiştir. Elde edilen bulgular, programın çocukların dil, motor ve sosyal-duygusal gele im alanlarında anlamlı düzeyde gele im sağladığını ortaya koymuştur. Ayrıca ebeveynlerin, çocuklarına yönelik daha bilinçli ve sistematik bir destek süreci yürütmeye ba ladıkları gözlemlenmiştir.  EDEP modeli, ebeveynlere yönelik video destekli rehberlik, WhatsApp grupları üzerinden uzman geri bildirimleri ve çevrim içi seminerlerle zenginle tirilmi  bir yapı sunmaktadır. Programda her ebeveynin, haftalık olarak kendi çocuklarıyla yaptığı etkinliklerin video kayıtları uzman ekip tarafından değerlendirilmektedir. Bu kayıtlar üzerinden gele imsel destek  nerileri verilmekte ve program boyunca ebeveynlerin uygulayıcı rolü güçlendirilmektedir. Program süresince gerçekleştirilen anket ve yapılandırılmış görüşmelerde, ailelerin programdan yüksek memnuniyet duyduğu, çocuklarının gele iminde somut ilerleme gözlemlediği ve programa devam etmek istediği belirtilmiştir. Sonuç olarak, çevrim içi destekli ebeveyn eğitim programlarının, erken müdahale sürecine katılımı güçlendirdiği ve çocukların gele iminde kayda değer olumlu etkiler sağladığını

görülmektedir. ÇEDEP modeli, erişilebilir, düşük maliyetli ve sürdürülebilir bir erken müdahale yaklaşımı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın, disiplinler arası erken çocukluk müdahale modellerine katkı sunması ve çevrim içi ebeveyn destek programlarının geliştirilmesi noktasında yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Elif Emine Tiryaki, Zehra Atbaşı

elifeminetiryaki@gmail.com - zehrasutcu@gmail.com

Köprüler Kurmak: Akran Zorbalığını Özel Gereksinimi Olan Çocukların Ailelerinden Anlamak

Başlık:Köprüler Kurmak: Akran Zorbalığını Özel Gereksinimi Olan Çocukların Ailelerinden Anlamak **Anahtar Kelimeler:** Erken çocukluk, özel gereksinim, akran zorbalığı, yansıtıcı tematik analiz **Bildiri özeti:** Tüm çocukların çevreleriyle kurdukları ilişkiler, hem bireysel gelişim hem de toplumsal uyum açısından kritik öneme sahiptir. Araştırmalar, yetişkin bireylerin kullandıkları davranış kalıplarının yalnızca %10'unu okulda, geri kalanını ise sosyal ilişkiler içerisinde edindiklerini göstermektedir. Çocukların akranları, bu sosyal çevrenin en önemli unsurlarından biridir; ancak akran zorbalığı, sosyal ilişkiler içerisindeki öğrenme fırsatlarını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Özel gereksinimi olan çocuklar, farklı yetenek ve özelliklerinden dolayı bu tehdide karşı daha savunmasızdır. Özellikle erken çocukluk dönemi, çocukların akranlarıyla ilk etkileşimlerini kurdukları kritik bir zaman dilimidir. Bu dönemde yaşanan zorbalık deneyimleri, çocukları pek çok açıdan olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, bu tür durumlara maruz kalan çocukların aileleri, akran zorbalığını fark etme, müdahale etme ve sosyal çevrelerinde destek sağlama konularında farklı algılara sahip olabilirler. Dolayısıyla, özel gereksinimi olan çocukların maruz kaldığı akran zorbalığının ve ailelerinin bu durumlara yönelik yaklaşımlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesi yol gösterici olabilir. Bu araştırma, 4-7 yaş aralığında özel gereksinimi olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarının akranlarıyla etkileşimlerini, akran zorbalığına maruz kalma durumlarını, bu durumlara karşı kullanılan müdahaleleri, uzmanlarla işbirliklerini ve olası çözüm önerilerini nasıl algıladıklarını anlamayı hedeflemektedir. Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak uzman görüşleri alınmış ve farklı yetersizliğe sahip çocuğu olan 12 ebeveynle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde alınan ses kayıtları metne çevrilerek Delvetool'a aktarılıp yansıtıcı tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, ana temalar ile bunlara bağlı alt temalar belirlenmiştir. Bulgular, özel gereksinimi olan çocukların sosyal ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik ebeveyn farkındalığını artırma, destek mekanizmalarını güçlendirme ve daha etkili müdahale stratejileri oluşturma açısından önemli sonuçlar sunmaktadır. Çalışmanın sonuçları, bu tür durumların önlenmesi ve yönetilmesi için öneriler geliştirilmesine katkı sağlayabilecek nitelikte olup, geliştirilmiş analiz sonuçları kongrede sunulacaktır.

M. Mustafa Efe

mstfaefe00@hotmail.com

Erken Çocuklukta Otizm Tanısının Ebeveynlerde Depresyon Ve Psikolojik İyi Oluş Etkisi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bireyin sosyal etkileşim, iletişim ve bilişsel becerilerini etkileyen nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB tanısı alan çocukların ebeveynleri, tanı süreciyle birlikte psikolojik, sosyal ve ekonomik zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu araştırma, erken çocukluk döneminde OSB tanısı alan çocukların ebeveynlerinin depresyon düzeylerini ve psikolojik iyi oluşlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, betimsel araştırma yöntemi kullanılarak literatür taraması yapılmıştır. OSB tanısı alan çocukların ebeveynlerinin yaşadığı psikolojik süreçler değerlendirilmiş, depresyon ve psikolojik iyi oluş düzeyleri incelenmiştir. Bulgular, ebeveynlerin tanı süreciyle birlikte şok, inkar, öfke, suçluluk ve depresyon gibi duygusal aşamalardan geçtiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, ebeveynlerin stres düzeylerinin arttığı, sosyal çevrelerinden izole olabildikleri ve psikolojik iyi oluşlarının olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin bu süreçte psikolojik destek, sosyal çevre desteği ve bilinçlendirme programlarına ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. OSB tanısı alan çocukların ebeveynlerine yönelik destek programlarının artırılması ve erken müdahale süreçlerinde ebeveynlerin de aktif olarak desteklenmesi önerilmektedir. Anahtar Kelimeler: otizm; ebeveyn; depresyon; psikolojik iyi oluş

Betül Batar, Hatice Nilay Kayhan, Elife Barmak

betulbatar1410@gmail.com, nilaykayhan@gmail.com, elifebarmak@gmail.com

Gelişimsel Dil Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerinin Tanıdan Müdahaleye Dil Ve Konuşma Terapistleri İle İş Birliği Deneyimleri

Giriş Dil, Amerikan Konuşma-Dil ve İşitme Birliği tarafından düşüncelerimizi ifade etmek, iletişim kurmak amacıyla farklı biçimlerde kullanılan, karmaşık, sürekli değişen bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Birey için anlamayı, kullanımı ve bunları gerçekleştirirken gramer kurallarını bilmeyi, öğrenmeyi içermektedir. Gelişimsel Dil Bozukluğu (GDB) belirli bir neden olmadan, çocuğun sözel dil becerilerini farklı derecelerde etkileyen nörogelişimsel temelli bir iletişim bozukluğudur. Erken tanı-müdahale kapsamında ele alınmadığında uzun vadede ciddi sonuçlara yol açabilecek yaygın bir çocukluk çağı dil bozukluğudur. GDB bireyler için erken tanı ve müdahale hizmetlerinde, aile katılımı kritik önem taşımaktadır. Amaç GDB tanısı almış çocukların ebeveynlerinin, dil ve konuşma terapistleriyle olan iş birliği deneyimlerinin, süreçte dayalı görüş ve düşünceleri kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem Doğrudan katılımcı deneyimine odaklanılan bu çalışma, nitel araştırma yönteminde fenomenolojik desende tasarlanmıştır. Katılımcı grup amaçlı örneklem yöntemi ile 8-10 kişi aralığında belirlenecek, erken çocukluk döneminde GDB tanısı olan çocukların ebeveynlerinden oluşacaktır. Veriler, uzman görüşlerine dayalı hazırlanan açık uçlu sorular ve demografik bilgilerden oluşan Odak Grup Görüşme Formu ile toplanacaktır. Onam formunu doldurup kabul eden, ebeveynler ile odak grup görüşmesi tek oturum şeklinde 40-60 dakika aralığında çevrimiçi gerçekleştirilecek, betimsel dökümleri tamamlanan kayıtlar bütüncül biçimde sistematik olarak içerik analizine dahil edilecektir. Bulgular Araştırmanın görüşme ve veri toplama aşaması tamamlanarak, bulgular ana tema ve alt temalar halinde sunulacaktır. Sonuç Çalışma sonuçları ailelerin fark etme, terapiye karar verme aşamaları, terapiye nasıl ve ne kadar dahil oldukları, terapistlerle nasıl bir iş birliği içinde oldukları ile bu iş birliğinin çocuğun gelişimine nasıl katkı sağladığını ortaya koymayı hedeflemektedir Anahtar kelimeler: Gelişimsel dil bozukluğu, aile katılımı, nitel araştırma, iş birliği.

Emrullah Kahraman, Zeki Öztaşkın

emrullahkahraman@basamakozelegitim.com, zeki@basamakozelegitim.com

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Yapay Zekaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Problem Durum Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yapay zekaya yönelik tutumlarının incelenmesi akademik bir çalışma konusu olarak ele alındığında literatüre farklı açılardan katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çeşitli sosyokültürel, demografik özelliklere ve teknolojiyi deneyimleme, elde etme sürecine sahip ailelerin yapay zekaya yönelik tutumlarının karşılaştırılması, özel gereksinimli bireylerin eğitiminde ailelerin yapay zekâ araçlarına yönelik tutumlarını, bilgi ve aşinalık düzeylerini ortaya koyacaktır. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesiyle birlikte ailelerin yapay zekaya yönelik tutumları belirlenecek böylece ileride özel gereksinimli çocuğa sahip aileler için yapay zekaya yönelik aile eğitimi programlarının geliştirilmesi, özel eğitimde yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması aynı zamanda özel eğitimde-aile eğitimine yönelik hazırlanacak olan eğitim politikaları için ailelerin ve özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç ve taleplerini de karşılaması bakımından literatüre katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yapay zekaya yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler ile ortaya koymaktır. Araştırmanın ana problem cümlesi; “Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin yapay zekâyâ yönelik tutumları çeşitli değişkenlere (anne-baba olma durumu, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı, aile tipi, aylık gelir durumu) göre farklılık göstermekte midir? olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise; 1-) Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yapay zekâyı kullanma amaçları nelerdir? 2-) Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yapay zekâ ile çocuklar arasındaki ilişkiye bakış açıları nasıldır? Yöntem: Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yapay zekâyâ yönelik tutumlarını farklı değişkenler ile belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada ailelere iki bölümden oluşan bilgi toplama aracı uygulanacaktır. Birinci bölümde aileler benzer çalışmalar ışığında araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış olan demografik ve kişisel bilgilere yönelik soruları cevaplayacaklardır. İkinci bölümde ise “Yapay Zekâyâ Yönelik Genel Tutum Ölçeği” kullanılacaktır. Araştırmanın çalışma grubu 2024-2025 eğitim-öğretim yılı kapsamında İstanbul ilinde Milli Eğitim bakanlığına bağlı Özel Basamak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinin Ümraniye/Çekmeköy ve Ataşehir şubelerinden eğitim-öğretim hizmeti alan özel gereksinimli çocuğa sahip olan 100 aileden oluşması hedeflenmektedir. Anahtar Kelimeler: özel eğitim, yapay zekâ, aile tutumları

Bahar Özkan Yüksel, Buket Tan Yavuz, Ecemnur Baş Arat

baharozkaann@gmail.com, bukettan1997@gmail.com, ecembas-@hotmail.com

Mindfulness Temelli Müdahalelerin Özel Gereksinimli Çocukların Ebeveynleri Üzerindeki Etkileri: Sistemantik Bir İnceleme

Özel gereksinimli çocukların ebeveynleri, çocuklarının gelişimsel ve davranışsal zorlukları nedeniyle yüksek düzeyde stres, kaygı ve tükenmişlik yaşayabilmektedir. Bu sistemantik derleme, mindfulness temelli müdahalelerin bu ebeveynler üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. PRISMA kriterlerine uygun olarak, Web of Science (WOS) veri tabanında gerçekleştirilen taramada, mindfulness temelli anahtar kelimeler ("Mindfulness", "Mindfulness-based intervention", "Mindful parenting") ile özel gereksinimli çocukların ebeveynlerini hedefleyen ifadeler ("Parents of Children with Autism Spectrum Disorder", "Parents of Autistic Children", "Parents of Children with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder", "Parents of Children with ADHD", "Parents of Children with Intellectual Disability", "Parents of Children with Developmental Disabilities") kullanılmıştır. Başlangıçta 58 çalışma belirlenmiş, derleme makaleler elendikten sonra 49 makale başlık ve özet düzeyinde değerlendirilmiş, dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre uygun olan 19 çalışma ayrıntılı analize dahil edilmiştir. İncelenen çalışmalar, mindfulness temelli müdahalelerin ebeveynin stres, kaygı ve depresyon düzeyini azalttığını, ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını artırdığını ve çocuklarıyla ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Özellikle, Mindfulness Temelli Stres Azaltma (MBSR) ve Mindfulness Temelli Bilişsel Terapi (MBCT) programlarının etkili olduğu, bunun yanında mindfulness odaklı psikoeğitim programlarının da ebeveynlerin psikolojik iyi oluşunu desteklediği görülmektedir. Çevrimiçi mindfulness programlarının uygulanabilirliği ve ebeveynlerin bu tür programlara erişiminin artırılması, çalışmalarda öne çıkan konular arasındadır. Sonuç olarak, mindfulness temelli yaklaşımlar, özel gereksinimli çocukların ebeveynlerine yönelik destek programlarında önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, özel gereksinimli çocukların ebeveynlerine yönelik destek programlarında mindfulness temelli uygulamalara daha fazla yer verilmesi ve bu alandaki müdahalelerin uzun vadeli etkilerinin araştırılması önerilmektedir. Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocukların ebeveynleri, ebeveyn stresi, mindfulness, mindfulness temelli müdahaleler.

Yakup Burak, Emel Özdemir, Büşra Koç Çınar
yakupburak87@hotmail.com, emelozdemir060@gmail.com, busrakoc9009@gmail.com
Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin İş Yaşam Dengesi

Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin, çocuğun bakımında ve eğitiminde babalara göre daha fazla sorumluluk aldığı, bu nedenle ev ve iş yaşantısı arasında denge kurmada zorluk yaşadığı söylenebilir. Özellikle çalışan anneler iş yoğunluğu ve kariyer hedefi konusunda zorlandığı için çocukları lehine tercih yapmak durumunda kalmaktadır. Bu ödün verme durumunun önüne geçilmesi için ev ve iş yaşamının dengeli olması son derece önemlidir. Bu araştırma özel gereksinimli çocuğu olan ve çalışan annelerin iş yaşam dengesinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli ile desenlenmiş ve çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışma grubu belirlenirken tanınmış özel gereksinimli çocuğu olan anne olma ve tam zamanlı bir işte çalışıyor olma kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’ ve ‘İş Yaşam Dengesi Ölçeği’ kullanılmıştır. Veriler sistematik içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmada sistematik içerik analiziyle elde edilen tema ve kategoriler Guest’in (2002) İş-Yaşam Denge Modeline göre oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda özel gereksinimli çocuğu olan annelerin ev ve iş yaşamında genel olarak denge kurma çabasında oldukları tespit edilmiştir. Annelerin eşinden veya güvendiği bir yakınından destek alması onların yükünü hafiflettiği, yaşamda denge kurmasını kolaylaştırdığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte annelerin iş yaşamına dair hakları konusunda sınırlı bilgiye sahip olduğu ve zaman zaman yöneticileriyle sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre iş verenin çalışma koşullarında özel gereksinimli çocuğu olan anneler için esnetebileceği ortamlar sunması, annelerin işe gittiğinde çocuklarını okul dışında güvenli bir şekilde bırakabileceği merkezlerin kurulması ve annelerin psikolojik açıdan düzenli olarak desteklenmesi önerilebilir. Anahtar Sözcükler: İş Yaşam Dengesi, Özel Gereksinimli Çocuk, Çalışan Anne

Emre Ünlü, Ayşegül Gökdağ, Muhammed Faruk Erdoğan

eskemre@gmail.com, aysegulgokdag@gmail.com, m.farukerdogan@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Aile Katılımına İlişkin Metaforik Algıları

Özel eğitim alanında çocukların gelişim ve eğitim süreçlerinin desteklenmesinde aile katılımının önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, ailelerin eğitim sürecine katılımı, özel gereksinimli bireylerin eğitim hedeflerine ulaşmaları, iletişimin güçlendirilmesi ve okul-aile iş birliğinin desteklenmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada, özel eğitim öğretmen adaylarının özel eğitimde “aile katılımına” ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2024-2025 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi içerisinde İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği bölümüne devam eden yaklaşık 90 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri “Özel eğitimde aile katılımı ... gibidir, çünkü ...”, “Özel gereksinimli bireyin ebeveyni olmak ... gibidir, çünkü ...” ifadelerinin tamamlanmasıyla elde edilmiş ve veriler içerik analizine göre yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar, aile katılımı ve aile eğitimine ilişkin bilgi ve deneyimleri henüz çeşitlenmemiş olan ve gelecekte özel gereksinimli bireyler ve aileleriyle çalışacak olan özel eğitim öğretmen adaylarının açısından tartışılmıştır. Anahtar Kelimeler: özel eğitim, aile, aile katılımı, öğretmen adayları

Meliha Kırkincioglu, Büşra Nur Yalmanbaş, Beyzanur Duğan
meliha.kirkincioglu@gedik.edu.tr , 211024011@stu.gedik.edu.tr , 211024008@stu.gedik.edu.tr

6-12 Yaş Grubundaki Çocuklara Sahip Olan Ebeveynlerin Ekran Bağımlılığı Düzeylerinin Çocuklarının Ekran Kullanımı Üzerindeki Etkisi

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte çocukların ve ebeveynlerin ekran kullanım sürelerini önemli ölçüde artırmıştır. Bu araştırma da 6-12 yaş grubunda çocukları olan ebeveynlerin ekran bağımlılığı düzeylerinin, çocuklarının ekran kullanımı üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Kaçmaz (2023) tarafından 6-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirdiği “Çocuklar İçin Dijital Bağımlılık Ölçeği” ve Fidan (2016)’ ın geliştirdiği “Mobil Bağımlılık Ölçeği” kullanılması planlanmaktadır. Ayrıca bireylerin demografik verilerini ekde etmek amacıyla hazırlanan kişisel demografik bilgi formu kullanılacaktır. Bu amaç doğrultusunda veriler İstanbul Pendik ilçesindeki resmi okulda öğrenimine devam 6-12 yaş aralığındaki 125 çocuk ve ebeveynlerinden toplanacaktır. Bu araştırmadan elde edilen veriler uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilecek olup sonuçlar literatür ile tartışılacaktır. Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Ekran Bağımlılığı, 6-12 Yaş

Meliha Kılıç Ayşenur Yiğit Aslan Aydoğan

melihakilicyy@icloud.com aysenuryigit1518@gmail.com aslan.aydogan@gedik.edu.tr

Engelli Çocuğa Sahip Babaların Tükenmişlik Düzeyi Ve Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma

Engelli çocuğa sahip babalar, hem maddi hem de duygusal açıdan çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu çalışma, babaların tükenmişlik düzeylerini ve deneyimlerini anlamayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada, 10 baba ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve içerik analizi uygulanmıştır. Bulgular, maddi yük, zaman yönetimi, bilgi eksikliği, psikolojik destek ihtiyacı ve toplumsal destek eksikliğinin öne çıkan sorunlar olduğunu göstermektedir. Babaların tükenmişliğini azaltmak için psikolojik destek hizmetlerinin artırılması, özel eğitim kurumlarının ailelerle daha etkili iletişim kurması ve toplumsal farkındalığın güçlendirilmesi önerilmektedir. Anahtar Kelimeler : Tükenmişlik ,Engelli Çocuk, Baba

Gülenay Esranur Aktepe, Fatma Betül Şenol, Hasan Kızılkaya, Ahsen Ela Kızılkaya
geaktepe@aku.edu.tr, fbetululu@aku.edu.tr, hkizilkaya@aku.edu.tr, aekizilkaya@aku.edu.tr
Erken Müdahalede Aile Katılımı

Erken müdahale hizmetleriyle çocukların karşılaşabileceği risk faktörlerinin en aza indirilmesi, ailelerin çocuğun mevcut durumuna uyum sağlaması, çocuğun gelişiminin ve bağımsızlığının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Erken müdahale hizmetlerinde ailenin etkin katılımı ve iş birliği önemlidir. Ailenin katılımı ve iş birliği olmadan nitelikli erken müdahale hizmetlerinin yürütülmemektedir. Erken çocukluk döneminde olan bir çocuğun yaşam çevresi ailesi ve okuludur. Bu yaşam çevresi çocuğu hem olumlu hem de olumsuz etkileyebilir. Aile ve okulun koordineli şekilde çalışması, çocuğun karşısına çıkabilecek ve gelişimini etkileyebilecek olumsuzlukları en aza indirmesi için gereklidir. Buradan hareketle çalışmanın amacı erken çocuklukta müdahale aşamasında aile katılımına yönelik aile ve öğretmenlerin görüşlerini değerlendirmektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden tipik durum çalışmasıdır. Çalışma grubunu Afyonkarahisar’da bulunan bir özel eğitim anaokulunda görev yapan 7 özel eğitim öğretmeni ve özel eğitim anaokuluna devam eden 6 aile üyesi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Kişisel Bilgi Formu”, “Öğretmen Görüşme Formu” ve “Aile Görüşme Formu” kullanılmıştır. Veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İnandırıcılık için görüşmeler sırasında ses kaydı kullanılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler analiz edildiğinde 7 tema ve 56 alt temaya ulaşılmıştır. Bu temalar, aile katılımının etkileri ve önemi, aile teşviki için kullanılan yöntemler, aileyi bilgilendirme yöntemleri, iletişim şekilleri, iş birliğinde yaşanan zorluklar, sunulabilecek destekler ve öneriler şeklindedir. Ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda ise 7 tema ve 31 alt temaya ulaşılmıştır. Bunlar ailenin rolü, ailenin bilgilendirilmesi, öğretmenle iletişim yöntemleri, öğretmenin rehberliği, yaşanan sorunlar, sunulabilecek destekler ve önerilerdir. Aile ve öğretmenlerden elde edilen görüşme verilerindeki temalar incelendiğinde öğretmenlerin ve ailelerin birbirlerine paralel cevaplar verdikleri görülmüştür. Anahtar kelimeler: Erken müdahale, aile, öğretmen, özel eğitim

İlayda Öztürk, Öznur Küçükbaş, Aslan Aydoğan

1. ilaydaa.ozturk1@gmail.com 2. oznurkucukbas909@gmail.com 3. aslan.aydogan@gedik.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocukların Özel Eğitim Sürecinde Aile Deneyimleri: Nitel Bir Araştırma

Özel gereksinimli çocukların eğitimi, bireysel farklılıkların gözetildiği, aileler ve eğitim kurumları için hassas bir süreçtir. Özel eğitim kurumları, çocukların akademik gelişimini desteklerken, sosyal yaşama uyumlarını sağlamada da önemli rol oynamaktadır. Ancak bu süreç, yalnızca çocuklar için değil, aileler için de çeşitli zorluklar ve sorumluluklar içermektedir. Ailelerin eğitim sürecindeki rolleri, kurumlarla iletişimleri ve beklentileri, sürecin etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma, özel gereksinimli çocuklarını özel eğitim kurumlarına gönderen ailelerin deneyimlerini incelemektedir. Ailelerin karşılaştıkları zorluklar, kurumlarla iletişimleri, karar süreçlerine katılım düzeyleri ve destek hizmetlerinden yararlanma durumları ele alınmıştır. Ayrıca, ailelerin beklentileri ve talep ettikleri ek hizmetler de araştırma kapsamındadır. Bulgular, ailelerin en çok eğitim sürelerinin yetersizliği, fiziksel koşulların eksikliği ve öğretmen değişimlerinden şikayetçi olduğunu göstermektedir. Ders saatlerinin kısa olması, bireyselleştirilmiş eğitimin yetersizliği ve genel programların bireysel ihtiyaçlara uyarlanamaması önemli sorunlardır. Kurumlarla iletişimde bazı aileler düzenli bilgilendirme aldıklarını belirtirken, diğerleri geri bildirimlerin eksik veya yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, çocukların gelişimine dair gerçekçi geri bildirimlerin verilmemesi de dile getirilen bir diğer sorundur. Psikolojik destek eksikliği, hem çocuklar hem de ebeveynler için önemli bir ihtiyaçtır. Aileler, çocuklarının sosyal becerilerini geliştirecek aktivitelerin artırılmasını, eğitim ortamlarının iyileştirilmesini ve devlet desteğinin güçlendirilmesini talep etmektedir. Ayrıca, ulaşım sorunları, öğretmen değişiklikleri ve kurum denetimlerinin yetersizliği de dile getirilen başlıca sorunlardır. Servislerin yetersizliği ve uzun yolculuk süreleri, çocuklar üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Sonuç olarak, özel eğitim hizmetlerinin ailelerin beklentilerini tam olarak karşılamadığı görülmektedir. Ailelerin sürece daha fazla dahil edilmesi, bilgilendirme ve psikolojik destek hizmetlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Devletin desteğini artırması, kurumların daha sık denetlenmesi ve toplumsal farkındalığın yükseltilmesi, özel eğitimin daha etkili hale gelmesi için önemlidir. Bu araştırma, eğitim politikalarının geliştirilmesine katkı sunmaktadır. Anahtar kelimeler: Özel eğitim, Aile deneyimi, engelli çocuklar

Ayşe Aktaş, Nurper Ülküer

ayseaktas1634@gmail.com - nurper.ulkuer@uskudar.edu.tr

Ebeveyn Destek Programları İçin Çocuğu 0-6 Yaş Arasında Olan Ebeveynlerin Geliştiren Bakım Çerçevesinde Destek İhtiyaçlarını Belirleme Çalışması (Adalar/İstanbul Örneği)

Bu çalışmada ebeveyn destek programları için çocuğu 0-6 yaş arasında olan ebeveynlerin geliştiren bakımın duyarlı-karşılık verici bakım çerçevesinde destek ihtiyaçlarına yönelik ebeveyn görüşleri ve öğretmenlerin önerileri incelenmiştir. Araştırmada, İstanbul ilinin Adalar ilçesinde ikamet edip amaçlı örneklem yoluyla seçilen 20 ebeveyn ve Adalar ilçesi okul öncesinde görev yapan 10 öğretmen ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz MAXQDA24 programında analiz edilmiştir. Ebeveynlerin yaşadıkları zorluklar ve talepler ve öğretmenlerin önerileri doğrultusunda duyarlı-karşılık verici bakım teması altında kategori ve kodlar oluşturulmuştur. Duyarlı-karşılık verici bakıma ilişkin görüşler (Çocukların hareketlerini anlayamama, çocuğa nasıl davranacağını bilememe, iletişim kurmada zorluk yaşama, problemlerle baş edememe, kendini yetersiz görme) ve duyarlı-karşılık verici bakım kapsamında destek taleplerine ilişkin görüşler (Çocuk gelişimine yönelik destek talebi, eşler arası iletişim ve tutuma yönelik destek talebi) kategorilerine ayrılmıştır. Öğretmenlerin önerileri incelendiğinde duyarlı-karşılık verici bakım teması altında; bireyselleşme, çocukların gelişim dönemleri, çocukla iletişim, öz bakım becerileri, dengeli sınır koyma ve istikrarı sağlama ve okul-aile iş birliği kodları oluşmuştur. Çocuk gelişimine yönelik destek talebi, çocuğa nasıl davranacağını bilememe, eşler arası iletişim ve tutuma yönelik destek talebi, iletişim kurmada zorluk yaşama ve kendini yetersiz görme kodlarının diğer kodlara göre daha ön plana çıktığı görülmüştür. Anahtar Kelimeler: Geliştiren bakım, duyarlı-karşılık verici bakım, ebeveyn destek programı, 0-6 yaş arası çocuk, okul öncesi öğretmeni Bu bildiri, Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER danışmanlığında Ayşe AKTAŞ tarafından yürütülen “Ebeveyn destek programları için 0-6 yaş arasında olan ebeveynlerin geliştiren bakım çerçevesinde destek ihtiyaçlarını belirleme çalışması (Adalar/İstanbul örneği)” adlı yüksek lisans tezi kapsamındaki çalışmadan türetilmiştir.

Özgür Bozdağ, Mümüne Merve Parlak, Mete Orçun Bayrakdar

dktozgurbazdag@gmail.com, mmervakolsuz@gmail.com, morcunnn@gmail.com

Serebral Palsi Tanılı Çocukların Ebeveynlerinin Alternatif Ve Destekleyici İletişim Sistemleri Hakkında Farkındalık Ve Tutumlarının İncelenmesi

Giriş:Serebral palsili (SP) çocuklar dil ve konuşma bozuklukları sebebiyle iletişim zorluklarıyla karşılaşmaktadırlar ve Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri (ADİS) çocukların iletişim becerilerini destekleyebilmektedir. Ebeveynlerin farkındalık ve tutumları SP'li çocukların ADİS kullanımlarını etkileyebilecektir. Amaç:SP'li çocukların ebeveynlerinin ADİS'e ilişkin farkındalık ve tutumları incelemek amaçlanmaktadır. Yöntem:Beş bölüm ve 44 sorudan oluşan anket araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Birinci bölüm demografik bilgiler (9 soru), ikinci bölüm dil ve konuşma terapisi (DKT) hakkında bilgi düzeyi (4 soru), üçüncü bölüm DKT'ye erişim ve deneyimler (5 soru), dördüncü bölüm DKT'ye ilişkin görüşler ve beklentiler (6 soru) ve beşinci bölüm ise ADİS'e ilişkin tutumlarını farkındalık ve tutumlarını ölçen (20 soru) sorular yer almaktadır.Anket SP tanısı olan çocuklarla çalışan uzmanlara ulaştırılarak kartopu örnekleme yöntemiyle ve Google Forms aracılığıyla SP'li çocukların ebeveynlerine uygulanmıştır. Bulgular:Çalışmaya yaş ortalaması $35,82 \pm 6.878$ yıl olan 34 ebeveyn (20 erkek,14 kadın) katılım sağlamıştır.Çocukların yaş ortalaması 6.44 ± 4.59 yıldır ve 21'inde ek engel vardı.Anket sonuçlarına göre ebeveynlerin %44,1'i (n=15) ADİS'in iletişim güçlüğü yaşayan tüm bireyler için faydalı olduğunu düşünmekle birlikte; sadece %32,4'ü (n=11) ADİS'in çocukların iletişim becerilerini geliştirmeye yardımcı olacağını bildirmiştir. Benzer şekilde ebeveynlerin %29,4'ü (n=10) ADİS'in erken yaşta kullanımının çocuğun dil gelişimine olumlu katkısı olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %64,7'si (n=22) ADİS hakkında doğru bilgiye ulaşmanın, ADİS kullanımına yönelik bakış açılarını olumlu yönde etkileyeceğini belirtmiştir. Sonuç:SP'li bireylerin ebeveynlerinin farkındalıklarının düşük olduğu ve ADİS'in iletişim becerilerine olan etkisi hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir.Ayrıca doğru bilginin ebeveynlerin çocukları için ADİS kullanımına ilişkin olumsuz tutumları azaltacağı saptanmıştır.Bu nedenle SP'li çocukların ADİS kullanımının arttırılması için öncelikle ebeveynlerinin ADİS ile ilgili farkındalıklarının artırılması gereklidir. Anahtar Kelimeler: Alternatif ve destekleyici iletişim, Serebral palsi, Dil ve konuşma terapisi, İletişim, ADİS

Burcu Yapar Öz, Elif San, Çıgıl Aykut

byapar35@gmail.com, elifsan21@gmail.com, cigilaykut@gmail.com

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizmlı Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Gerçekleştirilen Psiko-Eğitim Programlarının İncelenmesi

Erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı alan çocukların ebeveynleri, çocuklarının bakım ve gelişim süreçlerinde çeşitli zorluklarla karşılaştıklarından psiko-eğitim programlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu programlar, ebeveynlerin bilinçlendirilmesini ve desteklenmesini amaçlamaktadır. Bu destek, otizmlı çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını anlamada ve karşılamada ebeveynlere yardımcı olmakta, aynı zamanda ebeveynlerin psikolojik ve duygusal yüklerini hafifletmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının gereksinimlerini karşılamak için ihtiyaç duydukları bilgilere erişimde yaşadığı güçlükler, psiko-eğitim programlarının geliştirilmesine temel oluşturmaktadır. Erken çocukluk döneminde ebeveynlerin destek ihtiyaçları daha da belirginleşmekte ve erken müdahale programlarına duyulan gereksinim artmaktadır. Bu çerçevede gerçekleştirilen bu araştırma, erken çocukluk döneminde OSB tanısı almış çocukların ebeveynlerine yönelik psiko-eğitim programlarını sistematik olarak derlemeyi amaçlamaktadır. Sistematik derleme, mevcut araştırmaların kapsamlı şekilde incelenmesini, belirli kriterlere göre seçilmesini ve bulgularının detaylı analiz edilmesini sağlayan bir yöntemdir. Araştırma başlamadan önce dahil etme ve hariç tutma kriterlerini içeren bir protokol hazırlanmıştır. Dahil etme kriterleri; katılımcıların 0-6 yaş aralığında OSB tanılı çocuğa sahip olması, farklı tanılara sahip katılımcıların bulunduğu araştırmalarda sonuçların ayrı ayrı raporlanması, anne, baba ya da her ikisinin katılımcı olması, tek denekli, grup deneysel, yarı deneysel veya karma yöntem kullanılması, çalışmaların 2020-2024 arasında İngilizce dilinde hakemli dergilerde yayımlanması ve erişime açık olmasıdır. Hariç tutma kriterleri ise, katılımcıların OSB tanılı çocukların ebeveynleri dışında olması, nitel yöntemlerin kullanılması ve meta-analiz çalışmalarının olmasıdır. Araştırma halen devam etmekte olup, sonuçlarının sonraki araştırmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Durukadın Saçlı, Buket Şimşek Arslan
durukadinsacali@gmail.com

Aile Sistemleri Kuramı Bakış Açısıyla Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Deneyimleri

Özel gereksinimli bir çocuk aile sistemine dahil olduğunda ailenin tüm dinamikleri bundan etkilenir. Aile sistemine sağlık, eğitim, psiko-sosyal destekler, rutinlerin değişmesi, rollerin karmaşıklaşması gibi durumlar eklenir. Tüm bu değişiklikler ailenin deneyimlerini yeniden şekillendirir. Bu çalışmanın amacı, Aile Sistemleri Kuramı bakış açısıyla özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin deneyimlerini değerlendirmektir. Aile Sistemleri Kuramına göre bütün sistemler birbiri ile ilişki halindedir ve bir sistemde olan değişiklik bütün alt ve üst sistemleri etkilemektedir. Bu bağlamda bütüncül bakış açısıyla anne, baba ve kardeşlerin deneyimlerinin değerlendirilmesi önemli görünmektedir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım ile yapılmıştır. Veriler, Aile Bilgi Formu ve yarı yapılandırılmış formlar ile derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Katılımcılar, anne, baba ve varsa normal gelişen 14 yaş üzerindeki kardeşlerden oluşmuştur. Çalışma, 21 katılımcı ile yüz yüze görüşmelerle tamamlanmış ve veriler betimsel analizle incelenmiştir. Araştırma sonucunda aileler, tanı sürecini ve özel gereksinimli çocukların aile üzerindeki etkilerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, özel gereksinimli çocuğa sahip olmayı şans/kader, hayatı sınırlandırma ve farklılığı kabul etme olarak görmüşler; bakım yükünün artması, kardeşe olumsuz etki, artan çatışmalar ve aile desteği gibi etkileri ifade etmişlerdir. Deneyimlerini sosyal yaşam, iş yaşamı, ekonomik sorunlar, sürecin değişken olması ve destek arayışı başlıkları altında anlatmışlardır. Baş etme yöntemleri olarak iş hayatına devam etme, profesyonel destek alma, kendine vakit ayırma, destekleyici sosyal çevre edinme ve diğerlerinin deneyimlerinden öğrenme stratejilerini kullanmışlardır. Talep olarak ise bireyselleştirilmiş programlar, profesyonellerin yeterliliğinin artırılması, aile eğitimi, bakım desteği alternatifleri, psikososyal destek, toplumsal farkındalık ve ekonomik destek gereksinimlerini belirtmişlerdir. Anahtar Kelimeler: Özel Gereksinimli Çocuk, Aile, Nitel Araştırma

İzgi Miray Demirbağ, Gamze Çağla Sırma, Gülay Aras Bayram, Teresa May-Benson, Aymen Balıkçı

izgimiray@hotmail.com, cagladirgen@hotmail.com, garas@medipol.edu.tr, tmb@tmbeducation.com, aymenbalikci@gmail.com

Prematüre Bebeklerde Telerehabilitasyon Temelli Hep (Homeostasis-Zenginleştirme-Plastisite) Yaklaşımının Gelişimsel Sonuçlar Üzerine Etkisi: Pilot Çalışma

Amaç: Homeostasis-Zenginleştirme-Plastisite (HEP), zenginleştirilmiş çevre prensipleri ve gelişimin ekolojik teorilerine dayalı bir erken müdahale yaklaşımıdır. Bu çalışmanın amacı, prematüre bebeklerde telerehabilitasyon temelli HEP Yaklaşımının gelişimsel alanlar üzerindeki ön sonuçlarını incelemektir. **Yöntem:** Çalışmaya düzeltilmiş yaşları 4-12 ay arasında olan 13 prematüre bebek dahil edilmiştir. Bebeklerin sosyodemografik bilgileri kaydedilmiş, ardından iletişim, kaba motor, ince motor, problem çözme, kişisel sosyal ve sosyal duygusal becerileri Erken Gelişim Evreleri (EGE) ile; motor becerileri ise Alberta Infant Motor Skala (AIMS) ile değerlendirilmiştir. Tüm değerlendirmeler müdahale öncesi ve sonrasında çevrim içi olarak uygulanmıştır. Telerehabilitasyon temelli HEP Yaklaşımı, 12 hafta boyunca, haftada bir gün, bir saatlik oturumlar şeklinde ebeveyn ve terapist iş birliği ile yürütülmüştür. Müdahale öncesi ve sonrası ölçümler arasındaki grup içi farklılıklar Bağımlı Örneklem T Testi ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Çalışmaya katılan prematüre bebeklerin ortalama düzeltilmiş yaşı 8.03 ± 1.56 ay, ortalama gestasyonel yaşı ise 31.23 ± 2.45 hafta olarak belirlenmiştir. Müdahale öncesi ve sonrası karşılaştırmalarda, AIMS ($p < 0,001$), EGE-Sosyal Duygusal ($p < 0,001$), EGE-Kaba Motor ($p = 0,027$) ve EGE-Kişisel Sosyal ($p = 0,012$) alanlarında istatistiksel olarak anlamlı iyileşmeler kaydedilmiştir. Ancak, EGE'nin İletişim, İnce Motor ve Problem Çözme alanlarında anlamlı bir değişiklik saptanmamıştır ($p > 0,05$). **Sonuç ve Tartışma:** Sonuçlar, telerehabilitasyon temelli HEP Yaklaşımının prematüre bebeklerde kaba motor, sosyal-duygusal ve kişisel sosyal gelişimlerini destekleyebileceğini göstermektedir. İletişim, ince motor ve problem çözme becerilerinde anlamlı bir değişiklik saptanmaması, başlangıç seviyelerinin kesme değerinin üzerinde olması ve doğal gelişim süreçleriyle açıklanabilir. HEP Yaklaşımı, telerehabilitasyon yoluyla uygulanabilir, erişilebilir ve sürdürülebilir bir erken müdahale yöntemi olarak umut vaat etmektedir. Ancak, etkinliğinin daha güçlü şekilde ortaya konması için uzun vadeli randomize kontrollü çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. **Anahtar Kelimeler:** Erken müdahale, riskli bebek, telerehabilitasyon

Yasemin Karahan, Fatmagül Yay

yasemin.karahan@gedik.edu.tr- 231024041@stu.gedik.edu.tr

Çocuk Gelişimi Lisans Öğrencilerinin Aile Algısının Metafor Ve Resim Aracılığıyla İncelenmesi

Toplumun temel yapı taşı olan aile, bireyler arasındaki ilişkileri güçlendirerek sosyal düzenin sürekliliğini sağlar. Aynı zamanda, bireyin kimlik gelişimini, değer yargılarını ve ileriki dönemlerde kuracağı aileyi de büyük ölçüde şekillendirmektedir. Sağlıklı ve işlevsel bir aile, gelişimsel anlamda sağlıklı çocuklar demektir. Çocuk Gelişimciler bütüncül bir bakış açısıyla hem çocukla hem de aile ile çalışmaktadır. Lisans programlarında; “Aile İçi İlişkiler ve Yaşam Döngüsü”, “Aile Katılımı ve Eğitimi”, “Aile Danışmanlığı” gibi dersler alan Çocuk Gelişimciler sertifikasyon sürecinden sonra “Aile Danışmanı” titrine de sahip olabilmektedirler. Bu bağlamda Çocuk Gelişimi lisans öğrencilerinin aile algılarının incelenmesi önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda, Çocuk Gelişimi lisans programında; “Aile İçi İlişkiler ve Yaşam Döngüsü” dersini alan 1. Sınıf öğrencilerinden ve “Aile Katılımı ve Eğitimi” dersini alan 3. Sınıf öğrencilerinden “aile denilince zihinlerinde canlanan imaj ile ilgili” bir resim çizmeleri istenmiştir. Ayrıca öğrencilerden, “ailegibidir. Çünkü;.....” cümlesini tamamlamaları istenmiş, böylece metaforik algılarının irdelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi yönteminin kullanıldığı araştırmada katılımcılara amaçlı örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Toplanan veriler içerik analizine tabi tutulduktan sonra belirlenen kategoriler sunum sırasında paylaşılacaktır. Çocuklara yönelik “Aile Çiz” testi hakkında literatürde çok kaynak olmasına rağmen yetişkinlerin aile algısının incelendiği resim ve metaforik çalışmaya rastlanamamıştır. Özellikle aile ile profesyonel anlamda çalışacak olan Çocuk Gelişimcilerin aile algılarının incelenmesinin literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir. Anahtar kelimeler: Aile Algısı, Metafor Çalışması, Resim Analizi, Çocuk Gelişimci

Fatih Koçak, Mehmet Yirçi, Özgül Kocasoy

fatihkocak77@gmail.com, mehmetyirci@hotmail.com, kucukdeveciozgul@gmail.com

Otizmli Çocuğa Sahip Ailelerin Çocuklarının Eğitim Sürecinde Yaşadıkları Problemlerin İncelenmesi

ÖZET Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış çocuğa sahip aileleri zorlu bir kabul sürecinin ardından çocuğunun eğitimi konusunda da karmaşık bir arayış süreci beklemektedir. Çünkü otizmden etkilenmiş bir çocuğun eğitimi normal gelişim gösteren akranlarının dahil olduğu eğitim süreçlerinden daha farklı işlemektedir. Hem ailenin bu karmaşıklığın içinden çıkması hem de çocuğunu akranlarının seviyesine çıkarma kaygısı bu sürecin psikolojik ve ruhsal yönünün olduğuna da işarettir. Aileler öncelikle çocuğu için bir kurum arayışı içine girmekte sonrasında ise almış oldukları eğitimin niteliğini sorgulamaya başlamaktadır. Ailenin bir eğitim kurumu bulması bazen yaşayacağı problemlerin en basit hali olarak görülebilmektedir. Çünkü kurumun çocuğu kabul edip etmeyeceği, kurumda görev alan kişilerin donanımlarının yanında yaklaşımları, eğitim ortamı, materyaller gibi değişkenler yaşanacak problemleri katlayabilmekte, aile hem maddi hem de duygusal anlamda zorlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı Otizm Spektrum bozukluğu tanılı çocuğu olan ailelerin yaşadıkları bu sorunları ortaya çıkarmanın yanında çözüm ve öneriler getirmektir. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi çocuğu Konya ili Selçuklu İlçesinde bulunan Sobe (Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim) vakfında eğitim alan 30 ebeveynidir. Veriler” sosyo ekonomik ve Demografik Anket Formu” ve yarı yapılandırılmış ‘OSB li Çocukların Ailelerinin Eğitim Sürecinde Yaşadıkları Problemler ile İlgili Görüşme Formu’ kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler nitel analiz yöntemlerinden olan betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Sonuçta bulgulardan hareketle OSB’li çocuğa sahip ailelerin süreçte maddi, sosyal, duygusal vb. birçok problem yaşadıkları sonucuna ulaşılmış, ailelerin çocuklarının eğitimi konusunda hem kendilerinin hem de çocuklarının birçok anlamda desteğe ihtiyaç duyduğu saptanmıştır. Anahtar Kelimeler: Aile, ebeveyn, eğitim, otizm spektrum bozukluğu.

Fatma Özkan, Mustafa Sorkuncuk, Fatih Koçak

fatma.ozkann@outlook.com, , m.srkncck@gmail.com, fathkocak77@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Otizmlili Çocuklu Ailelerin Kurum Seçme Kriterlerinin Belirlenmesi

Bildiri Özeti: Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı alan çocukların ailelerinin, eğitim süreçlerinde kurum seçerken dikkate aldıkları kriterleri belirlemektir. Erken müdahale ve eğitim sürecinde uygun kuruma yönlendirmenin, OSB tanısı almış çocukların gelişimini doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, Sakarya’da ikamet eden ve OSB tanısı almış çocukların ailelerinden oluşan 15 kişilik bir örneklem ile görüşmeler gerçekleştirilecektir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacak, elde edilen veriler ise nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulan içerik analiziyle analiz edilecektir. Araştırma sonucunda, ailelerin eğitim programlarının bireyselleştirilmesi, uzman personelin niteliği, kurumun fiziksel ve sosyal olanakları ile ailelere yönelik destek hizmetlerine verdikleri önemin belirlenmesi beklenmektedir. Ayrıca, kurumların bilimsel temelli yaklaşımlar benimseyip benimsemediği ve aile katılımına verdikleri önemin karar süreçlerini nasıl etkilediği analiz edilecektir. Elde edilecek bulgular doğrultusunda, OSB’li çocuklara yönelik eğitim kurumlarının ailelerin beklenti ve ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmesi için öneriler geliştirilecektir. Bu çalışma; ailelerin bilinçli kurum seçiminde yol gösterici olmayı ve eğitim kurumlarının hizmet kalitesini artırmaya yönelik çıkarımlarda bulunmayı amaçlamaktadır. Anahtar Kelimeler: OSB, Erken Çocukluk Eğitimi, Kurum Seçimi, Aile Görüşleri, İçerik Analiz

Buse Eren

buseren34@gmail.com buseeren@bogazici.edu.tr

Down Sendromlu Bebeklere Erken Müdahalenin Geliştirilmesi: Tanı İletişiminin Ve Ebeveyn Katılımının Rolü

Down sendromlu bebekler için erken müdahalenin önemi yadsınamaz ve özellikle ilk beş yıl boyunca uygun fiziksel ve konuşma terapilerinin uygulanması, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini önemli ölçüde etkiler. Down sendromlu çocuklar için erken müdahalenin önemi hem çocukların hem de ailelerin daha az müdahale alan çocuklara kıyasla daha olumlu sonuçlar deneyimlemesiyle vurgulanır. Öte yandan, Türkiye'nin gelişmiş ülkelerle uyumlu yasal düzenlemelerine ve alandaki çalışmalara giderek daha fazla odaklanılmasına rağmen erken müdahale sistemi için bir modelin olmaması, uzmanlar ve kurumlar arasındaki yetersiz iş birliği ve alandaki yetenekli personel eksikliği gibi zorluklar devam etmektedir. Bunların yanı sıra ebeveynlerin çocuklarının Down sendromlu bir bebek olduğunu nasıl öğrendikleri erken müdahale süreçlerine dahil olmalarını olumlu ya da olumsuz etkiler. Bu çalışma kapsamında İstanbul'da yaşayan ve çocuklarının yaş aralığı 2,5-35, kendilerinin yaş aralığı 35-61 olan 16 anneyle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılarak çocuklarının Down sendromu bir bebek olduğunu öğrendikleri ilk zamanla ilgili değerlendirmelerine başvurulmuştur ve bunun erken müdahale sürecine dahil olmadaki etkisi değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, özellikle bebeklerinin Down sendromlu olduğunu doğumdan sonra öğrenen anneler için bir tanı bildirim protokolü olmalı ve tanıyı koyan doktorlar aileyi bilinçli bir yaklaşımla bilgilendirmelidir. Tanının ailelere nasıl iletileceğini belirleyen bir protokol ve aileleri bu süreçte destekleyecek bir sistem, ebeveynler ve doktorlar arasındaki bilgi hiyerarşisinin etkisini en aza indirebilir ve karşılaştıkları beklenmedik durumdan dolayı travmatize olma olasılığını azaltabilir.

Begüm Kanbur, Ahmet Konrot

begum.kanbur@kent.edu.tr, ahmet.konrot@uskudar.edu.tr

Gebelerin 0-36 Ay Arasındaki Çocukların Dil Gelişimi Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Giriş: Dil gelişimi, çocuk gelişiminin temel taşlarından biridir. Araştırmalar, ebeveynlerin dil gelişimi konusundaki farkındalıklarının, çocuklarının dil becerilerini doğrudan şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin bu alandaki bilgi düzeyi, yalnızca çocuklarının dil gelişimini hızlandırmakla kalmaz, aynı zamanda ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirerek sağlıklı iletişimin temellerini oluşturur. **Amaç:** Bu çalışma, gebelerin 0-36 ay arasındaki çocukların dil gelişimi hakkındaki bilgi düzeyini belirlemeyi ve gebelerin kendilerini algılama ölçeği puanları ile bilgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Çalışmaya, uygun örnekleme yöntemiyle ebelerin danışmanlık sağladığı 391 gebe dahil edilmiştir. Katılımcılara “Sosyodemografik Bilgi Formu”, “Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği”, “Gebelerin Bilgi Kaynağı ve Dil ve Konuşma Terapistine Yönelik Farkındalığı Anketi” ve “0-36 ay Arasındaki Çocukların Dil Gelişimine Yönelik Bilgi Düzeyi Anketi” uygulanmıştır. Veriler, frekans, yüzde, Kruskal-Wallis testi, Bağımsız örneklem t-testi, Spearman ve Pearson korelasyon analizleri ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Gebelerin 0-36 ay dil gelişimi basamakları ve dil gelişimini destekleme konularındaki ortalama puanlarının anket orta puanından yüksek olduğu bulunmuştur. Eğitim seviyesi yüksek olan gebelerin 0-36 ay dil gelişimi basamakları ve dil gelişimini destekleme konularındaki bilgi düzeylerinin eğitim seviyesi düşük olan gebelere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Beden algısı ve annelik algısı düzeylerinin bilgi düzeyi ile ilişkili olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). **Sonuç:** Bu çalışma, gebe bireylerin 0-36 ay arasındaki çocukların dil gelişimine dair hangi konularda bilgi sahibi olduğunu ve hangi alanlarda eksiklik yaşadığını ortaya koyarak önemli çıkarımlar sunmaktadır. Anket yanıtlarının genel değerlendirmesi, katılımcıların çocukların dil gelişimi konusunda sınırlı bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen veriler, ebeveyn farkındalığını artırmaya yönelik eğitim ve destek programlarının gerekliliğini vurgulamaktadır. **Anahtar Kelimeler:** dil gelişimi bilgisi, kritik dönem, gebelik, dil gelişimi,

Necip Acar

necippacarr@icloud.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ailelerine Yönelik Yapılan Aile Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi (2013-2024)

Bu çalışma otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış çocukların ailelerine yönelik olarak düzenlenen çeşitli aile eğitim programlarının etkinliğini incelemektedir. 2013- 2023 yılları arasında yapılan araştırmalar incelenmiş ve bu programların aileler üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Programlar, ailelerin OSB hakkındaki bilgisini artırmak, ebeveyn-çocuk etkileşimini güçlendirmek ve aile içi iletişimi iyileştirmek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmalar, aile eğitimlerinin çocukların iletişim becerilerini geliştirmede, davranış sorunlarını azaltmada ve ebeveynlerin çocuklarıyla etkili bir şekilde iletişim kurma becerilerini artırmada önemli rol oynadığını göstermektedir. Aile eğitim programları, ebeveynlerin ve diğer aile bireylerinin OSB'li çocuklarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlayarak, hem çocukların hem de ebeveynlerin yaşam kalitelerini önemli ölçüde iyileştirmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle davranış yönetimi, iletişim becerileri ve sosyal etkileşim konularında sunulan destekler, aile içi stresin azalmasına ve ailelerin çocuklarına daha uyumlu bir ortam sunmalarına olanak tanımaktadır. Araştırmalar, bu tür eğitimlerin ailelerin genel refah seviyesini artırdığını ve çocukların sosyal uyumlarını iyileştirdiğini belirtmektedir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sahip ailelere yönelik düzenlenen eğitim programlarının, ailelerin bu zorluklarla başa çıkabilme kapasitesini artırarak, aile dinamiklerini olumlu yönde etkilediği ve çocukların gelişimine katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Bu tür eğitimlerin yaygınlaştırılması ve erişilebilirliğinin artırılması, OSB'li çocukların ve ailelerinin yaşam kalitesini yükseltme potansiyeline sahiptir.

Şeyda Yıldırım Parlak, Reyhan Basık

seyda.yildirimparlak@mku.edu.tr, reyhan.basik@mku.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Ailelere Yönelik Gerçekleştirilmiş İş Birliği Araştırmalarının İncelenmesi

0-6,8 yaşlar arasını kapsayan erken çocukluk dönemi, bireylerin gelişim ve öğrenme süreçlerinde kritik önemi olan dönemdir. Bu dönemde gelişim süreçlerinin ve öğrenmelerin desteklenmesi çocukların gelecekteki beceriler için önkoşul özellikler taşımaktadır. Ailelerin çocuklarının gelişimi ve eğitimi sürecinde yer alması çocukların beceriler edinmesinde, ilerlemeler kaydetmelerinde ve edindikleri becerileri yaşamlarında kullanmalarında önemli rol oynamaktadır. Çocuklarının gelişimi ve eğitiminde ilerlemeler görülebilmesi için ailelerin çeşitli uzmanlarla iş birliği içerisinde olması gerekmektedir. İş birliği, öğrenci için eğitim programının planlanması, uygulanması ve değerlendirmesinde yoğun bir şekilde yapılan ortak çalışma olarak tanımlanmaktadır. Erken çocukluk eğitiminde iş birliği sistemler, kurumlar ve kişisel düzeylerde gerçekleşmektedir. Kişisel düzeyde uzmanlar ve ebeveynler, çocuklar için programların planlanması, uygulanması ve değerlendirmesinde ortak kararlar almaktadır. Erken çocukluk döneminde ailelerle iş birliğine yönelik araştırmalar alanyazında mevcuttur. Bu araştırmaların incelenerek sonuçlarının bir arada değerlendirilmesi mevcut durumun ortaya konması ve gerçekleştirilecek araştırmalar için yol haritası oluşturması açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı, alanyazında erken çocukluk döneminde ailelere yönelik gerçekleştirilmiş iş birliği araştırmalarının demografik ve yöntemsel özellikleri kapsamında çeşitli kriterlerle incelenmesidir. Belirlenen kriterler doğrultusunda 11 araştırma incelenmiştir. Araştırmalarda erken çocukluk uzmanlarının ve öğretmenlerinin ailelerle iş birliğindeki deneyimleri; ebeveyn katılımıyla çeşitli değişkenlerin çocuk başarısıyla ilişkisi; davalardaki ebeveyn şikayetlerinin incelenmesi; uzman-aile iş birliğine ilişkin ebeveyn tavsiyeleri; iş birliğinin aile-personel ve personel-personel ilişkisi bağlamında incelenmesi; sunulan müdahalelerin etkisi ve kalitesinin belirlenmesi; müdahalelerinin uygulanarak çocukların okullara geçiş sürecine etkisi ve mesleğe başlayan öğretmenlerin iş birliğine inançlarının belirlenmesine yönelik olduğu görülmüştür. Ailelerle kaliteli iş birliğine yönelik zorluklar yaşandığı, personellerin yetkinliklerinin artırılması gerektiği, ebeveyn katılımlarının anlamlı olması ve ebeveynlere destek sunulması gerektiği araştırmaların başlıca bulguları arasındadır. Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, Aile, İş birliği.

Yeliz Yekta, Gülten Caca

yelizyekta1981@gmail.com, gulten.caca@izu.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Mahremiyet Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Mahremiyet Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi 1 Yeliz Yekta 2 Gülten Caca 1 Milli Eğitim Bakanlığı 2 İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi yelizyekta1981@gmail.com gulten.caca@izu.edu.tr Amaç: Araştırmanın genel amacı, İstanbul ilinde erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuğu olan annelerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuğu olan annelerin mahremiyet eğitimi konusunda; 1.Bilgi düzeylerini ve tutumlarını belirlemek 2.Yaşadıkları güçlükleri ve çözüm yollarını belirlemek 3.Önerilerini belirlemek Çalışma öncesi alanyazın incelendiğinde, erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklarda mahremiyet eğitiminde yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Ailelerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi, ailelere yönelik hazırlanacak eğitimlere yön vermesi açısından çok önemlidir. Ayrıca araştırmanın ilgili araştırmalara kaynak teşkil edeceği için önemli olduğu düşünülmektedir. Gereç ve Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Araştırmada katılımcı anneler için “Bilgi Formu” ve “Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu” veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma öncesinde “Etik Kurul İzni” ve katılımcı annelerden “Aile Bilgilendirme ve Onam Formu” alınmıştır. Katılımcılar, İstanbul ilinde yaşayan 4-6 yaş arasında özel gereksinimli çocuğu olan 20 annedir. Bulgular: Erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuğu olan anneler genel olarak, mahremiyet eğitimine ilişkin bilgilerinin sınırlı olduğu, mahremiyet eğitimini gerekli ve önemli buldukları, bu konuda ayrı bir eğitim almadıkları, çocuklarına bu eğitimin genel olarak aileler tarafından verilmesi gerektiğini düşündükleri ve mahremiyet eğitimi almaya ihtiyaç duydukları, bu yönde bir eğitim olması halinde katılmak istedikleri konusunda görüş bildirmişlerdir. Sonuç: Bulgular, annelerin mahremiyet eğitimine yönelik eğitim almaları gerektiğini göstermektedir. Sonuçlar doğrultusunda alanyazına katkı ve öneriler sunulmuştur. Anahtar Kelimeler: erken çocukluk, mahremiyet eğitimi, aile, özel eğitim

Esra Ergin, Gamze Ülker Tümlü

psk.dan.esraergin@gmail.com, gamzeulkertumlu@anadolu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ve Tutumlarının İncelenmesi

Dijital çağ, ebeveynlik rollerini yeniden şekillendirmiş ve özellikle Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların ebeveynleri için dijital ebeveynlik kavramını daha da önemli hale getirmiştir. Dijital ebeveynlik, çocukların dijital dünyadaki risklerden korunmasını ve bilinçli teknoloji kullanımını desteklemeyi hedefleyen önemli bir ebeveynlik yaklaşımıdır. Özellikle erken çocukluk döneminde, dijital teknolojilerin aşırı kullanımı çocukların sosyal, bilişsel ve dil gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, OSB’li çocukların ebeveynlerinin dijital ebeveynlik farkındalığı kritik bir öneme sahiptir. Bu araştırma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların ebeveynlerinin dijital ebeveynlik farkındalık ve tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi olarak betimsel fenomenolojik desen kullanılmış ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü’nde eğitim gören OSB’li çocukların ebeveynlerinden 16 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler, Creswell’in (2013) tümevarım analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin dijital ebeveynlik tutumları "Duygu", "Düşünce" ve "Davranış" başlıklarında ele alınmıştır. Dijital ebeveynlik farkındalığı ise “Dijital araçlar ve internet”, “Dijital ebeveynlikte risklerden koruma”, “Dijital ebeveynlikte verimli kullanım”, “Dijital ebeveynlikte model olma”, “Dijital ebeveynlikte dijital ihmal” ve “Farkındalık sürecinde otizmin etkisi” temaları çerçevesinde incelenmiştir. Ebeveynlerin farkındalık düzeyleri değişkenlik göstermekte olup, özellikle erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımına yönelik bilinçli ebeveynlik pratiklerinin çocukların gelişimi açısından belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, OSB’li çocukların güvenli ve sağlıklı bir dijital deneyim yaşaması için ebeveynlere yönelik bilinçlendirme programları ve dijital medya okuryazarlığını artıran eğitimler büyük bir gerekliliktir. * Bu çalışma ilk yazarın, ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalık ve Tutumlarının İncelenmesi isimli, 2024 yılında yayınlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Anahtar Sözcükler: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), Dijital ebeveynlik, Dijital ebeveynlik farkındalığı, Dijital ebeveynlik tutumları, Erken çocukluk dönemi

Emine Ayyıldız, Bahar Öznur, Ecenaz Güngör, Mustafa Barhalli, Özge Atlı, Şeydanur Arvas
emine.ayyildiz@medeniyet.edu.tr , mustafabarhalli@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerinin Çocuklarının Tuvalet Eğitime İlişkin Deneyimleri

Erken çocukluk dönemi; çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve en önemlisi bağımsız yaşam becerisi olan özbakım becerilerini edindiği ve geliştirdiği dönemdir. Bağımsız yaşam becerilerinden öz bakımla ilgili önemli becerilerden biri olan tuvalet eğitimi, bireyin sosyal yaşamının temel gerekliliklerindendir ve öncelikli olarak kazanılması gereken becerilerden biridir. Erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarının tuvalet eğitime ilişkin deneyimlerinin ele alındığı bu çalışma, hem alanyazında mevcut olan araştırma eksikliğini karşılayarak alanyazına katkı sağlamak hem de özel gereksinimli bireylere bakım sunan (ebeveyn, bakıcı, öğretmen, uzman gibi) kişileri desteklemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda yapılan bu çalışma ile “Erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ebeveynleri tuvalet eğitimi sürecinde neler yaşadı/yaşıyor?” sorusunun yanıtı aranmıştır. Temel nitel bir çalışma olarak desenlenen bu araştırmada, yedi ebeveynle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilerden, destek ve tavsiye ihtiyacı, sürecin zorluğu, korkular ve tekrarlayan döngüler şeklinde dört ana tema ortaya çıkmıştır. Ebeveynler, tuvalet eğitimi sırasında profesyonel destek eksikliği ve iletişim sorunları nedeniyle zorluk yaşadıklarını belirtmiş, çocukların duygusal hassasiyetleri, özellikle klozet veya banyoya karşı korkularının süreci olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca bulgular, sürecin tekrarlayan denemelerle ve uzun bir zaman diliminde başarıya ulaştığını vurgulamaktadır. Çalışmanın sonuçlarının, otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların tuvalet becerisini kazanma sürecinde ebeveynlerin hangi aşamalardan geçtiklerinin ve neler yaşadıklarının belirlenmesinde alanyazına katkı sağlayacağı ve bu sürece başlayacak olan özel gereksinimli çocuğa sahip diğer ebeveynler için rehber niteliği taşıyacağı düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: tuvalet eğitimi, otizm spektrum bozukluğu, erken çocukluk dönemi, ebeveyn deneyimleri

Konuralp Aydın

konuralpydn@gmail.com

Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Erken Çocukluk Döneminde Mahremiyet Eğitimi: Ailelere Yönelik

Çocuğun gelecek yaşantısını da etkileyecek olan erken çocukluk döneminde edinilen bilgilerin doğru ve eksiksiz bir biçimde kazanılması büyük bir önem atfetmektedir. Bu dönem çocuğun yüksek merak barındırdığı, cinsel kimlik edindiği, hemcinsleriyle arasında özdeşim kurarak cinsel rollerine ilişkin bilgileri kazandığı bir dönemdir. Buradan hareketle çocuğun gelişimi için önemli olan bu dönemde cinsel gelişim de önemli gelişim dönemlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklara sahip aileleri, mahremiyet eğitimi konusunda bilgilendirmektir. Türkiye'de cinsel taciz gibi durumlara özel gereksinimli bireyler son derece açıktır ve sayısal verilerle de bu durum desteklenmektedir. Bunun önüne geçebilmek ve aile ve eğitimcileri erken çocukluk döneminde mahremiyet eğitimi konusunda bilgilendirmek amaçlanmaktadır. Mahremiyet eğitimi öncelikle ailede başlayacağı için hedef kitle öncelikle aileler, ardından eğitimciler olarak seçilmiştir. Çalışmanın başlıkları ve içeriği şu şekildedir: "Mahremiyet Nedir?, Mahremiyet Eğitimi Nedir, Mahremiyet Eğitimi ile Cinsel Eğitim Aynı Şey Midir?, Mahremiyet Eğitimi Ne Zaman Verilmelidir?, Mahremiyet Eğitiminin Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Yararları Nelerdir?, Özel Gereksinimli Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Nasıl Verilmeli?, Mahremiyet Eğitimi Verilirken Dikkat Edilmesi Gerekenler Nelerdir? (Aileler ve Eğitimcilere Öneriler), Mahremiyet Eğitimi Verilirken Kullanılacak Etkinlikler Nelerdir?, Mahremiyet Eğitimi Üzerine Çocuklara Yönelik Hazırlanmış Kitap Önerileri" Çalışmada özellikle "Özel Gereksinimli Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Nasıl Verilmeli?" başlığı altında aileler ve eğitimcilere yönelik bilimsel dayanaklı uygulamalar tanıtılarak en doğru ve sağlıklı mahremiyet eğitimi nasıl verilir, nelere dikkat edilmelidir, bu eğitim sırasında nasıl bir dil kullanılmalı, hangi materyallerle eğitim verilmeli uygulamalı olarak tartışılmaktadır.

Sema Durman, Şennur Eçmen

sdurman@anadolu.edu.tr, sennurecmen@anadolu.edu.tr

Erken Müdahalede Dijital Kapılar: Ailelerin Teknoloji Destekli Erken Müdahale Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi

Erken müdahale, özellikle gelişimsel gecikmeleri veya yetersizlikleri olan çocuklar için erken çocukluk gelişiminin kritik bir sürecidir. Teknolojinin erken müdahale programlarına dahil edilmesi erişilebilirlik ve etkililik konusunda yeni fırsatların değerlendirilmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte, ailelerin teknoloji destekli erken müdahaleler hakkındaki bilgi düzeyleri, dijital teknolojilerin kullanımına yönelik tutumları ve bu süreçte karşılaştıkları engeller hala araştırılması ve aydınlatılması gereken bir durumdur. Bu çalışma, ailelerin erken müdahalede dijital teknoloji kullanımıyla ilgili bilgilerini ve tutumlarını incelerken dijital teknolojiye erişim konusundaki engelleri ve yetersizlikleri irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile yapılması planlanmıştır. Çalışma, ailelerle yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla görüşülerek ailelerin teknoloji destekli erken müdahale programları konusundaki görüşleri, katılımlarını etkileyen durumları ve bağlamsal faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma 0-5 yaş arası çocukları olan gelişimsel yetersizliği ve risk altında bulunan çocukların aileleriyle yürütülecek olup çalışma grubu uygun örnekleme yöntemiyle belirlenecektir. Çalışma kapsamında teknoloji destekli erken müdahale yöntemleri konusundaki eksiklikleri ve eşitsizlikleri irdelemek amacıyla düşük sosyo-ekonomik düzeydeki, teknoloji destekli erken müdahale yöntemlerini çok az kullanmış ya da hiç kullanmamış ailelerle çalışılacaktır. Ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak veri toplanacak olup, erken müdahalede teknoloji kullanımı konusunda bilgiler, tutumlar ve engeller araştırılacaktır. Verilerin analizinde tematik analiz kullanılacaktır. Anahtar kelimeler: Erken müdahale, teknoloji, aile,

Ahmet İlkhan Yetkin , Yusuf Güçlü

ahmetilkhan.yetkin@inonu.edu.tr, 37241801004@ogr.inonu.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Deprem Sonrası Eğitime Dönüş Sürecine İlişkin Görüşleri

Olağanüstü hâl toplumun uğradığı felaketler sonrası meydana gelen savaş, salgın hastalık deprem gibi olayların sonucunda ortaya çıkar. Bu durumlar toplumu ekonomik sosyal ve eğitsel boyutlarda olumsuz etkiler. Kahramanmaraş'ta meydana gelen depremler sonrası eğitim kurumları zarar görmüş ve online eğitime geçilmiştir. Bu durumdan herkes olumsuz etkilenirken özel gereksinimli bireyler farklılıkları sebebiyle daha fazla etkilenmiştir. Özel gereksinimli bireyler aldıkları destek hizmetlere erişmekte güçlük yaşamışlardır. Bu bireylerin öğretmenleri çevrimiçi programları kullanmakta yetersiz kaldıklarını ve altyapı eksikliği gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Özel gereksinimli bireylerin ailelerinde ise stres ve depresyon belirtileri oluşmuştur. Bu araştırmada özel gereksinimli bireylerin deprem sonrası okula dönüş süreçlerinde ne tür sorunlar yaşadıklarını incelemek amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma kapsamında depremde eğitime ara ve süreç sonrasında okula dönen 10 tane özel gereksinimli öğrenci velisi ile görüşmeler yapılacaktır. Görüşmelerde ailelerin deprem sonrası ne tür süreçler yaşadıkları ve eğitime döndüklerinde ne tür sorunlar yaşadıkları ele alınacaktır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenerek ailelerin deneyimlerine yönelik temalar belirlenecektir. Araştırmada beklenen bulguların başında özel gereksinimli bireylerin okula dönüşlerinde akademik performanslarında gerileme olacağı düşünülmektedir. Bir diğer bulgu olarak da özel gereksinimli bireylerde problem davranışların artacağı düşüncesidir. Araştırma sonrası bireylerin yaşadıkları sorunların belirlenmesi ve buna yönelik düzenlemeler yapılması hedeflenerek araştırmanın özel gereksinimli bireylere ilgili literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Anahtar Kelimeler: özel eğitim, deprem, özel gereksinimli çocuk ailesi, erken çocukluk özel eğitim

Duygu Dönmez, Melis Başaran, Furkan Akdağ

duygumulkut@duzce.edu.tr, melisbasaran@gmail.com, furkanakdag@gazi.edu.tr

Erken Çocukluk Özel Eğitimi Hizmeti Alan Ve Tipik Gelişen Çocukların Ebeveynlerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi

Problem çözme, mevcut bilgilerin kullanılarak, bir probleme yönelik özgün çözümler geliştirme ve uygulama sürecidir. Bu süreç, bireylerin karşılaşılabilecekleri problemleri tespit ettikten sonra analiz ederek çözüm yolları oluşturdukları ve bu çözüm yollarını sistematik olarak uyguladıkları bir süreçtir. Sosyal problem çözme, bireyin günlük hayatta karşılaştığı zorlukları aşabilmesi ve bu sayede sosyal uyumunu geliştirmesi açısından önem taşır. Sosyal problem çözme becerilerinde güçlük yaşayan bireyler daha yüksek düzeyde anksiyete ve stres yaşama eğilimi gösterirler ve uzun dönemde sosyal yeterlilikleri ve duygusal iyi oluşları olumsuz yönde etkilenir. Erken çocukluk döneminde ebeveynlerin sosyal problem çözme becerileri, çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde kritik bir rol oynar. Ebeveynler, çocuklarına sosyal problem çözme konusunda rehberlik eder ve onlara çözüm yollarını öğretebilir. Erken çocukluk döneminde ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimin önemi göz önüne alındığında ebeveynlerin sosyal problem çözme becerilerine sahip olması, bu becerileri özel gereksinimli çocuklarının kazanmasında kritik bir role sahip olacaktır. Erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocukların ve ebeveynlerinin sosyal problem çözme becerilerini inceleyen ve aynı zamanda tipik gelişen çocukların ebeveynleri ile karşılaştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mevcut çalışma alanyazında bulunan boşluğu doldurabilecek ve ilerleyen zamanda erken çocukluk özel eğitim hizmeti alan çocuklar ile bu çocukların ebeveynlerine yönelik hazırlanabilecek sosyal problem çözme müdahale programlarına ön ayak olabilecektir. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiş olup Düzce ili içerisinde özel gereksinimli olan ve tipik gelişen 72 çocuğun ebeveyninden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Demografik Bilgi Formu ve Sosyal Problem Çözme Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın verileri bağımsız örneklem t testi ve ANOVA kullanılarak SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları raporlanma aşamasındadır.

Irana Guliyeva, Emre Fidan

iraneguliyeva@gmail.com , emrefidanefys@gmail.com

Os b Tanılı Çocukların Ebeveynlerinin Algıladıkları Stres Ve Çocuklarını Kabul Düzeylerinin Özel Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi

Bu çalışmada çocukları OSB tanılı olan ebeveynlerin algıladıkları stres ve çocuklarını kabul düzeylerinin özel eğitime yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi ile desenlenen çalışmada ebeveynlerin özel eğitime yönelik tutumları üzerinde algıladıkları stres ve çocuklarını kabul düzeylerinin etki gücü belirlenmeye çalışılmıştır. OSB tanılı çocuğa sahip olan 150 ebeveynin katılımıyla gerçekleşen çalışmada veri toplama aracı olarak Ebeveyn Stres Ölçeği, Aile-Çocuk İlişkileri Ölçeği ve Engelli Bireylerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ebeveynlerin özel eğitime yönelik tutumları üzerinde algıladıkları stres ve çocuğu kabul düzeylerinin etkisinin belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizinde ebeveynlerin özel eğitime yönelik tutumları üzerinde algıladıkları stres düzeylerinin %63'lük bir etki gücüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Oluşturulan çoklu regresyon modeline ebeveynlerin çocuklarını kabul düzeyleri eklendiğinde ise özel eğitime yönelik tutumları üzerinde %86'luk bir etki gücüne sahip oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre ebeveynlerin algıladıkları stres düzeyleri azaldıkça özel eğitime yönelik tutumlarının arttığı ($t=-10,43$ $p<0,05$), ebeveynlerin çocuklarını reddetme davranışları azaldıkça özel eğitime yönelik tutumlarının da arttığı ($t=-9,92$ $p<0,05$) anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin algıladıkları stres düzeyleri ile çocuklarını reddetme davranışları arası pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=0,69$ $p<0,05$) ve ebeveynlerin stres düzeylerinin artmasının çocuklarını reddetme davranışlarının da artmasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, çocuk reddi, ebeveyn stresi, özel eğitim

Halime Nur Sezer
hnsezer@fsm.edu.tr

Türkiye’de Yapılmış Erken Çocuklukta Müdahale Ve Aile Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi doğumdan 8 yaşına kadar olan gelişimsel açıdan özel bir dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde çocuklar bilişsel fiziksel dil sosyal duygusal alanlarda gelişerek hızlı ilerlemeler gösterir. Çocukların nitelikli gelişiminde en az kısıtlayıcı ortamda zengin uyarıcı çevre olanaklarıyla sunulan eğitimler etkilidir. Çocukların sahip olduğu en yakın çevre ailedir. Erken çocukluk döneminde ailelerin bilinçlendirilmesi normal gelişim gösteren ve farklı gelişen çocukların eğitime yönelik destek sunabilir hale getirilmesi önemli bir konudur. Bu araştırma Türkiye’de yapılmış erken çocukluk döneminde müdahale ve aile konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada Nitel araştırma yöntemi ve doküman analizi kullanılmıştır. Şubat 2025 döneminde YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erken çocukluk, müdahale ve aile anahtar kelimeleri ile yapılan arama sonucunda 34 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Lisansüstü tezler araştırmacı tarafından geliştirilen Türkiye’de Yapılmış Erken Çocukluk Döneminde Müdahale ve Aile Konulu Lisansüstü Tezleri İnceleme Formuyla değerlendirilmiştir. Formun içeriğinde Tez türü, tezin yapıldığı yıl, tezin yapıldığı enstitü, tezin yapıldığı üniversite, tezde kullanılan örneklem, tezde kullanılan yöntem, erken çocukluk döneminde müdahale ve aile ile ilgili karşılaştırılan başlıklar gibi sorular bulunmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda lisansüstü tezlerin genellikle yüksek lisans olarak ve son 10 yılda sıklıkla çalışıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Burcu Yapar Öz, Fatih Koçak

byapar35@gmail.com, fatihkocak77@gmail.com

Son Beş Yılda Ecrq'da Aile Odaklı Araştırmalar Ne Söylüyor?

Erken çocukluk dönemi, bireyin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminin hızlı gerçekleştiği kritik bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde çocukların gelişimini destekleyen en temel faktörlerin başında aile gelmektedir. Aileler; çocukların öğrenme deneyimlerini şekillendiren, dil gelişimlerine rehberlik eden, sosyal beceriler kazanmalarına yardımcı olan ve duygusal güvenliği sağlayan başlıca aktörlerdir. Bu nedenle erken çocukluk dönemine yönelik araştırmalarda ailelerin rolünü anlamak ve desteklemek önemli görülmektedir. Aile odaklı çalışmalar; ebeveynlerin çocukların eğitim süreçlerine katılımını ele alarak gelişime bütüncül bir bakış sunmaya yardımcı olmaktadır. Bu doğrultuda, erken çocukluk alanında ortaya konulan bilimsel bilginin içerisinde aile boyutunun dikkate alınması ve sistematik bir şekilde analiz edilmesi, uygulayıcılara ve politika yapıcılara rehberlik edebilecek önemli veriler sunacaktır. Bu sebepten bu çalışmanın amacı, Early Childhood Research Quarterly (ECRQ) dergisinde 2020-2025 yılları arasında yayımlanan aile odaklı erken çocukluk araştırmalarını bibliyometrik yöntemle incelemektir. Araştırmanın kapsamını, ECRQ dergisinde 2020-2025 yılları arasında yayımlanan ve ailelerle yürütülen müdahale çalışmaları içeren makaleler oluşturmaktadır. Veri seti, Scopus ve Web of Science veri tabanlarından “family”, “parent”, “home environment”, “mother”, “father” gibi anahtar kelimelerle yapılan taramalar sonucunda elde edilen tam metin erişimine uygun makalelerden oluşacaktır. Verilerin analizinde bibliyometrik analiz yöntemi kullanılacaktır. Elde edilecek bulguların, erken çocukluk alanında aile odaklı araştırma eğilimlerini belirlemek, araştırmacılara iş birlikleri ve odaklanılması gereken konular hakkında öneriler sunmak açısından literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Anahtar Kelimeler: Aile, Müdahale, Bibliyometrik Analiz.

Eylül Akar

eylulakar@kastamonu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğunda Ebeveyn Aracılı Ortak Katılım Müdahaleleri: Sistematik Bir Derleme

Ortak katılımın gecikmesi veya sınırlı olması, OSB'li bireylerin sosyal ilişkiler geliştirmesi, başkalarının duygularını ve düşüncelerini anlaması, dil gelişimi gibi temel alanlarda eksiklikler yaşamasına yol açabilmektedir. Bu durum yalnızca çocuğun bireysel gelişimini değil, aynı zamanda ailesiyle kurduğu bağları da etkileyerek günlük yaşamda daha geniş bir etki yaratmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın amacı erken çocukluk dönemindeki OSB olan çocuklarda ebeveyn-aracılı ortak katılım müdahalelerini sistematik olarak incelemektir. Araştırmanın kapsamında başlangıç tarihi sınırlandırılmadan 2024 yılının kasım ayında, Web of Science, PubMed, Scopus ve ERIC veri tabanlarında, başlık ve özet sınırlaması ile anahtar kelimeler kullanılarak tarama yapılmıştır. Çalışmaya; katılımcıların OSB tanısı almış veya risk grubundaki 0-8 yaş aralığında yer alan çocuklarla yapılan, ebeveyn aracılı dijital ya da yüz yüze ortak katılım müdahalesi veya ebeveynlerin ortak katılım müdahale stratejilerini aktif olarak uygulamak üzere eğitildiği, müdahale içerisinde ebeveyn-çocuk-müdahaleci üçlüsünün fiziksel varlığını sağlayan, rastgele kontrollü deneme, yarı deneysel tasarım, ön test-son test tasarımı veya tek denekli deneysel tasarım müdahale tasarımlarından herhangi birini içeren ve İngilizce dilinde yazılan araştırmalar dahil edilmiştir. Taramalar sonucunda, 17 araştırma katılımcı özellikleri, müdahale özellikleri ve müdahale sonuçları üzerinden detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmalarda en fazla kullanılan müdahalenin JASPER olduğu, kontrol grupları olan çalışmalarda müdahalelerin anlamlı sonuçlar bildirdiği, iki müdahaleyi karşılaştıran araştırmalarda ise farklı sonuçlar olduğu görülmüştür. İncelenen çalışmalarda genel olarak ebeveyn aracılı ortak katılımı destekleyen müdahalelerin etkili oldukları sonucuna ulaşılmış ve sonuçlar bağlamında tartışma geliştirilmiştir. Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, ortak katılım, ebeveyn, ebeveyn aracılı müdahale, sistematik derleme.

Nurettin Yılmaz, Kadriye Uçar, Ahmet Serhat Uçar, Deniz Akdal
nurettinyilmaz2001@gmail.com, kadriye.ucar@mersin.edu.tr, asucar@mersin.edu.tr, deniz.akdal@ahievran.edu.tr

Özel Eğitimde Veli Bilgilendirme Süreci: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Bir İnceleme

Bu araştırmanın amacı, özel eğitimde veli bilgilendirme sürecine ilişkin öğretmenlerin deneyimlerini, görüşlerini ve önerilerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Kırşehir ili Merkez ilçesinde görev yapan, özel eğitim alanında çalışan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmış ve tümevarımsal analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin veli bilgilendirmenin önemine, ailelerin sürece dahil edilmesinin gerekliliğine ve iletişim yöntemlerine dair bulguları ortaya koymaktadır. Öğretmenler, velilerin durumu kabullenememesi, ilgisizlik ve yüksek beklentiler gibi çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, öğretmenler, ailelerin yetersizlik yaşadıkları yerlerde süreci etkin hale getirebilmek için stratejiler ve destekler kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler eğitim kazanımlarını velilere kanıtlamaya çalışmakta ve bunun için video kayıtları, fotoğraflar gibi araçlardan faydalanmaktadır. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin veli bilgilendirme sürecinde aldıkları geri bildirimlerin, mesleki doyumları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve öğretmenlerin aile eğitimlerine ilişkin hizmet içi eğitimlerle desteklenmelerinin önerildiğini ortaya koymaktadır.

Betül Bektaş, Selin Özer, Hacer Akdeniz

b.bektas@iku.edu.tr, selin_o@anadolu.edu.tr, akdenizhacer98@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğu Olan Ebeveynlerin Psikolojik İyi Oluş Ve Algılanan Stres Düzeylerinin İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğu Olan Ebeveynlerin Psikolojik İyi Oluş ve Algılanan Stres Düzeylerinin İncelenmesi Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuğa sahip ebeveynler, çocuğun sınırlılıklarının görüldüğü her alanda gelişimini takip etmenin sorumluluğunu taşımaktadır. Ebeveynler bu süreç içerisinde korku, öfke, kızgınlık, stres gibi durumları yaşayabilmektedirler. Stres, günlük yaşamda meydana gelen bir değişikliğin insan üzerindeki olumsuz etkileri olarak tanımlanabilmektedir. Psikolojik iyi oluş ise var olan durumlara karşı olumlu bir algının bulunması, yaşamın olağan akışında kendine bir amaç edinebilmeyi içermektedir. Bu araştırmada OSB olan çocuğa sahip ebeveynlerin algılanan stres ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli ile desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu OSB olan çocuğu olan 190 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak amacıyla “Demografik Bilgi Formu”, “Algılanan Stres Ölçeği” ve “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” kullanılmıştır. Toplanan veriler JAMOVI programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Çocuğun OSB düzeyi, ebeveynin kendini yetersiz hissetme algısı ve stres/rahatsızlık algısı gibi faktörlerin, ebeveynin psikolojik iyi oluşunu anlamlı bir biçimde yordadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular bağlamında; ebeveynlere yönelik psikososyal destek ve stres yönetimi programları önerilmektedir. Özellikle, ebeveynlerin kaygılarını azaltmaya ve psikolojik iyi oluşlarını güçlendirmeye yönelik müdahalelerin, hem ebeveynler hem de çocuklar için olumlu sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Araştırma soruları bağlamında incelenen diğer analizler, sonuçlar ve önerilere sunumda yer verilecektir. Anahtar Sözcükler: Psikolojik iyi oluş, Algılanan stres, Otizm, Ebeveyn

Çağla Duran Yurdacan, Hatice Zelal Bingöl, Fahriye Figen Turan

cagladuran59@gmail.com, hzbingol@gelisim.edu.tr, ffigenturan@gmail.com

Özel Gereksinimli Çocukların Aileleri İçin Geliştirilen Güçlendirme Müdahalelerinin Belirli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Sistematik Derleme

Çocukların gelişim potansiyelleri; ebeveyn bakımı, bakım verenlerde çevresel destek, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel faktörler olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Özel gereksinimi olan çocukların ailelerinin güçlendirilmesi hem çocuğun hem de ailenin iyilik hâli açısından kritik bir öneme sahiptir. Çocukların gelişim süreçlerinde ailenin rolü büyük olduğundan, bu alandaki müdahalelerin sistematik olarak incelenmesi, etkili uygulamaların belirlenmesine katkı sağlayacaktır. Buradan yola çıkarak, araştırmanın amacı erken çocukluk döneminde olan özel gereksinimli çocukların ailelerinin güçlendirilmesi için tasarlanmış müdahaleler üzerine yapılan araştırmaları sistematik olarak gözden geçirmektir. Bu derleme, sistematik incelemeler ve meta-analizler için tercih edilen raporlama öğeleri (PRISMA) kılavuzlarına uygun olarak tasarlanmış, deneysel modelde olan araştırmalar incelenmiştir. Yedi veri tabanında (ERIC, PsycINFO, PsycARTICLES (EBSCO), Scopus, Web of Science, PubMed, TR Dizin) sistematik aramalar yapılarak yayın tarihi son on yıl olan, Türkçe ve İngilizce dillerinde yazılmış, hakemli bir dergide yayınlanmış makaleler incelenmiştir. İncelemede cinsiyet, etnik köken, gelişimsel yetenek veya sosyo-ekonomik duruma bakılmaksızın erken çocukluk dönemindeki çocukların dahil edildiği çalışmalar kullanılmış; kurum veya ev ortamlarında (okul, ev, rehabilitasyon merkezi vb.) gerçekleştirilen araştırmalar dahil edilmiştir. Çalışmalardan katılımcı özellikleri, müdahalenin türü, müdahale süresi, ölçüm araçları, bulgular sistematik olarak toplanarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarının, gelecekte yapılacak müdahalelerin tasarım ve değerlendirme süreçlerine rehberlik edeceği düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuklar, aile güçlendirmesi, aile güçlendirmesi müdahaleleri, sistematik derleme.

Kübra Ziya, Filiz Erbay

kubraziyal@hotmail.com, filiz.erbay@karatay.edu.tr

Özel Gereksinimli Ve Tipik Gelişen Çocuk Ebeveynlerinde Dijital Ebeveynlik, Stres Ve Mutluluk Düzeylerinin Karşılaştırılması

Son yıllarda, teknolojiye yaşanan gelişmeler ve değişimler ailelerin sosyal yaşamlarını hızlı bir şekilde değişime uğratmaktadır. Teknolojideki hızlı değişimler özellikle ebeveynlerin günlük yaşamındaki süreçlerini etkilemektedir. Bu gelişmeler dijital ebeveynlik kavramını ortaya çıkartmıştır. Dijital ebeveynlik, teknolojik gelişmeleri takip ederek, bu yeniliklerden yola çıkarak oluşturulan bir ebeveynlik yaklaşımıdır. Bu çalışmada, özel gereksinimli çocuğu olan aileler ile özel gereksinimli çocuğu olmayan ailelerin dijital ebeveynlik farkındalıkları, stres düzeyleri ve mutluluk düzeylerinin karşılaştırmalı incelenmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: 1. 7-11 yaş özel gereksinimli çocuğa ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır? 2. 7-11 yaş özel gereksinimli çocuğa ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin stres düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır? 3. 7-11 yaş özel gereksinimli çocuğa ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin mutluluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma var mıdır? 4. 7-11 yaş özel gereksinimli çocuğa ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık, stres ve mutluluk düzeyleri çocuğun yaşına, ebeveynin yaşına, ailedeki çocuk sayısına, anne-baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır? Bu araştırmanın örneklemini Ankara ilinde tesadüfi olarak seçilen ilkokul ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam eden 7-11 yaş çocuğu olan ebeveynler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Anne-Baba Stres Ölçeği, Mutluluk Ölçeği ile çevrim içi olarak toplanmıştır. Bu araştırma ilişkisel tarama modeli ile çalışılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS programına aktarılmış olup analiz aşamasındadır. Bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilecektir. Anahtar kelime: Dijital ebeveynlik farkındalığı, özel gereksinimli çocuk, stres, mutluluk

Betül Bektaş, Didem Varol

b.bektas@iku.edu.tr, d.varol@iku.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Boşanmış Ebeveynlerin Yaşam Deneyimleri Üzerine Fenomenolojik Bir İnceleme

Giriş: Özel gereksinimli bireylerin ebeveynleri, çocuklarının gelişimine destek olmanın yanı sıra psikososyal desteğe de ihtiyaç duymaktadır. Araştırmalar, bu ebeveynlerin boşanma oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Boşanma, hem ebeveynler hem de çocuklar için psikolojik, sosyal-duygusal gelişimi etkileyen önemli bir faktördür. Bu nedenle, bu ebeveynlerin deneyimlerini incelemek; ebeveynlerin psikososyal destek ihtiyaçlarını belirlemek ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemlidir. Gerçekleştirilen bu araştırma, özel gereksinimli çocuğu olan boşanmış ebeveynlerin yaşam deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Yöntem: Araştırmada ebeveyn deneyimlerini incelemek üzere fenomenolojik desen kullanılmakta, veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmaktadır. Araştırmanın örneklemini boşanmış ve özel gereksinimli çocuğu olan 10 anne ve/veya baba oluşturacaktır. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilerek tema ve alt temalar tespit edilmektedir. Araştırma için veri toplama sürecinin yarısından fazlası tamamlanmış olup süreç devam etmektedir. Bulgular: Araştırmanın veri toplama süreci devam ettiği için bu aşamada toplanan verilerin analizinden elde edilen ön bulgular sunulmuştur. Yapılan görüşmelerin analizi sonucunda boşanmış ebeveynlerin deneyimlerine ilişkin dört tema ortaya çıkmıştır; çocuğun tanı sürecine ilişkin deneyimler, boşanma öncesi deneyimler, boşanma sürecine ilişkin deneyimler ve boşanma süreci sonrası deneyimler. İlk tema ebeveynlerin hem çocuklarının tanı süreci hem de bu durumun aile dinamiklerine yansımaya yönelik; tanı süreci ve zamanlaması, tanılamada rol oynayan bireyler, tanıya verilen tepkiler gibi alt temalar içermektedir. Diğer üç tema ise belirtilen boşanma süreçlerinin ebeveynler üzerindeki ve çocuk üzerindeki yansımalarına odaklanan eşler arasındaki dinamikler, birlikte ebeveynlik deneyimleri, çocuk üzerindeki yansımalar gibi alt temalar içermektedir. Tartışma: Araştırmanın bu aşamasında elde edilen ön bulgular özel gereksinimli bireylerin boşanmış ebeveynlerini birlikte ebeveynlik açısından desteklemenin önem taşıdığını ortaya koymaktadır. Anahtar kelimeler; ebeveyn, boşanma, özel gereksinimli çocuklar, yaşam deneyimleri, fenomenoloji

Gökçe Nur Akkiyik

gokcenurakkiyik@gmail.com

Aile Merkezli Müdahalenin Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Bir Öğrencinin Akademik Gelişimine Etkisi

Bu çalışma, özgül öğrenme güçlüğü (ÖÖG) kapsamında disleksi, disgrafi, diskalkuli ve eşlik eden dürtüsellik gösteren bir öğrencinin akademik beceri gelişimini incelemektedir. Aile merkezli müdahalenin, bilişsel süreçler, akademik performans ve öz düzenleme becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Tek denekli desenle yürütülen araştırmada, yapılandırılmış öğretim teknikleri, çoklu duyuşsal öğrenme stratejileri ve bilişsel-davranışçı yaklaşımlar temel alınmıştır. 2024 yılı başında öğrenci harf-sayı tanıma becerilerinde yetersizlik yaşamakta, ritmik sayma becerilerine sahip olmamakta ve okuma-yazma sürecinde belirgin zorlanmalar göstermekteydi. Müdahale süreci, bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) çerçevesinde ele alınmış, aile eğitimi süreç içinde temel bileşen olarak konumlandırılmıştır. Aileye özgül öğrenme güçlüğü hakkında eğitim verilmiş, ev içi öğretim ortamı yapılandırılmış ve haftalık değerlendirme toplantıları ile süreç izlenmiştir. Veriler, öğretmen gözlemleri, öğrencinin ortaya koyduğu ürünler, ses kayıtları ve fotoğraflar aracılığıyla toplanmıştır. Uygulanan sistematik müdahaleler sonucunda, öğrencinin okuma hızı ve doğruluğunda belirgin bir artış gözlemlenmiş, yazı yazma becerileri gelişmiş, ritmik sayma ve işlem becerilerinde anlamlı ilerlemeler kaydedilmiştir. Aile katılımının sürekliliği, öğrencinin akademik kazanımlarındaki hızlanmada belirleyici olmuştur. Bulgular, aile merkezli müdahalenin, özgül öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitsel ve bilişsel gelişiminde kritik bir yapı taşı olduğunu göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Özgül Öğrenme Güçlüğü, Aile Katılımı, Bireyselleştirilmiş Eğitim, Erken Müdahale, Kanıta Dayalı Uygulamalar

İsa Özkan, Büşra Seda Çelik
isaozkan@karabuk.edu.tr , busrasedacelik@gmail.com
Erken Müdahalede Doğal Çevre Ve Ailenin Önemi

Giriş: Gelişimsel yetersizlikleri bulunan veya risk altındaki çocukların erken dönemde tespit edilmesi ve gerekli müdahalelerin yapılması önem taşımaktadır. Erken müdahale hizmetleri olarak bilinen bu müdahaleler, çocukla birlikte ailesini ve yakın çevresini de kapsayan, çocuğun doğal yaşam alanını içerecek şekilde tasarlanmış destek programlarıdır. Bu programlar, çocukların gelişimlerinin desteklenmesi açısından kritik rol oynamaktadır. Gelişim kuramlarında ve literatürde yapılan araştırmalarda çocuğun doğal çevresinin ailesiyle yaşadığı ortam olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla erken müdahale hizmetlerine ailenin dahil edilmesi bu sürecin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Bu çalışmada erken müdahalede doğal çevre ve ailenin önemini vurgulamak amaçlanmıştır. **Yöntem:** Bu araştırmada, 2015-2025 yılları arasında yayımlanan makaleler temel alınarak, erken müdahalede doğal çevre ve ailenin önemi üzerine yapılan çalışmalar tematik analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiş ve ana temalar kategorilere ayrılmıştır. Analiz sürecinde, literatürdeki ana eğilimler belirlenmiş ve gelecekteki araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur. **Bulgular:** İncelenen makaleler, çocuğun doğal çevresi olarak nitelendirilen unsurlardan en önemlisinin aile olduğunu ortaya koymaktadır. Bir diğer bulgu ise, erken müdahale çalışanlarının doğal ortamlarda ailelere ulaşarak en iyi fırsatları sağladığıdır. Ayrıca, incelenen makaleler, ailelerin genellikle erken müdahale hakkında ihtiyaç duyana kadar bilgiye ulaşamadıklarını göstermektedir. Bu nedenle, erken müdahale konusunda ailelere gerekli bilgilerin sunulması, profesyonellerin önemli görevlerinden birini oluşturmaktadır. **Sonuç:** Ailenin, öncelikleri ve endişeleri belirlenmelidir. Çocuğun ve ailenin yaşamındaki önemli kişiler tespit edilmelidir. Ailelerle sürekli ilişki halinde olunmalıdır. Bu sayede, ailelerin erken müdahale programlarından haberdar olmaları ve bu programlardan yararlanmaları sağlanarak, çocuğun gelişimine olumlu katkılar sunulacaktır. **Anahtar Kelimeler:** Erken müdahale, doğal çevre, aile

İsa Özkan, Selver Nas

isaozkan@karabuk.edu.tr , selvernas@icloud.com

Aile Temelli Erken Müdahalelerde Risk Faktörleri Ve Çözüm Önerileri

Erken Müdahale, yetersizliği olan ya da riski bulunan çocukların özel ihtiyaçlarını belirleyebilmek ve karşılayabilmek için çocuklara ve ailelerine sunulan hizmetlerdir. Bu hizmetlerin temelinde çocuğa en yakın ve büyük etkiye sahip ailenin olduğu gerçeği yatmaktadır. Ailenin eğitim düzeyi, sosyoekonomik durumu, yapısı, çocuğa bakış açısı gibi durumlar çocuğu etkileyen risk faktörleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada aile temelli müdahale programına yönelik yapılan çalışmalarda yer verilen risk faktörleri ve çözüm önerileri taranarak sistematik olarak derlenmiştir. Bu çalışma, aile temelli erken müdahalede risk faktörleri ve çözüm önerileri konularında son on yıl içerisinde yayımlanmış çalışmaları incelemeyi amaçlamıştır. Literatür taramasında seçilen makaleler öncelikle başlık ve özet olarak incelenmiş olup konuyla ilgili olanlar tam metin olarak değerlendirmeye alınmıştır. Toplanan veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve araştırmanın amacına uygun şekilde düzenlenmiştir. İncelenen çalışmalarda ailelerin erken müdahale hizmetlerinden yararlanmasını engelleyen risk faktörleri arasında; ailelerin sosyoekonomik düzeyi, eğitim durumu ve erken müdahale hizmetleri hakkında bilgi eksiklikleri olduğu görülmüştür. Bu eksiklikler riskli çocukların fark edilememesine ya da fark edildikten sonra bu hizmetlerden yararlanamamasına sebep olmaktadır. Bu bulgular erken müdahale sisteminde ailenin risk faktörlerinin çocuğu etkilediğini göstermekte olup, ailelerin bu konuda desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Erken müdahale hizmetlerinin aileler için erişilebilir hale getirilmesinin, risk altındaki çocuklar ve ailelerinin bu programlardan haberdar olmaları ve hizmetlerden yararlanmaları açısından önemli katkılar sağlayacağı görülmektedir. Bu durum, hem çocukların gelişim süreçlerine olumlu etkilerde bulunacak hem de ailelerin desteklenmesine yönelik önemli bir adım teşkil edecektir. Anahtar Kelimeler; Erken müdahale, aile, risk faktörleri

Leyla Bayırlı, Çağla Kılınç Çalışkan, İpeknur Durmuş, Volkan Şahin
leylaucgan0@gmail.com, caglacaliskantr@gmail.com, ipekkhc@gmail.com, vs@anadolu.edu.tr

Tuvalet Eğitimi Sürecinde Mahremiyet Kurallarının Öğretimine Yönelik Ebeveyn Görüşlerinin Belirlenmesi

Tuvalet Eğitimi Sürecinde Mahremiyet Kurallarının Öğretimine Yönelik Ebeveyn Görüşlerinin Belirlenmesi Tuvalet eğitimi, çocukların bağımsızlık kazanmaları açısından önemli bir gelişimsel süreçtir. Özel gereksinimli çocuklar için bu süreç, fizyolojik beceri kazandırmaktan öte, mahremiyet kurallarının öğretilmesi açısından da önemlidir. Gelişimsel yetersizliği olan çocuklar, sosyal kuralları ve kişisel sınırları öğrenmede tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla, ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusundaki görüşlerini anlamak; çocuklarının gelişimini destekleyecek etkili stratejiler geliştirmek ve ebeveynlerin gereksinimlerini karşılamada yapılacak planlamalar açısından oldukça önemlidir. Bu araştırma, tuvalet eğitimi sürecinde mahremiyet kurallarının öğretimine yönelik ebeveyn görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, bir okul öncesi özel eğitim kurumunda eğitim gören 0-6 yaş aralığındaki çocukların anneleri katılımcı olarak yer almıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak, annelerin deneyimlerini ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları incelemek hedeflenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek kodlara, temalara ve ana temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma bulguları, annelerin mahremiyet kavramına yönelik farkındalıklarının değişkenlik gösterdiğini ve belirgin bilgi eksikliklerinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar, çocuklarının soyunma-giyinme, özel bölgeleri tanıma ve sınır koyma becerilerini edinmede zorlandıklarını belirtmiştir. Bu süreci kolaylaştırmak için anlatım ve model olma stratejilerinin öne çıktığı görülmüştür. Ebeveynlerin tuvalet eğitimi sürecinde, farkında olmadan beden farkındalığı, güvenli dokunma ve kişisel sınırlar gibi kavramlara da değindikleri belirlenmiştir. Bulgular, ebeveynlerin tuvalet eğitimi sürecinde çocuklarının mahremiyet kurallarını öğrenmesi için rehberliğe ve uzman desteğine ihtiyaç duyduğunu, okul-aile iş birliğinin süreci olumlu etkilediğini göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırma, ebeveynlerin gereksinimlerine yönelik ve yapılandırılmış eğitim programlarının gerekliliğine işaret etmekte ve mahremiyet eğitiminin erken çocukluk döneminden itibaren sistematik olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Anahtar Kelimeler: Tuvalet eğitimi, mahremiyet kuralları, ebeveyn görüşleri, fenomenoloji, içerik analizi.

Hakan Sarı, Hikmet Beyza Yakıcı

hbeyzayakici@gmail.com

Erken Çocukluk Dönemindeki Otizmlı Çocukların Dil Gelişimlerinin Yaşlara Göre Karşılaştırılmalı Olarak Ebeveyn Görüşleri Açısından İncelenmesi

Dil gelişimi, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini doğrudan etkileyen temel bir süreçtir. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar, dil ve iletişim becerileri açısından akranlarına kıyasla farklı gelişim eğilimlerini yansıtabilir ve bu süreç bireysel farklılıklara bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Ebeveynler, çocuklarının dil gelişimini en yakından gözlemleyen bireyler olarak bu süreçte önemli bir bilgi kaynağıdır. Ancak Ülkemizde bu başlıkta yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla böyle bir çalışmanın desenlenmesine gereksinim duyulmuştur. Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk dönemindeki otizm spektrum bozukluğuna sahip olan çocukların dil gelişim düzeylerini yaşlara göre karşılaştırılmalı olarak ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelemek ve bu süre içerisinde oluşan dil gelişim farklılıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmanın yöntemi nitel araştırma türlerinden fenomenoloji ile yürütülmüştür. Bu çalışmada verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ‘yarı yapılandırılmış görüşme formu’ aracılığıyla toplanmıştır. Bu araştırma da elde edilen verilen analizi ise betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 0-8 yaş OSB tanısı olan çocukların ebeveynlerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada ortaya çıkan bulgulara göre, çocukların dil gelişimini destekleyen en önemli faktörler arasında erken tanı, yoğun terapi programları ve aile içi iletişim pratikleri olduğu farkına vardıkları, OSB’li çocukların dil gelişiminde bireysel ve çevresel etmenlerin büyük bir rol oynadığı, ebeveynlerin çocuklarının dil gelişimi konusunda daha fazla bilgiye ve rehberliğe ihtiyaç duyduğu, bazı OSB’li çocukların belirli yaş aralıklarında dil gelişiminde sıçramalar gösterdiği, bazılarının ise çok daha yavaş ilerlediği, çocuklarının belirli kelimeleri öğrendikten sonra untabildiğini ve dil gelişiminde inişli çıkışlı bir süreç yaşandığını sonuçları elde edilmiştir. Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Otizm Spektrum Bozukluğu, Dil Gelişimi, Ebeveyn Eğitimi, Kronolojik Yaş, Nitel Araştırma

Gülçin Güven, Ece Nur Dönbek, Özlem Çelebioğlu Vural, Semanur Sancılı
gulcinm@marmara.edu.tr, ecedonbak@gmail.com, ozlemvural@yahoo.com, semanur.sancili@marmara.edu.tr

"İlk Yıllarda Büyük Adımlar: Erken Müdahaleye Annelerin Bakışı"

Erken müdahale; gelişimsel yetersizliği olan ya da risk altında bulunan 0-3/0-6 yaş aralığındaki çocuklara ve bu çocukların ailelerine yönelik, ailenin ve çevrenin dahil edildiği bir programla çocuğun gelişimsel potansiyelini en iyi şekilde desteklemeyi amaçlamaktadır. Annelerin erken müdahale konusundaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve bu müdahalelere yönelik tutumları, çocuğun gelişimi üzerinde kritik bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, annelerin erken müdahale programlarına katılımı ve bu süreçteki rolleri büyük önem taşır. Erken müdahale, çocuğun gelişimini desteklemek ve olası sorunları önlemek amacıyla yapılan müdahalelerdir. Bu müdahalelerin etkinliği, annelerin bilgi ve deneyimleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle annelerin erken müdahale programlarına katılımları ve programlarda yer almaları büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma 0-36 ay aralığında bebeği olan annelerin erken müdahale konusundaki bilgi düzeylerini, farkındalıklarını ve hizmetlere erişimlerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu 0-36 ay aralığında bebeği bulunan 88 anneden oluşmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak "0-36 Aylık Bebeği Olan Anneler İçin Erken Müdahale Görüşme Formu" kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan yöntem veriler, yapı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanmıştır. İçerik analizi kullanılarak annelerin erken müdahale konusundaki bilgi düzeyleri, farkındalıkları, tutumları ve hizmetlere erişimleri analiz edilmektedir. Toplanan verilerin analizleri ise henüz devam etmektedir. Anahtar Kelimeler: erken çocukluk eğitimi, okul öncesi dönem, erken müdahale

Öznur Güldağ, Fatma Canan Durgungöz, Figen Turan

oznur.guldag@toros.edu.tr, cdurgungoz@mersin.edu.tr, fturan@hacettepe.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocukların Kardeşlerinin Yaşam Kalitesi: F-Words Çerçevesinde Bir Kapsam Derlemesi

İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırılması (ICF) ile uyumlu "F-Words" çerçevesi, özel gereksinimli çocukları desteklemek için İşlevsellik, Aile, Fiziksel Uygunluk, Eğlence, Arkadaşlar, Gelecek gibi temel kavramlara odaklanarak işlevselliği çocuk merkezli bir yaklaşımla ele almaktadır. Özel gereksinimli çocuğun ailede yer alması, yalnızca çocuğun kendisini değil, sağlıklı kardeşler dahil tüm aile üyelerini önemli ölçüde etkileyebilmekte, özel gereksinimli bir kardeş ile büyümenin sağlıklı kardeşler üzerindeki etkileri çeşitli boyutlarıyla incelenmektedir. Araştırmamızın amacı, F-Words çerçevesi doğrultusunda özel gereksinimli çocukların sağlıklı kardeşlerinin yaşam kalitesini kapsamlı bir şekilde değerlendirmektir. Kapsam derlemesi olarak planlanan bu çalışmada araştırmalar, “özel gereksinimli kardeşi olan çocuklar”, “engeli olan çocuklar”, “engeli olan çocukların kardeşleri”, “gelişimsel yetersizliği olan çocuklar”, “nörogelişimsel bozukluğu olan çocuklar” anahtar kelimeleri “kardeş veya sağlıklı kardeşler” ve “yaşam kalitesi” ile eşleştirilerek Web of Science, Scopus ve TR Dizin veri tabanları üzerinden taranmıştır. Araştırmaların; 2010-2025 yılları arasında İngilizce veya Türkçe dillerinde yayınlanmış olması, açık erişimli olması ve özel gereksinimli çocukların sağlıklı kardeşlerinin psikososyal durumları, yaşam kaliteleri ve fiziksel durumları gibi alanlarının kendi beyanları ile incelemesi dikkate alınmış, kriterlere uygun 50 araştırma incelenmiştir. Araştırmaların sıklıkla (%18) ABD’de yayınlandığı ve çoğunlukla nicel yöntemlerle tasarlandığı görülmüştür. Katılımcı kardeşlerin yaşları geniş bir skalayı kapsamakta 3 ile 80 arasında değişmekte ve özel gereksinimli çocukların engel türleri de çeşitlilik göstermektedir. İşlevsellik boyutunda kardeşlerin psikososyal durumları, aile boyutunda kardeşlerin aile içindeki durumları, sağlık boyutunda fiziksel sağlıkları, eğlence boyutunda sosyal etkileşimleri, arkadaşlar boyutunda akran ilişkileri ve gelecek boyutunda gelecekteki planları ele alınarak yorumlanmıştır. Bu sonuçlar, özel gereksinimli çocukların kardeşlerinin yaşam kalitesini etkileyen faktörleri ortaya koyarak destekleyici müdahalelerin önemini ele almaktadır.

Aleyna Bahar Tunca, Efsa Atak, Helin Karahan

aleynabaharab2004@gmail.com, atakefsa@gmail.com, helinkarahan03@gmail.com

Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Günlük Hayat, Sosyal İlişkiler Ve Duygusal Durumlar Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Özet: Bu araştırmanın temel amacı özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin günlük hayat, sosyal ilişki ve duygusal durumlarının incelenmesini esas almaktadır. Çocuğun yetersizlik durumunun, tanılanma sonrası aile içi rutin değişikliğini nasıl etkilediği, sosyal çevre üzerindeki etkisi, ebeveynler arasındaki rol paylaşımları, toplum tutumuyla alakalı yaşanan olumlu-olumsuz deneyimler ve çocuğun sahip olduğu özel gereksinimi anlamak amacıyla ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerin elde edilmesinde başvurulacak yollar incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen veriler Çanakkale ili içerisinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Çağkent Rehabilitasyon Merkezi'nde eğitim gören çeşitli yetersizlik (Zihinsel yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu, gelişim geriliği, down sendromu vb.) gruplarına ait öğrencilerin ebeveynleriyle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Veri toplama süreci 32-49 yaş aralığında 12'si kadın 1'i erkek olmak üzere 13 ebeveynin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular ebeveynlerin sosyal, duygusal durumlarına yönelik 5 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formlarıyla saptanmıştır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden durum (vaka) analizi deseni kullanılmış olup çalışma sırasında etik değerler dikkate alınarak ebeveynlerin rızası gözetilmiş ve onamları alınmıştır. Araştırmada kullanılan sorulardan elde edilen cevaplar tematik olarak sınıflandırılmıştır. Bulgular sonucunda ulaşılan en önemli nokta ailelerin hayatının özel gereksinimli çocuklarına göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Diğer taraftan özel gereksinimli çocuğun yaşadığı sorunlar ve toplumsal baskının da aile yaşantısını farklı yönlerden etkilediği görülmüştür. Anahtar Kelimeler: Durum (Vaka) Analizi, Duygusal Durum, Günlük Rutin, Özel Gereksinimli Bireye Sahip Aile, Sosyal Hayat

Dilek Söyler, F. Zehra Gümüş Selek, Sare Nur Kayacık, Ayber Acar

dilek.soyler@hotmail.com,

fzehragumussqgmail.com, sare.karakol@gmail.com, ayber.acar@karatay.edu.tr

Farklı Engel Grubundan Çocuğa Sahip Ailelerin Rehabilitasyonda Aile İşlevselliği Ölçeği İle Değerlendirilmesi: Preliminer Bir Çalışma

Giriş ve Amaç Aile, bireylerin sosyal, duygusal ve ekonomik yönden en sağlıklı gelişim gösterebileceği temel yapıdır. Engelli bir çocuğa sahip olmak, sağlık hizmetlerine erişim, yaşam alanlarının düzenlenmesi ve topluma katılım gibi ebeveynlerin sorumluluklarını artırır. Literatürde, engelli çocuk sahibi ailelerin psikososyal zorluklar yaşadığı ve bunun aile işlevselliğini olumsuz etkilediği gösterilmiştir. Bu çalışmanın amacı, engelli çocuğa sahip ailelerin işlevselliğini değerlendirmek ve farklı engel gruplarında bu işlevselliği etkileyen değişkenleri belirlemektir. Anahtar kelimeler: Rehabilitasyon, aile, işlevsellik, engel Gereç ve Yöntem Araştırma, etik kurul onayı alınarak Konya'daki rehabilitasyon merkezlerinde yürütülmüştür. Çalışmada, 2015 yılında geliştirilen "Rehabilitasyonda Aile İşlevselliği Ölçeği" kullanılmıştır. Otizm, özgül öğrenme güçlüğü, gecikmiş konuşma, bedensel engel ve işitme engeli olan toplam 100 çocuğun ailesi çalışmaya katılmıştır. Veriler SPSS 22.0 ile analiz edilmiştir. Bulgular Araştırmada, çocukların büyük çoğunluğu 6-8 yaş (%37) ve 3-5 yaş (%26) aralığındadır. İşitme kaybı oranı %25 olup, özel eğitim desteği alanların oranı %98'dir. Annelerin çoğunluğu çalışmazken (%86), babaların %93'ü çalışmaktadır. Ailelerin farkındalık, tutum ve rehabilitasyona katılım puanları yüksek olsa da toplumsal katılım görece düşüktür. Erkek çocuk sahibi ailelerin toplumsal katılım puanı kız çocuk sahibi ailelere göre daha yüksek bulunmuş ($p=0,047$), çocukları okula gitmeyen ailelerin toplumsal katılımı daha düşük saptanmıştır ($p<0,05$). Eğitim düzeyi arttıkça rehabilitasyona katılım artmaktadır. Özgül öğrenme güçlüğü olan çocukların aileleri en yüksek, bedensel engelli çocukların aileleri en düşük işlevsellik puanlarını almıştır. Sonuç Engelli çocukların ailelerinin işlevselliği, çocuğun engel türü, yaş ve eğitim durumu gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bulgular, rehabilitasyon süreçlerinin etkinliğini artırmak için aile desteğinin önemini vurgulamakta ve ailelere yönelik daha fazla destekleyici programların geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Gökçe Dönmez

donmezzgokcee@gmail.com

Özel Eğitimde Yapay Zeka Destekli Uygulamaların Kullanılmasına Ailelerin Bakış Açısı: Bir Anket Çalışması

Aile görüşü, özel eğitim, yapay zeka Dünya tarihinde yapay zeka düşüncesinin ilk örneğini Antik Çağ da filozofların “otomat” adını verdikleri mekanik ve insan desteğinden bağımsız olan araçlarda görüyoruz. 1900 lerin başında ise farklı branşlardan bilim insanları “makinelere düşünebilir mi, yapay beyin yaratılabilir mi?” soruları ile bu alanı irdelemeye başladılar. Ancak yapay zeka asıl gelişim temellerini 1950’lerde Dartmouth Konferansı ile attı. 1950’lerde başlayan bu yolculuk bugün insansı robotların yaygınlaşmaya başlaması ile git gide gelişime devam etmekte olup, daha da ilerleyeceği görülmektedir. Üretken yapay zeka ile birlikte günümüzde özel eğitim seansları sırasında da olabildiğince yardımcı teknoloji aletlerinden sıklıkla faydalanmak zorundayız. Ergonomik kullanım, kolay bireyselleştirilebilme ve zaman kazandırma adına son yılların favorisi olan yapay zeka destekli uygulamalar, özel eğitim alanında hem uygulayıcı hem de kullanıcılar açısından işlevsel bir rol oynamaktadır. Biz eğitimcilerin yeni yeni keşfedip kullanmaya başladığı yapay zeka ile ilgili aileler ne düşünüyor? Bu konuda bir fikir sahibi olabilmek adına ağırlıklı olarak Türkiye’de farklı şehirlerde yaşayan özel gereksinimli çocuğa/yakına sahip olan ailelerin Google forms üzerinden katılım gösterdiği bir anket çalışması yürütüldü. Toplam katılımcı sayısı 64 olmakla beraber ailelerin demografik bilgilerinin alınmasına ek olarak, çoktan seçmeli olan soruları cevaplamaları istendi. Yapay zeka kullanımı konusunda daha çok bilgi edinmek istedikleri, teknolojik araçların eğitim sırasında kullanılmasının bireyin motivasyonunu olumlu olarak etkileyeceği, uygulamaları evde destekleyebilmek için rehberlik edilmesine ihtiyaç duydukları yüksek oranda çıkan anket sonuçlarından bazılarıdır. Bazı katılımcıların ise yapay zeka kullanımının güvenlik sorununu ortaya çıkarabileceğini düşündüğünü, yapay zeka ile ilgili genel bilginin düşük olduğunu belirttiklerini de yine anketin sonuçları arasında görmekteyiz.

Başak Seçmen, Yeşim Fazlıoğlu

yfazlioglu@trakya.edu.tr , bsksmn@gmail.com

0-3 Yaş Dönemindeki İşitme Yetersizliği Olan Bir Çocuğun Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın Etkinliğinin İncelenmesi

Bu araştırmanın temel amacı, işitme yetersizliği olan bir çocuğa sahip işiten bir ailenin ebeveyn-çocuk etkileşimini ve çocuğun söz öncesi iletişim becerilerini, Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı (KAEEP) kapsamında evde nasıl desteklediğini incelemektir. Çalışmaya, 0-3 yaş aralığında işitme kaybı bulunan bir çocuğun ailesi, çocuk ve araştırmacı dahil edilmiştir. Araştırma sürecinde veriler; aile bilgi formu, gözlem raporları, günlük kayıtlar, video ve ses kayıtları, kontrol listeleri, çeşitli dokümanlar ile güvenilirlik ve geçerlilik komitesi toplantılarından elde edilmiştir. Araştırma bulguları, sürecin etkinliğini, karşılaşılan güçlükleri, ebeveynlerin sergilediği davranışları ve çocuğun gelişimini detaylı bir şekilde ortaya koymuştur. Aynı zamanda, araştırmacının bu süreçte edindiği beceriler de değerlendirilmiştir. Sistemik ve döngüsel analiz yöntemleri kullanılarak yürütülen bu çalışma, aile eğitimlerinin ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu etkileşim üzerinde olumlu değişimler sağladığını ve çocuğun iletişim becerilerinde gelişmeler olduğunu göstermektedir. Araştırma sürecinde, ailenin sınırlı etkileşim davranışlarının azaldığı, çocuğun ise ortak dikkat geliştirme, karşılıklı etkileşim başlatma ve sürdürme gibi temel iletişim becerilerinde belirgin ilerlemeler kaydettiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, çocuğun söz öncesi iletişim becerileri ile alıcı ve ifade edici dil gelişiminde de önemli kazanımlar elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda, ailelerin çocuk gelişimi ve ebeveynlik rolleri konusundaki farkındalıklarının arttığı, doğru yaklaşımları daha bilinçli bir şekilde uygulayabildikleri belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, literatürdeki benzer araştırmalarla uyumlu olup ebeveyn müdahalelerinin etkili olduğunu desteklemektedir. Ayrıca, ebeveyn katılımını teşvik eden uygulamaların önemine işaret etmektedir. Bu araştırmanın, anne-baba-çocuk etkileşimi ve aile eğitimi alanındaki ulusal ve uluslararası literatüre katkı sağlayacağı ve Türkiye'deki uygulayıcılar ile araştırmacılar için değerli bir kaynak niteliğinde olacağı düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, dil gelişimi, işitme kaybı, Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı (KAEEP), eylem araştırması

Elanur Özekçi , Murat Uygun, Ahmet Toygar Tekin

ela.ozekci1@gmail.com , muratuygun919@gmail.com , 123ttooyy123@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Kardeşlerinin Sosyal, Duygusal, Davranışsal Ve Meslek Seçimi Alanlarında İncelenmesi

Otizm spektrum bozukluğu sosyal etkileşim ve sosyal iletişim becerilerindeki sınırlılıklar, tekrarlayıcı davranış örüntüleri ile karakterize edilen 0-3 yaş arasında ortaya çıkan yaşam boyu devam eden nöro-gelişimsel bir bozukluktur. Leo Kanner 1941 yılında Otizm kavramını ortaya atmıştır. Otizm, 1960-1970 yıllarında buzdolabı anne kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Son yirmi yılda güncel ismi olan Otizm Spektrum Bozukluğu olarak bilinmektedir. Otizm spektrum bozukluğunun yaygınlığı ise her 36 çocukta 1 olarak ifade edilmektedir. Otizm spektrum bozukluğu tanı alma süreci tüm aile bireylerini etkilemektedir. Aile içerisinde bu süreçlerden etkilenen önemli bir grupta tipik gelişim gösteren kardeşlerdir. Bu araştırmada otizm spektrum bozukluğu tanısı olan kardeşe sahip bireylerin sosyal, duygusal, davranışsal ve mesleki yaşam deneyimlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla yaklaşık 15 otizm spektrum bozukluğu tanısı olan kardeşe sahip bireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler doğrultusunda nitel araştırma yürütülecektir. Katılımcıların 18 yaş ve üstü olması otizm spektrum bozukluğu tanısı olan kardeşe sahip olması ve çalışmaya gönüllü katılması şartları aranacaktır. Veri toplama sürecinde etik ilkelere uyulacaktır. Görüşmeler etik ilkeler doğrultusunda her bir araştırmacı tarafından ayrı katılımcılarla gerçekleştirilecektir. Veri toplama sürecinde katılımcılara 15 yarı-yapılandırılmış görüşme soruları yöneltililecektir. Görüşmeleri ardından elde edilen veriler içerik analiziyle NVIVO 11 program aracılığıyla analiz edilecektir. Verilerin analizinde içerik analizi yapılacak olup veriler tema ve alt temalara ayrılacaktır. Veri analizi ardından bulgular raporlaştırılacaktır.

Sinem İşlek, Figen Turan

sinemislek@gmail.com, ffigenturan@gmail.com

Ebeveyn Uygulamalı Paylaşımlı Kitap Okuma Programının Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

Amaç: Bu araştırmada sosyoekonomik koşullar nedeniyle risk altında olan çocuklarda ebeveyn uygulamalı paylaşımlı kitap okuma programının çocukların erken okuryazarlık becerileri üzerine etkisinin anne eğitim düzeylerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Yıldırım Beyazıt İlkokulu ve Tandoğan Şehit Celaleddin İbiş İlkokulu bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden çocuklar oluşturmaktadır. Okulların anasınıflarından biri deney diğeri kontrol grubuna rastlantısal olarak atanmıştır. Deney grubunda 17 ve kontrol grubunda 17 olmak üzere toplam 34 çocuk çalışma grubunda yer almıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmada deney grubundaki çocukların annelerine ebeveyn uygulamalı paylaşımlı kitap okuma programı ile ilgili eğitim verilmiş ve bu gruptaki çocuklara anneleri tarafından 12 hafta boyunca ebeveyn uygulamalı paylaşımlı kitap okuma programı uygulanmıştır. Kontrol grubundaki çocuklar ise ön testler uygulandıktan sonra sınıf öğretmenlerinin uyguladığı rutin okul öncesi eğitim programına devam etmişlerdir. **Uygulama sonrasında her iki gruba da son testler uygulanmıştır. Bulgular:** Deney grubunu oluşturan annesi ilkokul mezunu olan ve annesi ortaokul veya lise mezunu olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin bileşenlerinde anlamlı bir artış görülmüştür. Kontrol grubunu oluşturan annesi ilkokul mezunu olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış görülmezken, annesi ortaokul veya lise mezunu olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin bazı bileşenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış görülmüştür. **Sonuç:** Araştırma sonucunda deney grubunu oluşturan çocukların erken okuryazarlık becerileri anne eğitim düzeyine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı farklılıklar görülmemiştir. Kontrol grubunu oluşturan çocukların erken okuryazarlık becerileri anne eğitim düzeyine göre incelendiğinde ise gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. **Anahtar Kelimeler:** ebeveyn uygulamalı paylaşımlı kitap okuma programı, erken okuryazarlık, anne eğitim düzeyi.

Filiz Kökmen, Duygu Gür Erdoğan

kokmenfiliz_asya@hotmail.com, dgur@sakarya.edu.tr

Özel Eğitim Anaokulu Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Ailenin Bep Sürecindeki Rolü

Bu çalışmanın amacı, özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) sürecinde ailelerin rollerine dair görüşlerini belirlemek ve aile katılımının artmasına yönelik öneriler geliştirmektir. Araştırmada, 15 öğretmenle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bulgular, öğretmenlerin aile katılımının öğrencilerin gelişimine olan olumlu etkilerini vurguladığını göstermektedir. Ailelerin daha fazla katılımı, öğrencilerin akademik ve duygusal başarılarını artırmaktadır. Öğretmenler, ailelerle iletişimde telefon görüşmeleri, yazılı bilgilendirmeler ve toplantılar gibi stratejiler kullanmaktadır. Ancak, ailelerin zaman darlığı, eğitim süreci hakkında eksik bilgi ve katılım isteksizliği gibi zorluklarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Katılımı artırmak için öğretmenler, düzenli rehberlik, aile toplantıları ve eğitim seminerleri önerilmektedir. Bu bulgular, aile katılımını güçlendirmeye yönelik etkili stratejilerin önemini ortaya koymaktadır. Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), Aile Katılımı, Özel Eğitim, Öğretmen Görüşleri

Gizem Yağmur Değirmenci
gytuncer@hacettepe.edu.tr

Özel Eğitim Anaokulunda Erken Müdahale Deneyimlerine İlişkin Anne Görüşlerinin İncelenmesi

Türkiye’de atipik gelişim gösteren 0-36 ay aralığındaki bireyler için özel eğitim hizmetleri erken çocukluk özel eğitim programı ile sunulmaktadır. Eğitim hizmetinden faydalanan ve erken müdahale aşamasında olan bireyler için çoğu zaman bu hizmetlerin özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yürütüldüğü görülmektedir. Sınırlı sayıdaki küçük yaşta çocuk ve ailesi bu hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi özel eğitim anaokullarında almaktadırlar. Bu araştırmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi özel eğitim anaokullarında erken çocukluk özel eğitim programından faydalanan, erken müdahale dönemindeki 0-36 ay aralığındaki çocuklar ve annelerinin deneyimlerinin görünür kılınmasıdır. Araştırmanın amacına uygun olması bakımından çalışma nitel araştırma metodolojinde ve derinlemesine görüşme yöntemi ile dizayn edilmiştir. Görüşmelerde araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, betimsel analize başvurulmuştur. Araştırmanın katılımcılarını Ankara iline bağlı özel eğitim anaokullarında çocuğu 0-36 ay aralığında olan ve erken çocukluk özel eğitim programından faydalanan anneler oluşturmuştur. Araştırma bulguları erken çocukluk özel eğitim programı hizmetlerinin özel gereksinimi olan çocuğa sahip ailelere duyurulması, yasal uygulamalar, ek hizmetler ve bir sonraki kademeye geçiş gibi temalar altında belirmiş olup ilgili literatür ile tartışılmıştır. Güncel araştırmada elde edilen bulguların özel eğitim anaokullarında erken müdahale dönemindeki bireyler ve ailelerine sunulan hizmetlerin geliştirilmesine fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Anahtar kelimeler: Erken müdahale, aile katılımı, erken çocukluk özel eğitimi

Ali Can Kaya, Nilay Kayhan, Elife Barmak

alcnky4221@gmail.com, nilaykayhan@gmail.com, elifebarmak@gmail.com

Dil Ve Konuşma Terapistlerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynleri İle İş Birliği Deneyimleri

Giriş Sosyal etkileşim, ortak dikkat, iletişim, dil ve konuşma becerileri yönüyle gelişimsel anlamda sınırlılıkla karakterize olan Otizm Spektrum Bozukluğu'nun (OSB), yaşamın ilk yıllarında fark edilerek tanı sürecinin gerçekleşmesi önem taşımaktadır. Nörogelişimsel bir bozukluk olarak bilinen Otizm Spektrum Bozukluğu'nda erken tanı ve kanıta dayalı uygulamaların bireye ulaştırılmasında, ailelerin fark etme, OSB hakkında bilgi düzeyleri önemlidir. Bu nedenle OSB olan birey için planlanan eğitim ve sağlık hizmetlerine, ebeveyn katılımı sağlanmalıdır. Erken çocukluk döneminde OSB tanısı olan çocukların gereksinim duyduğu hizmetlerden biri de iletişim, dil ve konuşma becerileri olup, etkili planlanmış, nitelikli dil ve konuşma terapilerine erişim sağlamaları gerekmektedir. Amaç Bu çalışmanın temel amacı, OSB tanısı olan erken çocukluk dönemindeki bireylerle çalışan Dil ve Konuşma Terapistlerinin müdahale planlarının oluşturulmasında, etkililiğinin sağlanmasında ve gelişimin izlenmesinde ailelerle çalışma deneyimlerine yönelik görüşlerini irdelemektir. Yöntem Nitel araştırma yönteminde planlanan çalışmada katılımcı grubu, lisans eğitimini Dil ve Konuşma Terapisi (en az lisans mezuniyet alanı Dil ve Konuşma Terapisi olan ve/veya DKT lisans sonrası DKT ve/veya farklı lisansüstü eğitim düzeyinde mezuniyeti olan katılımcılar) programında tamamlayan terapistler arasından belirlenecektir. Nitel araştırma yönteminde fenomenolojik desende gerçekleşecek çalışmanın veri toplama tekniği Odak Grup Görüşme Tekniği, veri toplama aracı ise Odak Grup Görüşme Formudur. Araştırmanın örneklemini erken çocukluk dönemindeki OSB olan çocuklarla çalışan DKT'lerdir. Katılımcılar amaçlı örnekleme ile 8-10 DKT olarak belirlenecektir. Araştırmaya kaynak oluşturan DKT'lerin görüşlerinden oluşan veriler tarafsız ve yansız bir şekilde toplanacak, içerik analizi ile bütüncül olarak analiz edilecektir. Bulgular Devam eden çalışmada bulgular, görüşme süresinde DKT'lerin beyan ettiği şekilde yazılı veri olarak analize yansıtılacaktır. İçerik analizi sonucunda ana tema ve alt temalar, bulguları oluşturacaktır. Sonuç OSB olan çocuklarla çalışan dil ve konuşma terapistlerinin müdahalede terapi tercih yöntemleri ve ebeveynler ile iş birliği deneyimleri doğrultusunda elde edilecek bu çalışmanın sonuçlarının, aile katılımını artıran planlamalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, Dil ve konuşma terapisti, Aile katılımı, İş birliği, Odak grup görüşme tekniği.

Azize Arı Özcan

azizeariozcan@gmail.com

Çocuk Ve Aile Danışmanlığı Ekseninde Yazılan Lisansüstü Tezlerin Nitel Ve Nicel İçerik İncelemesi: Metodolojik Çalışma

<p>Bu araştırma, Türkiye'de 1993-2024 yılları arasında çocuk ve aile danışmanlığı alanında yazılan lisansüstü tezlerin metodolojik özelliklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, bu alandaki akademik eğilimleri, kullanılan yöntemleri ve gelecekteki araştırmalara rehberlik edecek verileri ortaya koymayı hedeflemiştir. Yöntem: Araştırmada, 30 Ekim 2024 itibarıyla Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi'nde "çocuk", "aile" ve "aile danışmanlığı" anahtar kelimeleriyle erişilen Türkçe yazılmış tezler incelenmiştir. Toplamda 1993-2024 yılları arasında yayımlanan tezler, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir inceleme formu kullanılarak nitel ve nicel analizlere tabi tutulmuştur. Verilerin analizi JAMOVİ programında gerçekleştirilmiş, frekans ve dağılım analizleri yapılmıştır. Etik kurul onayı gerektirmeyen bu çalışma, retrospektif bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, son yıllarda özellikle 2022-2023 döneminde bu alanda yazılan tez sayısında artış olduğu saptanmıştır. Tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu ve aile danışmanlığı ile ilgili bilim dallarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. En fazla araştırma KTO Karatay Üniversitesi'nde yapılmıştır. Anahtar kelime analizi, "aile", "danışmanlık" ve "evlilik" terimlerinin öne çıktığını göstermiştir. Bununla birlikte, çocuk ve aileyi merkeze alan çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Çalışma, çocuk ve aile danışmanlığı alanında disiplinlerarası ve derinlemesine araştırmalara duyulan ihtiyacı ortaya koymuştur. Mevcut çalışmaların genellikle evlilik ve çift terapisi ekseninde yoğunlaşması, aile danışmanlığının kapsayıcı yaklaşımını sınırlamaktadır. Gelecekte, bu alanın kapsamını genişletmek için çocuk ve aile merkezli çalışmaların artırılması önerilmektedir. </p><p>Anahtar Kelimeler: aile danışmanlığı, çocuk gelişimi, metodolojik analizler, lisansüstü tezler </p>

Damla Işıtan, Çığıl Aykut

damlanurisan@gmail.com, cigil@gazi.edu.tr

Az Gören Çocukların Ev Ortamında Erken Okuryazarlık Becerilerinin Desteklenmesinde Aile Eğitim Programının Etkisi

Bu araştırmanın amacı ev ortamında ebeveynlerin çocuklarının erken okuryazarlık becerilerini desteklemelerinde Az Gören Çocuklar için Erken Okuryazarlık Aile Eğitimi Programı'nın (AGÇERAP) etkisinin belirlenmesidir. Araştırmacı tarafından geliştirilen AGÇERAP, az gören çocukların harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, sözcük bilgisi ve sözel dil becerilerini destekleyici etkinlikler içermektedir. Ayrıca program ebeveynlere erken okuryazarlık hakkında bilgi ve farkındalık kazandırmayı hedefleyerek çocuk ve ebeveynin etkileşimli kitap okuma becerilerini geliştirecek ev erken okuryazarlık ortamlarının hazırlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırmaya 57-65 ay aralığında, farklı görme yetersizliği özelliklerine sahip az gören yedi çocuk ve ebeveynleri katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Erken Okuryazarlık Testi, Ev Erken Okuryazarlık Ortamı Ölçeği, Etkileşimli Kitap Okuma Davranışları Kontrol Listesi kullanılmıştır. Sosyal geçerlik verileri için Sosyal Geçerlik Formu kullanılmıştır. AGÇERAP'ın etkisini ölçmek amacıyla tek grup ön test ve son test desen kullanılmıştır. Bu çalışmada katılımcı sayısının sınırlı olması ve verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle nicel verilerin analizinde nonparametrik yöntemler tercih edilmiştir. Deney grubunun ön test ve son test puanlarının karşılaştırmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılarak analiz yapılmıştır. Gözlemciler arası güvenilirlik %92, uygulama güvenilirliği %96 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın bulguları, AGÇERAP'ın az gören çocuklar ve ebeveynleri üzerinde önemli ve olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Okul öncesi dönemdeki az gören çocukların öğrenme özellikleri ve ihtiyaçlarına uygun, planlı ve hedefe odaklı stratejilerle erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinin, akademik başarılarını ve yaşam kalitelerini artıracakı düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler : Görme yetersizliği, az gören, erken okuryazarlık, etkileşimli kitap okuma, aile eğitimi

Elvan Baran Karalar, Elif Aslı Kiler

elifkiler19@gmail.com , ebarankaralar@st.biruni.edu.tr

Özel Gereksinimli Göçmen Öğrencilerin Eğitsel Süreçlerinin İncelenmesi

Olağan gelişime sahip olan bireylerden fiziksel, zihinsel, görme, işitme, dikkat, öğrenme, dil konuşma yetisi farklı olan bireyler özel gereksinime sahip bireylerdir. Bu bireyler kendi yetersizlik düzeyi ve öğrenme düzeyine uygun olarak düzenlenen bir ortamda kendisini desteklemek için özel olarak eğitim almış öğretmenlerden destek görerek eğitim almaktadırlar. Nüfusumuzun %20 sini oluşturan bu bireylerle birlikte, ülkelerindeki siyasi istikrarsızlık ve ekonomik zorluklar nedeniyle ülkemize göç etmek durumunda olan bireylerin de içerisinde özel gereksinime sahip bireyler bulunmaktadır. Sayılarına tam olarak erişilemeyen bu özel gereksinimli bireylerde imkanları özel eğitim desteği olarak aldıkları eğitimin devamını sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı özel gereksinime sahip göçmen öğrencilerle çalışan öğretmenlerin çalışmalarının incelenerek eğitsel performansının belirlenmesi, beceri öğretimi, aile iş birliği, eğitimde yapılan uyarlamalar ve karşılaşılan kültürel farklılıklarda uzmanların karşılaştıkları güçlükler bu güçlüklerle ilgili istek ve çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda göç ettikleri ülkelerde özel eğitim desteği almış fakat çeşitli nedenlerden dolayı ülkemize göç eden özel gereksinime sahip göçmen öğrencilerle çalışan 10 özel eğitim uzmanına açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanarak sorular yöneltilecektir. Araştırma nitel araştırma modeline uygun olarak durum çalışması yöntemine uygun olarak planlanmıştır. Elde edilen veriler daha önceden belirlenmiş temalar halinde özetlenerek yorumlanmasını sağlayan içerik analizi yöntemine uygun olarak analiz edilecektir. Anahtar kelimeler: Özel gereksinimli birey, göç, kültürel farklılık

Damla Işıtan, Özlem Emveroglu Salihovic

damlaisitan@gazi.edu.tr, Oezlem.Salihovic@campus.lmu.de

Görme Yetersizliği Olan Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerinin Desteklenmesi: Türkiye Ve Almanya Deneyimleri

Görme yetersizliği olan çocuklar için erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde, çeşitli planlamalar yapılması ve ihtiyaçların karşılanması için mevcut uygulamaların belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada, Türkiye (Ankara) ve Almanya’da (Münih) yatılı görme engelliler okullarında, henüz okuma yazma öğrenmemiş görme yetersizliği olan çocuklara yönelik erken okuryazarlık uygulamaları incelenmiştir. Araştırmada, her iki ülkede sınıf gözlemleri ve öğretmen görüşmeleri yoluyla nitel veri toplanmış ve analiz edilmiştir. Katılımcılar, Türkiye ve Almanya’dan toplam 10 özel eğitim öğretmeninden oluşmuş; gözlemler ise 12 oturumda gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda, öğretmen verilerine dayanarak “destekleyiciler,” “sınıf kontrolü” ve “ebeveyn etkileşimi” olmak üzere üç tema belirlenmiştir. Alman öğretmenler zaman yönetimi ve rutin oluşturma zorluklarını vurgularken, Türk öğretmenler yapılandırılmış rutinlerin önemine dikkat çekmiştir. Gözlemler, fiziksel çevre, akademik uygulamalar, iletişim ve uyarlamalar şeklinde temalandırılmıştır. Öğretmenlerin, öğrencilerin işlevsel görme düzeylerine göre materyal uyarlamaları yaptığı ve düşük görme seviyesine sahip öğrencilerin körlük yaşayanlara kıyasla daha yaygın olduğu gözlenmiştir. Araştırma, görme yetersizliği olan çocuklar için erken okuryazarlık becerilerini desteklemenin, uygun materyaller ve yapılandırılmış etkinlikler gerektirdiğini vurgulamaktadır. Bu çalışma, erken okuryazarlık uygulamalarının farklı bağlamlarda nasıl şekillendiğine dair karşılaştırmalı bir bakış sunarak, daha etkili ve kapsayıcı eğitim stratejileri geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Anahtar kelimeler: Görme yetersizliği, erken çocukluk, erken okuryazarlık, eğitim uygulamaları, karşılaştırma

Beyza Özen, Hacer Yigit , Alperen Özen

beyza.ozen@bahcesehir.edu.tr, h_yigit@anadolu.edu.tr, alperenoezen@outlook.com.tr

İki Dilli Çocukların Hikaye Dünyası Ve Erken Okuryazarlık

Anahtar Kelimeler: İki Dillilik, Erken Okuryazarlık, Ev Okuryazarlık Ortamı, Hikaye Anlatma

Bu çalışma, İsviçre’de yaşayan, ana dili Türkçe olan ve Almanca’yı ikinci dil olarak konuşan iki dilli çocukların Türkçe anlatı becerilerini ve erken okuryazarlık gelişimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, çift dilliliğin çocukların Türkçe dil kullanımı, anlatı yapılarına etkisi ve ebeveynler tarafından sunulan ev okuryazarlık ortamlarının rolünü değerlendirmektedir. Çalışmaya, 5-7 yaş arası çocuklar katılmış ve veri toplama sürecinde görsel hikâye anlatımı, serbest anlatım, Erken Okuryazarlık Testi (EROT) ve Ev Okuryazarlık Uygulamaları Ölçeği (EVOKU) kullanılmıştır. Çocukların Türkçe anlatıları; kelime çeşitliliği, cümle yapıları, bağlaç kullanımı, olay sıralaması ve neden-sonuç ilişkisi kurma becerileri açısından analiz edilmiştir. Bulgular, iki dilli çocukların Türkçe anlatılarında, ebeveynlerin ana dilde sunduğu zengin ev okuryazarlık ortamının düzeyi arttıkça daha geniş bir kelime dağarcığı ve karmaşık cümle yapıları sergilediklerini ortaya koymuştur. Ancak, baskın dil olan Almanca'nın etkisiyle, bazı çocuklarda dilsel karışmalar (kod değiştirme) ve yabancı dil kalıplarının kullanımı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar, evdeki okuryazarlık uygulamalarının, çocukların dil gelişimi ve anlatı becerileri üzerindeki önemini vurgulamakta ve iki dilli çocukların dilsel dengeyi nasıl kurduklarına dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Hakan Özak, Rabia Bayram, Mehtap Coşkun, Adnan Kırca

hakanozak@duzce.edu.tr, rabiaabayrammm@gmail.com, mehtapcoskun77@gmail.com, akrca@yahoo.com

Özel Gereksinimli Çocukların Okulöncesi Eğitime Geçiş Sürecine İlişkin Annelerin Görüşleri

<p>Bu araştırmanın amacı özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin çocuklarının okul öncesi eğitime geçiş sürecine ilişkin görüş ve önerilerinin alınmasıdır. Bu çalışmada annelerin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Düzce ilinde bulunan Düzce Özel Eğitim Anaokuluna 2024-2025 eğitim öğretim yılında eğitime başlayan 13 özel gereksinimli çocuğun annesi oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda katılımcılar çocuklarının yetersizliğini öğrendiğinde kabullenememe süreci yaşadıklarını, çocuklarının yetersizlik ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, okul öncesi eğitimini planlamada özel özel eğitim kurumları ve o kurumlardaki diğer annelerin önerilerini dikkate aldıklarını belirtmiştir. Katılımcıların kurumları seçme sürecinde çocuklarının güvenlik, özbakım ihtiyaçlarının karşılanması, tipik gelişen akranları ile bir arada olması, özel eğitim öğretmenlerinin olması, kurum personellerinin olumlu iletişim becerilerine sahip olması gibi beklentilerinin olduğuna, İl/İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından aile görüşü alınmadan yerleştirme yapılması, çevrenin olumsuz yorumları, tipik gelişen çocuklara hizmet veren kurumların çocuklarını bu kurumlara kabul etmemesi, uyum sürecinde kaygı, merak, endişe duygularını hissetmeleri ve kurum tarafından sistematik bir oryantasyon çalışmasının yürütülmemesi yaşadıkları zorluklar olarak ifade edilirken çocuklarının sosyal, uyumsal, dil becerilerinde olumlu gelişmeler olduğunu ifade etmişlerdir. Okul öncesi dönemde özel eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik anneler terapötik hizmetlerin özel eğitim anaokulları tarafından sunulması, oryantasyon süreçlerinin iyileştirilmesi, erken özel eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır.</p><p>Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, anaokulu, geçiş, anne</p>

Mücteba Fatih Çetiner, Aycan Taşpınar

fatih.cetiner144@gmail.com dktaycantaspınar@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu (OsB) Gösteren Çocukların Geçiş Süreçlerine İlişkin Dil Ve Konuşma Terapistlerinin Görüşleri: Preliminer Bulgular

Özet Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) gösteren bireyler, sosyal iletişim becerilerindeki zorluklar, duyuusal hassasiyetler ve davranışsal düzenleme eksiklikleri nedeniyle geçiş süreçlerinde uyum sağlamada güçlük yaşayabilmektedir. Bu araştırmada, dil ve konuşma terapistlerinin (DKT) OSB'li çocukların geçiş süreçlerine dair farkındalıkları incelenmiş ve dil ve iletişim desteği, aile ve öğretmen iş birliği, duyuusal-duygusal destek ve bireyselleştirilmiş yaklaşımlar bağlamında değerlendirme yapılmıştır. Betimsel tarama modeliyle tasarlanan çalışma, Google Forms aracılığıyla 71 DKT'ye çevrim içi olarak uygulanmıştır. Katılımcıların %80.3'ü kadın, %19.7'si erkek olup, yaş ortalaması 25.3'tür. Eğitim düzeyi dağılımına göre %63.4'ü lisans, %32.4'ü yüksek lisans ve %4.2'si doktora mezunudur. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha ($\alpha = 0.96$) ile değerlendirilmiş ve yüksek güvenilirlik saptanmıştır. Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde, dil ve iletişim desteği ($M = 4.52$, $SD = 0.72$), aile ve öğretmen iş birliği ($M = 4.70$, $SD = 0.60$), duyuusal ve duygusal destek ($M = 4.55$, $SD = 0.65$) ve geçiş sürecine dair farkındalık ($M = 4.58$, $SD = 0.69$) kategorilerinde yüksek ortalamalar elde edilmiştir. Spearman korelasyon analizi, dil ve iletişim desteği ile aile-öğretmen iş birliği arasında güçlü bir ilişki ($r > 0.60$, $p < 0.01$), duyuusal-duygusal destek ile bireyselleştirilmiş yaklaşımlar arasında anlamlı bir korelasyon ($r > 0.55$, $p < 0.01$) bulunduğunu göstermektedir. Bulgular, DKT'lerin OSB'li çocukların geçiş süreçlerine dair yüksek farkındalığa sahip olduğunu ve bireyselleştirilmiş, multidisipliner desteklerin bu süreci kolaylaştırmada kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar, OSB'li çocukların geçiş süreçlerini desteklemeye yönelik eğitim ve müdahale programlarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Geçiş Süreci, Dil ve Konuşma Terapisi, Dil ve İletişim Desteği, Aile ve Öğretmen İş Birliği

Gözde Tomris, Didem Karadağ

gtomris@ogu.edu.tr, didemkrdg20@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Matematik Öğretimiyle İlgili Özel Eğitim Programlarındaki Lisansüstü Tez Çalışmalarının Analizi

Araştırmalar, kanıta dayalı uygulamaların özel gereksinimli çocukların matematik becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ancak, bu öğretim süreçlerinin hangi stratejilerle daha etkili hale getirilebileceğine dair daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Erken çocukluk döneminde matematik öğretimine yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olduğu göz önüne alındığında, bu alandaki eğitimsel müdahalelerin bilimsel temellerle desteklenmesi ve öğretim yöntemlerinin etkinliğinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu inceleme çalışmasında, Türkiye’de matematik öğretiminde özel eğitim programlarında 2015-2025 yılları arasında yazılmış yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı, son on yılda erken çocukluk döneminde özel eğitim programlarında matematik öğretimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerinin betimsel özelliklerini incelemektir. Bu kapsamda, YÖK Tez Merkezi veri tabanında belirlenen kriterlere göre bir tarama yapılmıştır. Çalışmanın dahil etme kriterleri (a) Çalışmanın 2015-2025 yılları arasında tamamlanmış olması, (b) Özel eğitim alanında yapılmış olması, (c) Matematik öğretimi içermesi, (d) Erken çocukluk döneminde (0-8 yaş arası) çalışılmış olması, (e) Tam metnine erişilebilir olması, (f) Türkçe yazılmış olması şeklindedir. Hariç tutma kriterleri ise (a) Genel eğitim veya matematik kaygısı/tutum çalışmaları, (b) Yalnızca öğretmen görüşleri veya anket temelli çalışmalar, (c) Literatür taramasına dayalı çalışmalar. Elde edilen tezler, araştırma yöntemi, örneklem grubu, matematik beceri alanı, öğretim yöntemi, kullanılan ölçme araçları ve sonuçları açısından analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, özel eğitim alanında matematik öğretimiyle ilgili yapılan araştırmalarda en sık çalışılan becerilerin sayı kavramı, problem çözme, dört işlem ve örüntü oluşturma olduğunu göstermektedir. Araştırmalarda genellikle doğrudan öğretim, sabit bekleme süreli öğretim, somut-yarı somut-soyut öğretim modeli ve nokta belirleme tekniği gibi yapılandırılmış öğretim yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür. Çalışmanın detaylı bulguları sunum sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, matematik, erken çocukluk.

Gül Demir, Özgül Polat

gulakbabademir@gmail.com, polatozgul@gmail.com

Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri İçin Geliştirilen Birlikte Ebeveynlik Müdahale Programı İhtiyaç Analiz Çalışması

Birlikte ebeveynlik, bir çocuğun bakımı ve yetiştirilmesinden sorumlu yetişkinler tarafından ortaklaşa yürütülen faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu sürecin olumlu ve olumsuz boyutları, birlikte ebeveynlik kalitesini etkileyerek aile refahı üzerinde koruyucu veya risk faktörü olarak rol oynayabilir. Araştırmalar, birlikte ebeveynliğin çocuğun duygu düzenleme becerileri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, bu çalışma kapsamında, ebeveynlerin birlikte ebeveynlik becerilerini ve çocuklarının duygu düzenleme becerilerini geliştirmeye yönelik bir müdahale programının tasarlanabilmesi için ihtiyaç analizi çalışması yapılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Katılımcılar, okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Veriler, Birlikte Ebeveynlik Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi için öncelikle korelasyon analizi yapılarak değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş, ardından çoklu doğrusal regresyon analizi ile birlikte ebeveynlik becerilerinin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisi ayrı ayrı anne ve baba perspektifinden değerlendirilmiştir. Analizlerde, birlikte ebeveynlik alt boyutları anne ve baba perspektiflerine göre incelenmiş ve yüksek düzeyde korelasyonlar tespit edilmiştir. Özellikle, annenin birlikte ebeveynlik desteği algısı ile babanın desteği arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunmuştur ($r = 0.70$, $p < 0.01$). Anne perspektifinden birlikte ebeveynlik alt boyutlarının olumsuzluk ve duygu düzenleme faktörleri üzerinde anlamlı etkiler gösterdiğini ($R^2 = \%13$ ve $\%5$), baba perspektifinden ise olumsuzluk ve duygu düzenleme üzerinde anlamlı etkiler sağladığını ($R^2 = \%16$ ve $\%11$) ortaya koymuştur. Bu çalışma, birlikte ebeveynlik becerilerinin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde anlamlı etkileri olduğunu ve anne ile baba perspektifleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymuştur. Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda yürütülen bir doktora tezinden üretilmiştir. Birlikte ebeveynlik, duygu düzenleme, önleyici müdahale

Bilgenur Arı , Süeda Nur Taşkın

aribilgenur@gmail.com , suedanurtaskin1@icloud.com

Özel Eğitim Anaokulundan İlkokula Geçiş Sürecinde Yaşanan Durumlar Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Özet: Bu çalışma özel eğitim anaokulundan ilkokula geçişte özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin geçiş sürecine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Çalışmada özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin geçiş sürecinde yaşadıkları deneyimlerin incelenmesine yer verilerek geçiş sürecinde ele alınan belli konuların analizi yapılması amaçlanmıştır. Nitel araştırma deseni uygulanan bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Görüşme soruları özel eğitim okullarında geçiş sürecinde yaşanan durumlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve sorular için uzman görüş onayı alınmıştır. Görüşmeler 5 okul öncesi öğretmeni 8 özel eğitim öğretmeni olmak üzere toplan 13 öğretmen ile yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiş ve katılımcı olan öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla bulgular kısmında öğretmenlerin görüşlerine dair alıntılar yapılmıştır. Araştırma sürecinde görüşme yapılan öğretmenlerin; çocukların geçiş sürecinde karşılaştığı ortam değişikliğinin, akademik becerilerinin, özbakım ve uyum becerilerinin, iletişim ve sosyal becerilerinin, aile tutumunun, çocuğun geçiş sürecindeki takibinin ve işbirlikçilerin etkisi üzerinde pek çok farklı görüş ortaya çıkmıştır. Çalışma esnasında özel eğitim anaokulundan ilkokula geçiş sürecinde gerekli işbirlikçilerin iletişimde olması, çocuğun gelişiminin takip edildiği bir sistemin olması, RAM'ın geçiş sürecinde etkin olması, aile eğitimi verilmesi ve öğretmenlerin çocuğun ilkokula geçiş sürecinde hazırbulunuşluğunu artırmaya yönelik çalışmalar yapması gibi bulguları elde edilmiştir. İlk bulgular bu şekilde, ilerleyen süreçte çalışmanın tüm analizi yapılarak bulgular ortaya konulacaktır. Bu konuda sürecin iyileştirmesi ve geçiş sürecinde bilgi aktarımının aktif ve sistematik bir şekilde programlanması önerilmektedir. Anahtar sözcükler: Özel Eğitim, Geçiş Süreci, Hazırbulunuşluk, Uyum, İş Birliği

Birol Susam, Sertan Talas

birolsusam@gmail.com, sertan.talas@gop.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Evde Eğitim: Süreğen Hastalığı Olan Öğrencilerin Eğitim İhtiyaçları

Mili Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi'ne bakıldığında okul öncesi, ilköğretim ve lise çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden, sağlık problemi nedeniyle örgün eğitim kurumlarından doğrudan yararlanmayacak durumda onlara evde veya hastanede yatarak tedavi gördüğü sürede verilecek eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesini ilgili hususlar görülmektedir. Evde eğitim hizmetinden yararlanmak isteyen velilerin; En az 12 hafta süreyle örgün eğitim kurumundan doğrudan yararlanamayacak durumda olduğunu gösteren sağlık kurulu raporu ile öğrencinin kayıtlı olduğu okulun bulunduğu bölgeye hizmet veren rehberlik ve araştırma merkezine müracaat edilmesi gerekmektedir. Eğitim hizmetinden yararlanacak öğrencilerin özelliği ve öncelikli eğitim ihtiyacına göre özel eğitim öğretmenleri ile bireyin kayıtlı bulunduğu okul ve diğer okullardaki okul öncesi, sınıf ve diğer alan öğretmenleri bağlı bulundukları Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından görevlendirilirler. Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde süreğen hastalığı olan öğrencilerin evde eğitim sürecine ilişkin öğretmen görüşlerini analiz ederek, bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve sürecin etkinliğini artırmaya yönelik öneriler geliştirmektir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Veriler, öğretmenlerle gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Bulgulara göre, öğretmenler süreğen hastalığı olan öğrencilerin evde eğitim süreçlerinde çeşitli zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu zorluklar arasında öğrencilerin sağlık durumlarındaki değişiklikler, eğitim sürecine olan olumsuz etkiler ve ailelerin eğitim sürecine katılımındaki eksiklikler öne çıkmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını ve daha fazla destek ve kaynak sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Benan Eker, Bayram Sönmez Ünüvar

benan.eker@gmail.com, bayram.sonmez.unuvar@karatay.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocuklarda Erken Müdahale Sürecine Dair Mesleki Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklara yönelik erken müdahale, onların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyerek topluma uyum sağlamalarını kolaylaştıran kritik bir süreçtir. Bu süreçte öğretmenler, çocukların gelişimini yönlendirme, aileleri bilgilendirme ve uygun eğitim ortamlarını oluşturma gibi önemli roller üstlenmektedir. Ancak, öğretmenlerin bu alandaki mesleki eğitim süreçleri, karşılaştıkları zorluklar ve destek ihtiyaçları yeterince incelenmemiştir. Bu araştırma, erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklara yönelik müdahalede öğretmenlerin mesleki eğitime dair görüşlerini, yaşadıkları zorlukları ve eğitim süreçlerine dair gereksinimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin farklı illerinde özel gereksinimli çocuklarla çalışan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların, 0-6 yaş grubundaki özel gereksinimli çocuklarla çalışma deneyimine sahip olmaları araştırmaya katılım için ön koşul olarak belirlenmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu, özel eğitim ve çocuk gelişimi alanında uzman akademisyenlerin değerlendirmesiyle sekiz maddeye indirgenmiştir. Formda, öğretmenlerin erken müdahale sürecindeki deneyimleri, karşılaştıkları mesleki zorluklar, eğitim ihtiyaçları ve süreci yönetme konusundaki önerileri ele alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmacılar, verileri ayrı ayrı analiz ederek belirli kodlar oluşturmuş ve bu kodlar doğrultusunda ana temaları belirlemiştir. Kodlar ve temalar tablo halinde düzenlenmiş, bulgular detaylı olarak yorumlanmıştır. Analiz süreci devam etmekte olup, öğretmenlerin mesleki eğitim ihtiyaçlarına yönelik öneriler sunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, erken müdahale, mesleki eğitim, öğretmen görüşleri.

Ömer Kulaç, Elif Sever, Asuman Sağlam-Ak

[omerkulac7@gmail.com], [eelifsever@gmail.com], [asuman.saglam.06@gmail.com]

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Deneyimleri

Öğretmenlik Uygulaması dersi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine başlamadan önce mesleğe en yakın deneyimi yaşadığı ve önceki yıllarda öğrendiği bilgilerle kazandığı becerileri birleştirerek uygulamaya yansıttığı bir süreçtir. Bu süreçte öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine iyi bir şekilde hazırlanabilmesi için sık sık pratik yapmalarının sağlanması, kaynak ve bilgi açısından destek sunulması ve sıkça gözlemler yapılarak gerekli durumlarda geri bildirimler verilmesi önemlidir. Araştırmalar, öğretmenlik uygulaması gibi uygulamalı derslerde kazanılan deneyimlerin öğretmen adaylarının kişisel gelişimine ve özgüvenine önemli katkıları olduğunu, öz-yeterlik algılarını anlamlı düzeyde artırdığını göstermektedir. Alanyazında öğretmen adaylarının ve uygulama sürecinde yer alan öğretmenler, öğretim elemanları, yöneticiler gibi diğer paydaşların deneyimlerinin, görüş ve önerilerinin, beklentilerinin, tutumlarının incelendiği birçok araştırma yer almaktadır. Özel eğitimde Öğretmenlik Uygulaması dersini okul öncesi kademesinde yürütmüş özel eğitim öğretmen adaylarının deneyimlerinin yer aldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmen adaylarının Öğretmenlik Uygulaması dersine ilişkin deneyimlerinin incelenmesidir. Araştırma öğretmen adaylarının deneyimlerine odaklanması nedeniyle nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji ile tasarlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda okul öncesi kademesinde uygulama yapmış olan sekiz özel eğitim öğretmen adayı ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların izniyle ses kaydı alınmış ve ses kayıtları araştırmacılar tarafından yazıya dökülerek analiz edilmiştir. Veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilerle olan deneyimlerinin öğretmenlik uygulaması dersindeki performanslarını etkilediğini ve bu nedenle öğretmenlik uygulaması dersinden önce özel gereksinimli öğrencilerle olan deneyimlerinin artırılması gerektiğini, ders sürecinde öğretim elemanlarından ve özel eğitim öğretmenlerinden geri bildirim ve desteğe ihtiyaç duyduklarını ve önceki yıllarda aldıkları derslerdeki teorik bilgilerin ve yöntem-teknik gibi uygulama deneyimlerinin önemli olduğunu göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, okul öncesi kademesi, öğretmenlik uygulaması, öğretmen adayları

Sema Uzun, Tuğba Ertekin Yağcı

semauzun33@gmail.com; tugbaertekinn@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olma Sürecine Yönelik Görüşleri

Bu araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin ebeveynlik süreçlerine yönelik deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Özel eğitim öğretmenleri, meslekleri gereği çocuk gelişimi, bireysel farklılıklar ve özel eğitim teknikleri konusunda geniş bir bilgiye sahiptir. Bu durum, onların ebeveynlik süreçlerinde hem avantajlar hem de bazı zorluklar yaşamalarına neden olabilmektedir. Araştırma verileri 2024-2025 eğitim öğretim yılında toplanmış ve katılımcılar İstanbul'da görev yapan ve çocuk sahibi olan özel eğitim öğretmenlerinden seçilmiştir. Araştırma, fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. 19 özel eğitim öğretmeni ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde daha bilinçli ve sistematik yaklaşımlar benimsediklerini, ancak bu farkındalığın bazen kaygı ve mükemmeliyetçilik gibi olumsuz duygulara yol açtığını ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda, özel eğitim öğretmenlerinin çocuklarının gelişimsel süreçlerini daha yakından takip ettiği, erken müdahaleye daha duyarlı oldukları, ancak yoğun iş temposu nedeniyle ebeveynlik rollerinde zaman zaman zorlandıkları belirlenmiştir. Ayrıca, mesleki deneyimlerinin, çocuk sahibi olma kararlarını etkilediği ve bazı durumlarda geciktirdiği görülmüştür. Çalışmanın sonuçları, özel eğitim öğretmenlerinin ebeveynlik deneyimlerini daha sağlıklı yönetebilmeleri için psikolojik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve iş-aile dengesi konusunda farkındalık oluşturulması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: özel eğitim öğretmenleri, ebeveynlik, fenomenoloji, içerik analizi, çocuk gelişimi

Elif San, Çıgıl Aykut

elifsan2.1@gmail.com; cigilaykut@gmail.com

Duygu Davranış Bozukluğu Olan Çocuklarla Çalışmaya Hazır Mıyız? Erken Çocukluk Eğitimindeki Boşluklara Öğretmen Adaylarının Gözüyle Bakmak

Anahtar Kelimeler: Duygu davranış bozukluğu, erken tanı, öğretmen eğitimi, öğretmen adayları, nitel araştırma Özet Duygu davranış bozuklukları (DDB), nedenleri henüz tam olarak bilinmeyen ve temelde kişinin içinde bulunduğu sosyal kültürel normlara uygun davranışlar sergilememesi ile karakterize olan bir bozukluktur. DDB olan çocuklar, yaşamlarının erken yıllarından itibaren akranlardan belirgin şekilde farklı duygusal ve davranışsal özellikler göstermektedir. Buna rağmen DDB olan çocukların tanınmaları ve ihtiyaç duydukları özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları yaşamlarının ilerleyen yıllarını bulmaktadır. Erken müdahalenin günümüzde benimsenen önemine rağmen DDB’li çocukların tanı süreçlerinde ve destek ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli eksiklikler söz konusudur. Erken tanı ve müdahale, bu çocukların gelişimsel risklerini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır. Ancak okul öncesi öğretmenlerinin bu alandaki bilgi ve farkındalık düzeyleri, erken müdahalenin etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, bu çalışma okul öncesi öğretmen adaylarının DDB’ye yönelik bilgi, farkındalık ve erken müdahale konusundaki algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel bir desende tasarlanmış olup, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Araştırmaya, üniversite son sınıfında öğrenim gören 20 okul öncesi öğretmen adayı katılmıştır. Görüşmelerde, öğretmen adaylarının DDB’ye ilişkin teorik bilgileri, erken tanı sürecindeki farkındalıkları, sınıf içi gözlem ve müdahale yaklaşımları ile öğretmen eğitimine yönelik görüşleri ele alınmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analiz süreci devam etmektedir. Çalışmanın sonuçlarının, öğretmen adaylarının DDB konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerini ortaya koyarak, öğretmen eğitiminde bu alana yönelik geliştirilebilecek içerik ve uygulamalara katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca, erken tanı ve müdahalenin önemine dikkat çekerek, okul öncesi dönemde DDB’li çocukların daha etkili desteklenmesine yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Murat Elci, Esra Orum Çattık
muratelci13@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gözünden Özel Eğitimde Yapay Zekanın Yeri: ‘Bir Metafor Çalışması’

Eğitimde yapay zekâ (YZ) teknolojileri, bireyselleştirilmiş öğretim süreçlerini destekleyerek özel eğitim alanında önemli fırsatlar sunmaktadır. YZ destekli uygulamalar, öğretim süreçlerini kolaylaştırarak öğrenme deneyimini zenginleştirmektedir. Ancak öğretmenlerin bu teknolojilere yönelik algıları, kullanım sürecini doğrudan etkilemektedir. Bu çalışma, özel eğitim öğretmenlerinin YZ teknolojilerine ilişkin algılarını ve bakış açılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, Türkiye’nin farklı illerinde görev yapan 46 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Öğretmenlerden YZ teknolojilerini bir metafor ile ifade etmeleri istenmiş ve yanıtlar kategorilere ayrılmıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin YZ’ye yönelik hem olumlu hem de olumsuz algılara sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcılar YZ’yi, öğretimi kolaylaştıran bir araç olarak görmekle birlikte, insan faktörünün önemini azaltabileceği yönünde endişeler taşımaktadır. Sonuç olarak, öğretmenlerin YZ’ye yönelik farkındalığının artırılması ve teknolojinin etkin kullanımına yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Anahtar kelimeler: yapay zekâ; özel eğitim; öğretmen algıları; metafor analizi.

Hande Arslan Çiftçi, Mustafa Barhalli
mustafabarhalli@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Zihniyet Yapıları İle Öğretme Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Dweck'in zihniyet kuramına dayanan gelişen yaratıcı zihniyet kavramı, bireylerin yaratıcılığın geliştirilebilir olup olmadığına dair inancını yansıtmaktadır. Gelişen yaratıcı zihniyete sahip bireyler, öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir yaratıcılık anlayışına sahipken; sabit yaratıcı zihniyete sahip bireyler, yaratıcılığın doğuştan geldiğini ve geliştirilemeyeceğini düşünmektedir. Öğretme motivasyonu ise, öğretmen adaylarının mesleki motivasyonlarının kaynağını ve sürekliliğini etkileyen kritik bir faktördür. İçsel öğretme motivasyonu, öğretmenlerin öğretme sürecinden duydukları içsel tatmin ve anlam duygusuyla ilgilenirken, dışsal öğretme motivasyonu ise maddi ödüller, statü veya dışsal teşviklerle şekillenmektedir. Yaratıcılığın geliştirilebilir olduğunu düşünen öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında daha esnek, yenilikçi ve öğrenci merkezli yaklaşımlar benimsediği bilinmektedir. Ayrıca, içsel motivasyonu yüksek öğretmen adaylarının mesleki doyumunun ve uzun vadeli başarılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmen adaylarının yaratıcı zihniyet yapılarının öğretme motivasyonları ile olan ilişkisini belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır: 1. Özel eğitim öğretmen adaylarının yaratıcı zihniyet yapıları (gelişen yaratıcı zihniyet veya sabit yaratıcı zihniyet) nasıldır? 2. Özel eğitim öğretmen adaylarının içsel ve dışsal öğretme motivasyonu düzeyleri nasıldır? 3. Özel eğitim öğretmen adaylarının yaratıcı zihniyet yapıları (gelişen ve sabit) ile öğretme motivasyonları (içsel ve dışsal) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Araştırma, nicel yöntem kullanılarak ilişkisel tarama modeliyle yürütülmektedir. Araştırmanın katılımcıları, İstanbul'daki üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan özel eğitim öğretmen adaylarıdır. Araştırmada Yaratıcı Zihniyet Yapıları Ölçeği ve Öğretme Motivasyonu Ölçeği kullanılmaktadır. Veri toplama süreci devam etmektedir ve korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanılarak değişkenler arasındaki ilişki incelenecektir. Araştırmanın sonuçları, öğretmen eğitiminde gelişime açık yaratıcı zihniyetin geliştirilmesine yönelik müdahaleler tasarlamak için yol gösterebilir. Anahtar kelimeler: Özel eğitim, öğretmen adayları, yaratıcı zihin yapıları, gelişen zihniyet, öğretme motivasyonu.

Doğukan Budak, Sinan Kalkan

dgknbdk@outlook.com; snnklkn35@gmail.com

Sertifikalı Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitime İlişkin Metaforik Algıları

Bu araştırmada sertifikalı özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime yönelik metaforik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Sertifikalı 20 öğretmenin katıldığı bu araştırmada nitel araştırma modellerinden fenomenolojik araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma grubu 2023 yılında Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul ve özel eğitim ve rehabilitasyon alanındaki kurumlarda çalışan sertifikalı özel eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Özel Eğitime Yönelik Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda sertifikalı özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime yönelik metaforik algılarının, cinsiyetlerine, lisans bölümlerine ve meslekteki yıllarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Buna göre sonuçlar, araştırmaya dahil olan öğretmenlerin daha çok özel eğitimin genel amacı ve özel gereksinimli çocukların özellikleri üzerine metafor ürettiklerini göstermektedir. Ayrıca, çalışma süresinde öğretmenlerin metafor üretmekte zorluk çektikleri gözlemlenmiştir. Bunun yansıması, öğretmenlerin diğer öğretmenlik alanlarından mezun olmalarından kaynaklı özel eğitim alanıyla ilgili yeteri kadar bilgi ve beceriye sahip olmamalarıyla bu alanda metafor kurma becerilerinde de eksiklik görülmüştür. Sertifikalı özel eğitim öğretmenlerinin, insanlık değerleri, eğitim süreci, bağlantı ve toplumsal algılar kategorilerinde en çok arı, sabır, empati gibi metaforları kullandıkları görülmüştür. Bu araştırmada sertifikalı özel eğitim öğretmenlerinin çeşitli kategoriler altında metaforik algıları tartışılmış olup ileriki araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler sunulmuştur. Anahtar Kelimeler: Metafor, Metaforik Algı, Özel Eğitim, Özel Eğitim Öğretmeni, Sertifikalı Özel Eğitim Öğretmeni, Özel Gereksinimli Birey.

POSTER BİLDİRİLER

Muzaffer Şeker, Kevser Çınar, İbrahim H. Diken, Ümit Savaş Taşkesen, Mürsel Doğrul, Dorothea Papathanasiou Tsourt, Daniel Weiss, Irena Ruzin, Uğur Onur Günden, Tezcan Çavuşoğlu, Aida Sarac, Aida Vezic, Cemre Gürel, Şerife Küçükşantürk, M. Furkan Akbaş
tezcancavusoglu@gmail.com

Özel Gereksinimli Çocukların Kültürel Mirasa Erişiminde İyi Uygulamalar

Kültürel miras alanları tarih, sanat ve kimlik depoları olarak tanımlanan; geçmişi anlamaya vetoplumsal değerleri şekillendirmeye açılan kapılar olarak hizmet eden merkezler olaraktanımlanmaktadır. Özel gereksinimleri olan bireylerin bu alanlara katılımı sadece bir kapsayıcılık meselesi değil, kültürel eğitim ve zenginleşmeye evrensel erişimin temel bir yönü olarak ifade edilmektedir. Bu katılım, kültürel mirasın tüm toplumsal kesimler tarafından korunmasını ve takdir edilmesini sağlayarak çeşitlilik ve kapsayıcılık için bütüncül bir takdiri teşvik etmektedir. Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin kültürel miras alanlarına erişiminin desteklenmesi adına gerçekleştirilen iyi uygulama örneklerinin incelenmesi hem var olan uygulamaların geliştirilmesine hem de yeni uygulamaların oluşturulabilmesine hizmet edecektir. Özel gereksinimli bireylerin kültürel miras alanlarına katılımının artırılmasında on iyi uygulama örneğini inceleyerek uygulamaların odaklandıkları uyarlamaların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Durum çalışması olarak desenlenen araştırmada odaklanılan kültürel miras alanları ölçüt örnekleme tekniğine göre; a) Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün erişebilir örnek müzeleri içinde yer alması, b) özel gereksinimli ziyaretçilere yönelik sunulan uyarlamalara ilişkin rapor veya diğer bilgilendirici içeriklerde detaylı bilgi sunması ölçütleri uyarınca belirlenmiştir. Buna göre Louvre, British Museum, Metropolitan, Prado, Rijkmuseum, Vatikan Müzesi, Çin Ulusal Müzesi, Hermitage Müzesi, Akropolis Müzesi, Ontario Sanat Galerisi incelenmiştir. Müzelere ait erişebilirlik dökümanları (web siteleri, raporlar, tanıtım broşürleri, müze haritaları) incelenmiş ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Kültürel Miras Alanı Erişilebilirlik Kontrol Listesi ile değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda iyi uygulama örneklerinin yoğunlukla duyuşal yetersizliklere yönelik uyarlamaları (Braille haritalar, sesli betimlemeler, uyarlanmış yürüyüş yolları) barındırdığı; evrensel tasarım ilkeleri uyarınca fiziki düzenlemeler (erişebilir rampalar gibi) içerdiği görülmüştür. Ancak uyarlamalar içerisinde erişilen içeriğe ilişkin uyarlamaların (basitleştirilmiş açıklamalar gibi) son derece sınırlı olduğu görülecektir. Yetersizlik türü özelinde bakıldığında içeriğe erişim açısından özellikle öğrenme güçlüğü, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliğinden etkilenmiş özel gereksinimli bireylere yönelik uyarlamaların sınırlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca dijital erişilebilirlik (sanal müze, web sitesi erişilebilirliği gibi) uyarlamaların fiziki uyarlamalara oranla nispeten sınırlı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre özellikle kültürel miras alanları içerisinde içeriğe erişim ile ilgili uyarlamalara gereksinim duyulduğu söylenebilir. Ayrıca özellikle Braille haritalar, sessiz saatler/alanlar, uyarlanmış yürüyüş yolları, sesli betimlemeler, basitleştirilmiş altyazılar gibi uyarlamaların yaygınlaştırılması önerilebilir.

Yaşar Melis Bayrak
melisshamurcu@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Berberde Tıraş Olma Becerisinin Öğretiminde Sosyal Öykü Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi

Otizmlı bireyler sosyal beceriler açısından değerlendirildiğinde, göz teması kurmada, karşılıklı konuşmayı başlatma ve sürdürmede, başkalarının duygularını anlamada ve empati geliştirmede zorlanabilirler. Ayrıca, sosyal kurallara uyum sağlamakta, grup oyunlarına katılmakta veya başkalarının davranışlarını taklit ederek öğrenmekte güçlük çekebilirler. Bu durum, onların sosyal ilişkilerini sürdürmesini zorlaştırabilir ve günlük yaşam içerisinde belirli rutinleri gerçekleştirmelerinde engel oluşturabilir. Bu zorluklar tıraş olma sürecinde de kendini gösterebilir. Bu nedenle, otizmlı bireylerin tıraş olma sürecini daha rahat bir şekilde deneyimlemeleri için çeşitli destekleyici yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Araştırmalar, sosyal öykü yönteminin otizmlı bireylerin sosyal becerilerini geliştirmede etkili olabileceğini göstermektedir. Bu çalışmada, otizmlı çocuklara berberde tıraş olma becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiği araştırılmıştır. Araştırma, otizm tanısı almış 3-5 yaş aralığında olan 3 erkek öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma Özel Selçuklu Otizmlı Bireyler Eğitim Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde oluşturulan yapılandırılmış berber ortamında ve gerçek bir berber dükkanında uygulanmıştır. Otizmlı çocuklara berberde tıraş olma becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiği araştırılması hedeflenen bu çalışmada araştırma yöntemi olarak katılımcılar arası çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. Araştırma süreci başlama düzeyi, uygulama evresi, genelleme ve izleme evrelerinden oluşmaktadır. Araştırma sonunda elde edilecek olan tüm veriler grafiksel analiz yoluyla analiz edilecektir. İlgili araştırmanın uygulama süreci devam etmekte olup elde edilen bulgular sunum esnasında paylaşılacaktır. Anahtar kelimeler: Otizm, sosyal öykü, sosyal beceri, tıraş olma

Beyza Öztürk

beyzaoztrkk81@gmail.com

Erken Müdahale Ve Beden Algısı: Türkiye’deki Araştırmaların İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, bireyin beden algısının geliştiği, şekillendiği ve hayatını etkileyen kritik bir evre olması itibarıyla çocuğun kendilik algısı, özgüveni ve sosyal ilişkileri üzerinde kalıcı etkiler bırakabilir. Erken çocukluk dönemi, bu algının şekillendiği kritik bir evredir. Erken müdahale programları, çocukların bedenlerini tanımalarına, kabul etmelerine, motor becerilerini geliştirmelerine ve özgüven kazanmalarına katkı sağlar. Hareket temelli aktivitelerle birlikte çocukların beden farkındalığını artırarak fiziksel ve psikososyal gelişimlerini destekler. Bu bağlamda erken müdahale, beden imajı ve benlik saygısı sorunlarının önlenmesinde önemli bir etken olarak çocukların olumlu beden algısına sahip olmalarına, sosyal ilişkilerde daha aktif ve özgüvenli olmasına yardımcı olur. Çalışmanın amacı, erken müdahale programlarının çocukların beden algısı üzerindeki etkilerini inceleyerek, beden farkındalığının gelişim sürecindeki önemli rolünü anlamak ve bu alandaki mevcut literatürü bir araya getirerek, araştırmaların sonuçları eşliğinde erken müdahalelerin çocuk gelişimine olan katkılarını vurgulamaktır. Araştırma kapsamında; Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademik gibi internet sayfaları aracılığıyla; 2000-2025 yılları arasını kapsayan, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin de kullanılmış olduğu 5 makale 3 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Türkiye’de erken müdahale ve beden algısı üzerine yapılan çalışmalar, erken müdahale programlarının çocukların beden algısını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu süreçte ailelerin aktif katılımı, çocukların beden farkındalıklarını artırmakta ve özgüvenlerinin güçlenmesine fayda sağlamaktayken öğretmenlerin sunduğu beden algısı odaklı aktiviteler de çocukların gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Çalışmalarda özellikle kırsal bölgelerde erken müdahale programlarının sınırlı olduğu, dolayısıyla çocukların bu desteklerden yeterince faydalanamadığı görülmüştür. Bu durum, erken müdahalenin tüm çocuklar için eşit düzeyde ve erişilebilir olmasının önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Anahtar Sözcükler: erken müdahale, beden algısı, beden imajı.

Gizem Nur Gör, Nurdan Cankuvvet Aykut

gnur98.ggr@gmail.com, ncankuvvet@anadolu.edu.tr

Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocuklarda Çalışan Bellek Ve Ketleyici Kontrol Becerilerinin İncelenmesi

Amaç: Çalışmada konuşma sesi bozukluğu (KSB) olan çocukların yürütücü işlev beceri performanslarının yaş, cinsiyet ve KSB şiddet düzeyi değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama modeli ile yürütülen çalışmanın katılımcıları ana dili Türkçe olan 4-6 yaş aralığında 66 çocuktur. Veri toplama aracı olarak çalışan bellek ve ketleyici kontrol bileşenlerine en iyi uyumu sağlayan Çocukluk Dönemi Yürütücü İşlev Envanteri-Öğretmen (ÇDYİE) Formu kullanılmıştır. Analizler Jamovi programı ile yapılmış, bağımsız örneklem t-testi, Mann-Whitney U testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. **Bulgular:** KSB olan çocuklarda yaş, cinsiyet ve KSB şiddet düzeyine göre toplam, çalışan bellek ve ketleyici kontrol puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. 4-5 yaş grubunun toplam, çalışan bellek ve ketleyici kontrol puan ortalaması 5-6 yaş grubundan; erkeklerin toplam puan sıra ortalaması, çalışan bellek sıra ortalaması ve ketleyici kontrol puan ortalaması kız grubundan yüksek bulunmuştur. KSB şiddet düzeyi arttıkça ÇDYİE toplam, çalışan bellek ve ketleyici kontrol puanlarının anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür. **Sonuç:** Bulgular KSB'li çocuklarda yürütücü işlev performansının yaşa, cinsiyete ve KSB şiddet düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermektedir. 4-5 yaş erkek çocukların yürütücü işlev beceri, çalışan bellek ve ketleyici kontrol performanslarının 5-6 yaş kız çocuklarına göre geride olduğu görülmüştür. Yaş ve cinsiyete ek olarak KSB şiddet düzeyi arttıkça yürütücü işlev beceri, çalışan bellek ve ketleyici kontrol performanslarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular doğrultusunda KSB olan çocuklarda çalışma belleği ve ketleyici kontrolün değerlendirilmesi ve çalışma belleği ve ketleyici kontrol becerilerinin geliştirilmesine yönelik hedefler belirlenmesi önerilmektedir. **Anahtar sözcükler:** Konuşma sesi bozukluğu, konuşma sesi bozukluğu şiddeti, yürütücü işlev becerileri, çalışan bellek, ketleyici kontrol. **Keywords:** Speech sound disorder, speech sound disorder severity, executive function skills, working memory, inhibitory control.

Olcaý Gen

olcay.gocen@hotmail.com

Ev Merkezli Etkileşim Temelli Gelişimsel Oyun Programının Etkilerinin İncelenmesi “Afyonkarahisar rneği “

Bu araştırmanın amacı, gelişim geriliği olan ve otizm spektrum bozukluğu riski taşıyan erken çocukluk dönemindeki bir kız çocuğuna uygulanan Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale (ETEÇOM-2) Programının, İVO-ODS Otizm Spektrum Bozukluğu Kapsamlı Değerlendirme Seti içinde yer alan; Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) sonuçlarının incelenmesi: Ev Merkezli Etkileşim Temelli Gelişimsel Oyun Programının Etkilerinin İncelenmesi “Afyonkarahisar rneği “ Araştırma, dil ve konuşma becerileri ile sosyal etkileşim becerilerinde gelişimsel geriliği olan ve otizm spektrum bozukluğu riski taşıyan 4 yaş 3 aylık bir ocuk ile yürütülmüştür. Çocuğa ev ortamında 12 ay ETEÇOM-2 uygulanmıştır. 24-25 Kasım 2023 tarihlerinde, ETEÇOM-2 programına başlamadan önce ocuğa, Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) uygulanmıştır. Performans belirlemesi için VODA da uyaran olarak oyuncak ve duyuusal malzemeler kullanılmıştır. Uygulanan oturumlarda 30 dakikada 50 vokal davranışa ulaşılamamıştır. Vokal Davranış rneği n Değerlendirmesinde Otistik Konuşma Toplam Ham Puanı 47, Otistik Konuşma Yüzdelik Sırası 38 puan olarak kaydedilmıştır. Doğal Dil ve Konuşma Toplam Ham Puanı 9, vokal ifadenin ortalama uzunluğu 0,14 puan olarak kaydedilmıştır. ETEÇOM-2 uygulanmasından sonra Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) kullanılarak son değerlendirme verilerine ulaşılmıştır. Otistik Konuşma Toplam Ham Puanı 9, Otistik Konuşma Yüzdelik Sırası 7 olarak kaydedilmıştır. Doğal Dil ve Konuşma Toplam Ham Puanı 140, vokal ifadenin ortalama uzunluğu 1,5 olarak kaydedilmıştır. Sonuç olarak uygulanan ETEÇOM-2 programının, Vokal Davranış rneği Değerlendirme Aracı (VODA) sonuçlarına göre; çocuğun iletişimsel vokal ifadelerinin arttığı, anlaşılır vokal ifadelerini arttırdığı, doğru olarak ifade edilen vokal ifadelerini arttırdığını göstermektedir. Eğitime başladıktan sonra kelimelerinin ve iki kelimelik cümlelerinin oluştuğu görülmüştür. Tekrarlayıcı ve iletişimsel olmayan vokal ifadeler azalmıştır.

Rabia Okan, Aleyna Fidan, Aysu Altınay, Nurullah Aybar
nurullahnoktaaybar@gmail.com, rabiaOkan96@mail.com, aleynafidan7@gmail.com, aysualtinay@gmail.com

Öğrenme Güçlüğüne Sahip Çocuklarda Yapılandırılmış Disleksi Eğitim Programının Bilişsel Ve Akademik Profil Çıkarımlarının Değerlendirilmesi

ÖZET Bu araştırma, öğrenme güçlüğüne sahip çocukların bilişsel ve akademik profillerini Yapılandırılmış Disleksi Eğitim Programı (YDEP) kullanarak incelenmesini amaçlamaktadır. Karşılaştırmalı korelasyonel tasarım kullanılarak yürütülen araştırma, 6-14 yaş arası, öğrenme güçlüğü tanısı almış 150 çocuk içermekte ve çocuklar bilişsel ve akademik düzeylerine göre üç gruba ayrılmıştır: bilişsel ve akademik düzeyleri birbirine yakın olanlar, bilişsel düzeyi düşükken akademik düzeyi yüksek olanlar ve bilişsel düzeyi yüksekken akademik düzeyi düşük olanlar. Bu gruplandırma, çocukların eğitim ihtiyaçlarını ve desteklenmesi gereken alanları belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, bilişsel ve akademik profillerin analizinin, çocukların eğitim süreçlerini etkin şekilde desteklemek için kritik öneme sahip olduğunu göstermiştir. Öğretmenler, elde edilen veriler doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitim planları geliştirebilirken; aileler, çocuklarının potansiyellerini daha iyi anlama ve onlara uygun destek sağlama fırsatı bulmuştur. Özellikle, gruplarda yer alan çocuklar için geliştirilen eğitim stratejileri, çocukların bireysel ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanmış ve uygulanmıştır. Bilişsel ve akademik düzeyleri birbirine yakın olan çocuklarda, öğretmen ve aile desteğiyle akademik performanslarının bilişsel potansiyellerini doğru yansıttığı görülmüştür. Bilişsel düzeyi yüksek ancak akademik düzeyi düşük olan çocuklar için, motivasyon ve dikkat problemleri ele alınmış, özgüven kaybı yaşamamaları için özel stratejiler uygulanmıştır. Akademik düzeyi bilişsel düzeyden yüksek olan çocuklarda ise, bilişsel becerilerin geliştirilmesine yönelik; algı ve bellek çalışmaları yapılmış, ailelerin bu becerilere odaklanmaları sağlanmıştır. Sonuç olarak, bu çalışma öğrenme güçlüğüne sahip çocukların eğitim süreçlerini iyileştirmek için bilimsel verilere dayanan stratejilerin önemini vurgulamakta ve eğitim politikaları ile uygulamalarında yenilikçi değişiklikler yapılması için bir temel oluşturmaktadır. Çalışma, aynı zamanda çocukların akademik ve kişisel gelişimlerine önemli katkılar sunmuş ve onların toplum içinde daha işlevsel bireyler olmalarını desteklemiştir. Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Disleksi, Öğrenme Güçlüğü Disleksi Eğitim Programı

Zehra Akyol, Nurullah Aybar

akyollzehraa@gmail.com , nurullahnoktaaybar@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Yapılandırılmış Ergoterapi Müdahalelerinin Adaptif Davranışlara Etkisi

ÖZET Giriş: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda adaptif davranışların geliştirilmesi, bu bireylerin bağımsızlık kazanmaları ve sosyal becerilerini artırmaları açısından kritik öneme sahiptir. Ergoterapi, çocukların günlük yaşam becerilerini geliştirmek için kullanılan önemli bir müdahale yöntemidir. **Araştırma Amacı:** Bu çalışmanın temel amacı, yapılandırılmış ergoterapi müdahalelerinin OSB tanısı almış 3-6 yaş arası çocuklarda adaptif davranışlar üzerindeki etkisini incelemektir. **Yöntem:** Bu Araştırma, ön test-son test kontrol gruplu deneysel tasarım modeli kullanmıştır. Araştırmaya, 3-6 yaş arası OSB olan 16 çocuk (8 deney grubu, 8 kontrol grubu) katılmıştır. Deney grubundaki çocuklar, 8 hafta boyunca haftada bir gün 40 dakikalık yapılandırılmış ergoterapi müdahalelerine katılmışlardır. Kontrol grubu ise ergoterapi almayıp rutin eğitim ve terapi programlarına devam etmiştir. Veri toplama aracı olarak Gelişimsel Adaptif Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca, aile görüşmeleri ve terapist gözlem notları nitel veri olarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Çalışma sonuçları, deney grubundaki çocukların Günlük Yaşam Aktiviteleri, Sosyal Beceri, İletişim ve Motor Beceri alanlarında belirgin gelişmeler gösterdiğini ortaya koymuştur. Örneğin, deney grubundaki bir çocuk Günlük Yaşam Aktiviteleri'nde 15'ten 20'ye yükselerek %33,3 gibi bir gelişim verisi elde edilmiştir. Kontrol grubuna kıyasla, deney grubundaki çocuklar tüm alanlarda daha yüksek puan artışları elde etmiştir, bu da yapılandırılmış ergoterapi müdahalelerinin etkili olduğunu göstermektedir. **Sonuç:** Bu araştırma, yapılandırılmış ergoterapi müdahalelerinin OSB olan çocukların adaptif davranışlarının gelişimine önemli katkılar sağladığını göstermiştir. Sonuç olarak bu tür müdahaleler OSB olan çocukların günlük yaşam becerileri, sosyal etkileşimleri ve iletişim becerilerini güçlendirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, yapılandırılmış ergoterapi müdahalelerinin OSB olan çocuklarda önemli sonuçlar verdiğini göstermiştir. Ayrıca araştırma sonrası kontrol grubundaki çocuklar yapılandırılmış ergoterapi müdahalelerinden faydalanmıştır. **Anahtar Kelimeler:** Otizm, Ergoterapi, Adaptif Davranışlar

Erdem Gözlüklü, Keziban Ekmekci, Nazmiye Uslucan, Nurullah Aybar
odyoerdemgozluklu95@gmail.com, kezbanaltunsoy@hotmail.com, nazmiyeuslucan@hotmail.com, nurullahnoktaaybar@gmail.com

Otizm Riski Bulunan Çocuklarda Floortime Terapisinin Etkililiği

ÖZET Bu araştırmanın amacı, FloorTime terapisinin otizm riski taşıyan çocuklarda erken çocukluk dönemindeki sosyal iletişim becerilerine olan katkısını değerlendirmektir. Araştırma, yaş gruplarına göre dağılmış 13 çocuk (18-24 ay: 1 kız, 2 erkek; 24-36 ay: 1 kız, 4 erkek; 36-48 ay: 1 kız, 4 erkek) ile Nicel araştırma yöntemlerinden Tek Grup Öntest-Sontest Tasarım modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerinden yazılı gönüllü katılım beyanı alınmıştır. Yazılı gönüllü beyan sonrasında araştırma süreci başlamıştır. Araştırma süreci 3 FloorTime terapisti ve 1 özel eğitim öğretmeni olmak üzere 4 kişi ile yürütülmüştür. Araştırma, altı hafta boyunca haftada iki kez 40 dakikalık seanslar halinde toplam 12 seans şeklinde tamamlanmıştır. Seanslar sırasında, çocukların duysal ve bireysel özelliklerine uygun olarak hazırlanan ortamlarda, sensory motor oyunlar eşliğinde çocukların liderlik becerileri desteklenmiştir. Çocuklara fiziksel müdahalede bulunulmaksızın, isimlerine düzenli aralıklarla seslenilerek tepki verme davranışları gözlemlenmiştir. Sürecin doğru tepkilerini ölçmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan ölçüt bağımlı ölçü araçları geliştirilip uygulanmıştır. Bu süreçte çocukların hedeflenen beceri bağlamında ediniminin sağlandığı kanaati son test verilerinde %80 doğru tepki yüzdesi baz alınarak oluşturulmuştur. Bulgular, çocukların meşgul olmadıkları durumlarda 8 çocuğun, meşgul oldukları durumlarda ise 6 çocuğun hedef beceriyi kazandığını göstermiştir. Araştırmaya katılan çocuklara uygulanan ölçüt bağımlı ölçü araçları sonucunda, hedef becerinin edinimi bu çocuklarda ortalama 5. seansta gerçekleştiği gözlenmiştir. Sonuç olarak, bu çalışma, FloorTime terapisinin, özellikle sosyal iletişim becerilerinin geliştirilmesi gereken otizm spektrum bozukluğu riski taşıyan çocuklarda kullanılabilecek önemli bir müdahale yöntemi olduğunu desteklemektedir. Bu bulgular, terapinin uygulanabilirliği ve otizm riski taşıyan çocuklar üzerinde olumlu etkileri açısından daha geniş kapsamlı çalışmalar için temel oluşturabilir.

Filiz Büşra Gündoğdu, Senanur Koçoğlu, Hüma Nisan Ulaş, Betül Berk, Nurullah Aybar
filizbusrag@gmail.com , senanurkocoglu@gmail.com , nisan.ulas@pe-
ra.com , betulmukul@hotmail.com, nurullahnoktaaybar@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Uno Kart Oyunu Aracılığıyla Sosyal Etkileşim Ve Öğrenme Becerilerinin Gelişimi

Bu araştırma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların; UNO kart oyununu öğrenme süreçlerini ve UNO kart oyunu üzerinden sosyal etkileşim becerilerini öğrenme süreçleri incelemiştir. Çalışma, 5-8 yaş aralığında sekiz erkek ve bir kız olmak üzere toplam dokuz çocuk ile yürütülmüş, beş öğretmen eşliğinde tek grup ön test-son test deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, dokuz katılımcıdan yedi tanesi UNO oyununu tam olarak öğrenmiş ve kazanma becerilerini farklı kişi ve ortamlara başarıyla genelleşebilmişlerdir. İzleme oturumları, öğrenilen becerilerin kalıcılığını destekleyici bulgular sunmuştur. Bu oturumlar eğitimden sonra ikinci ve dördüncü haftalarda gerçekleştirilmiş ve katılımcıların UNO oyunundaki becerilerinin sürdüğü gözlemlenmiştir. Sosyal etkileşim becerileri açısından, araştırmadan önce kaybetme durumunda ağlama gösteren iki katılımcı, araştırma sonrasında kabul edici davranışlar sergilemiştir. Bu değişim, çocukların sosyal becerilerinde önemli bir ilerleme olduğunu göstermektedir. Toplamda, katılımcıların %78'i UNO oyununu öğrenmiş ve bu beceriyi farklı sosyal durumlara uyarlayabilmiştir. Ayrıca, araştırmadan önce ve sonra yapılan sosyal etkileşim değerlendirmeleri, çocukların sosyal uyum yeteneklerinde gözle görülür artışlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, OSB olan çocuklara yönelik eğitim programlarında oyun tabanlı öğrenme yöntemlerinin etkililiğini ve bu yöntemlerle sosyal becerilerin nasıl geliştirilebileceğini göstermektedir. Araştırma, aynı zamanda, OSB olan çocukların sosyal çevrelerine adaptasyon süreçlerinde oyunun ve sosyal etkileşim becerilerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Araştırma sonuçları, OSB olan çocukların oyun tabanlı öğrenme yöntemleriyle yeni beceriler kazanabildiklerini ve bu becerileri farklı sosyal durumlara uyarlayabildiklerini göstermiştir. Özellikle, çocukların kaybetme durumuna karşı tepkilerinde gözlenen olumlu değişimler, sosyal uyum yeteneklerinin gelişimine işaret etmektedir. Bu bulgular, OSB olan çocukların eğitim programlarında oyun kullanımının önemini vurgulamakta ve sosyal becerilerini nasıl artırabilecekleri konusunda yol göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Oyun, Akran, Sosyal Etkileşim, İletişim, UNO Oyunu

Fatma Kevser Şahin
ogkevar2015@gmail.com

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Görüşleriyle İlgili Türkiye’ De Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi

Okul öncesi dönemde uygulanan kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli çocukların gelişimsel farklılıklarını erken yaşta tanımak, bireysel eğitim ihtiyaçlarına uygun yöntemler geliştirerek onları desteklemek, potansiyellerini en etkin düzeyde kullanmalarına yardımcı olmak ve topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmak, ailelerine rehberlik ederek; çocuklarının gelişimlerine uygun eğitim ortamları oluşturmalarına katkı sunmak, sınıftaki diğer çocukların sosyal beceri gelişimlerini desteklemek ve farklılıklara saygı göstermelerine yardımcı olmak açılarından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitimlerinin uygulanmasında etkin rol oynayan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşlerinin incelenmesi kıymetlidir. Çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini konu edinen araştırmalara ilişkin güncel bilgiler sunmak ve araştırmalardan elde edilen bulgular ışığında kaynaştırma eğitiminin uygulanabilirliğinin en etkin düzeyde gerçekleştirilebilmesi konusunda önerilerde bulunmaktır. Nitel araştırma yöntemleri ile verilerin toplandığı çalışmaların, öğretmenlerin duygu ve düşüncelerini daha açık bir şekilde ifade etmelerine olanak sağladığı ve bu sayede daha kapsamlı sonuçlar ortaya koyduğu düşünüldüğünden, çalışma kapsamında; Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademik internet sayfaları aracılığıyla ulaşılan, 2011-2024 yıllarını kapsayan dönemde, toplamda 158 öğretmenle yarı yapılandırılmış formlar aracılığıyla görüşmeler yapılarak bulguların elde edildiği 7 makale 2 tez çalışması incelenmiştir. İncelenen araştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda olumlu duygulara sahip oldukları ancak; özellikle kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi eksikliklerinden, okul idarelerinden, özel eğitim gereksinimi bulunan öğrencilerinin ailelerinden, okullarının fiziki koşullarından, sınıflarında yardımcı öğretmen bulunmamasından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ifade ettikleri; bu sorunların çözümü konusunda da kaynaştırma eğitiminde görülen sorunları içeren hizmet içi eğitim almalarının, ailelere eğitim verilmesinin ve okulda özel eğitim danışmanlarının olmasının faydalı olabileceğini dile getirdikleri görülmüştür.

Meltem Bener, Nurullah Aybar

meltembener@gmail.com, nurullahnoktaaybar@gmail.com

Özel Öğrenme Güçlüğüne Sahip Çocuklarda Zihin Kuramı Eğitiminin Sosyal Becerilere Etkisi: Tekrarlanan Ölçümler Tasarımı İle Bir İnceleme

ÖZET Bu araştırma, özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 8-14 yaş arası çocuklarda Zihin Kuramı becerilerinin geliştirilmesinin sosyal beceriler üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma, dört hafta süresince, haftada bir gün olmak üzere iki seanslık bireysel eğitimlerle yürütülmüş ve bu süreçte üç çocuk (iki kız bir erkek) ile yapılandırılmış eğitim programları uygulanmıştır. Araştırma uygulama başlamadan önce katılımcı ebeveynlerinden yazılı gönüllü katılım onayı alınmıştır. Araştırmayı iki öğretmen yürüten yürütmüştür. Araştırma, Tekrarlanan Ölçümler Tasarımı kullanılarak, müdahale öncesi ve sonrasında çocukların sosyal beceri ve empati düzeylerindeki değişiklikleri değerlendirmiştir. Bulgular, Zihin Kuramı eğitiminin çocukların empati kurma, duygusal düzenleme, sosyal kaygıları yönetme ve arkadaşlık ilişkilerinde önemli gelişmeler sağladığını göstermiştir. Müdahale sonrası yapılan değerlendirmeler, katılımcı çocukların sosyal etkileşimlerde daha aktif ve başkalarının duygusal durumlarını anlama konusunda daha yetkin olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, çocukların hataları karşısında destek arama becerilerinde ve zorbalıkla başa çıkma yöntemlerinde olumlu tepkiler gözlenmiştir. Araştırma aynı zamanda, ailelerin gözlemlerini de içermekte olup, ebeveynler çocuklarının sosyal etkileşimlerde ve duygusal tepkilerde yaşadıkları olumlu değişimleri rapor etmişlerdir. Özellikle, çocukların öz-düzenleme becerilerinin gelişiminin, akademik performanslarına ve grup içi etkileşimlerine pozitif etkilerde bulunduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, özel öğrenme güçlüğüne sahip çocukların eğitiminde kullanılabilecek etkili stratejilerin ve müdahalelerin geliştirilmesine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Sonuç olarak, Zihin Kuramı eğitiminin, özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda sosyal becerileri ve duygusal düzenlemeyi güçlendirmede etkili bir araç olduğu kanıtlanmıştır. Araştırmanın sonuçları, bu tür eğitim programlarının daha geniş çapta uygulanabilirliği ve çeşitli pedagojik yaklaşımların uyumu konusunda yeni perspektifler sunmaktadır. Bu çalışma, özel öğrenme güçlüğüne sahip çocukların sosyal uyumu üzerine yapılan müdahalelerin bilimsel temellerini güçlendirerek, araştırmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Anahtar Kelimeler: Zihin Kuramı, Özel Öğrenme Güçlüğü, Sosyal Beceriler,

Hatun Çelik, Miraç Maden, Zeynep Deniz Candansayar, Şerife Nur Orhanlı, Senanur Sarayoglu, Nurullah Aybar

senanursarayoglu@gmail.com, miracmadenn@gmail.com, Zeynepcsayar28@gmail.com, hatunclk14@gmail.com, nur.orhanli68@gmail.com, nurullahnoktaaybar@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Aile Katılımı İle Ev Ödevlerinin İzlerlik Sözleşmesi Aracılığıyla Desteklemenin Etkililiği

Araştırmanın amacı, 7-10 yaş arası otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda aile katılımının ve izlerlik sözleşmesinin, ev ödevleri sürecinde çocukların akademik başarısına ve ödevlere karşı tutumlarına olan etkilerini incelemektir. Araştırmaya, OSB tanısı almış 7-10 yaş arası 4 çocuk, bu çocukların anneleri ve 6 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların ailelerinden yazılı bir şekilde izin belgeleri alınmıştır. Araştırma bulguları yorumlanırken katılımcı çocuklara takma isimler verilmiştir. Araştırma, nicel ve nitel yöntemleri birleştiren karma bir yaklaşım kullanarak gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler, öntest ve son test anketleri ile toplanırken, nitel veriler yapılandırılmış görüşme formları ve gözlemler aracılığıyla elde edilmiştir. Bulgular, izlerlik sözleşmesinin kullanımı sonrasında çocukların ev ödevlerinde gösterdikleri ilerlemeyi ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan çocukların annelerinden alınan verilere göre; %100'nün daha önce izlerlik sözleşmesini duymadıklarını ve izlerlik sözleşmesinin çocuğa fayda sağladığı aktarılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların; %100'ü sözleşmeden mutlu olduğunu, %100'ü sözleşmeyi beğendiğini, %100'ü ödülleri beğendiğini, %50'si anneleriyle ders yapmaktan mutlu olduğunu aktarmıştır. Öğretmenlerin %100'ü izlerlik sözleşmesini araştırma sürecinde öğrendiğini, %75'i izlerlik sözleşmesinin OSB olan çocuğun başarısına etkili olduğunu aktarmıştır. Ayrıca, çocukların hece okuma sayıları sözleşme sürecinden önce ortalama 10 iken, süreç sonunda bu sayı %100 artarak ortalama 20'ye yükselmiştir. Ebeveyn görüşmeleri, %75'inin izlerlik sözleşmesinin çocuklarının ödev yapma süreçlerine olumlu katkıda bulunduğunu belirttiğini göstermiştir. Araştırmanın nitel analizi, ailelerin ve öğretmenlerin ev ödevleri sürecine katılımının çocukların akademik performansı üzerindeki olumlu etkilerini doğrulamaktadır. Öğretmenler, izlerlik sözleşmesinin çocukların dikkat sürelerini ve ödevlere olan motivasyonlarını artırdığını aktarmışlardır. Bu çalışma, OSB olan çocuklarda ev ödevleri süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik pratik çözümler sunarak, araştırmacılara, eğitimcilere ve ailelere önemli bilgiler sağlamaktadır. Anahtar Kelimeler: Otizm, İzlerlik Sözleşmesi, Özel Eğitim

Keziban Ekmekci, Nurullah Aybar

kezbanaltunsoy@hotmail.com, nurullahnoktaaybar@gmail.com

Floortime Uygulamalarının Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Sıra Alma Ve Sıra Bekleme Becerisi Üzerine Etkisi

ÖZET Bu çalışmanın amacı, Floortime uygulamalarının OSB tanısı almış çocuklarda sıra alma ve sıra bekleme becerisi üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Floortime temelli müdahale programına katılan OSB tanılı 3 çocuğun sıra alma ve sıra bekleme becerilerindeki değişim değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında çocukların; en az 30 saniye bekleyebilmesi, bekleme süresince sessiz ve sakin durabilmesi ve sırası geldiğinde oyuna devam edebilmesi hedeflenmiştir. Araştırmaya, OSB tanısı almış 1,5-3 yaş aralığında 3 erkek çocuk katılmıştır. Araştırma, tek denekli araştırma modellerinden denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli ile yürütülmüştür. Araştırmada, Floortime uygulamaları bağımsız değişken, sıra alma ve sıra bekleme davranışı ise bağımlı değişken olmuştur. Araştırma boyunca haftada 40 dakika olmak üzere 3 seans, toplamda 7 hafta 21 seans çalışılmıştır. Araştırma sürecinde alınan yoklama oturumlarına göre çocukların, sıra alma ve sıra bekleme becerilerinde %100 doğru tepkiye ulaştıkları gözlenmiştir. Kişi ve ortam genellemelerine dair alınan verilerde ise %100 olarak bu becerilerin genellendiği gözlenmiştir. Ayrıca, eğitimden sonra 2. ve 4. haftalarda alınan izleme oturumu verilerinde de %100 doğru tepki ölçülmüştür. Ön bulgular, Floortime uygulamalarının OSB tanılı çocukların sıra alma ve bekleme becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Müdahale sürecinde çocukların bekleme süresinin arttığı, bekleme sırasında daha sakin ve uyumlu davrandıkları ve sıraları geldiğinde oyuna katılımlarının daha akıcı hale geldiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, kazanılan becerilerin öğretim sonlandıktan sonra sürdürülebildiği ve farklı kişilerle farklı ortamlarda genellenebildiği belirlenmiştir. Bu araştırma, Floortime uygulamalarının OSB tanılı çocukların sosyal etkileşim becerilerini geliştirmelerini desteklemektedir. Elde edilen bulgular, erken müdahale programlarında Floortime uygulamalarının sıra alma ve bekleme becerilerini destekleyici bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Floortime Uygulamaları, Erken Müdahale, Otizm, Oyun, Özel Eğitim

Merve Arslan, Gonca Keskindemirci, Öykü Özbörü Aşkan, Gülbin Gökçay, Nilcan Kuleli Sertgil

1 mervearslan4@ogr.iü.edu.tr,

2

gonca,keskindemirci@istanbul.edu.tr,

3 oyku.ozboruaskan@istanbul.edu.tr,

4 gulbingokcay@istanbul.edu.tr,

5 nilcan@gelisimdestek.com

6-24 Ay Arası Gelişimsel Olarak Riskli Bebeklerin Sosyal İletişim Alan Tarama Testi İle Tespiti

Çocuk sağlığı izlemlerinde, belirli aralıklarla tartı, boy ve baş çevresi ölçülerek büyümeleri değerlendirilmekte, aşı uygulamaları yapılmakta, yaşına uygun gelişim becerilerine ulaşp ulaşmadığı değerlendirilmektedir. Gelişimde kaba motor, ince motor, dil ve kişisel sosyal becerileri değerlendirilmekte, gereksinimlerini belirlenerek erken müdahale olanağına sahip olunmaktadır. Gelişimsel tarama, riskli çocukları belirleyerek daha detaylı değerlendirme yapılmasıdır. Uygun testler, erişilebilir, kolay uygulanabilir, düşük maliyetli ve güvenilir olmalı; toplumun her kesimine ulaşabilir olmalıdır. Çalışmamızın amacı kliniğimizde geliştirilen Sosyal İletişim Alan Tarama Testi (SİATT)'nin, uluslararası geçerliliğe sahip Bayley-III testi ile uyumunu, incelemek, SİATT'nin genel gelişimsel riskleri öngörme kapasitesini değerlendirmektir. Çalışmamız 2 Ocak 2023- 2 Ocak 2024 tarihlerinde İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı İzlem Polikliniği'nde takip edilen, ilk 6 ay sadece anne sütü alan ve ≥ 37 gestasyon haftasında doğmuş 6-24 aylık çocuklar ile gerçekleştirildi. Katılımcıların demografik verileri kaydedildikten sonra SİATT ve Bayley-III testleri uygulandı. Tanımlayıcı istatistikler, nitel değişkenler için sayı ve yüzde ile nicel değişkenler için ortalama, standart sapma (SS), ortanca, minimum ve maksimum ile sunuldu. Kategorik değişkenler arası kıyaslama Ki-Kare testi veya Fisher's Exact Test, nicel değişkenler arasında birlikte değişim bağı korelasyon analizi, testler arasındaki uyum Kappa İstatistiği ile irdelendi. Duyarlılık ve özgüllük "MedCalc" ile ölçüldü. Toplam 252 çocuktan 214'ü çalışmaya katıldı. On iki-14 ay, 15-17 ay ve 24 ay gruplarında SİATT'nin Bayley-III ile uyumlu, 15-17 ay grubunda yüksek duyarlılık ve özgüllük değerleri gözlemlendi. SİATT'nin özellikle 15- 24 ay arası, 18. ayda rutinde uygulanan (Modified Checklist for Autism in Toddlers) M-CHAT öncesi gelişimsel risklerin tespit edilmesinde erken dönemde riskli çocukları belirlemede kullanılabilecek potansiyelde bir araç olabileceği düşünüldü. Anahtar kelimeler: Bayley-III, SİATT, gelişim, gelişimsel risk Kaynaklar 1) Topçu, S. (2021). Davranışsal ve gelişimsel taramalar. In F. Orhon (Ed.), Çocuk sağlığı izleminde taramalar (ss. 77-82). Türkiye Klinikleri. 2) Özmert, E. (2021). Gelişimin izlenmesi ve değerlendirilmesi. In G. Gökçay & U. Beyazova (Eds.), İlk beş yaşta çocuk sağlığı izlemi (ss. 53-59). Nobel Tıp Kitapevi. 3) T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023). Tarama programları. Çocuk ve Ergen Sağlığı Daire Başkanlığı. Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/programlar/tarama-programlari.html> 4) World Health Organization. (2022). Motor development milestones. Retrieved December 23, 2022, from <https://www.who.int/tools/child-growth-standards/standards/motor> 5) Sertgil, K. N. (2011). Bebeklik ve erken çocukluk döneminde gelişimsel risk tespiti için sosyal iletişim alan tarama testi (SİATT) geçerlilik, güvenilirlik ve norm çalışması (Yüksek lisans tezi). T.C. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. 6) Bayley, N., & Aylward, G. P. (2019). Bayley scales of infant and toddler development screening test. Pearson Assessments.

Nisa Nur Dur

nisanurdur725@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Aile Katılımı Rolünün Çocukların Benlik Gelişimine Etkileri: Yurt Dışı Araştırmalarının İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişiminde ailenin kilit rol oynadığı önemli bir evredir. Çocuklar, aile içinde yetişerek benlik gelişiminin temelini oluşturur. Benlik bilinci, bireyin yetenekleri ve davranışlarına dair inançlarını yansıtır ve sosyal çevreden etkilenir. Aile, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini kazandığı yerdir. Bu bağlamda, özellikle okul öncesi dönemde aile katılımı, çocuğun benlik saygısını ve akademik benlik algısını destekleyerek sağlıklı bir benlik gelişimine katkıda bulunur. Araştırmalar, ebeveynlerin destekleyici tutumlarının ve eğitim süreçlerine katılımlarının bu gelişimi olumlu etkilediğini ortaya koyar. Bu çalışma, yurt dışı kaynaklı araştırmalara dayanarak erken çocuklukta aile katılımının benlik gelişimine etkisini incelemeyi, güncel bulgular sunmayı ve öneriler geliştirmeyi amaçlar. 2010-2025 yılları arasında yayımlanmış 10 uluslararası makale, Google Scholar, Pubmed ve ScienceDirect üzerinden seçilip analiz edilmiştir. Nicel çalışmalar, aile katılımının benlik gelişimine etkisini istatistiksel olarak değerlendirirken, nitel araştırmalar aile deneyimlerini analiz etmiştir. Bulgular, aile katılımının benlik gelişimini evrensel olarak pozitif etkilediğini ve aile desteği, ebeveyn ilgisi ve okul-aile işbirliğinin bu süreci pekiştirdiğini, ancak baskıcı aile tutumlarının benlik gelişimini engelleyebileceğini ortaya koyar. Kültürel farklılıklar ve sosyo-ekonomik durum, aile katılımının etkisinin yoğunluğunu farklılaştırabilir. Bu doğrultuda, ebeveyn eğitimi, kültüre duyarlı yaklaşımlar, günlük rutinlerin teşviki ve öğretmen-aile işbirliği, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini desteklemek için önerilir. Anahtar Sözcükler: Erken Çocukluk, Aile Katılımı, Benlik Gelişimi

Zehra Dilşat Özer, Nur Sena Çarkacı
zdilsat

Ayrık Denemelerle Öğretimin Erken Okuryazarlık Becerilerinin Edinimi Üzerine Etkisi: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Çocuk İle Vaka Çalışması

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bireylerin sosyal iletişim, etkileşim ve bilişsel gelişim alanlarında çeşitli güçlükler yaşamasına neden olan nörogelişimsel bir farklılıktır. OSB tanısı almış çocukların karşılaştıkları temel zorluklardan biri de erken okuryazarlık becerilerini edinme sürecidir. Araştırmalar, OSB'li çocukların erken okuryazarlık gelişiminde gecikmeler yaşayabileceğini ve bu becerilerin kazanımında yapılandırılmış öğretim yaklaşımlarının kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu çalışma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış bir çocuğa ayırık denemelerle öğretim yönteminin erken okuryazarlık becerilerinin edinimi üzerine etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden vaka analizi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Bu araştırma, Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı'nda yürütülmüş olup, Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış 6 yaşındaki bir erkek çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında, çocuğun erken okuryazarlık becerileri, Erken Okuryazarlık Testi (EROT) içerisinde yer alan yedi alt test (Alıcı Dil, İfade Edici Dil, Genel İsimlendirme, İşlev Bilgisi, Harf Bilgisi, Sesbilgisel Farkındalık ve Dinlediğini Anlama) aracılığıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre, çocuğun desteklenmesi gereken alanlar belirlenmiş ve öğretim süreci, ayırık denemelerle öğretim yöntemi kullanılarak yapılandırılmıştır. Belirlenen hedefler doğrultusunda görsel kartlar hazırlanmıştır. Öğretimin genellemesi tablet aracılığıyla Suffle uygulaması kullanılarak alınacaktır. Her oturumda öğrencinin doğru davranışı artı (+) yanlış davranışı eksi (–) olarak değerlendirilmektedir. Araştırma devam etmekte olup, uygulama süreci tamamlandıktan sonra elde edilen bulgular detaylı biçimde analiz edilerek sunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Erken Okuryazarlık, Ayrık Denemelerle Öğretim, Özel Eğitim

Merve Kılcan, Nurper Ülküer

merve_kilcan@hotmail.com nurper.ulkuer@uskudar.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Geliştiren Bakım Kapsamında Karşılaştıkları Güçlükler Üzerine Bir İnceleme

Otizm, sosyal etkileşim ve iletişimde sınırlılık, sözel iletişimde yetersizlik, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların görüldüğü nörogelişimsel bir bozukluktur. Geliştiren bakım, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), UNICEF ve diğer ortaklarla düzenlenen, çocukların yaşamları ve gelişimini, iyi bir düzeye getirmeyi hedefleyen bir politikadır. 0/8 yaş aralığını kapsayan erken çocukluk, çocukların gelişim ve büyümelerindeki en hızlı dönemi içine almaktadır. Bu dönem gelişimsel olarak önemli dönemlerden biridir. Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğa sahip ebeveynler bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu çalışmada geliştiren bakımın duyarlı bakım bileşeni çerçevesinde ebeveynlerin karşılaştığı güçlüklerin neler olduğuna dair görüşleri incelenmiştir. Çalışma erken çocuklukta (0-8) geliştiren bakımın erken öğrenme bileşeni çerçevesinde otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğa sahip ailelerin karşılaştıkları güçlüklerin neler olduğunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmamız nitel bir çalışma olup derinlemesine mülakat yapılarak veriler elde edilmiştir. İstanbul ilinde erken çocuklukta (0-8 yaş) OSB tanılı çocuğa sahip 30 ebeveyn ile görüşülmüştür. Veriler, “Demografik Bilgiler Formu” ve araştırmacı tarafından oluşturulan “Görüşme Soruları” kullanılarak toplanmış ve içerik analizi ile MAXQDA 2022 yazılımı kullanılarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Duyarlı bakım bileşeni kapsamında; tanı öğrenme anında hissedilen duygular konusunda, stres yönetimi, çocuğun bakımı, iletişim, maddi konuda, destekleyici kişilerin olmaması, dışarıdaki insanların tepki göstermesi, korumacı aile yapısı ve OSB tanılı çocukların kardeşlerinin olmasından kaynaklı ailelerin çocuklarının gelişimini ve eğitimini etkileyen etmenler gibi konularda güçlük yaşadıkları tespit edilmiştir. Anahtar kelimeler: Erken Çocukluk, Otizm Spektrum Bozukluğu, Geliştiren Bakım, Duyarlı bakım, Ebeveyn Bu bildiri, Prof. Dr. Nurper Ülküer danışmanlığında Merve Kılcan tarafından devam etmekte olan “Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Çocuğa Sahip Ailelerin Geliştiren Bakım Çerçevesinde Karşılaştıkları Güçlüklerin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi kapsamındaki çalışmadan türetilmiştir.

Hilal Özmeral, Serdem Koçyiğit

hilalozmeral@gmail.com serdemkocyigit00@gmail.com

Özel Gereksinimli Çocukların Kardeşleri: Müdahale Sürecinde Görünmeyen Roller

Özel gereksinimli bireylerin tanı ve müdahale süreçleri genellikle ebeveyn ve uzmanların etrafında şekillenirken, kardeşlerin deneyimleri çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Oysa özel gereksinimli bir kardeşe sahip olmak, çocukların psikososyal gelişiminde belirleyici bir rol oynayabilir. Bu çalışmada, kardeşlerin müdahale sürecindeki konumu incelenerek, onların duygu durumları, aile içindeki rolleri ve sosyal ilişkileri üzerindeki etkiler analiz edilmektedir. Araştırma, kardeşlerin sıklıkla “ikinci ebeveyn” rolünü üstlendiğini, bu durumun hem koruyucu hem de risk faktörleri barındırdığını ortaya koymaktadır. Çalışmada ayrıca, kardeşlerin sürece aktif ve dengeli bir şekilde dahil edilmesini sağlayacak bir model önerilmektedir. Duygusal destek mekanizmalarını güçlendirmeyi, aile içindeki sorumluluk dağılımını düzenlemeyi ve kardeşlerin bireysel gelişimlerini desteklemeyi hedefleyen bu modelin, hem aile içi dengeyi hem de özel gereksinimli bireyin gelişimini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Bulgular, müdahale programlarına kardeşleri dahil etmenin önemini vurgulayarak, aile merkezli yaklaşımlar için rehber niteliği taşımaktadır. Anahtar Kelimeler: özel gereksinimli çocuk, kardeş desteği, psikososyal gelişim, aile içi roller

Seval Deveciler

sevaldeveciler@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Resim Boyama Etkinlikleri Aracılığıyla Sosyal Ve Duygusal Gelişimlerinin Desteklenmesi: Bir Eğitsel Müdahale Çalışması

Bu çalışmaya, 14 yaşında orta-ağır düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış bir çocuk katılmıştır. Sosyal iletişimde zorluklar yaşamakta ve sınırlı ilgi alanlarına sahiptir. Ayrıca yoğun stereotip hareketleri gözlemlenmektedir. Projemizin amacı, resim boyama etkinlikleri aracılığıyla bu çocuğun sosyal ve duygusal becerilerini desteklemek, ayrıca okula olan devamlılığını sağlamak ve okulda geçirdiği zamanın kalitesini artırmaktır. Yöntem olarak, projede disiplinlerarası bir yaklaşım benimsenmiştir. Çocuğun resim boyama becerilerini geliştirmek üzere özel olarak tasarlanmış etkinlikler uygulanmış, bu etkinlikler çocuğun mevcut ilgi ve beceri düzeyine uygun olarak sınıflandırılmıştır. Bu faaliyetler arasında basit boyama çalışmalarından karmaşık çizim tekniklerine kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Eğitim süreci, görsel sanatlar öğretmeni, okulun rehber öğretmeni ve sınıf öğretmeninin yakın işbirliği ile yürütülmüştür. Projede kullanılan aşamalı yardımla öğretim yöntemi, çocuğun kademeli olarak daha zorlu görevleri başarmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Bu yöntem, model olma, sözel ipucu verme ve fiziksel yardım gibi teknikleri içermektedir. Bu teknikler, çocuğun öğrenme sürecini desteklerken aynı zamanda kendine güven duygusunu ve bağımsız çalışma yeteneğini de artırmayı amaçlamaktadır. Projeden elde edilen bulgular, resim boyama ve çizim etkinliklerinin çocuğun stereotip davranışlarında azalma ve odaklanma süresinde artış sağladığını göstermiştir. Ayrıca, çocuğun sosyal etkileşimlerde bulunma sıklığı artmış, okula devam konusundaki istekliliği önemli ölçüde iyileşmiştir. Çalışmalar ile birlikte, çocuğun kendi duygularını ifade etme yeteneğinde de gelişmeler kaydedilmiştir. Bu gelişmeler, özellikle çocuğun resimler aracılığıyla kendini daha rahat ifade edebilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Problem davranışlar açısından, özellikle okulda izole olma, branş derslerine katılmama, takıntılı davranışlar gibi sorunlar azalmıştır. Etkinliklere düzenli katılım, çocuğun genel okul deneyimini olumlu yönde etkilemiş ve akranlarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurmasına olanak tanımıştır. Bununla birlikte, projenin sonuçları OSB olan çocuklar için sanatsal faaliyetlerin potansiyel faydalarını göstermiştir. Sonuç olarak, bu proje, OSB olan çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek için sanat ve resim etkinliklerinin etkili kullanılabilirliğini göstermektedir. Projeden elde edilen bulgular, benzer durumdaki diğer çocuklara yönelik eğitim programlarının geliştirilmesinde kullanılabilir. Ayrıca, projenin sağladığı olumlu sonuçlar, ailelere ve eğitimcilere, OSB olan çocukların eğitime yönelik yeni yaklaşımlar ve metodolojiler sunarak umut vermektedir. Bu tür etkinlikler, çocuğun bireysel ilgi alanlarını keşfetmesine ve sosyal becerilerini geliştirmesine yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır. Anahtar kelimeler; otizm, boyama, resim, art terapi

Fatih Cevher, Zehra Cevher
zehracevher2919@gmail.com

Özel Eğitimde Yapay Zekâ Destekli Öğretim: Dijital Dönüşüme Hazırlık Ve Öneriler

Son yıllarda yapay zekânın eğitim süreçlerine entegre edilmesiyle birlikte, özel gereksinimli bireylerin eğitiminde önemli dönüşümler yaşanmaya başlamıştır. Yapay zekâ temelli uygulamaların, özel eğitim alanında bireyselleştirilmiş öğretim yöntemlerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı ve öğrencilerin eğitim ortamlarında iş birliğini arttıracacağı düşünülmektedir. Çalışmada, farklı özel gereksinim gruplarına yönelik yapay zekâ destekli teknolojilerin kullanım alanları incelenmiştir. Örneğin; günümüzde otizmlili bireylerin tanınmasında ve ortak dikkat becerilerini geliştirmek amacıyla göz izleme sistemlerinden yararlanılmaktadır. Görme yetersizliği olan bireyler için geliştirilen yapay zekâ destekli sesli yönlendirme özellikli akıllı gözlükler (örneğin, Ray-Ban) ve akıllı bastonlar, bireylerin bağımsız hareket ve çevresel farkındalık becerilerini artırmaktadır. İşitme yetersizliği olan bireylerde ise gerçek zamanlı işaret dili çevirisi yapan yazılımlar ve otomatik altyazı sistemleri iletişim becerilerini desteklemektedir. Bununla birlikte, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik teknolojileri, sohbet robotları ve oyun tabanlı öğrenme yazılımlarının özel eğitim alanında kullanılmaktadır. Bu çalışma, özel eğitimde yapay zekâ destekli öğretim süreçlerine geçişte dijital dönüşümün katkılarını ve uygulamaya yönelik kullanılabilecek önerileri ele almaktadır. Yapay zekâ destekli öğretim uygulamalarının, özel eğitimde bireyselleştirilmiş öğretim süreçlerini desteklemede, öğretmenlerin dijital yetkinliklerini artırmakta ve dijital dönüşüm sürecine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca özel eğitim ve ilgili alan yazın ele alındığında genel eğitimde yapay zekanın gelişimiyle paralel olarak özel eğitim alanında da her geçen gün yapay zekanın kullanım alanının artacağı ifade edilmektedir. Sonuç olarak, bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin yapay zekaya ilişkin dijital okur yazarlıklarını geliştirmek için eğitim uygulamalarına ve kullanımlarına ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

Recep Keşli, Müzeyyen Meral, İrem Eriş, Saadet Nurdan Keşli, Kübra Özgün, Bekir Erdoğan
recepkesli@gmail.com, meralmuzeyyen@gmail.com, irem.is@hotmail.com, nurdankesli42@gmail.com, dytkubraozgun@gmail.com, bekir.erd@gmail.com

Otizmlı Bireylerde İvo-Ods Değerlendirmelerinin Kanıta Dayalı Tıbbi Müdahale, Oti-Vac® Kullanım Sonuçlarının Retrospektif Olarak Karşılaştırması.

Giriş: Otizm başlıca sosyal etkileşim ile dil ve konuşma becerilerinde gerileme, kısıtlı ilgi alanları ve sınırlayıcı ve tekrarlayıcı davranışlar ile karakterize nöro-gelişimsel bir bozukluktur. **Yöntem ve Bulgular:** İVO-ODS uygulama sertifikası ve deneyimine sahip alan uzmanları tarafından on dokuz bireyde uygulanmış ve değerlendirilmiştir. İlk değerlendirmeden sonra Kanıta Dayalı Tıbbi Müdahale (KDTM) (bağırsak mikrobiyota düzenlemeleri, bağırsak geçirgenlik onarımı...vd.), Oti-VAC® (Ruhsatlı Gıda Takviyesi) destek amaçlı uygun dozlarda kullanılmıştır. Altı ay sonra kontrol amaçlı ikinci İVO-ODS uygulanmıştır. Verilerin paylaşımı için ebeveynlerden rıza onamları alınmıştır. Çalışmanın istatistiksel analizinde SPSS 25 kullanıldı. Kategorik testlerde ki kare testi, bağımlı değişkenlerde Wilcoxon Signed Rank Test ve değişkenlerin ilişkisi için Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Uyarlanmış Otizm Davranış Kontrol Listesi (U-ODKL) destek gereksinim kategorilerinde olumlu değişimler görülmekle birlikte, istatistiksel olarak anlamlı görülmemiştir ($p>0,05$). Bütüncül Yaklaşım ile Kanıta Dayalı Tıbbi Müdahale (KDTM), Oti-VAC® kullanımı öncesi ve sonrasındaki skor hesaplamalarına göre Eğitimsel Değerlendirme Aracı (EDA) toplam puanı tedavi sonrasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde tedavi öncesine göre artış göstermektedir ($p<0,05$). Yaş arttıkça KDTM, Oti-VAC® kullanım öncesi; Eğitimsel Değerlendirme Toplam Ham Puanı (EDA-TP), Eğitimsel Değerlendirme Yüzdelik Sırası (EDA-EDYS) artışı, KDTM, Oti-VAC® sonrası Sosyal Etkileşimi Değerlendirme Aracı (SEDA), Otistik Etkileşim Puanı (SEDA-OEP) azalması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). KDTM, Oti-VAC® kullanım öncesi ve sonrası SEDA değerleri; hem KDTM, Oti-VAC® kullanım öncesinde hem sonrasındaki tüm EDA değerleri ile istatistiksel olarak anlamlı şekilde ters orantılıdır ($p<0,05$). **Tartışma:** İVO-ODS; Eğitimsel Değerlendirme Aracı (EDA) ve Sosyal Etkileşimi Değerlendirme Aracı (SEDA) sonuçlarına ait istatistiklerinden elde edilen bilimsel veriler ışığında; KDTM, destek amaçlı Oti-VAC® kullanımının olumlu katkıları olabileceği sonucu elde edilebilir. **Anahtar Kelimeler:** Otizm Spektrum Bozukluğu, Ölçekli Davranış Testi (İVO-ODS), Kanıta Dayalı Tıbbi Müdahale, Oti-VAC®.

Merve Elmaslı, Nursinem Şirin

merve.elmasli@tohumotizm.org.tr / nursinem.sirin@tohumotizm.org.tr

Kaynaştırma Ortamında Sunulan Akran Farkındalığı Eğitiminin Etkililiği: Tipik Gelişim Gösteren Öğrenciler Üzerine Bir İnceleme

Kaynaştırma uygulamalarının hem otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve diğer gelişim yetersizliği olan çocuklar hem de tipik gelişim gösteren akranları için yararları araştırmalarla ortaya konmuştur. Kaynaştırma uygulamalarının başarısı, yalnızca OSB’li öğrencinin fiziksel olarak sınıf ortamına dahil edilmesiyle değil, öğretmenler, akranlar ve akranların aileleri gibi tüm paydaşların sürece aktif katkısıyla mümkündür. Bu süreçte, öğrencilerin OSB’li akranlarıyla etkileşim kurları ve sosyal olarak kabul etmeleri önem taşımaktadır. Bu nedenle, öğrenciler OSB’li akranlarının sınıfa katılımına hazır hale getirilmelidir. Bu çalışmanın amacı, kaynaştırma uygulamalarının hedeflerine ulaşmasını desteklemek amacıyla tipik gelişim gösteren öğrencilere sunulan eğitimin, otizme ilişkin bilgi düzeylerini artırmada ve OSB’li sınıf arkadaşlarıyla etkileşim becerilerini geliştirmede etkisini incelemektir. Çalışmada sınıflarında OSB’li akranları bulunan ilkökul öğrencilerine doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan “Akran Farkındalığı” eğitiminin etkisi değerlendirilmiştir. Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrasına ilişkin bilgi düzeyleri KWL (know-want-learn) grafiği kullanılarak veri toplanmıştır. KWL grafiğiyle öğrencilerin mevcut bilgileri, merak ettikleri ve eğitim sonrası edindikleri bilgiler belirlenmiştir. Eğitimden 3 hafta sonra öğretmenlerden gözlemlerine ilişkin veriler google form aracılığı ile toplanmıştır. Bu iki veriyle süreç analiz edilmiştir. Araştırma, öntest-sontest desenine dayanmakta olup, veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Öğretmenlerden toplanan veriler de bulguları güçlendirecek biçimde değerlendirilmiştir. Bulgular, öğrencilerin çoğunluğunun eğitim öncesine kıyasla otizm hakkında daha fazla bilgi edindiğini, otizmlili bireylerle nasıl iletişim kuracakları konusunda bilgilerinin arttığını göstermektedir. Kaynaştırma uygulamalarının başarısı, yalnızca farkındalığın artırılmasıyla sınırlı kalmayıp öğrencilerin OSB’li akranlarıyla etkileşimlerini sürdürebilmeleri ve bu farkındalığı günlük yaşamlarına entegre edebilmeleriyle pekiştirilmelidir. Bu süreçte öğretmenler, aileler, akranlar iş birliği içinde hareket ederek özel gereksinimli öğrencilerin sosyal ve akademik gelişimini desteklemelidir. Anahtar kelimeler: otizm spektrum bozukluğu, kaynaştırma, bütünleştirme, akran farkındalığı eğitimi

SPONSORLAR

AI-TODİNET
<https://todi.com.tr/>

akademi
disleksi.

AKADEMİ DİSLEKSİ
<https://www.akademidisleksi.com/>

AKRAN AKADEMİ
<https://akranakademi.com/>

ALBATROS EĞİTİM KURUMLARI
<https://www.albatrosozelegitim.com/>

ALFABE EĞİTİM DÜNYASI
<https://alfabeegitimdunyasi.com/>

ALGI ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI
<https://www.algiozelegitim.com.tr/>

ALPASLAN OTİZM VAKFI
<https://alpaslanotizmvakfi.org/>

APPLEXIA
<https://cognicise.com/>

BASAMAK ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://basamakozelegitim.com/>

CİHAN ÖZEL EĞİTİM
<https://www.izmirotizm.net/>

DERİN REHABİLİTASYON
<https://derinrehabilitasyon.com.tr/>

EĞİTEN KİTAP
<https://www.egitenkitap.com/>

EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.empatiantalya.com/>

ERKEN MÜDAHALE AKADEMİSİ
<https://erkenmudahaleantalya.com/>

GAZİ EFE ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.gaziefe.com/>

GAZİANTEP PERA ÖZEL EĞİTİM
KURUMLARI
<https://www.perayesilcinar.com.tr/>

GELİŞEN ÇOCUK ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://gelisencocukozelegitim.com/>

GÜLEN GÜNEŞ ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://gulengunes.com/>

HEADAPP
<https://www.headapp.com.tr/>

HEDEF CS
<https://hedefcs.com.tr/>

İŞİL ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ
<https://isilozelegitim.com.tr/>

LİMON AĞACI ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
www.instagram.com/limonagacirehabilitasyon/

OTİZMLİ BİREYLERİ DESTEKLEME
VAKFI
<https://www.obidev.org/>

ÖZEL BODRUM İDEAL ÖZEL EĞİTİM
VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.ozelbodrumideal.com/>

ÖZEL BÜYÜKŞEHİR ÖZEL EĞİTİM
OKULU VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
www.instagram.com/buyuksehirezelegitim/

LARA ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<http://www.laraozelegitim.com/>

ÖZEL ÖZEL EĞİTİM
KONFEDERASYONU
<https://www.ozelderfed.org.tr/>

ÖZEL YENİ BULGU ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://yenibulgu.com/>

PERA PSİKOLOJİ-EĞİTİM-
REHABİLİTASYON AKADEMİSİ
<https://www.perakampus.com/>

PUHU NÖRO EĞİTİM ARAÇLARI
<https://puhunorodanismanlik.com/>

REHABİLİTASYON DÜNYASI
<https://www.rehabilitasyondunyasi.com/>

REKITAP
<https://www.rehabilitasyonkitaplari.com/>

SAMYELİ ENGELSİZ YAŞAM VE
EĞİTİM VAKFI
<https://www.samyelivakfi.org/>

SAS CENTRE
<https://sascentre.com/>

SELÇUKLU OTİZMLİ BİREYLER EĞİTİM
VAKFI
<https://www.sobe.org.tr/>

TADİS
<https://www.tadis.com.tr/>

TARIK AKAY ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://tarikakay.com/>

TERAPİ MARKETİ
<https://www.terapimarket.com.tr/>

TOHUM OTİZM ERKEN TANI VE
EĞİTİM VAKFI
<https://tohumotizm.org.tr/>

**TRABZON DİLGEM
ANAOKULU**
www.instagram.com/dilgem.trabzon/

TRAKYA ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.trakyaozelegitim.com/>

TÜRKİYE DİSLEKSİLİ ÇOCUKLAR
VAKFI
<https://www.tdcv.org.tr/>

YAPILANDIRILMIŞ DİSLEKSİ EĞİTİM
PROGRAMI
<https://www.ydepdisleksi.com/>

YAPI TAŞI ÖZEL EĞİTİM AKADEMİSİ
<https://yapitasiozelegitim.com/>

DESTEKLEYENLER

EKİNOKS PSİKOLOJİ
<https://www.ekinokspsikoloji.com/>

İlgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon
Merkezi
<https://www.ilgiozelegitim.com/>

Lotus Gelişim Enstitüsü Alanya
www.instagram.com/lotusgelisimenstitusu/

OTİMETA
<https://otimeta.com/>

ÖZDER (ÖZEL EĞİTİMCİLER
DERNEĞİ)
<https://ozelegitimciler.org/>

Parla Özel Eğitim Merkezi
<https://www.parlaezelegitim.com/>

SUUFLE
<https://suufle.com/>

TÜRKİYE DOWN SENDROMU
DERNEĞİ
<https://www.downturkiye.org/>

ÜMİT IŞIK AKADEMİ
<https://www.isikumit.com/>

VB-MAPP TÜRKİYE
<https://vbmappturkiye.com/>

VİZE AKADEMİK
<https://www.vizeakademik.com.tr/>

WEBUDİ YAZILIM VE BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİ
<https://www.webudi.com/>

